

KONGSBERG

ÅRSRAPPORT OG BÆREKRAFT RAPPORT 2019

01 ÅRET 2019

- 4 [Hovedtall 2019](#)
- 7 [Viktige milepæler 2019](#)
- 8 [Konsernsjef Geir Håøy](#)

04 VIRKSOMHETS- STYRING

- 93 [Styrets redegjørelse om virksomhetsstyring](#)
- 94 [Policy](#)
- 95 [Vedtekter](#)
- 96 [Styret](#)
- 97 [Styrets redegjørelse knyttet til "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse"](#)

02 OM KONGSBERG GRUPPEN

- 13 [Dette er Kongsberg Gruppen](#)
- 15 [Strategi og ambisjoner](#)
- 16 [Visjon](#)
- 17 [Våre verdier](#)
- 18 [Konsernledelsen](#)
- 19 [Forretningsområder](#)
- 29 [KONGSBERG i verden](#)

05 ÅRSBERETNING OG ÅRSREGNSKAP

- 109 [Årsberetning 2019](#)
- 126 [Årsregnskap og noter](#)
- 200 [Erklæring til årsregnskap](#)
- 201 [Revisjonsberetning 2019](#)
- 205 [Finansiell kalender](#)
- 205 [Kontaktinformasjon](#)

03 BÆREKRAFT

- 36 [Om bærekraftrapporten](#)
- 37 [Strategi og prioritering for bærekraft](#)
- 41 [Rammeverk for utarbeidelse av bærekraftrapporten](#)
- 42 [Organisasjon og styringssystemer](#)
- 43 [Ansvarlig forretningsdrift](#)
- 45 [Ansvarlig skatt – vår Tax Policy](#)
- 47 [Fokusområder 2019-2020](#)
- 78 [Klima og miljø](#)
- 90 [Revisjonsberetning, Bærekraft](#)

01

ÅRET 2019

Hovedtall 2019

MNOK	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
OMSETNING										
Driftsinntekter	24 081	14 381	14 490	15 845	17 032	16 613	16 323	15 652	15 128	15 497
Ordreinngang	32 452	16 574	13 430	14 319	15 238	22 097	15 043	14 605	15 016	13 584
Ordrereserve	33 129	17 283	15 629	16 914	19 597	21 020	15 687	16 523	17 839	17 759
Book/bill	1,35	1,15	0,9	0,9	0,9	1,3	0,9	0,9	1,0	0,9
RESULTAT										
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	2 279	1 394	1 279	1 217	1 784	2 060	2 142	2 294	2 385	2 485
Driftsresultat (EBIT)	1 183	945	772	692	944	1 258	1 659	1 840	2 026	2 113
Ordinært resultat før skatt (EBT)	967	844	654	729	944	1 285	1 644	1 809	1 991	2 097
Årsresultat	717	704	559	651	755	880	1 225	1 304	1 418	1 500
LØNNSOMHET										
EBITDA %	9,5 %	9,7 %	8,8 %	7,7 %	10,5 %	12,4 %	13,1 %	14,7 %	15,8 %	16,0 %
EBIT %	4,9 %	6,6 %	5,3 %	4,4 %	5,5 %	7,6 %	10,2 %	11,8 %	13,4 %	13,6 %
BALANSE										
Egenkapital	12 810	12 626	7 365	6 725	6 127	6 282	6 657	6 274	5 484	4 881
Egenkapital %	32,5 %	45,7 %	35,6 %	31,7 %	32,0 %	31,0 %	38,2 %	38,6 %	35,1 %	35,0 %
Netto rentebærende gjeld	(1 565)	(5 706)	384	2 195	(941)	(3 551)	(1 935)	(1 198)	(2 191)	(1 813)
Arbeidskapital ¹⁾	17	(14)	955	2 533	2 698	155	775	1 000	(644)	(522)
ROACE ¹⁾	10,0 %	12,5	9,1	8,2	21,8	35,9	32,5	36,3	51,6	65,2
MEDARBEIDERE										
Antall ansatte totalt	10 793	6 842	6 830	7 159	7 688	7 664	7 493	7 259	6 681	5 681
Antall rapporterte skader/millioner arbeidede timer (H2-verdi)	2,3	1,6	3,2	3,5	4,1	4,7	3,7	1,5	1,7	6,3
Antall fraværsdager/millioner arbeidede timer (F-verdi)	31,4	17,6	16,2	32,0	14,2	45,3	15,6	13,6	1,1	22,3
MILJØ²⁾										
Energibruk (GWh)	165,1	131,2	124,4	122,8	119,35	123,7	127,0	114,7	108,9	103,2
Utslipp av CO ₂ (tonn)	60 393	35 466	32 517	33 464	39 268	26 006	25 294	19 579	22 747	20 005
Total mengde avfall generert (tonn)	7 830	1 888	1 884	1 986	2 368	1 788	1 935	1 784	1 622	1 772
EIERNES VERDIER										
Børsverdi	24 839	21 167	18 120	14 940	17 400	14 760	15 300	14 940	13 920	15 960
Resultat per aksje etter skatt (EPS) i NOK	3,98	5,58	4,62	5,44	6,23	7,28	10,24	10,91	11,83	12,46
P/E i NOK	34,64	30,20	32,70	22,95	23,05	16,77	12,49	11,46	9,82	10,64
Utbytte i NOK per aksje	2,50	2,50	3,75	3,75	4,25	9,25	5,25	3,75	3,75	3,75

1) For definisjoner se note 33.

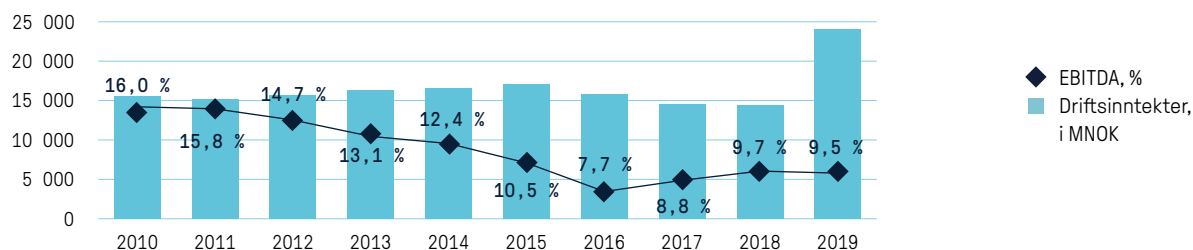
2) Tall inkl. oppkjøpte selskaper. Se klimaregnskap på side 89 for sammenlignbare tall.

HOVEDTALL – KONGSBERG

EBITDA MNOK 2.279	EBIT MNOK 1.183	ÅRSRESULTAT MNOK 717
UTBYTTE PER AKSJE NOK 2,50	RESULTAT PER AKSJE ETTER SKATT NOK 3,98	BØRSVERDI MNOK 24.839

HISTORISK UTVIKLING

HOVEDTALL – FORRETNINGSOMRÅDER

Kongsberg Defence
& Aerospace

2.917

DRIFTSINNTEKTER

MNOK 7.245

+18,7 % fra 2018

2015 2016 2017 2018 2019

EBITDA

MNOK 1.157

+32,9 % fra 2018

2015 2016 2017 2018 2019

ORDREINNGANG

MNOK 16.060

+133,3 % fra 2018

2015 2016 2017 2018 2019

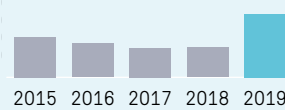
Kongsberg
Maritime

7.212

DRIFTSINNTEKTER

MNOK 16.038

+112,6 % fra 2018

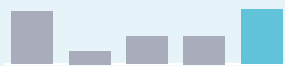

2015 2016 2017 2018 2019

EBITDA

MNOK 1.151

+89 % fra 2018

2015 2016 2017 2018 2019

ORDREINNGANG

MNOK 15.469

+74,1 % fra 2018

2015 2016 2017 2018 2019

Øvrig
virksomhet

664

DRIFTSINNTEKTER

MNOK 798

+9 % fra 2018

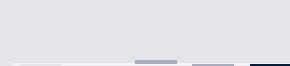

2015 2016 2017 2018 2019

EBITDA

MNOK (29)

+66,1 % fra 2018

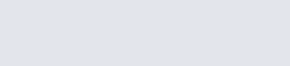

2015 2016 2017 2018 2019

ORDREINNGANG

MNOK 923

+14,6 % fra 2018

2015 2016 2017 2018 2019

Viktige milepæler 2019

KONGSBERG

- God vekst, både organisk og gjennom oppkjøp.
- Fullført to oppkjøp: Rolls-Royce Commercial Marine og Aerospace Industrial Maintenance Norway.
- Går inn i 2020 med rekordhøy ordresreserve.
- Blitt et betydelig større selskap og en mer komplett leverandør innen våre produktområder.

KONGSBERG DEFENCE & AEROSPACE

- Vunnet KONGSBERGs største kontrakt noensinne med luftvern til Qatar til en verdi av NOK 5,6 milliarder.
- Andre viktige kontrakter inkluderer NASAMS til Australia, JSM til Japan, mobilt bakkeluftvern til det norske Forsvaret, samt flere kontrakter på fjernstyrte våpenstasjoner (RWS).
- God vekst og lønnsomhet og høy aktivitet.
- Ordreinngang på NOK 16 milliarder og rekordhøy ordresreserve som var på NOK 20 milliarder ved utgangen av året.

KONGSBERG MARITIME

- Integrasjonen av Commercial Marine er den største integrasjonen noensinne i KM. I 2019 ble det realisert MNOK 260 i kostnadssynergier. Ambisjonen om å realisere totalt MNOK 500 fremskyndes med to år og skal realiseres innen utgangen av 2020.
- Forretningsområdet vokser i 2019, også justert for oppkjøp. Det er god ordreinngang til tross for et generelt svakt nybyggingsmarked.
- Vellykket levering av omfattende KONGSBERG-teknologi for Johan Sverdrup fase 1 og oppstart av fase 2.
- Tildelt kontrakt for leveranser til moderne halvt nedsenkbar borerigg til en verdi av MNOK 350 med Keppel Offshore & Marine.

KONGSBERG DIGITAL

- Kognifai Dynamic Digital Twin-kontrakt med Norske Shell for gassproduksjonsanlegget Nyhamna og digitaliseringspartnerskap med Shell.
- Lansering av Vessel Insight, datainfrastrukturløsning for maritim sektor.
- Omsetning: MNOK 800, 25 prosent vekst.

Konsernsjef Geir Håøy

Vi har i løpet av 2019 blitt en vesentlig større leverandør til den maritime industrien. Vi har gått tungt inn i vedlikehold av militære fly og helikoptre, og vi har bygget ordreservert gjennom store og små kontrakter.

“Oppsummert har 2019 vært et av de mest begivenhetsrike årene i vår historie.”

Når dette skrives er det gått snart ett år siden Rolls-Royce Commercial Marine ble innlemmet i Kongsberg Maritime. Med dette oppkjøpet har vi doblet vår omsetning på det maritime området og fått et betydelig styrket fotavtrykk innen maritim næring. Vi er styrket på produkt-siden, vi har fått tilført verdifull kompetanse og vi leverer enda flere tjenester. Fremdriftssystemer, dekkshåndtering og skipsdesign er nå en integrert del av vår portefølje og gjør oss i stand til å levere løsninger fra bro til propell.

I Kongsberg Maritime er det gjort et svært viktig arbeid med å harmonisere de eksisterende produktene og løsningene i Kongsberg Maritime og Commercial Marine. Dette er viktig både for oss og våre kunder. Med dette vil vi være i stand til å gjøre systemene enda smartere gjennom enda mer sømløs integrasjon. Dette vil gi oss et konkurransefortrinn i markedet og en kostnadseffektivisering internt.

Vi har økt vår strategiske betydning og kommer oss nå tidligere inn i prosjekter, særlig der vi selger komplette systemer. Vi opplever at kundene ønsker å snakke med oss i enda større grad ▶

- enn tidligere. Vi har ytterligere forsterket vår posisjon for skip i høyende-skalaen hvor vi kan utnytte hele vår produktportefølje og være en viktig samarbeids-partner og bidragsyter i en tidlig fase, hvor vi deltar i utviklingen av løsningene.

Kongsberg Maritime er i et bærekraftperspektiv et av de selskapene i verden som virkelig kan gjøre en forskjell. Vi leverer i dag eksempelvis hybride energiløsninger som er med å redusere utslipp av CO₂, SO₂ og NO_x, og som gjør fartøy i stand til å operere mer effektivt med lavere drivstofforbruk. Når verden nå setter store ressurser inn på å redusere klimagassutslippene står Kongsberg Maritime klare til å levere løsningene som muliggjør disse kuttene. Vi er bare i startfasen av det som kommer til å bli en viktig inntektskilde for Kongsberg Maritime i årene fremover.

Oppkjøpet av Commercial Marine ble gjort mulig ved at våre aksjeeiere bidro med om lag MNOK 5.000 i en fortrinns-emisjon. Vi var i forkant av emisjonen tydelige på hvordan vi skulle ta ut synergier, og vi har levert på dette raskere og bedre enn vi initielt annonserte. Integrasjonen og lønnsomhetsforbedringen i området har kommet i en periode hvor hjelpen

fra markedet har vært minimal. Kontraheringen av nye fartøy har vært på et historisk lavt nivå i 2019, noe som har satt ytterligere press på oss i forhold til å ta ut synergier raskere. Vi har hatt en sterk ordreinngang i Kongsberg Maritime på tross av at markedet har vært svakt. Vi har også klart å levere positive underliggende resultater fra første kvartal vi eide Commercial Marine. Mye skyldes god planlegging, slik at vi kunne iverksette planene straks vi hadde overtatt virksomheten, samt en ekstraordinær innsats fra våre ansatte.

2019 var året Kongsberg Gruppen tok et viktig steg inn i det voksende markedet for tyngre vedlikehold av militære fly og helikoptre. Vi overtok eierskapet av det som hadde vært Luftforsvarets hovedverksted på Kjeller, og inngikk avtaler med det norske Forsvaret om strategiske partnerskap og vedlikeholdstjenester. Både Norge og flere europeiske land har begynt å skille ut vedlikeholdstjenester til industrien. Årsaken til dette er ønsket om å redusere kostnadene til vedlikehold, opprettholde en kvalifisert beredskap og frigjøre midler til operativ trening.

Kjøpet av 49,9 prosent av aksjene i finske Patria i 2016 var den første strategiske beslutningen vi tok for å skaffe oss et

“2019 var året Kongsberg Gruppen tok et viktig steg inn i det voksende markedet for tyngre vedlikehold av militære fly og helikoptre.”

sterkere fotfeste innenfor dette markedet. Kjøpet av det som i dag er Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS) på Kjeller er blitt vår inngangsbillett til å levere flere vedlikeholdstjenester til det norske forsvaret. Kongsberg Defence & Aerospace har i en årrekke gjort vedlikehold av girkasser til helikoptre. Nå tar vi et langt større ansvar innenfor hele det norske luftforsvaret, i tett samarbeid med Patria som har lang erfaring på dette området.

Vedlikehold av militære fly og helikoptre er en betydelig internasjonal business. Dette er plattformer som har en levetid over flere tiår. Vi ser at flere nasjoner går sammen i bilaterale avtaler for hvordan disse plattformene skal vedlikeholdes. KAMS har eksempelvis en betydelig kompetanse på vedlikehold av kampflyet F-16 som mange nasjoner rundt om i verden vil benytte i lang tid fremover. Vi kommer også til å være offensive på tilbudssiden mot andre fly- og helikoptertyper, og da særlig F-35 som nå blir faset inn hos flere nasjoner. Vi begynner altså med vårt hjemmemarked, og vil jobbe hardt for å vinne også en internasjonal posisjon med vår satsing på vedlikehold.

Kongsberg Gruppen står ved inngangen til 2020 sterkere enn vi gjorde ved inngangen til 2019. Dette bekreftes blant annet av ordreserven som har vokst

“Kongsberg Gruppen står ved inngangen til 2020 sterkere enn vi gjorde ved inngangen til 2019. Dette bekreftes blant annet av ordreserven som har vokst kraftig gjennom året.”

- kraftig gjennom året. Kontrakten på MNOK 5.600 på levering av luftvernssystemet NASAMS til Qatar som vi vant i 2019, er den største i vår historie. Vi signerte også en betydelig luftvernkontrakt med Australia. Det som er spesielt med disse to kontraktene er at vi her får mulighet til å utvikle NASAMS videre. Begge nasjoner skal ha inn ny kapasitet på rekkevidde, fleksibilitet rundt bruk av missiler og utvikling av radar.

Jeg vil også si at vi har bekräftet vår verdensledende posisjon innen fjernstyrte våpenstyringssystemer, RWS. USA fortsetter å kjøpe RWS innenfor rammekontrakten med Kongsberg Defence & Aerospace. Dette bekrefter hvilken posisjon vi har i dette markedet og vi har dermed gode muligheter for å bli tildelt nye rammekontrakter med USA som er vår desidert største kunde i dette markedet. Vi har i tillegg fått inn nye nasjoner som Danmark og Tyskland på kundelisten. Sistnevnte på en løsning for bekjempelse av droner som er en høyaktuell problemstilling i dagens situasjonsbilde.

I 2019 fikk vi den første leveransekontrakten på Joint Strike Missile (JSM) med Japan. Det har bare vært et tidsspørsmål om når den første kontrakten skulle komme. Vi nærmer oss full

operasjonell kapasitet for missilet på F-35. Nå kommer vi etter hvert til å se at flere av landene som har valgt F-35 som kampfly vil måtte vurdere bestilling av JSM om de skal ha denne type kapasitet.

Et annet viktig gjennombrudd i 2019 var kontrakten med Shell på en dynamisk digital tvilling av prosessanlegget på Nyhamna. Dette er en fullskala sanntids tvilling av et fysisk prosessanlegg hvor du kan overvåke, operere, simulere og planlegge. Det at Shell har valgt Kongsberg Digital gir oss en bekreftelse på at vi har utviklet digitale løsninger som kan være med å forandre olje- og gassindustrien fremover. Digital tvilling kan brukes innenfor mange områder, særlig kjerneområdene våre shipping, olje og gass og offshore. Jeg tror vi bare har sett starten på hva digitale tvillinger kan gjøre for sikkerhet, effektivitet og ikke minst bærekraft. Det kommer til å bli et veldig viktig verktøy og vil åpne nye muligheter innenfor industrier hvor vi har høy domenekunnskap.

I Kongsberg Maritime og Kongsberg Digital har ordreinngangen økt organisk gjennom 2019. Vi er veldig stolte over å ha klart å sikre kontrakter og styrket ordreserven på tross av et utfordrende marked. Vi kommer til å følge utviklingen i markedet

nøye fremover, særlig takten på kontrahering av nye fartøyer. For Kongsberg Maritime har ettermarked blitt stadig viktigere, og kommer til å bli like viktig de neste 2–3 årene, inntil vi ser en normalisering av nybyggingsmarkedet.

Innen forsvar har vi doblet vår ordreserve i løpet av 2019. Vi har kommunisert til markedet at vi ligger an til å vinne kontrakter til en verdi av mer enn MNOK 100.000 det kommende tiåret. Med den forutsigbarheten vi ser innen forvarssegmentet og leveranstider er vi sikre på at vi er godt posisjonert for vekst innen forsvar også fremover.

Vi har sett at flere nasjoner nå rustet opp sine forsvar. Hele det geopolitiske bildet er blitt mer utfordrende og uforutsigbart enn på flere år. Samtidig er medlemslandene i NATO utfordret på å bruke en større andel av brutto nasjonalprodukt på forsvar, og vi ser også en effekt av dette i det europeiske forsvarsmarkedet. Her er vi i den posisjon at vi tilbyr forsvarsmateriell som passer godt inn i dagens og fremtidens forsvarsstrategier. Sammen med våre partnere og underleverandører har vi utviklet produkter og løsninger som møter de strategiene det enkelte forsvar trenger. Det tror jeg er den viktigste grunnen til at vi har lykket. Det er verdensledende produkter som i mange tilfeller er overlegne i forhold til konkurrentene. Norsk forsvarsindustri er anerkjent for å levere kvalitet og at vi er til å stole på. Våre kunder vet at vi er i stand til å levere som avtalt.

Vi er godt posisjonert med våre produkter i dagens marked, men må samtidig fortsette å utvikle oss for å beholde disse posisjonene. I 2019 gjennomførte US Navy sin første skarpskyting med Naval Strike Missile (NSM). At USA har valgt å bruke vårt NSM sier noe om at vi har tatt noen

“I Kongsberg Maritime og Kongsberg Digital har ordreinngangen økt organisk gjennom 2019. Vi er veldig stolte over å ha klart å sikre kontrakter og styrket ordreserven på tross av et utfordrende marked.”

- ▶ riktige valg, stått ved disse valgene og fått frem produkter som mange nasjoner etterspør.

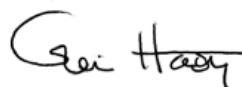
Vi må heller ikke glemme at det ligger mange års arbeid bak ordreinngangen vi fikk i 2019. Mange av disse programmene er det jobbet systematisk med gjennom flere år. Dette viser at vi er i en bransje hvor det gjelder å være tålmodig, og jobbe systematisk med sluttbruker og beslutningstakere for å lykkes og komme i riktig posisjon. Oppsummert har 2019 vært et av de mest begivenhetsrike årene i vår historie. Vi har tilpasset oss dagens markeder og forberedt oss på fremtiden. Gjennom 2019 har Kongsberg Gruppen posisjonert seg gjennom oppkjøp og strategiske samarbeidsavtaler.

Ved inngangen til 2020 opplevde verden utbrudd av et nytt virus, COVID-19. Utbruddet som startet i Asia, har nå spredd seg til resten av verden. I Norge og flere andre nasjoner har det blitt iverksatt en rekke tiltak, både for å forhindre spredning av viruset, men også for å støtte næringslivet. Blant tiltakene er karantene, stenging av skoler, barnehager og universiteter, strenge reiserestriksjoner, samt øvrige tiltak som begrenser både enkeltpersoners og bedrifters mulighet til å operere normalt. Det har også blitt lansert en rekke tiltak for hjelpe næringslivet gjennom en utfordrende situasjon, som for store deler av industrien synes uunngåelig. KONGSBERG vil heller ikke være upåvirket av situasjonen. KONGSBERG har implementert, og implementerer fortløpende, forebyggende tiltak, både for å beskytte egne ansatte og forretningsforbindelser, samt for å i størst mulig grad sikre normal drift.

Til tross for en meget krevende og uforutsigbar periode, kan jeg forsikre om at vi vil hver

dag arbeide for å sikre våre ansatte, skape verdier for våre eiere og fortsette å utgjøre en forskjell for våre kunder og samarbeidspartnere.

Jeg vil avslutningsvis takke for kunders og eieres tillit til oss, og de ansattes drivkraft og pågangsmot.

Geir Håøy
Konsernsjef
Mars 2020

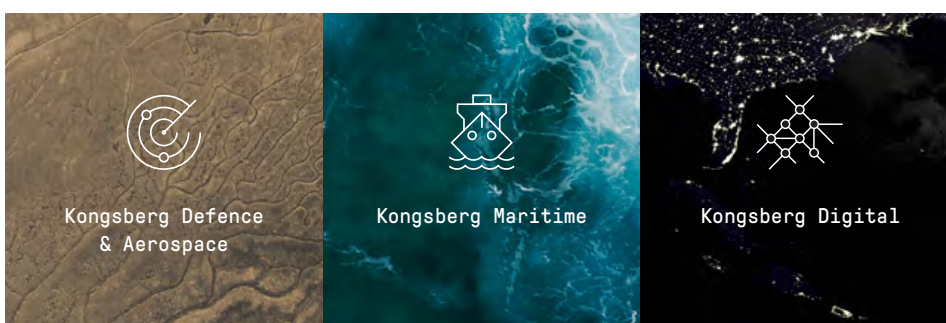

02

OM KONGSBERG GRUPPEN

Dette er Kongsberg Gruppen

Kongsberg Gruppen (KONGSBERG) er et internasjonalt teknologikonsern som leverer avanserte og pålitelige teknologiske løsninger som bidrar til sikkerhet, trygghet og effektivitet i komplekse operasjoner og under ekstreme forhold. KONGSBERG samarbeider med globale kunder innenfor forsvars-, maritim-, olje- og gass-, fiskeri- og romfartsindustrien. Vi leverer EXTREME PERFORMANCE FOR EXTREME CONDITIONS.

KONGSBERG har som mål å ivareta og øke interessentenes verdier gjennom å drive lønnsom, vekstorientert industriell utvikling i et langsiktig, bærekraftig og internasjonalt perspektiv.

Organisasjon

Konsernet er organisert i tre forretningsområder og øvrig virksomhet. De tre forretningsområdene er Kongsberg Defence & Aerospace, Kongsberg Maritime og Kongsberg Digital. Kongsberg Digital er et digitalt satsningsområde og er rapportert som øvrig virksomhet. Øvrig virksomhet består også av eiendomsvirksomhet og konsernstab. Konsernstaben utøver styring og kontroll

av konsernet, samt leverer stabs- og støttefunksjoner til forretningsområdene, konsernsjefen og styret med tilhørende råd og utvalg.

Eierstruktur

Kongsberg Gruppen ASA er notert på Oslo Børs og underlagt norsk verdipapirlovgivning og børsreglement. Den norske stat eier 50,001 prosent av aksjene i selskapet.

Økonomisk verdiskaping

KONGSBERG skaper verdier i de områder og land vi er til stede i. Vi skaper verdier for våre kunder gjennom de produktene vi leverer.

Vi skaper verdier gjennom betaling av skatter og avgifter, utbetaling av utbytte til eiere og lønn til medarbeidere, og indirekte ved kjøp av varer og tjenester fra leverandører. I tillegg skapes det verdier gjennom betydelig satsing på forskning og utvikling.

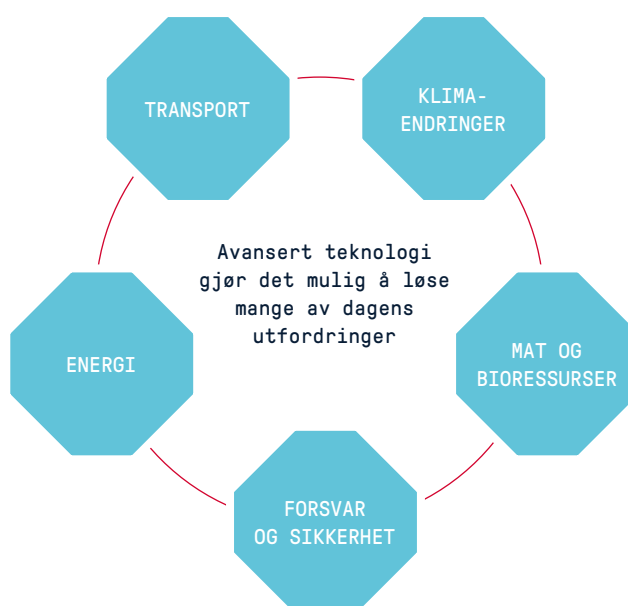
Bærekraft og samfunnsansvar

Bærekraft og samfunnsansvar er viktig for KONGSBERG og er en integrert del av vår strategi. Vår forretningsdrift skal være bærekraftig og etterrettelig og vi skal utøve vårt samfunnsansvar i tråd med gjeldende forventninger. Dette gir KONGSBERG den

- nødvendige “licence to operate” for å utøve vår virksomhet.

FN har definert 17 bærekraftsmål verden bør løse innen 2030. Flere av målene er kun mulig å nå gjennom innovasjon og fornuftig anvendelse av teknologi. Bærekraftig teknologisk innovasjon er et sentralt element i vår strategi og for KONGSBERG betyr dette forretningsmuligheter i flere markeder, sett i lys av vår brede teknologi- og kompetanseplattform.

KONGSBERG er tilsluttet FN-initiativet Global Compact. Vi støtter og respekterer internasjonale menneske- og arbeidstakerrettigheter som FNs menneskerettighetserklæring, FNs konvensjon om barns rettigheter, ILO-kjernekonvensjoner og OECDs retningslinjer for multinasjonale foretak. KONGSBERG benytter Global Reporting Initiatives (GRI) Standards for frivillig rapportering av bærekraftig utvikling.

EXTREME PERFORMANCE

FOR EXTREME CONDITIONS

KONGSBERG utvikler og leverer avanserte systemer og teknologier for bruk under ekstreme forhold. Våre løsninger sikrer effektivitet, sikkerhet og høy ytelse i operasjoner fra store havdyp til det ytre rom.

Strategi og ambisjoner

KONGSBERGs leveranser er ofte av strategisk betydning for våre kunder, og bidrar til å dekke viktige bærekraftige samfunnsbehov og utviklingstrender innen blant annet sikkerhet, energi, transport og klima. Det er viktig for KONGSBERG å ha teknologi- og produktposisjoner hvor vi enten er verdensledende eller har potensial til å bli verdensledende på sikt. For at KONGSBERG fortsatt skal lykkes fremover er

det viktig med en god balanse mellom drift, posisjonering i markedet og nye initiativer. Våre strategiske og forretningsmessige valg er basert på verdibasert kultur med høy forretningsetisk standard.

KONGSBERG har som strategisk mål å benytte våre teknologier til å utvikle bærekraftige løsninger for dagens samfunnsutfordringer. Våre leveranser legger til rette for et

grønt skifte i shipping, en optimal forvaltning av havets ressurser, overvåkning av havets tilstand ved hjelp av data og informasjon fra satellitter, samt en bedre sikkerhet for samfunnet. Dette posisjonerer KONGSBERG som en meget attraktiv arbeidsgiver for rekruttering av nye talenter for verdiskapning og vekst fremover.

Strategiske prioriteringer

Kongsberg Defence & Aerospace

Sikre strategisk viktige kontrakter, og oppnå vekst i utvalgte geografiske områder både gjennom egen aktivitet og sammen med partnere.

Kongsberg Maritime

Sikre posisjonen som en ledende maritim teknologileverandør, etter vellykket integrasjon av Commercial Marine i 2019.

Kongsberg Digital

Ta den ledende posisjonen innen digitalisering av maritim- og offshoreindustri, med fokus på Vessel Insights, Digital Twin og Kognifai plattform.

Fokusområder for å sikre lønnsom vekst og sunn forretningsdrift

- Leverer kundene det vi har lovet til avtalt tid, kvalitet og pris.
- Utvikle og selge bærekraftige og attraktive produkter og løsninger, og vinne nye kontrakter.
- Til enhver tid ha en organisasjon som er tilpasset etterspørselsbildet i markedet.
- Posisjonere oss mot nye muligheter og markeder.
- Kontinuerlig fokus på innovasjon.

Visjon

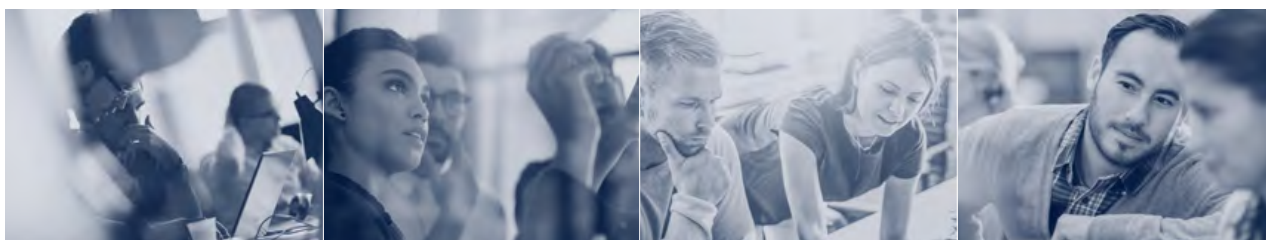
Vi har en sterk, verdibasert kultur som driver vår virksomhets prestasjoner. Vår felles visjon definerer vår retning, og hva vi streber etter å oppnå.

Våre verdier

Vi har fire verdier som støtter opp under visjonen, som beskriver hva vi står for, hva som er våre etiske holdninger og hva vi tror på. Våre verdier er vårt fundament – de gjør oss til de vi er, og har dannet grunnlaget for vår virksomhet i over 200 år. Verdiene er retningsgivende for hvordan vi opptrer og arbeider, og preger vårt samarbeid innenfor og utenfor konsernet. Verdiene er viktige for å utvikle en sunn og sterk bedriftskultur og gjennom det legge grunnlag også for god foretaksstyring.

Våre kunder og samarbeidspartnere kan stole på at KONGSBERG leverer – alltid. Å arbeide med KONGSBERG betyr å arbeide med pålitelige personer, et pålitelig selskap og pålitelige produkter. KONGSBERG er en ansvarlig organisasjon som preges av integritet og respekt for helse, miljø og sikkerhet.

DETERMINED

(bestemt, besluttsom, målrettet)

Vi er kjent for vårt pågangsmot og utholdenhet. Vi gjør alltid vårt beste for å imøtekomme våre kunders forventninger. Vi setter oss ambisiøse mål og drives fremover gjennom tydelighet og kontinuerlig fokus.

Det vi starter, fullfører vi. Vi gir oss ikke.

INNOVATIVE

(nyskapende, innovativ)

Å alltid yte bedre er en viktig del av hvem vi er. Vi kjennetegnes av kontinuerlig innovasjon, og vi iverksetter forbedringer i alle deler av vår drift – fra våre produkter, via våre arbeidsprosesser til hvordan kunden opplever oss.

Vi er urokkelige i vår jakt på forbedringer, nye ideer og nye løsninger.

COLLABORATIVE

(samarbeidsvillig, nettverksorientert)

Samarbeid er en grunnleggende del av vår virksomhet. Vi utveksler ideer med kollegaer, leverandører og samarbeidspartnere, og vi samarbeider tett med våre kunder. Vi arbeider som team, vi deler kunnskap og vi verdsetter felles suksess – til nytte for både våre kunder og vår egen konkurransekraft.

Vi samarbeider som enkeltpersoner og som organisasjon.

RELIABLE

(pålitelig, til å stole på)

Våre kunder og samarbeidspartnere kan stole på at KONGSBERG leverer – alltid. Å arbeide med KONGSBERG betyr å arbeide med pålitelige personer, et pålitelig selskap og pålitelige produkter. KONGSBERG er en ansvarlig organisasjon som preges av integritet og med respekt for helse, miljø og sikkerhet.

Vi er pålitelige personer. Vi er ansvarlige samfunnsborgere.

Konsernledelsen

**GEIR
HÅØY**

Konsernsjef

**GYRID
SKALLEBERG INGERØ**

Finansdirektør
Konserndirektør for juridisk,
compliance og eiendom

**EGIL
HAUGSDAL**

Konserndirektør i
KONGSBERG.
Administrerende direktør
i Kongsberg Maritime

**EIRIK
LIE**

Konserndirektør i
KONGSBERG.
Administrerende direktør
i Kongsberg Defence &
Aerospace

**HEGE
SKRYSETH**

Konserndirektør i
KONGSBERG.
Administrerende direktør
i Kongsberg Digital

**HANS PETTER
BLOKKUM**

Konserndirektør for
HR og sikkerhet

**HARALD
AARØ**

Konserndirektør for
forretningsutvikling og
strategi

**EVEN
AAS**

Konserndirektør for
samfunnskontakt,
kommunikasjon og bærekraft

KONGSBERG
DEFENCE &
AEROSPACE

FORRETNINGS- OMRÅDER

KONGSBERG består av tre forretningsområder som styres gjennom en sentral styringsmodell, men opererer med en stor grad av selvstendighet. Organisasjonen er knyttet sammen av kompetanse- og teknologisynergier og en felles kultur basert på våre verdier:

Determined, Innovative, Collaborative og Reliable.

Vi er en innovativ og kundefokusert organisasjon som leverer avanserte systemer og teknologier for bruk under ekstreme forhold.

KONGSBERG
MARITIME

KONGSBERG
DIGITAL

VIDERE STYRKING AV VÅR POSISJON

Kongsberg Defence & Aerospace

- Integrated Defence Systems
- Space & Surveillance
- Missile Systems
- Aerostructures
- Defence Communications
- Protech Systems
- Patria
- Kongsberg Aviation
Maintenance Services

To tiår med innovasjon, omstilling og fokus på resultater har gjort Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) til en anerkjent, global teknologileder og ledende leverandør innen forsvar, overvåking, romfart og flystrukturer, så vel som innen vedlikehold, reparasjoner og service. Vi setter vår stolthet i å utvikle avanserte løsninger og produkter av strategisk betydning, for markeder over hele verden, med bruksområder som spenner fra under vann, på havoverflaten, på land, i luften og ute i verdensrommet.

I løpet av 2019 har forretningsområdet ved siden av ordinær virksomhet, jobbet videre med integrasjonen av romfartsmiljøet

og den oppkjøpte virksomheten Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS), tidligere Aerospace Industrial Maintenance

Pearl Harbor:
Stridsskipet
USS Gabrielle Giffords
demonstrerte vellykket
evnene til Naval Strike
Missile 1.10.19 i løpet
av øvelsen Pacific
Griffin.

- ▶ Norway (AIM Norway). Fra 1.1.20 blir divisjonene Protech Systems og Defence Communications slått sammen til divisjonen Land Systems.

Integrated Defence Systems

Divisjonen Integrated Defence Systems leverer verdens mest avanserte luftvernssystem NASAMS (Norwegian-Advanced-Surface-to-Air-Missile-System), overvåkingssystemer, artilleri-ildledning og land- og fartøys-baserte kampsystemer. Divisjonen har en strategisk samarbeidsavtale med Raytheon for NASAMS og med thyssenkrupp Marine Systems (tkMS) på kta naval systems SA, et joint venture firma som leverer eksklusive kampsystemer til tkMS' ubåter. NASAMS er det mest solgte luftvernssystemet i verden i sin klasse, hvor hele 15 land har NASAMS-elementer i sitt forsvar. Divisjonen skal også levere mobilt bakkeluftvern til det norske Forsvaret.

Space & Surveillance

Divisjonen Space & Surveillance leverer et bredt spekter av

systemer og elektronikk til bæreraketter og romfartøyer, samt bakkestasjoner og tjenester knyttet til bearbeidelse av satellittdata til rom- og maritime overvåkningskunder i mer enn 40 land. Divisjonen har over 500 ansatte og er Skandinavias største innen romsegmentet, i en bransje som er i vekst. Divisjonen jobber med nøkkelpartnere som blant annet NASA (National Aeronautics and Space Administration), Rocket Lab (global aktør innen oppskyting av små satellitter) og Space Norway. KONGSBERG eier 50 prosent av Kongsberg Satellite Services (KSAT), en verdensledende leverandør av kommunikasjonstjenester for romfartøy- og utskytningplattformen og avanserte overvåkingstjenester via satellitter.

Missile Systems

Divisjonen Missile Systems har mer enn 50 års erfaring fra en rekke missilprogrammer. Produktene inkluderer Penguin, Naval Strike Missile (NSM) og Joint Strike Missile (JSM) som avfyres fra skip, bakke, helikoptre

og kampfly. KONGSBERG er verdens eneste leverandør av femtegenerasjons langdistansemissiler med høy presisjon og stealth-egenskaper. U.S. Navy har valgt NSM til sitt OTH-program (Over-The-Horizon Weapon-System). I løpet av året ble det suksessfullt avfyrt et NSM-missil fra US Navys LCS-klasse kampskip. Den første leveransekontrakten av JSM til Japan ble også inngått.

Aerostructures

Divisjonen Aerostructures, som har stor ekspansjon, er en høyteknologisk produksjonsfabrikk, for komplekse kompositt-strukturer og komponenter og detaljer av metallegering. Kjernekompetansen spenner fra design, fremstilling av prototyper og industrialisering til masseproduksjon for luftfart og andre markeder med høy vekst. Aktivitetene strekker seg fra produksjon av deler til F-35 og helikoptre til mekanisk produksjon og vedlikehold av helikopter-girkasser.

► Defence Communications

Divisjonen Defence Communications utvikler og produserer robuste radioer, radiosamband og andre nettverkskomponenter som brukes i avanserte taktiske kommunikasjonssystemer. Løsningene for taktisk kommunikasjon brukes i mer enn 30 land. I 2020 vil Defence Communications inngå i den nye divisjonen Land Systems.

Protech Systems

Protech Systems er verdensledende leverandør av fjernstyrte våpenstasjoner. Systemene gjør at soldater kan operere fra en beskyttet posisjon inne i kjøretøyet. Divisjonen har siden 2001 levert over 20.000 systemer til 23 land. I 2017 startet leveransene av MCT-30 (Medium Caliber Turret),

et tårnsystem basert på samme teknologi som PROTECTOR RWS (Remote Weapon Station). Divisjonen har også høy aktivitet knyttet til det amerikanske programmet CROWS, hvor det siden 2010 er levert våpenstasjoner for over MNOK 23.000. I 2020 vil Protech Systems inngå i den nye divisjonen Land Systems.

Patria

Patria er Finlands fremste leverandør av vedlikeholdstjenester til forsvar og dekker alle forsvarsgrener innen MRO (Maintenance, Repair and Overhaul). Patria er en internasjonal organisasjon med ca. 2.800 ansatte og eier 50 prosent av aksjene i Nammo. KONGSBERG eier 49,9 prosent av aksjene i Patria.

Kongsberg Aviation Maintenance Services

Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS) ble kjøpt opp av Kongsberg Defence & Aerospace i 2019. Med dette har Kongsberg Gruppen tatt et strategisk steg inn i vedlikeholdsmarkedet for fly og helikoptre i Norden og Nord-Europa. Kongsberg Aviation Maintenance Services er eid av KDA med 50,1 prosent og av Patria med 49,9 prosent og har om lag 300 ansatte.

“Dette har vært et år med særdeles høy aktivitet. Vi har fått solid uttelling for det langsiktige posisjoneringsarbeidet vi har gjort i tidligere år, ved å sikre leveransekontrakter til betydelige forsvarsprogrammer. Det er med på å sikre omfattende vekst i de kommende årene innen alle hovedsegmenter i KDA. Avgjørende hendelser i 2019 har vært signifikante luftvernkontrakter med NASAMS til Qatar og Australia, CROWS-programmet med markant økt aktivitet, NSM-fyring utført av US Navy innenfor OTH-programmet, kontrakt på JSM til Japan kampfly, samt fullskalaproduksjon av F-35-deler. I tillegg er oppkjøpet av tidligere AIM Norway viktig i KONGSBERGs strategiske retning om å styrke posisjonen som en strategisk partner for Forsvaret knyttet til beredskap og operasjonelle behov.”

Eirik Lie – Administrerende direktør i Kongsberg Defence & Aerospace

TEKNOLOGI FOR ET GRØNNERE HAVROM

Kongsberg Maritime

- Oppkjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine
- Integrated Solutions
- Global Customer Support
- Sensors & Robotics
- Propulsion & Engines
- Deck Machinery & Motion Control

Kongsberg Maritime (KM) utvikler og leverer teknologi som bidrar til å realisere en bærekraftig forvaltning av havrommet. Forretningsområdet har vokst til dobbel størrelse i løpet av 2019, etter at KONGSBERG gjennomførte sitt hittil største oppkjøp. Markedet ligger innenfor tradisjonelle handelsfartøy og fiskefartøy så vel som offshore- og forskningsfartøy, samt avanserte offshoreinstallasjoner knyttet til havbruk og olje og gass.

Oppkjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine

I april 2019 ble oppkjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine gjennomført. Selskapene hadde to komplementære porteføljer. Med nesten dobbelt så mange medarbeidere og totalt 34 globale

lokasjoner, skaper KM den maritime fremtiden med sine produkter og integrerte løsninger, samt et servicenettverk i verdensklasse. Over 30.000 fartøy verden rundt seiler med utstyr levert fra KM.

Kongsberg Maritime har ett av de fremste miljøene for utvikling av batterisystemer til skip og installasjoner til havs.

▶ Integrated Solutions

KM leverer integrerte systemer for effektivisering av skip. Det kan være komplette systemdesign, elektroløsninger og systemer for integrert maritim automasjon og navigasjon, laststyring og sensorer. KMs brosystemer sørger for trygg manøvrering, mens kontroll- og overvåkingsteknologien fortsetter å gjøre skip mer effektive, smartere og mer lønnsomme med redusert drivstofforbruk, hybridsystemer og automatisering. KM har også

et team av shipdesignere som utvikler design for rederier med høye krav til effektivitet og sikkerhet. Vi har som mål å være i forkant av utviklingen innen nye teknologier og bruksområder som autonomi, satellittposisjonering og hybridløsninger.

Global Customer Support

KM har over tusen serviceingeniører som støtter kundene der de er, verden over. Et globalt nettverk av servicelokasjoner bidrar til rask og kompetent

støtte. Målet er å sikre kostnads-effektiv service og deler til kundenes fartøy. Teamet er tilgjengelig 24/7, slik at kundene kan drive sin operasjon effektivt med så lite nedetid som mulig. Global Customer Support har også ansvaret for oppgradering og ombygginger av eksisterende fartøy, og bidrar blant annet til at den eksisterende flåten kan redusere sine driftskostnader og leve opp til nye miljøkrav. Det skjer gjennom installering av batterier ombord, eksempelvis ▶

“Ved å slå sammen Kongsberg Maritime og Rolls-Royce Commercial Marine, posisjonerer vi oss som en strategisk leverandør av komplette løsninger til det maritime markedet. Denne integrasjonen kommer til å skape et hav av nye muligheter. Ikke bare blir teknologien mer tilgjengelig, men det vil også gi flere muligheter til å integrere systemer. Dette vil føre til sikrere og mer effektive installasjoner, samt gi flere muligheter til å opprettholde den sterke posisjonen vi har.”

Egil Haugsdal – Administrerende direktør i Kongsberg Maritime

- ▶ gjennom bytte eller oppgradering av fremdriftssystemer tilpasset kundens operasjon og fartøy. Kontrollsystemer gir sikrere eller mer effektiv drift og digitale løsninger gir lavere energiforbruk.

Sensors & Robotics

KM leverer produkter og systemer for avansert havbunnskartlegging, undervannsnavigasjon, sonarer, undervannskommunikasjon og marin robotikk (Unmanned Surface Vessel (USV) og Autonomous Underwater Vehicle (AUV)) til blant annet forsknings-, fiskeri- og forsvarsfartøy, samt havbruks-installasjoner. Vår undervannsteknologi brukes innen offshore, olje og gass, forsvar, fiskeri og havbruk, undervannskonstruksjon, havforskning og til kartlegging, oppmåling og undersøkelser av havbunnen. KMs produkter og

systemer er basert på innovativ hydroakustisk teknologi og sensorer, avansert signalbehandling og fagkunnskap innen undervannsautonomi og -robotikk.

Propulsion & Engines

KM er en verdensledende leverandør av fremdriftssystemer, og møter kundenes krav til ytelse og kostnadseffektivitet i en rekke markeder. Over 10.000 thrustere er levert fra fabrikkene i Norge og Finland siden starten for omtrent 80 år siden, og like mange vannjetter fra Sverige og Finland. Produktutvikling skjer i nært samarbeid med kundene, og også med ledende universitetsmiljøer med på laget. Produktområdene er propeller/reduksjonsgir, thrustere, elektriske pods og vannjetter. KM er også salgskanal for de velrenommerte medium-

speed motorene som produseres av Rolls-Royce Bergen Engines.

Deck Machinery & Motion Control

KM leverer i hovedsak håndteringsutstyr til avanserte offshore-operasjoner, men også standard løsninger for dekkmaskineri til handels- og passasjerfartøy samt slepebåter. Utviklingen har gått fort fra starten med hydrauliske vinsjer til fulle systemleveranser, og nå de siste årene har elektriske vinsjemotorer gjort sitt inntog. Området Motion Control leverer ror, styremaskiner og stabilisatorer og har KONGSBERGs bredeste nedslagsfelt i det maritime markedet.

Digitalisering bidrar til mer effektiv drift av skip. KONGSBERG har i dag ulike digitale løsninger for overvåking av skip, og utviklingen holder et høyt tempo. Produktet KONGSBERG Vessel Performance er et konkret eksempel. Det er en løsning som gjør det mulig for mannskapet og operatøren å ta gode beslutninger som kan gi lavere energiforbruk og driftskostnader, med de miljømessige fordelene det gir.

NESTE GENERASJONS LØSNINGER

Kongsberg Digital

- Kognifai – Kongsberg Digital Platform and Ecosystem
- Maritime Digital Ecosystem and Vessel Insight
- Kognifai Dynamic Digital Twin for heavy asset industries
- Remote Drilling Operation Solutions for oil & gas
- Renewable Energy and power grid optimization
- Maritime Simulation

Kongsberg Digital (KDI) ble etablert i 2016 for å levere neste generasjons programvare og digitale løsninger til kunder i maritim sektor, olje og gass og fornybar energi. KDI har ledende domene- og digitalkompetanse innen områder som støtter økt automatisering og autonome operasjoner i industrien.

Kognifai – Kongsberg Digital Platform

Kognifai er KONGSBERGs digitale og skybaserte økosystem. Kognifai er skreddersydd for industrielt bruk, spesielt den delen som omfatter asset data, tidsserier, alarmer og hendelser. Kognifai harmoniserer og standardiserer informasjon på en

strukturert måte, noe som gjør det enkelt for kunder og tredjeparter å benytte dataene til verdiskaping.

Maritime Digital Ecosystem and Vessel Insight

Gitt KONGSBERGs omfattende maritime fotavtrykk, er det naturlig at konsernet har påtatt

Kognitwin Energy er vår digitale tvilling. Løsningen muliggjør økt samarbeid, effektivitet og sikkerhet for menneskene som jobber på eller med et anlegg.

- ▶ seg ambisjonen om å skape en standardisert skip-til-sky datainfrastruktur og etablere et digitalt økosystem for maritim sektor. Infrastrukturen kalles Vessel Insight og bygger på Kognifai.

I tillegg til å være en datainfrastruktur, gir Vessel Insight tilgang til et økosystem av applikasjoner og løsninger for å skape verdi. Samlet setter Vessel Insight kunden i stand til å koble opp skip, hente data til bruk i

analyser, samt utvikle eller hente verdiskapende applikasjoner på toppen.

Kognifai Dynamic Digital Twin for heavy asset industries

En digital tvilling i sin enkleste form er en digital replika av prosesser og enheter. Avanserte digitale tvillinger, som Kognifai Dynamic Digital Twin, inneholder løsninger for betydelig reduserte driftskostnader, forbedring og effektivisering av

arbeidsprosesser og økt produksjon av olje og gass. Våre nøyaktige strømnings- og prosesssimulatorer, satt sammen med dynamiske data fra automasjonssystemene, i det som kalles "hybrid analytics", muliggjør løpende automatisk testing av ulike driftsscenarioer, prediksjon av uheldige hendelser og produksjons-optimalisering. Kognifai Dynamic Digital Twin muliggjør automatisering av prosesser, fjernstyring av komplekse anlegg ▶

"Kongsberg Digital legger bak seg et svært viktig år. Ikke bare har den eksisterende forretningsvirksomheten gjort det godt, vi har også tatt syv mils steg når det kommer til våre strategiske satsingsområder. Det første var lanseringen av den maritime datainfrastruktur-løsningen Vessel Insight og intensjonsavtalene som fulgte med globale aktører som DNV GL, MAN og MacGregor. Det andre var den første kommersielle kontrakten for leveranse av Kognifai Dynamic Digital Twin til Nyhamna og Norske Shell. Med dette bakteppet ser vi veldig positivt på utviklingen i 2020 og fremover."

Hege Skryseth – Administrerende direktør i Kongsberg Digital

- ▶ og høyere grad av autonomi i prosesskontrollsystemene.

Remote Drilling Operation for Oil & Gas

KDI leverer systemer for data-innsamling og visualisering av boreoperasjoner i sanntid, samt applikasjoner for driftsanalyse og avansert beslutningsstøtte. I tillegg leverer KDI løsninger som forbedrer produksjonseffektiviteten ved hjelp av sanntidssimulatorene for design, flerfasestrømning og operatør opplæring. Dette er systemer som til sammen gir boreoperatørene betydelig økt brønnsikkerhet og økt effektivitet under boreprosessen.

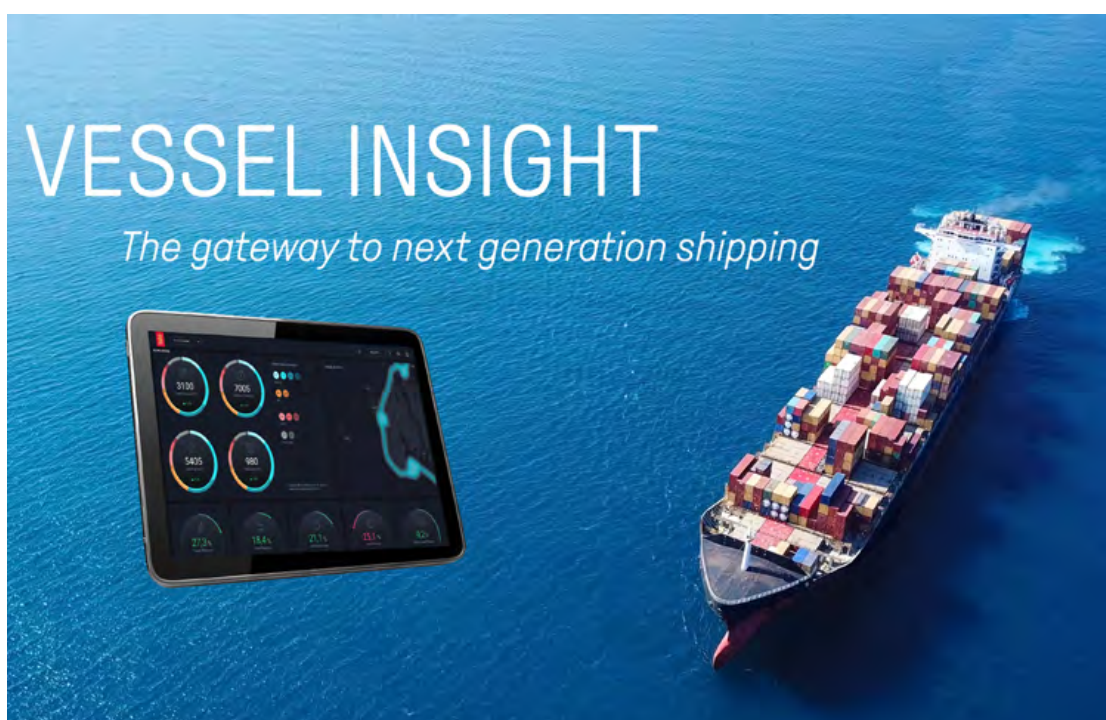
Renewable energy and power grid optimization

Innen kraftsektoren jobber vi sammen med en rekke større bransjeaktører med å utvikle en dynamisk digital tvilling og smartgridfunksjonalitet for nettselskapene. KDI benytter dynamiske fysiske modeller, data-drevne analyser og virtuelle sensorer for å gi nettselskapene gode verktøy for nøyaktige lastprediksjoner, beslutningsstøtte rundt balansering av nettet, samt råd til mulige forbedringer for økt utnyttelse og fleksibilitet i nettet.

Maritime Simulation

KDI har markedsledende simulatorløsninger som sikrer virkelighetsnær og grundig opplæring av personell og studenter innenfor maritim-, marine- og offshore-markedet. Simulatorløsningene brukes også til verifisering og som beslutningsstøtte, for eksempel ved forstudier og forskningsprosjekter innen design, sikkerhet og kostnadsoptimalisering.

Vessel Insight samler og strukturerer data fra skip og gir tilgang til applikasjoner som skaper verdi for mannskap, skipsoperatør og -eier.

KONGSBERG I VERDEN

Antall
medarbeidere

Antall
leverandører

Verdiskaping
MNOK

Investeringer
MNOK

Totalt	10 793	10 166	24 081	544
Europa	78 %	84,6 %	75 %	91 %
Asia	13 %	5,7 %	12 %	3 %
Nord-Amerika	7 %	7,0 %	12 %	4 %
Mellom- og Sør-Amerika og Antarktis	1 %	0,5 %	1 %	2 %
Oseania	1 %	1,5 %	-	-
Afrika	0 %	0,7 %	-	-

Notehenvisning sidene 30–34

1) Enkelte av leverandørene kan være talt to eller flere ganger da de kan være leverandør til to eller flere av våre forretningsområder. Tallene omfatter ikke alle leverandører som blir håndtert direkte fra våre internasjonale lokasjoner.

Europa

Kongsberg Maritime har flere kontorer i Storbritannia. ▶

Norge

Medarbeidere **6.475 (4.518)**
Antall leverandører¹⁾ **4.578 (3.623)**
Verdiskaping **MNOK 12.389 (9.222)**
Investeringer **MNOK 488 (188)**

Konsernets hovedkontor ligger i Kongsberg.

Kongsberg Defence & Aerospace utgjør den vesentlige delen av konsernets forsvarsvirksomhet, og har sine hovedaktiviteter i Kongsberg. I tillegg har vi virksomheter i Horten, Asker, Kjeller, Tromsø og Bergen. Her drives det utvikling, produksjon, test, salg og service.

Kongsberg Maritimes hovedkontor ligger i Kongsberg, og KM har også andre store virksomheter for utvikling, produksjon, testing, salg og service i Norge: i Horten, Ålesund, Ulsteinvik, Brattvåg, Hjørungavåg, Bergen, Hagavik, Longva, Asker, Oslo, Kristiansand, Stavanger, Sandefjord og Trondheim.

Kongsberg Digital holder til i Asker, Horten, Kristiansand, Stavanger og Trondheim. Her drives det salg, produktutvikling, prosjektleveranser, service og produksjon. Kongsberg Digital eier også 27 prosent av eSmart Systems AS. De holder til i Halden og utvikler digital intelligens for energibransjen og smarte samfunn.

Finland

Medarbeidere **490**
Antall leverandører¹⁾ **813**
Verdiskaping **MNOK 1.913**
Investeringer **MNOK 1**

KONGSBERG eier 49,9 prosent av Patria Oyj som har sitt hovedkontor i Finland. Patria er Finlands ledende leverandør av teknologiløsninger og vedlikeholdstjenester innen forsvar, sikkerhet og luftfart.

Kongsberg Maritime har tre lokasjoner i Finland; i Kokkola, Rauma og Turku. Kokkola og Rauma er produksjonssteder knyttet til divisjonen Propulsion & Engines, mens kontoret i Turku hører til Ship Intelligence.

Finland ble rapportert under Øvrige Europa i 2018.

Polen

Medarbeidere **448 (215)**
Antall leverandører¹⁾ **318 (327)**
Verdiskaping **MNOK 192 (128)**
Investeringer **MNOK 6 (5)**

Kongsberg Defence & Aerospace ved datterselskapet Kongsberg Defence Sp. Zo.o har et markedskontor i Warszawa.

Kongsberg Maritime driver produksjon, service og prosjektsupport i Gdynia, Gniew, Krakow og Szczecin.

Storbritannia

Medarbeidere **229 (70)**
Antall leverandører¹⁾ **511 (581)**
Verdiskaping **MNOK 581 (267)**
Investeringer **MNOK 17 (10)**

Kongsberg Defence & Aerospace ved datterselskapet Kongsberg Norcontrol AS har et salgs- og servicekontor i Bristol.

Kongsberg Maritime har flere kontorer i Storbritannia hvor de to største ligger Aberdeen og Dunfermline. Vi har også mindre kontorer i Birmingham, Bristol, Derby, Great Yarmouth, Portsmouth og Gateshead (Washington).

Øvrige Europa

Medarbeidere **783 (189)**
Antall leverandører¹⁾ **2.383 (1.493)**
Verdiskaping **MNOK 2.971 (959)**
Investeringer **MNOK 25 (7)**

Konsernet har kontorer for salg, service og prosjektsupport i Hellas, Italia, Nederland, Russland, Spania, Tyskland og Ungarn.

Kongsberg Maritime har lokasjoner som utfører produksjon, montasje, salg, service og prosjektsupport i Danmark, Sverige, Spania, Kroatia, Hellas, Italia, Tyskland, Tyrkia, Frankrike, Nederland og Russland.

Asia

Singapore har en av verdens største havner og er en betydelig reder- og verftsnsjon.

Kina

Medarbeidere **517 (464)**
Antall leverandører¹⁾ **62 (254)**
Verdiskaping **MNOK 496 (322)**
Investeringer **MNOK 1 (3)**

Kongsberg Maritime har bygget opp en betydelig virksomhet i Kina. Forretningsområdet er lokal leverandør til den kinesiske verftsindustrien, og har nå kontorer i Shanghai, Dalian, Guangzhou, Jiangsu og Zhenjiang. I Zhenjiang har vi en produksjonsenhet som blant annet består av en elektromekanisk montasje-linje der vi produserer konsoller, kabinetter og sensorer. Vi har også et senter med CNC-maskiner der vi produserer mekaniske komponenter og finmekanikk.

Sør-Korea

Medarbeidere **244 (163)**
Antall leverandører¹⁾ **155 (431)**
Verdiskaping **MNOK 1.245 (660)**
Investeringer **MNOK 3 (2)**

Kongsberg Defence & Aerospace har et salgskontor i Seoul.

Kongsberg Maritimes hovedvirksomhet i Sør-Korea ligger i Jungkwan utenfor Busan. Vi har i en årrekke bygget opp lokal tilstedeværelse i verdens største skipsbyggernasjon. Hovedoppgaver er salg, engineering, installasjon, igangkjøring og service/support samt lokal produksjon. I tillegg har vi kontorer i Gohyeon, Gudeok-Ro, Mokpo, Okpo og Ulsan.

India

Medarbeidere **302 (267)**
Antall leverandører¹⁾ **104 (10)**
Verdiskaping **MNOK 163 (108)**
Investeringer **MNOK 1 (3)**

Kongsberg Defence & Aerospace ved datterselskapet Kongsberg Norcontrol AS har et salg- og servicekontor i Ahmedabad, samt at de eier 49 prosent av selskapet Aatash Norcontrol som også ligger i Ahmedabad.

Kongsberg Maritime har salg- og servicekontorer, software-support og utviklingsvirksomhet i Mumbai.

Kongsberg Digital har virksomhet både i Mumbai og Bangalore. Virksomheten i Mumbai utfører salgssupport og prosjektsupport, og i Bangalore er hovedoppgaven softwareutvikling.

Midtøsten

Medarbeidere **58 (39)**
Antall leverandører¹⁾ **49 (26)**
Verdiskaping **MNOK 171 (110)**
Investeringer **MNOK 10 (0)**

Kongsberg Defence & Aerospace har kontor i Kuwait og Qatar. Hovedoppgavene er drift og leveranse av prosjekter innen taktiske radio- og kommunikasjonssystemer. I tillegg har selskapet hatt ansatte i Oman i forbindelse med gjennomføring av NASAMS-prosjektet.

Kongsberg Maritime har et servicekontor i Dubai.

Singapore

Medarbeidere **236 (169)**
Antall leverandører¹⁾ **117 (180)**
Verdiskaping **MNOK 631 (464)**
Investeringer **MNOK 1 (1)**

Kongsberg Defence & Aerospace har gjennom selskapet Kongsberg Norcontrol AS betydelige leveranser til Singapores havneovervåking, og er representert med et salg- og servicekontor her.

Kongsberg Maritime i Singapore har salg, installasjon, engineering, igangkjøring og service/support og trening som sine hovedoppgaver. Singapore har en av verdens største havner og er en betydelig reder- og verftsnsjon.

Øvrige Asia

Medarbeidere **37 (8)**
Antall leverandører¹⁾ **94 (42)**
Verdiskaping **MNOK 108 (57)**
Investeringer **MNOK 0 (0)**

Kongsberg Defence & Aerospace har et kontor i Malaysia for markedsføring og lokal prosjektledelse.

Kongsberg Maritime har et salg- og servicekontor for fiskeriaktivitet i Kuala Lumpur, Malaysia. I tillegg har KM servicekontorer i Japan og New Zealand.

Nord-Amerika

KONGSBERG har flere virksomheter i USA.

USA

Medarbeidere **644 (537)**
Antall leverandører¹⁾ **587 (574)**
Verdiskaping **MNOK 2.575 (1.624)**
Investeringer **MNOK 19 (6)**

Kongsberg Defence & Aerospace har markedskontor i Alexandria (Virginia). I Johnstown (Pennsylvania) produseres og vedlikeholdes våpenstyringssystemet PROTECTOR for det amerikanske markedet. I Mount Arlington, New Jersey, har forretningsområdet et prosjektkontor.

Kongsberg Geospatial har et salgs- og servicekontor i Florida og Kongsberg Satellite Service et markedskontor i Silicon Valley i San Francisco, California.

Kongsberg Maritime har virksomheter i Seattle (Washington), Houston and Galveston (Texas), New Orleans (Louisiana), Pocasset (Massachusetts), Long Beach (California), Miramar (Florida) og Arlington (Virginia). I Pocasset drives utvikling, salg og support av autonome undervannsfarkoster (AUV). De øvrige enhetene driver med salg og kundestøtte. Virksomheten i Seattle driver også med teknologiutvikling og tilpassing av eksisterende produkter til det amerikanske markedet.

Kongsberg Digital har virksomhet i Houston (Texas) innen salg, support og prosjektgjennomføring, og et kontor i West Mystic Groton (Connecticut) som driver med salg og kundestøtte.

Canada

Medarbeidere **115 (98)**
Antall leverandører¹⁾ **120 (35)**
Verdiskaping **MNOK 310 (283)**
Investeringer **MNOK 2 (3)**

Kongsberg Defence & Aerospace er representert gjennom selskapet Kongsberg Geospatial i Ottawa. Selskapet er kjent for sitt kartgrafikkverktøy for militære kommando- og kontrollsystemer.

Kongsberg Maritimes største virksomhet i Canada ligger i Vancouver. Her har selskapet egen produktutvikling og produksjon. Forretningsområdet har også to salgs- og kundestøttekontorer på østkysten, i St. Johns og Dartmouth.

Kongsberg Digital har virksomhet i St. Johns som driver med salg og kundestøtte.

Mellom- og Sør-Amerika og Antarktis

Brasil

Medarbeidere **119 (63)**
Antall leverandører¹⁾ **348 (142)**
Verdiskaping **MNOK 147 (87)**
Investeringer **MNOK 8 (2)**

Kongsberg Maritime har to virksomheter i Brasil, i Rio de Janeiro og Niteroi. Her drives salg, service, engineering, samt brukeropplæring og simulatortrening.

Mexico

Medarbeidere **22 (21)**
Antall leverandører¹⁾ **1 (0)**
Verdiskaping **MNOK 39 (35)**
Investeringer **MNOK 0 (0)**

Kongsberg Defence & Aerospace sitt datterselskap **Kongsberg Norcontrol AS** har et markeds kontor i Mexico City.

Kongsberg Maritime har et servicekontor i Veracruz, Mexico.

Øvrige Mellom- og Sør-Amerika

Medarbeidere **8 (5)**
Antall leverandører¹⁾ **42 (8)**
Verdiskaping **MNOK 14 (11)**
Investeringer **MNOK 0 (0)**

Kongsberg Maritime har servicekontor i Panama og Chile.

Antarktis og Svalbard

Kongsberg Defence & Aerospace
Det 50 prosent eide datterselskapet **Kongsberg Satellite Services** har mottakerstasjoner for satellittdata i Antarktis og på Svalbard.

Kongsberg Maritime har virksomhet i Rio de Janeiro, Brasil.

Oseania

Australia og New Zealand

Medarbeidere **46 (8)**
 Antall leverandører¹⁾ **156 (32)**
 Verdiskaping **MNOK 98 (34)**
 Investeringer **MNOK 2 (0)**

Kongsberg Defence & Aerospace har markedskontor i Canberra.

Kongsberg Maritime har salgs- og servicevirksomhet i Perth og Melbourne.

Kongsberg Maritime har kontorer i Perth, Australia.

Kongsberg Maritime har salgs- og servicevirksomhet i Namibia og Sør-Afrika.

Afrika

Algerie, Namibia, Sør-Afrika og øvrige Afrika

Medarbeidere **20 (8)**
 Antall leverandører¹⁾ **70 (10)**
 Verdiskaping **MNOK 38 (9)**
 Investeringer **MNOK 0 (0)**

Kongsberg Defence & Aerospace har kontor for drift og leveranse av prosjekter innen taktiske radio- og kommunikasjons-systemer i Alger i Algerie. I Sør-Afrika eier **Kongsberg Norcontrol AS** ca. 35 prosent av et selskap i Cape Town.

Kongsberg Maritime har salgs- og servicevirksomhet i Namibia og Sør-Afrika.

03

BÆREKRAFT

Om bærekraftrapporten

Rapporten omfatter 2019, og tar for seg temaer som er viktige for oss og våre interessenter. Eventuelle vesentlige hendelser i perioden 1.1.20 til 19.3.20 vil også være omtalt. Alt tallmateriale er knyttet til regnskapsåret 2019.

Formålet med rapporten er å gi våre interessenter informasjon om hvordan KONGSBERG arbeider med bærekraft og samfunnsansvar.

Endringer i rapporteringsgrunnlaget siden forrige rapport
KONGSBERG har kjøpt opp og integrert Rolls-Royce Commercial Marine og Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS), tidligere AIM Norway i 2019. Vi har økt med ca. 3.900 ansatte og driftsinntektene med ca. MNOK 7.400. Dette gir seg utslag i alle deler av virksomheten, også for rapporteringsgrunnlaget for bærekraft. Det gjør at informasjon for 2019 ikke er direkte sammenlignbart med tidligere år, men vi har søkt å forklare større endringer, som for eksempel i klimaregnskapet.

Begrensninger i rapporten

Rapporten omhandler selskaper hvor vi eier 50 prosent eller mer. Miljødataene omfatter alle norske enheter, alle produksjonseenheter verden over og de største kontorene utenfor Norge.

Informasjonen i rapporten er basert på opplysninger innhentet fra ulike deler av konsernet. Selv om det er lagt vekt på at opplysningene skal være fullstendige og korrekte, vil noen av opplysningene være basert på estimater.

Vår prosess for å definere innholdet

Vi gjennomfører vesentlighetsanalyse periodisk, siste gang høsten 2019. Se nærmere omtale av det under [“Strategi og prioritering for bærekraft”](#).

I arbeidet med vesentlighetsanalysen tar vi hensyn til hva våre viktigste interessenter er opptatt av i vår dialog med dem. Dette inkluderer våre eiere, investorer og långivere, våre ansatte, kunder, leverandører, regulatoriske myndigheter og lokale myndigheter i de områder hvor vi har aktiviteter.

Innholdet i rapporten er i stor grad definert ut fra det vi har kalt “Fokusområder”, hvor det er fastsatt mål- og aktivitetsoversikt for hvert område. Disse er godkjent av konsernledelsen og konsernets styre.

Strategi og prioritering for bærekraft

Bærekraftig innovasjon er en integrert del av KONGSBERGs forretningsstrategi. Vi bruker FNs bærekraftsmål aktivt for å kartlegge risiko og muligheter, for å identifisere områder hvor vi kan bidra mest og på best mulig måte. Vårt største bidrag til å nå bærekraftmålene er å levere høyteknologiske produkter og tjenester som reduserer våre kunders utslipp av skadelige klimagasser.

Vår bærekraftstrategi

Vår bærekraftstrategi “Teknologi for globale utfordringer” er forankret og integrert i vår forretningsstrategi og omfatter bærekraftig innovasjon og forretningsmuligheter, samt bærekraftig intern drift. Med utgangspunkt i vår brede portefølje av produkter og tjenester, våre vekstambisjoner og de globale utfordringer jorden står overfor, må vi evne å være ambisiøse og tilpasse oss de raske endringene som skjer i verden.

Vi utvikler innovative produkter og løsninger for våre kunder som reduserer klimagassutslipp. Spesielt gjelder dette

innenfor “Green Shipping” ved utvikling av autonome fartøy, hybride løsninger og elektriske ferger. Vår unike posisjon med samarbeid og bruk av “cross-over” teknologi mellom våre forretningsområder muliggjør innovasjon både med hensyn til teknologi og bærekraft. Vi samarbeider både med private og offentlige aktører for å redusere skadelig påvirkning av havet gjennom styringssystemer for oppdrettsanlegg, overvåking av havområder for illegalt fiske, plast i havet, fiskekvoter, styring av trålere, havneovervåking med mer. Ved å tenke mer bærekraftig i vår innovasjon styrkes også vår globale konkurransekraft.

Selv om vår interne drift har et relativt lavt utslippsnivå, jobber vi aktivt med tiltak for å oppnå vår målsetting om 20 prosent reduksjon av klimagasser, målt fra 2015 til 2020. Les mer om det i [kapittelet om klima og miljø](#).

FNs bærekraftsmål

FNs 17 bærekraftsmål skal bidra til at det overordnede målet om en bærekraftig verden skal realiseres innen 2030. Oppnåelse av bærekraftmålene er helt avhengig av næringslivets innsats.

Vi utvikler innovative produkter og løsninger for våre kunder som reduserer klimagassutslipp.

Teknologiselskaper som KONGSBERG er svært viktige for at ressursutnyttelsen av havene skjer på en bærekraftig måte, og vi ser store muligheter og har klare ambisjoner om at “havromseksperter” KONGSBERG skal være en viktig partner for å utnytte dette potensialet.

- ▶ Vi har valgt ut de bærekraft-målene hvor vi mener vi kan bidra mest, samtidig som vi har et bevisst forhold til at alle målene er viktige. Vi søker å støtte opp under alle målene gjennom vår virksomhet, både med hensyn til å redusere eventuell negativ påvirkning, og å gripe de forretningsmulighetene som målene kan gi.

Mål nummer 7, 9 og 14 er de målene vi mener vi kan bidra mest til ved vår teknologiutvikling og innovasjon for bærekraftige løsninger. Eksempler er autonome og elektriske ferger, styringssystemer til bruk i fiskeoppdrett og på fisketrålere, overvåking av havområder for illegalt fiske og kontroll av fiskekvoter og plast i havet. Teknologiutvikling i forsvarsdelen av virksomheten muliggjør mange av de innovative bærekraftige løsningene, såkalt “cross-over” teknologi. Tilsammen understøtter dette mål nummer 13 “stoppe klimaendringene”.

Mål nummer 4 støttes ved at vi har et utstrakt samarbeid med universiteter og høyskoler, arrangerer studentprogrammer for NTNU og har sommerstudenter for å motivere realfagsstudenter til å fullføre utdanningen.

Vi støtter Vitensenteret i Kongsberg og Horten og samarbeider med barne- og ungdomsskoler om realfagsundervisning. Vi søker å videreføre et slikt engasjement også i vår internasjonale virksomhet.

Mål nummer 5 støttes ved at vi jobber aktivt med å øke kvinneandelen og gi like rettigheter til kjønnene, og ved det påvirke et tradisjonelt mannsdominert arbeidsmiljø til å bli mer likestilt.

Mål nummer 8 støttes ved at vi legger norsk standard og ILOs konvensjoner til grunn for vår virksomhet i alle land, og stiller samme krav til våre leverandører. Vi bidrar ved det til å beskytte arbeidstakerrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere.

Mål nummer 16 støttes ved at vi har en omfattende og robust intern kontroll av eksport, og sanksjoner for å eliminere risiko for at særlig våre militære produkter kan bli brukt i strid med internasjonale regler og humanitær-retten. Tilsvarende har vi et omfattende antikorrupsjonsprogram i hele vår internasjonale virksomhet.

Mål nummer 17 støttes gjennom et utstrakt samarbeid med forretningspartnere. Eksempler er teknologiutvikling, overvåking av plast i havet og samarbeid om etikk, antikorrupsjon og eksport.

FNs initiativ for bærekraftig bruk og forvaltning av havrommet

Teknologiselskaper som KONGSBERG er svært viktige for at ressursutnyttelsen av havene skjer på en bærekraftig måte, og vi ser store muligheter og har klare ambisjoner om at “havromseksperter” KONGSBERG skal være en viktig partner for å utnytte dette potensialet. I 2018 sluttet vi oss til FNs initiativ for bærekraftig bruk og forvaltning av havrommet. Les mer om dette i [fokusområde for bærekraftig innovasjon](#) i denne rapporten, og på FNs websider www.unglobalcompact.org/take-action/action-platforms/ocean.

Vesentlighetsanalyse

Vi gjennomførte i siste kvartal av 2019 en omfattende vesentlighetsanalyse for å få mer kunnskap om hva våre eiere, ansatte, forretningspartnere, finansinstitusjoner og samfunnet forventer av oss med hensyn til bærekraft, økonomiske, miljømessige og

► sosiale forhold og hva de vektlegger mest, sett i sammenheng med våre egne vurderinger. Dette danner grunnlag for vårt strategiske arbeid og prioriteringer fremover. Vår største aksjeeier Nærings- og fiskeridepartementet, og Oslo Børs med flere påpeker også bruk av vesentlighetsanalyse som grunnleggende for arbeidet med og rapportering av bærekrafttemaer. Vi har også tidligere gjennomført vesentlighetsanalyser periodisk.

Vi opplevde et stort engasjement fra både eksterne og interne interessenter gjennom hele prosessen med vesentlighetsanalysen.

Temaene presenteres i matrisen knyttet til de bærekraftmålene hvor vi mener vi kan bidra mest.

Temaene som vises øverst til høyre i matrisen vurderes som svært viktige for både eksterne interessenter og internt i KONGSBERG. Disse vil bli gitt størst oppmerksomhet og vil bli rapportert mer detaljert fremover.

For å sikre prosessens uavhengighet og integritet ble vesentlighetsanalysen utført av en tredjepartsorganisasjon.

GRI standarder og hvilke indikatorer vi rapporterer på

For 2019 har vi tilstrebet å rapportere iht vesentlighetsanalysen gjennomført i siste kvartal 2019. Vesentlighetsanalysen som lå til grunn fra starten av året hadde følgende 5 hovedtemaer:

- Ansvarlig forretningsdrift
- Bærekraftig innovasjon
- Helse, miljø, sikkerhet og våre medarbeidere
- Bærekraft og samfunnsansvar i leverandørkjeden
- Samfunnsansvar

Temaene som er nye fra 2019 er Cyber og informasjonssikkerhet, menneskerettigheter og kunstig intelligens og teknologiutvikling.

Sammenhengen mellom hovedtemaene identifisert i vår vesentlighetsanalyse og GRI Standards er nærmere beskrevet på [vår hjemmeside](#). Her fremgår hvilke av GRIs standarder og indikatorer vi rapporterer på.

► Vi bidrar med samarbeid for å redusere skadelig påvirkning av havet gjennom styringsystemer for blant annet plast i havet.

VESENTLIGHETSANALYSE 2019

Rammeverk for utarbeidelse av bærekraftrapporten

STORTINGSMELDING NR. 8 (2019-2020)

Statens direkte eierskap i selskaper –
Bærekraftig verdiskaping

STORTINGSMELDING NR. 27 (2013-2014)

Et mangfoldig og verdiskapende
eierskap

Den norske stat eier 50,001 prosent av aksjene i Kongsberg Gruppen. Statens eierandel blir forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet. Prosessen vi har benyttet for å definere innholdet i rapporten søker å sikre at vi rapporterer i henhold til de forventninger som stilles til oss gjennom stortingsmeldingene.

REGNSKAPSLOVEN

Regnskapsloven stiller krav om at store foretak i årsberetningen eller i egen rapport må rapportere på sitt samfunnsansvar. Redegjørelsen skal dekke hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold, det ytre miljø og bekjempelse av korrupsjon.

Det er vår oppfatning at Bærekraftrapporten for 2019 oppfyller regnskapslovens krav på dette området.

GLOBAL COMPACT

KONGSBERG sluttet seg til FN-initiativet UN Global Compact i 2006. Det betyr blant annet at vi hvert år skal rapportere aktiviteter og resultater innen initiativets prinsipper knyttet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og antikorruptsjon. Konsernets bærekraft-rapport fungerer som en slik rapport – COP (Communication on Progress). For flere detaljer om Global Compact se deres hjemmeside, www.unglobalcompact.org

OSLO BØRS' VEILEDNING OM RAPPORTERING AV SAMFUNNSANSVAR FRA 2018 OG EURONEXTS RETNINGS- LINJER GJELDENDE FRA 2020

Vår rapporteringspraksis er, etter vår oppfatning, også i all hovedsak i samsvar med Oslo Børs sine retningslinjer. De er basert på standardene for samfunns-ansvarsrapportering til GRI (GRI Standards). Retningslinjene beskriver forventningene til gjennomføring av prosess for vesentlighetsanalyse, virksomhetsstyring, kommunikasjon og årlig oppdatering.

GLOBAL REPORTING INITIATIVE (GRI)

Vi benytter GRI Standards for frivillig rapportering av bærekraftig utvikling. Retningslinjene omfatter økonomiske, miljømessige og sosiale dimensjoner knyttet til virksomheten, og er det ledende globale initiativ på området.

Vi gjennomførte en grundig vesentlighetsanalyse i siste kvartal 2019. Dette er nærmere beskrevet under "Strategi og prioritering for bærekraft".

Vår rapporteringspraksis er, etter vår oppfatning, i all hovedsak i samsvar med GRIs rapporteringsprinsipper. GRI anvender en klassifisering som viser i hvilket omfang et selskap bruker GRIs definisjoner og opplysningskrav, henholdsvis Core eller Comprehensive. KONGSBERG har valgt å rapportere på nivå Core.

På våre hjemmesider, under www.kongsberg.com/investor-relations/reports-and-presentations/, finnes en indeks som viser hvilke GRI Standards og indikatorer som er rapportert og hvor informasjonen er gitt i selskapets årsrapport og bærekraftrapport. For flere detaljer om GRI, se deres hjemmeside, www.globalreporting.org

STYREBEHANDLING

Konsernets bærekraftrapport er i sin helhet behandlet og godkjent av konsernledelsen og konsernets styre.

EKSTERN VERIFISERING

Bærekraftrapporten er verifisert av tredjepart, revisjonsselskapet Deloitte. Se [revisoruttalelse for 2019](#).

Organisasjon og styringssystemer

KONGSBERGs overordnede styringssystem er nært knyttet til “Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse”. Nedenfor følger en oversikt over styringssystemer og organisering knyttet til bærekraft og samfunnsansvar.

Forretningsområdene

Forretningsområdene har ansvaret for å følge opp og etterleve policy, mål og styringsdokumenter knyttet til bærekraft og samfunnsansvar. Det praktiske arbeidet blir i hovedsak utført i forretningsområdene med støtte av konsernstaben.

Etisk råd

Konsernets etiske råd skal bidra til å sikre høy etisk bevissthet, god adferd og et godt omdømme i og for KONGSBERG. Rådet skal i første rekke behandle saker av prinsipiell art og spørsmål knyttet til policyer og bestemmelser. Styret godkjenner sammensetningen av Etisk råd.

Forum for ansvarlig forretningsdrift

Forumet er et bindeledd mellom forretningsområdene, konsernstaben og konsernledelsen i spørsmål knyttet til

forretningsetikk, compliance, bærekraft og samfunnsansvar. Hovedoppgaven til forumet er å bidra til å fremme, videreutvikle og koordinere konsernets arbeid innen dette området.

Kvalitetsledelse

KONGSBERG fokuserer på kvalitetsledelse og -kontroll. Våre ledelsessystemer for kvalitet styrer alle våre aktiviteter for å kunne levere produkter og tjenester som tilfredsstillende kundens krav til kvalitet. Alle forretningsområdene har integrerte ledelsessystemer som dekker relevante funksjoner som kvalitet, ytre omgivelser, helse, miljø og sikkerhet, compliance, bærekraft, samfunnsansvar og informasjonssikkerhet. Vår kvalitetsledelse adresserer både kvalitet i prosjekter og produkter, og omfatter kvalitetsplanlegging, kvalitetssikring og kvalitetsstyring.

Ledelsessystemet sikrer at vi jobber effektivt og leverer produkter som er i henhold til mål og krav som er satt til tid, kost og ytelse. Det gjennomføres systematiske interne revisjoner av kvalitet i hele vår verdikjede.

Forretningsområdene har følgende sertifiseringer:

KDA er sertifisert iht. AS9100, ISO9001, AQAP2110, AQAP2210 og ISO14001 og ISO27001.

KM og KDI er sertifisert iht. ISO9001, ISO14001, ISO 45001 (erstatte OHSAS18001) og ISO27001.

Ansvarlig forretningsdrift

KONGSBERG har over 200 års tradisjon og historie som produsent av forsvarsmateriell og som teknologibedrift. Det er grunnleggende viktig for oss å drive vår virksomhet ansvarlig. Det innebærer å følge de lover og regler som gjelder i de land vi opererer i, våre egne forretningsetiske retningslinjer, nasjonale og internasjonale prinsipper og rammeverk for ansvarlig næringsliv.

FORSVARSPRODUKTER

Hoveddelen av vår forsvarsvirksomhet leverer missiler, systemer innen styring og kontroll av våpen, beslutningsstøtte og kommunikasjon. KONGSBERG produserer ikke klasevåpen, landminer, atomvåpen, kjemiske- og biologiske våpen. Vi følger alle krav og retningslinjer nedfelt i FN-konvensjonene.

Vi har virksomhet i bransjer og land som kan innebære ulike typer risiko. Vi gjennomfører risikoanalyser og søker å prioritere og håndtere risikoene for å forebygge og avverge risiko i størst mulig grad.

Forsvarsindustrien

Det norske Forsvaret skal ivareta viktige samfunnsoppgaver både i fredstid, krise, væpnet konflikt og i krig. Et moderne totalforsvar krever moderne forsvarssystemer, og KONGSBERGs systemer og produkter for forsvarsformål er en viktig del av dette. KONGSBERGs rolle som leverandør av forsvarsprodukter må ses i sammenheng med Norges sikkerhetspolitikk, og Norges internasjonale forpliktelser som medlem av FN og NATO. Forsvaret og KONGSBERG samarbeider i stor grad om å utvikle tilpassede systemer for Norges spesifikke behov. KONGSBERG har utviklet høyteknologiske forsvarssystemer som også er viktige i internasjonal sammenheng. I 2019 sto forsvarsvirksomheten for ca. 30 prosent av vår omsetning.

Eksport av forsvarsmateriell

Norske regler for eksport av forsvarsmateriell er blant de

strengeste i verden. Stortinget har vedtatt at forsvarsprodukter kun kan selges til forhåndsgodkjente land. Åpenhet om eksport av forsvarsmateriell er et viktig prinsipp i Norge. KONGSBERG forholder seg løpende til de krav Utenriksdepartementet stiller til søknadsprosess, rapportering og statistikk.

KONGSBERG har også andel i selskaper, samarbeidspartnere, leverandører og kunder i andre land. Andre lands eksportkontrollregelverk må derfor også overholdes. KONGSBERG har en omfattende internkontroll og opplæring i forbindelse med vår eksportvirksomhet.

Maritim virksomhet

Nær 70 prosent av inntektene for 2019 relaterer seg til virksomhet innenfor maritim virksomhet. Verden vil ha behov for energi så vel som transport fremover, men med vekt på lavutslippsløsninger. Dette gir forretningsmessige muligheter for bærekraftige, nyskapende løsninger som vi søker å utvikle sammen med samarbeidspartnere og kunder. KONGSBERGs systemer og produkter er i betydelig grad relatert til optimalisering, sikkerhet, styring og kontroll av maskiner, ▶

Vi vil engasjere oss i utviklingen av autonomi og kunstig intelligens, ivareta normer og verdier i tråd med våre retningslinjer for etikk og forretningsadferd, samt overholde nasjonale og internasjonale lover og reguleringer.

- ▶ produksjonsprosesser og utstyr. Vi leverer systemer og tjenester som bidrar til bedre utnyttelse av ressursene, mer effektive seilingsruter og sikrere drift av kompliserte fartøy og installasjoner. Les mer om dette i kapittelet om bærekraftig innovasjon.

Autonomi og kunstig intelligens (AI: Artificial Intelligence¹⁾)

KONGSBERG utvikler avansert teknologi, som omfatter autonome systemer og AI, f.eks innenfor transport til havs og droneteknologi. Kunstig intelligens i form av maskinlæring brukes innenfor trygge rammer av våre simulatorer. Der teknologien tas i bruk for autonome løsninger er det alltid menneskelig overvåkning. Temaet reiser etiske spørsmål som vi har høy oppmerksomhet om. Vårt Etiske råd har problemstillingen på agendaen, og vi er med i den internasjonale diskusjonen gjennom vårt medlemskap i Ifbec²⁾. Autonomi og AI påvirker samfunnet, arbeidslivet og lovgivning. Vår tilnærming til AI

er å engasjere oss i utviklingen, ivareta normer og verdier i tråd med våre retningslinjer for etikk og forretningsadferd, samt overholde nasjonale og internasjonale lover og reguleringer.

Konfliktmineraler

KONGSBERG følger lovkrav og kundekrav om forbud og restriksjoner knyttet til kjøp av konfliktmineraler.

Konfliktmineraler omfatter mineralene tinn, tantal, wolfram (tungsten) og gull inkludert deres derivater, som er utvunnet i Den demokratiske republikken Kongo eller tilstøtende stater. For å følge opp ansvarlig innkjøp av mineraler stiller vi krav til våre leverandører om at de har rutiner og prosedyrer som omfatter:

- Gjennomføring av hensiktsmessige undersøkelser i opprinnelseslandet for konfliktmineralet når mineralet benyttes i produkter som inngår i leveranser til KONGSBERG.

- Risikoanalyse og prosedyre for å avhjelpe uakseptable forhold knyttet til utvinningen av mineralene.
- Gjennomføring av nødvendige undersøkelser (due diligence, med referanse til OECD/RMI-retningslinjer eller lignende) for å fastslå om mineralene kjøpt fra disse landene direkte eller indirekte er knyttet til væpnede konflikter i landet.

1) AI er definert av EU som "Kunstig intelligenssystemer (AI) er programvare (og muligens også maskinvare) designet av mennesker som, hvis gitt et komplekst mål, handler i fysiske eller digitale dimensjoner ved å oppfatte sitt miljø gjennom datainnsamling, tolke de innsamlede strukturerte eller ustrukturerte data, resonnerer på denne kunnskapen, eller behandling av informasjonen, avledet fra disse dataene og bestemme de beste handling(e) å ta for å oppnå det gitte målet."

2) The International Forum on Business Ethical Conduct for the AeroSpace and Defence Industry.

Ansvarlig skatt – vår Tax Policy

KONGSBERGs internasjonale tilstedeværelse betyr at vi må etterleve mange forskjellige skattesystemer i mange ulike land. Vi mener at en ansvarlig tilnærming til beskatning er avgjørende for våre langsiktige aktiviteter i landene der vi opererer. Dette omfatter å identifisere og etterleve gjeldende skattelovgivning, formidle all nødvendig informasjon til relevante myndigheter og innta forsvarlige skatteposisjoner der lovgivningen åpner for ulike tolkninger eller valg.

Skattestyring

KONGSBERG har forpliktet seg til å overholde skattelovgivningen på en ansvarlig måte og å ha åpne og konstruktive relasjoner med skattemyndighetene i de landene vi driver forretninger i. KONGSBERG støtter arbeidet med å øke den offentlige tilliten til skattelovgivningen.

En transaksjon skal bare gjennomføres hvis den oppfyller kravene til form og innhold i henhold til skattelovgivningen i de aktuelle landene.

Holdning til skatteplanlegging

- Vi benytter effektiv skatteplanlegging som støtter virksomheten vår og gjen-speiler vår kommersielle og økonomiske aktivitet.
- Vi benytter ikke kunstige skattekonstruksjoner.
- Vi følger relevante skattelover, og vi jobber for å minimere risikoen for usikkerhet eller uenighet.
- Vi utfører transaksjoner mellom forretningsområdene i KONGSBERG i henhold til armlengdeprinsippet og i henhold til gjeldende OECD-prinsipper.

De kommersielle aspektene ved KONGSBERGs virksomhet er avgjørende, og all skatteplanlegging bør gjøres med disse i tankene. En transaksjon skal bare gjennomføres hvis den oppfyller kravene til form og innhold i henhold til skattelovgivningen i de aktuelle landene.

Skatteincentiver og skattefritak blir noen ganger gjort tilgjengelige av myndighetene for å støtte investeringer, sysselsetting og økonomisk utvikling. Der de finnes og blir gjort tilgjengelige for oss, har vi som mål å bruke disse på tiltenkt måte. Vi etablerer ▶

Prinsippene for administrering av KONGSBERGs skattehåndtering samsvarer med kravene fra OECD til ansvarlig forretningsdrift i en global sammenheng.

- ▶ enheter i land som er egnet for konsernets investeringer, tatt i betraktning vår type virksomhet og våre krav, samt det regelverket som er tilgjengelig.

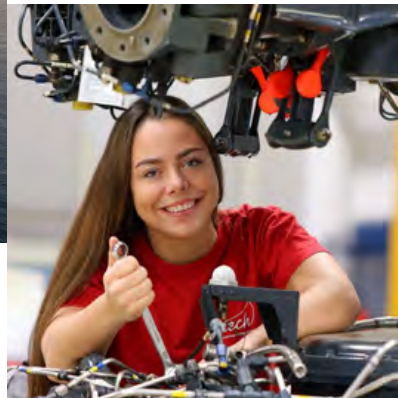
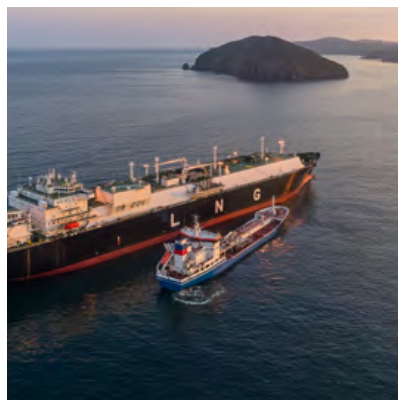
Skatterisikostyring

Vår skatteavdeling jobber for å levere klare og relevante forretningsråd om skattesaker, til rett tid. KONGSBERG styrer risiko gjennom aktuelle risikostyringsprosesser, kontroller og retningslinjer. Vi vil be våre eksterne skatterådgivere om råd der det er tvil rundt tolkningen av skattelover, etter først å ha etablert vår egen forståelse av posisjonen, og/eller jobbe for å løse usikkerheten gjennom dialog med skattemyndighetene.

Vår tilnærming til skatterisiko følger de samme prinsippene som gjelder for all annen forretningsrisiko. Vi tar hensyn til omdømme og samfunnsansvar, samt rent økonomiske virkninger. Når vi tar beslutninger vedrørende skatt, foretar vi en samlet vurdering av vesentlighet, samt kostnadene tilknyttet aktiviteter for å redusere skatterisiko. Gjennom å overholde lokal skattelovgivning søker vi å minimere skatterisiko.

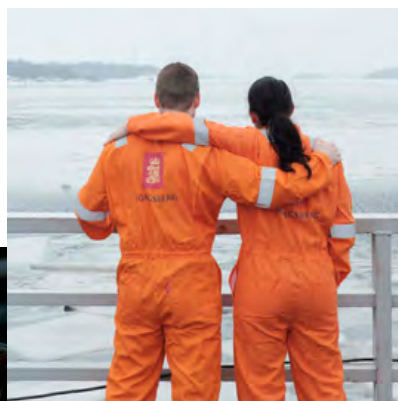
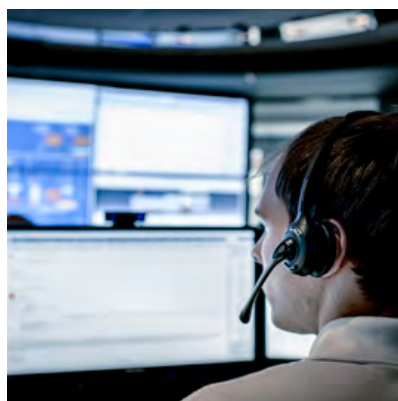
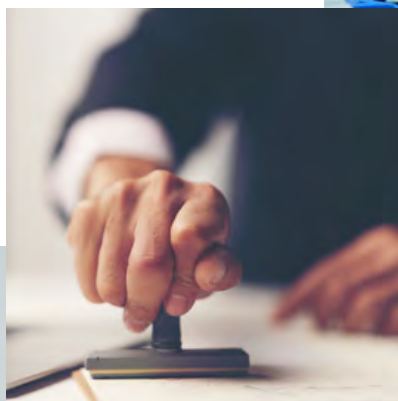
Relasjoner med myndigheter og åpenhet

KONGSBERG er åpen om tilnærmingen vi tar til å betale skatt og våre skatteposisjoner. Vi tar sikte på å bygge og opprettholde relasjoner med skattemyndigheter som er konstruktive og basert på gjensidig respekt. Vi gjør vårt beste for å samarbeide med skattemyndigheter der det er mulig for å oppnå enighet og forutsigbarhet, samt for å forhindre og løse konflikter. Skatterapporteringen samsvarer med gjeldende lokal skattelovgivning, så vel som med gjeldende internasjonale rapporteringskrav og regnskapsstandarder, som for eksempel IFRS.

FOKUSOMRÅDER 2019-2020

Våre fokusområder beskriver våre vesentligste områder innen bærekraft og samfunnsansvar og er en integrert del av vår strategi.

NULL- TOLERANSE FOR KORRUPSJON

Etikk, integritet og compliance

“For KONGSBERG er det svært vesentlig å vedlikeholde en høy etisk standard i våre daglige operasjoner. Vi opplever en verden i stadig endring, med økende grad av fokus på etterlevelse av lover, regler og sanksjoner. Dette stiller store krav til en internasjonal virksomhet. Vi jobber systematisk med forbedringer av våre prosesser og rutiner slik at de oppfyller gjeldende krav. Vi sikrer implementering av våre prosesser gjennom opplæring, og vi følger opp gjennom rapportering og revisjoner for å kontrollere at vi er i samsvar med gjeldende krav.”

Geir Håøy, konsernsjef

Våre forretningsetiske retningslinjer utgjør ryggraden i hvordan vi utøver vår virksomhet, og gjelder uansett hvor, når og hvem av våre ansatte som utøver virksomheten.

► Vår posisjon

Forretningsetikk

Våre forretningsetiske retningslinjer oppdateres jevnlig i tråd med nasjonal og internasjonal utvikling. De uttrykker våre grunnholdninger og forteller hvordan vi skal opptre og forholde oss til kollegaer, kunder og samfunnet generelt.

Tonen på toppen

Styret og ledelsen i KONGSBERG setter krav til periodisk ekstern evaluering av compliance-programmet, samt behandler og godkjenner risikovurderinger og handlingsplaner på årlig basis. Chief Compliance Officer rapporterer status til konsernledelsen, revisjonsutvalget og styret hvert kvartal.

Antikorrupsjon

KONGSBERG har nulltoleranse for korrupsjon. Med det mener vi at vi aldri vil tillate å oppnå salg ved bruk av korrupsjon. Samtidig erkjenner vi at det å drive virksomhet i utsatte deler av verden kan innebære risiko for korrupsjon. Overfor våre forretningspartnere betyr nulltoleranse i praksis å kreve at eventuelle historiske forhold ryddes opp i, at man har implementert og etterlever et godkjent anti-korrupsjonsprogram, og at man i ord og handling klart tar avstand fra korrupsjon. Vår holdning

uttrykkes eksplisitt gjennom våre forretningsetiske retningslinjer, samt gjennom vår tilslutning til FNs Global Compact, OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper og medlemskapet i Transparency International, The International Forum on Business Ethical Conduct (IFBEC) og Maritime Anti-Corruption Network (MACN). Konsernets styre og ledelse vier dette arbeidet stor oppmerksomhet.

Våre forretningsetiske retningslinjer utgjør ryggraden i hvordan vi utøver vår virksomhet, og gjelder uansett hvor, når og hvem av våre ansatte som utøver virksomheten. De er kommunisert og implementert for å sikre entydig forståelse i hele konsernet, og slik bidra til en sterk bedriftskultur som skal virke forebyggende mot at feil og misligheter kan oppstå. Godt innarbeidede verdier og etiske retningslinjer er et viktig element i vår risikostyring.

Før vi inngår en avtale med en forretningspartner (kunder, leverandører, markedsrepresentanter, joint venture-partnere, andre samarbeidspartnere, motakere av sponing og veldedige bidrag), skal vi vite at forretningspartnerens etiske standard er tilfredsstillende. Vi bruker en risikobasert tilnærming som inkluderer en compliance Due Diligence undersøkelse.

Vi utfører compliance Due Diligence undersøkelser i samsvar med internasjonalt anerkjente standarder. Nivået på undersøkelsene avhenger av forretningspartnere og risikoforhold, og vi gjennomfører screening ved hjelp av anerkjente screeningverktøy. Risikovurderingene gjennomgås og oppdateres regelmessig. Vi har inkludert krav til etikk og samfunnsansvar i våre standardavtaler med forretningspartnere, og gjennomfører risikobaserte revisjoner.

Varsling av kritikkverdige forhold

Konsernet har rutiner for varsling av brudd på de etiske retningslinjene. Medarbeidere har alltid rett til å varsle om kritikkverdige forhold, og plikt hvis det dreier seg om brudd på lover, regler og våre etiske retningslinjer. KONGSBERG tolererer ikke at vedkommende som varsler blir utsatt for negative reaksjoner. Konsernet har to ombudsmenn som kan gi råd og motta varsler fra medarbeidere. Interne og eksterne henvendelser om etikk og varsling, kan rettes til konsernets Chief Compliance Officer ved mail til: ethics@kongsberg.com eller til vår globale webbaserte varslingskanal. Vår varslingskanal sikrer at alle kan rapportere bekymringer og ivaretar at dette blir behandlet på en konfidensiell ►

Opplæring i våre
forretningsetiske
retningslinjer
utgjør ryggraden i
hvordan vi utøver
vår virksomhet.

- ▶ måte og i tråd med gjeldene lovverk.

I 2019 har vi behandlet internt 32 saker. Disse har i hovedsak omfattet arbeidsmiljø og økonomiske uregelmessigheter av personell-karakter. Alle saker behandles i henhold til våre rutiner, og majoriteten av disse sakene har blitt lukket i løpet av 2019.

Eksport og sanksjoner

KONGSBERG forplikter seg til å følge alle gjeldende lover om eksport, import, transittering og handel i alle land der vi driver virksomhet. Disse lovene omfatter lover om eksportforbud, sanksjoner, toll, merking av produkt/opprinnelsesland og boikott.

Det er et særlig fokus på eksport av forsvarssystemer og annet militært utstyr, samt

tilhørende teknologi og tjenester. I Norge, og i de fleste land der KONGSBERG opererer, kan utstyr, tjenester og teknologi som er underlagt eksportkontroll bare eksporteres basert på en eksportlisens fra myndighetene. Sanksjoner kan gjelde uavhengig av eksportklassifisering. Kunde og parter som medvirker i transaksjoner skal kontrolleres i forhold til sanksjoner og eksportforbud.

KONGSBERG har en omfattende internkontroll og opplæring i forbindelse med vår eksportvirksomhet. Flere ansatte er sertifisert som "Certified Export Control Managers" for både forsvarsmateriell og flerbruksvarer. Dette blir videreført i 2020 for å bygge ytterligere kompetanse.

I 2019 ble det etablert et Trade Compliance prosjekt i

samarbeid med Patria. Hensikten med prosjektet er å se på prosesser/rutiner, samhandling og kompetansebygging. Det vil i 2020 bli gjennomført omfattende interne revisjoner for å kartlegge og fokusere på erfaringer fra dette arbeidet.

FN og EU er de to viktigste internasjonale institusjonene som fatter beslutninger om innføring eller opphevelse av sanksjoner. Beslutningene i FN og EU avgjør i stor grad også hva Norge gjennomfører av sanksjoner. I tillegg har blant annet USA i flere tilfeller innført ytterligere sanksjoner mot land og aktører som er mer omfattende enn FN og EU. KONGSBERG har retningslinjer og rutiner som oppdateres jevnlig (sist i 2019) for å håndtere dette.

KONGSBERG forplikter seg til å følge alle gjeldende lover om eksport, import, transittering og handel i alle land der vi driver virksomhet.

► *Personvern i KONGSBERG*
EUs personvernforordning, General Data Protection Regulation (GDPR) trådte i kraft fra mai 2018. KONGSBERG har gjennom de siste årene arbeidet med personvern for å møte de nye kravene i forordningen. KONGSBERG fikk godkjent Binding Corporate Rules (BCR) i februar 2018 (oppdatert i september 2019), som er det legale overføringsgrunnlag for behandling av personopplysninger i konsernet. Dette rammeverket danner grunnlaget for hvordan KONGSBERG skal sikre at personopplysninger til våre ansatte, kunder og samarbeidspartnere behandles i henhold til disse kravene.

Det er etablert en egen personvernorganisasjon i konsernet og i forretningsområdene som har et overordnet ansvar for å sikre og koordinere at interne prosesser og prosedyrer etableres for å sikre etterlevelse. KONGSBERG har fokus på IT-sikkerhet og det er en viktig del av å sikre personopplysningene som behandles i bedriften både for egne ansatte, kunder og andre samarbeidspartnere. Vi deltar også i et nettverk som fokuserer på personvern sammen med mange andre store norske selskaper. Der deles det erfaringer, samt at det jobbes med felles problemstillinger/løsninger. Status for personvern rapporteres årlig som en del av den helhetlige compliance-rapporten til konsernledelsen og styret.

Vår personvernerklæring på kongsberg.com/privacy ble oppdatert i september 2019. Der er også offentlig versjon av vår BCR samt oversikt over hvilke selskaper som er en del av den.

Intern opplæring

Alle våre medarbeidere gjennomfører et opplæringsprogram knyttet til konsernets forretningssetiske retningslinjer.

Programmet oppdateres jevnlig, og består av e-læringskurs, klasseromskurs for nye medarbeidere og ledere. I tillegg er det videreutviklet et sammensatt opplæringsprogram i etikk, forretningsmessig adferd og spesialtemaer for eksponerte målgrupper, herunder en generell innføring i varslingsreglene våre.

Våre utfordringer

Vi gjennomfører risikovurderinger i alle våre forretningsområder og tilrettelegger handlingsplaner for å redusere identifisert risiko. KONGSBERG har virksomhet blant annet innen forsvarsindustri og olje- og gassindustri, som ifølge Transparency International er to av de sektorer som internasjonalt er mest eksponert for korrupsjon.

Vår virksomhet omfatter bruk av markedsrepresentanter. Bruk av tredjeparter er generelt kjent for å innebære høy korrupsjonsrisiko, og vi legger derfor spesielt stor vekt på denne delen av vårt antikorrupsjonsprogram. Vi har utviklet og implementert et omfattende internt regelverk for inngåelse og oppfølging av avtaler med markedsrepresentanter. Regelverket omfatter vurderinger av markedsrepresentantens etiske standard og omdømme. Videre vurderes risiko ut i fra bransje,

land og selskap, og det er innarbeidet godkjenningprosedyre for bruk av standardkontrakter, kontroll med betalinger, samt oppfølging i avtaleperioden, inklusive opplæring og revisjoner eksternt.

Vi gjennomfører periodisk evaluering av vårt compliance- og antikorrupsjonsprogram, senest i 2017. Gjennom tidligere gjennomførte interne og eksterne evalueringer, revisjoner og samsvarsrevisjoner mot ISO standard 37001 "Ledelsessystemer for antikorrupsjon", er det gjennom 2019 iverksatt identifiserte forbedringstiltak.

Lovbrudd i 2019

Ingen selskaper i KONGSBERG er sanksjonert på grunn av lovbrudd relatert til forretningsetikk i 2019.

Organisasjon

KONGSBERG har i 2019 styrket compliance-organisasjonen med fem nye ansatte. Fordelt på konsern og forretningsområdene er det i alt 10,5 personer. Chief Compliance Officer rapporterer direkte til CEO og Revisjonsutvalget samt administrativt til CFO.

Alle våre medarbeidere gjennomfører et opplæringsprogram knyttet til konsernets forretningssetiske retningslinjer.

MÅL OG AKTIVITETER

Mål:

Det skal være tydelighet i alle ledd om at vår forretningsvirksomhet skal utøves på en etisk forsvarlig måte

Mål for 2019 Hva sa vi?	Status 2019 Hva gjorde vi?	Mål for 2020 1 år	Mål for 2020–2024 5 år
<ul style="list-style-type: none"> Oppfølging av revisjoner opp mot ISO-standard for "Ledelsessystemer for antikorrupsjon". 	<ul style="list-style-type: none"> Fulgt opp gjennomførte revisjoner mot ISO-standard for "Ledelsessystemer for antikorrupsjon". 	<ul style="list-style-type: none"> Gjennomføre ekstern evaluering av vårt complianceprogram for å verifisere samsvar med norske og relevante internasjonale regler. 	<ul style="list-style-type: none"> Hvert tredje år skal vi gjennomføre ekstern evaluering av vårt compliance-program for å verifisere samsvar med norske og relevante internasjonale regler.
<ul style="list-style-type: none"> Implementering av reviderte styringsdokumenter. Videreutvikle og vedlikeholde interne styringsdokumenter. 	<ul style="list-style-type: none"> Reviderte en rekke styringsdokumenter herunder direktiv for håndtering av tredjeparter, gaver, sponsing og personvern. 	<ul style="list-style-type: none"> Utarbeide årlig revisjonsprogram for revisjon av tredjeparter. Gjennomgang, revidering og etablering av nye styringsdokumenter. 	<ul style="list-style-type: none"> Videreføre og videreutvikle revisjonsprogram for revisjon av tredjeparter. Kontinuerlig vurdere revisjon og behov for etablering av nye styringsdokumenter.
<ul style="list-style-type: none"> Gjennomføre risikoanalyser, interne kontroller og revisjoner for å bekrefte etterlevelse av lover, regler og interne rutiner. Implementere risiko-reducerende tiltak ved behov. Forsterke internkontroll-funksjonen i vår compliance-avdeling. 	<ul style="list-style-type: none"> Etablering av internkontroll-gruppe på konsernnivå for revisjon av tredjeparter. Gjennomført 11 revisjoner av tredjeparter. Ferdigstilt revisjonsprogram for eksportkontroll. 	<ul style="list-style-type: none"> Gjennomføre og videreutvikle vårt IDD program for forretningspartnere. Gjennomføring av revisjoner av tredjeparter. Gjennomføring av revisjonsprogram innen eksportkontroll. 	<ul style="list-style-type: none"> Videreføre og videreutvikle vårt IDD program for forretningspartnere. Videreføre kontinuerlig revisjonsprogram av tredjeparter. Gjennomføring av revisjonsprogram innen eksportkontroll.

Mål for 2019 Hva sa vi?	Status 2019 Hva gjorde vi?	Mål for 2020 1 år	Mål for 2020–2024 5 år
<ul style="list-style-type: none"> Videreutvikle og gjennomføre kontinuerlig opplæring. 	<ul style="list-style-type: none"> Gjennomførte følgende opplæring; e-læring distribuert til over 3.500 nyansatte, klasseromsundervisning hos 14 av våre internasjonale datterselskaper, risikobasert opplæring for tredjeparter, over 50 personer har gjennomført eksportkontroll opplæring, spesialtilpasset opplæring for ledelse og nye styremedlemmer. 	<ul style="list-style-type: none"> Gjennomføring av opplæringsplan som er basert på behov og risikovurderinger. 	<ul style="list-style-type: none"> Videreføre en kontinuerlig opplæring basert på behov og risiko.
<ul style="list-style-type: none"> Vedlikeholde og videreutvikle gode samarbeidsformer med forretningspartnere og andre eksterne parter. 	<ul style="list-style-type: none"> Medlemskap i Ifbec, Transparency Int. MACN, FSI's interessegrupper for eksportkontroll og antikorrupsjon. Samarbeid og nettverk med andre selskaper innen personvern og antikorrupsjon. 	<ul style="list-style-type: none"> Vedlikeholde og videreutvikle gode samarbeidsformer med forretningspartnere og andre eksterne parter. Samarbeid og nettverk med andre selskaper innen personvern og antikorrupsjon. 	<ul style="list-style-type: none"> Videreføre, vedlikeholde og videreutvikle gode samarbeidsformer med forretningspartnere og andre eksterne parter. Videreføre samarbeid og nettverk med andre selskaper innen personvern og antikorrupsjon.
<ul style="list-style-type: none"> Videreutvikle incentiver og KPI-er for etikk, samt interne prosesser og tiltak for reaksjoner og konsekvenser av uønsket adferd. 	<ul style="list-style-type: none"> Etikk og integritet inngår i våre lederevalueringssystemer. Videreutvikling av incentiver og KPI-er for etikk, samt interne prosesser og tiltak for reaksjoner og konsekvenser av uønsket adferd er overført til neste år. 	<ul style="list-style-type: none"> Utvikle incentiver og KPI-er for etikk, samt interne prosesser og tiltak for reaksjoner og konsekvenser av uønsket adferd. 	<ul style="list-style-type: none"> Videreføre og videreutvikle arbeidet med incentiver og KPI-er for etikk, samt interne prosesser og tiltak for reaksjoner og konsekvenser av uønsket adferd.
<ul style="list-style-type: none"> Fortsette å kommunisere en klar og tydelig "Tone at the Top" til alle ledere på alle nivåer. 	<ul style="list-style-type: none"> Etikk og Compliance er en viktig del av ledelsesmøter og firmapresentasjoner. Klart uttalt nulltoleranse for korrupsjon. Eget Etisk Råd for vurdering og evaluering av KONGSBERGs verdigrunnlag og etiske retningslinjer. 	<ul style="list-style-type: none"> Kommunisere en klar og tydelig "Tone at the Top" til alle ledere på alle nivåer. 	<ul style="list-style-type: none"> Fortsette å kommunisere en klar og tydelig "Tone at the Top" til alle ledere på alle nivåer.

MER MILJØ- VENNLIGE LØSNINGER

Bærekraftig innovasjon

KONGSBERG arbeider langsiktig med klimamålene om reduksjon av utslipp av CO₂ og annen negativ påvirkning på klima og miljø. Våre viktigste bidrag vil være å bruke vår teknologi og ekspertise til å utvikle enda mer klimavennlige løsninger for våre kunder. Denne satsingen sammenfaller gjerne med ønsket om å redusere kostnader og øke effektivitet og sikkerhet. Til sammen bidrar dette til å øke vår konkurransekraft.

Forskning og utvikling

KONGSBERG investerer betydelige midler i oppgraderinger av eksisterende produktportefølje og i utvikling av nye produkter. Oppgradering og forbedringer av produktporteføljen har stort fokus

for å sikre at våre kunder har tilgang til nye utgaver og forbedringer når de har behov for det. I tillegg er det også viktig å investere i dagens produkter for å sikre at de kan produseres og vedlikeholdes over hele levetiden. ▶

- ▶ I de siste årene har KONGSBERG brukt mellom en tredjedel og halvparten av våre FoU investeringer på utvikling og innovasjon av nye produkter og tjenester, og for 2019 utgjorde det ca. MNOK 950. En betydelig andel av dette, ca. MNOK 350, ble brukt på produkter og områder som støtter direkte opp om FN's bærekraftsmål.

Transport

Vi leverer systemer for integrert maritim automasjon og navigasjon, laststyring og sensorer til handelsflåte- og passasjermarkedet. Våre brosystemer sørger for sikker og effektiv overfart for fartøyer globalt. Våre hybridløsninger og kontroll- og overvåkingsteknologi fortsetter å gjøre skip mer effektive, driften smartere og mer lønnsom med redusert drivstofforbruk. Yara Birkeland er selve spydspissen i satsingen hvor 40.000 lastebillass årlig skal flyttes fra landevei til null-utslippsfartøy.

Klima

Våre viktigste bidrag vil være å bruke vår teknologi og ekspertise til å utvikle enda mer klimavennlige løsninger for våre kunder. Vi har engasjert oss i havbasert oppdrett som gir meget klimavennlig matproduksjon og

vi er ledende i utvikling av autonome skip som muliggjør batteridrevet fremdrift for nye skipstyper.

Mat

Mat og liv under vann er helt sentrale elementer i FN's bærekraftsmål. KONGSBERG investerer i løsninger for offshore aquakultur som vil gjøre det mulig å utvikle løsninger for å flytte fiskefarmer lenger ut fra kysten hvor lokalforurensning og fiskehelse er mindre utfordrende. Samtidig utvikler KONGSBERG løsninger som øker innsikten i utviklingen av fiskeressursene i havet, noe som igjen bidrar til å bekjempe overfiske.

Vi er en verdensledende produsent av vitenskapelige instrumenter for fiskeriforskning. Enkelstråle og flerstråle ekkolodd og sonarer brukes på forskningsfartøy over hele verden, og vitenskapsmenn på alle verdenshav stoler på vår teknologi og nøyaktige måleresultater.

Forsvar og sikkerhet

Flere av de større innovasjonsprosjektene for forsvarssektoren har anvendelser også innen sivil sektor med betydning for bærekraftmålene. KONGSBERG utvikler og leverer løsninger for

å fjernstyre flysikringstjenesten på Norges kortbaneflynett basert på teknologi opprinnelig utviklet for forsvarsformål. Dette sikrer mulighet for levedyktige lokalsamfunn og er et eksempel på en slik cross-over bruk av teknologien.

KONGSBERG har i samarbeid med det norske Forsvaret blant annet utviklet sjømålsmissiler som trykker norsk suverenitet i våre havområder, luftvern som vokter våre flybaser, våpenstasjoner som beskytter våre soldater og teknologi som overvåker skipsfarten. En nasjonal forsvarsindustri er med på å minske sårbarheten og sikre nasjonal handlefrihet for Norge og vårt demokrati.

Energi

KONGSBERG har omfattende erfaring innen automatisering, analyse og sensorer. Derfor kan vi tilby energibransjen applikasjoner og funksjoner for smart data og beslutningsstøtte.

▶ I samarbeid med Ocean Farming, har KONGSBERG utviklet verdens første digitale havmerd, "Ocean Farm 1".

BÆREKRAFTIG INNOVASJON

Verdens første hybrid-drevne ekspedisjonsfartøy

KONGSBERGs hybrid diesel/batteri-system reduserer Hurtigrutens drivstofforbruk og utslipp på deres nye polarekspedisjonsskip. Hurtigruten og skipsverftet Kleven jobbet tett med KONGSBERG på MS Roald Amundsen og MS Fridtjof Nansen med ett mål for øyet – å sikre at de opererer utslippsfritt i de sensitive polare områdene, samtidig som de oppfyller samtlige miljø- og driftssikkerhetskrav diktert av de utfordrende polare forholdene.

Et 'første fase'-system ombord på Roald Amundsen reduserer drivstofforbruket betydelig. Fridtjof Nansen derimot har en 'andre fase' batteripakke med større kapasitet. Dette muliggjør helelektrisk seiling over større avstander i lengre perioder og havneoperasjoner med null utslipp. Hurtigruten har som mål å oppgradere det første skipet til dette batterisystemet.

I nullutslippsmodus sørger Kongsberg Maritimes SAve Energy Storage-system for kraft til hele systemet som eliminerer behovet for å ha motorene i gang. KONGSBERGs AZP 120L-PM thrustere gir fremdrift og manøvrering, mens Kongsberg Maritimes elektriske kraftsystem, generatorer, motorer, sentralbord, strømstyringssystem, ACON integrerte automatiseringssystem sørger for strøm. Kongsberg Energy Management System gir sanntidsinformasjon om fartøyets drift, drivstofforbruk og utslippsnivå.

Avgjørelsen om å investere i en hybridløsning var en viktig milepæl i Hurtigrutens mål om å seile helelektriske ekspedisjonsskip i Arktis og Antarktis. Teknologien, i kombinasjon med utformingen av skrog og effektiv bruk av strøm ombord, reduserer drivstofforbruket med omtrent 20 prosent. CO₂-utslipp reduseres med en mengde som tilsvarer mer enn 3.000 tonn CO₂ årlig.

SIKKERHET, MANGFOLD OG KOMPETANSE

Helse, Miljø, Sikkerhet og våre medarbeidere

KONGSBERG er en kunnskaps- og kompetansebedrift hvor våre ansatte er vår største verdi. Vårt mål er å være en sikker, spennende, attraktiv og utviklende arbeidsplass for å tiltrekke oss et mangfold av riktig kompetanse og forvalte denne i all vår internasjonale virksomhet.

Vår posisjon

Vi har i løpet av 2019 fått over 3.900 nye ansatte gjennom oppkjøp og organisk vekst. Vi ønsker alle våre nye kollegaer velkommen i KONGSBERG, og jobber systematisk med å integrere de i vår kultur ved å jobbe aktivt med

verdiene, opplæring i våre forretningsetiske retningslinjer og gjennom daglige rutiner og prosesser.

KONGSBERGs Helse, Miljø og Sikkerhetsvisjon (HMS) er at ingen ulykker eller tap av liv skal skje med våre medarbeidere, ▶

Vi har i løpet av 2019 fått over 3.900 nye ansatte gjennom oppkjøp og organisk vekst. Vi ønsker alle våre nye kollegaer velkommen i KONGSBERG!

- ▶ besøkende, kunder eller samarbeidspartnere i vår globale virksomhet. For å realisere denne visjonen arbeider KONGSBERG kontinuerlig med å bygge en sterk HMS-kultur.

Vi skal alltid la sikkerhet komme først, og våre medarbeidere og samarbeidspartnere har stoppordre dersom arbeidet går ut over sikkerheten. Vi har alle et personlig ansvar og jobber sammen for det grunnleggende prinsipp om at HMS-arbeidet skal være forebyggende.

Tiltak for å bidra til økt rapportering av nestenulykker og HMS-observasjoner vektlegges, og er et viktig bidrag til å redusere skader og ulykker. HMS-data samles inn fra alle selskaper i konsernet og rapporteres til konsernledelsen og styret hvert kvartal.

Vi jobber målrettet for å hindre diskriminering og trakassering. I årets globale medarbeiderundersøkelse var det ingen av de ansatte som rapporterte at de har blitt diskriminert eller hadde opplevd trakassering. Undersøkelsen bekreftet også at vår varslingskanal er godt kjent blant våre ansatte. Vi følger også opp med regelmessige målinger av arbeidsmiljøet generelt. Vi har nulltoleranse for uakseptabel adferd og motiverer våre ansatte til å si fra og varsle om slike hendelser.

Vi støtter og respekterer internasjonale menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter som fastslått i FNs menneskerettighetserklæring, FNs konvensjon om barns rettigheter, ILO-kjernekonvensjoner (International Labour Organization) og OECDs retningslinjer for multinasjonale foretak.

Ledelse i KONGSBERG handler om å skape verdier og å oppnå resultater gjennom andre. Nøkkelen til suksess ligger i kombinasjonen av godt lederskap og dedikerte medarbeidere. Lederen skal utøve sitt lederskap basert på våre verdier, etiske retningslinjer og ledelsesprinsipper. Våre ledere skal skape et miljø der våre ansatte trives og kan lykkes med de strategiske prioriteringene. Med bakgrunn i dette har vi Leadership@KONGSBERG som skal bidra til å tydeliggjøre og kvalitetssikre prosesser for målsetting, måloppfølging og evaluering av alle våre ansatte.

En viktig forutsetning for å lykkes langsiktig er at KONGSBERG forvalter de ansattes kompetanse på en god måte. Konsernet arbeider med økt utveksling av kunnskap og ansatte mellom forretningsområdene. Gode arbeidsprosesser og utviklingsmuligheter er viktige virkemidler for å rekruttere og beholde gode medarbeidere. KONGSBERG legger stor vekt på kompetanseut-

vikling, og arbeider kontinuerlig med å videreutvikle våre ansatte. Individuer og team som etterlever våre verdier og demonstrerer ønsket adferd skal verdsettes. Denne kulturen skal bidra til at vi tiltrekker oss de med kompetanse og adferd som løser morgendagens tekniske utfordringer på en bærekraftig måte. Annethvert år gjennomføres en global medarbeidertilfredshetsundersøkelse som gir selskapet en tilbakemelding på hvordan ansatte opplever arbeidsforhold og arbeidsmiljø.

KONGSBERG skal lønne sine ansatte både etter oppnådde resultater og etter ønsket adferd. Vi skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende. KONGSBERG sikrer at alle ansatte har lønn og betingelser i henhold til lokale lover, avtaler og retningslinjer. Prinsippene og systemene for godtgjørelse til ledende ansatte fastsettes av styret. Styret har et eget Kompensasjonsutvalg som blant annet behandler alle vesentlige forhold knyttet til lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte før formell styrebehandling og beslutning.

Mangfold og likestilling er verdiskapende og gir økt konkurransekraft. Det gir større bredde i tankesett og i påvirkning av selskapets strategi og handling. Viktigheten av dette arbeidet reflekteres i vår HR-strategi, og er forankret i konsernledelsen og

► styret, og følges opp i Kompensasjonsutvalget. Vi jobber systematisk og målrettet med å rekruttere, utvikle og beholde personer med variasjon i alder, etnisitet og kjønn. Fokus på mangfold reflekteres i profilering, rekruttering og ledelsesutvikling, og følges opp med periodiske målinger og oppfølginger.

Målsettingen for 2019 har vært å få flere kvinner inn i lederposisjoner, med fokus på operative stillinger og internasjonal drift. Andelen kvinnelige ledere i KONGSBERG har de siste årene økt, og nå er 20,7 prosent av våre ledere kvinner. Årsaken til denne økningen er sammensatt, men en viktig nøkkel har vært bevisstgjøring når man ansetter nye ledere. Ett av tiltakene for å motivere kvinner til å søke lederutfordringer er Female Forum. Formålet med forumet er å gi kvinnelige ledere en mulighet til å møtes og bruke nettverket som et virkemiddel. I 2019 ble Female Forum gjennomført med global deltakelse. Det er også viktig å sette seg ambisjoner og mål,

deretter måle resultater som en driver for endring i adferd. HR-strategien har flere konkrete tiltak som støtter våre målsetninger. Vi har også lyktes med å øke kvinneandelen ved rekruttering, i 2019 var den på 25 prosent.

Våre utfordringer

Vi opererer i rundt 40 land, og sikkerhet og beredskap for vårt personell er førsteprioritet. Våre etiske retningslinjer gir klare føringer for hvordan vi utfører vårt arbeid uavhengig av land og region. Ansvarlig drift gir oss lisens til å operere og er vesentlig for vår eksistens og vårt omdømme. Vår vekst internasjonalt innebærer etableringer av allianser med nye partnere og bruk av nye leverandørkjeder som betyr økt oppmerksomhet knyttet til håndtering av menneske- og arbeidstakerrettigheter.

I en urolig verden med bredt trusselbilde kreves høyere grad av sikring av vår informasjon og våre immaterielle rettigheter. Vi er avhengige av lojale ansatte som etterlever våre krav til konfidensi-

alitet og integritet. Risikostyring og sårbarhetsanalyser bidrar til sikring på rett nivå.

Digitalisering og stadig raskere teknologisk utvikling krever en kontinuerlig kompetanseheving av våre ansatte og setter nye og andre krav til morgendagens kunnskapsbehov. KONGSBERG er et globalt selskap med ansatte lokalisert over hele verden, som gir stor variasjon i språk, kultur og etnisitet. Det stiller krav til effektiv og god ledelse. Kunnskapsdeling og samarbeid i nettverk på tvers av etablerte strukturer gir merverdi for selskapet og forventes å øke som en etablert arbeidsform.

Vi må sørge for å kommunisere effektivt og tidsriktig både internt og eksternt. Dette skal gjenspeiles i vår profil både på sosiale medier, og det opplevde inntrykk andre har i møte med alle våre ansatte.

KONGSBERG ønsker ► å motivere flere jenter til å ta utdanning innen teknologifag.

MÅL OG AKTIVITETER

Mål:

Videreutvikle vår globale organisasjon og aktivt søke bredde og mangfold som skaper et miljø og en kultur hvor alle føler seg inkludert

Mål for 2019 Hva sa vi?	Status 2019 Hva gjorde vi?	Mål for 2020 1 år	Mål for 2020–2024 5 år
VERDIER Dette er et nytt område for oppfølging fra 2020.		<ul style="list-style-type: none"> Invitere alle ansatte til å gi sin mening om våre verdier gjennom en elektronisk undersøkelse. Revitalisere våre verdier for å møte endringer i samfunnet og forventninger fra våre ansatte. 	<ul style="list-style-type: none"> Kontinuerlig vurdere behov for opplæring og oppmerksomhet om våre verdier. Bruke verdiene aktivt i vårt lederevaluering-verktøy.
MANGFOLD OG LIKESTILLING <ul style="list-style-type: none"> Vi opprettholder fokus på mangfold (kjønn, etnisitet, mm), likestilling og inkludering med fortsatt fokus på følgende: <ol style="list-style-type: none"> Styrke mangfoldet i våre internasjonale operasjoner. Øke oppmerksomheten på “utenfor-skap”. Kvinnelige ledere i operative stillinger. 	<ol style="list-style-type: none"> Vi opererer nå i rundt 40 land. Det er viktig for oss og ha fokus på mangfold i ledelsen også i våre internasjonale operasjoner. Kvinneandelen er 20,7 prosent i ledergruppene internasjonalt. Vi har gjennom 2019 hatt 18 på arbeidstrening. Antall kvinnelige ledere i operative stillinger har hatt en nedgang fra 13 prosent til 10 prosent i 2019. Denne nedgangen skyldes en annen kjønnsbalanse i oppkjøpte selskaper. Kvinneandelen ved rekruttering er 25 prosent. 	<ul style="list-style-type: none"> Kongsberg Gruppen ønsker å bidra til økt inkludering i arbeidslivet. Vår målsetting er å ha minst 20 personer på arbeidstrening. Målsettingen for andel andre nasjonaliteter enn norsk i ledergruppene er 14 prosent. Målsettingen for andel kvinnelige ledere er 22 prosent, og for kvinnelige operative ledere er det 15 prosent. 	<ul style="list-style-type: none"> Vi skal jobbe systematisk og målrettet med å rekruttere, utvikle og beholde personer med variasjon i alder, etnisitet og kjønn. Fokus på mangfold reflekteres i profilering, rekruttering og ledelsesutvikling og overvåkes med periodiske målinger og oppfølginger.

Mål for 2019
Hva sa vi?

Status 2019
Hva gjorde vi?

Mål for 2020
1 år

Mål for 2020–2024
5 år

HMS

- Sikre videreføring av felles HMS-rapportering og aktiviteter i et større KONGSBERG etter integrasjon av nye selskaper.
- Bidra til god utveksling av erfaring og samarbeid i et nytt og større HMS-nettverk.
- Kontinuerlig fokus på forbedring av etablerte KPI-er.

- Oppnådde 28 prosent økning ift mål på økning på 10 prosent fra 2018 for antall rapporterte nestenulykker og HMS observasjoner.
- Introdusert KONGSBERGs 9 "Livreddende regler" som del av KONGSBERG Global HSE Day i "one KONGSBERG".
- Gjennomført ulike kampanjer og opplæringstiltak på konsern- og forretningsnivå som eksempel; bruk av reflekser, bruk av riktig verneutstyr, sikker bilkjøring, sikkert arbeid med løfte/lossing.

- Gjennom erfaringsutveksling og samarbeid på tvers i konsernet bidra til kontinuerlig forbedring i HMS arbeidet.
- Forbedring av HMS KPI mål fra oppnådd resultat i 2019.
- Ytterligere forbedring og effektivisering av rapporteringsprosessen.

- Kontinuerlig forbedringsarbeid som sikrer HMS-visjon og HMS-KPI.

UTVIKLE ORGANISASJONEN

- Fortsatt fokus på å øke gjennomføringsgraden samt kvaliteten på medarbeidersamtaler.
- Gjennomføre global medarbeiderundersøkelse.
- Kartlegging av strategisk kompetanse.

- 87 prosent gjennomføringsgrad når det gjelder medarbeidersamtaler.
- Global medarbeiderundersøkelse gjennomført. Alle enheter har satt opp aksjonsplaner basert på resultatene.
- Oppstart på kartlegging av behov for strategisk kompetanse.

- Minst 90 prosent gjennomføringsgrad når det gjelder medarbeidersamtaler.
- Implementere prosess for strategisk planlegging av arbeidsstyrken og kompetansebehov for konsernet.

- Etablere og implementere strategi for kontinuerlig kompetanseheving av våre ansatte med fokus på strategisk kompetanse, digitalisering og økt globalisering.

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Et kontinuerlig forbedringsarbeid hvor alle kan bidra gjennom engasjement og oppmerksomhet

KONGSBERG har en nullvisjon. Vi har som mål å sørge for at hverken hendelser, ulykker eller tap av liv skal forekomme blant våre medarbeidere, besøkende, kunder og samarbeidspartnere. Gjennom en proaktiv og åpen HMS-kultur arbeider vi kontinuerlig for å nå dette målet. Sikkerhet skal alltid komme først – våre ansatte har myndighet til å “Stoppe arbeid”.

Det har også i år vært en positiv utvikling i våre HMS-KPI-er. Målsatt økning i rapporterte nestenulykker og observasjoner er oppnådd.

Gjennom 2019 har KONGSBERG vokst, ikke bare organisk, men også gjennom to betydelige oppkjøp. De nye virksomhetene har aktivitet og operasjoner som i et HMS-perspektiv har høy risiko. Ved gjennomføringen av en ny “KONGSBERG Global HSE Day” introduserte vi “KONGSBERG Life-Saving Rules”, som bygger på reglene utarbeidet av “The International Association of Oil & Gas Producers (IOGP)”. Dette er ni livreddende regler innenfor områder med stor risiko for at ulykker kan skje, og kan relateres til de ulike type aktiviteter og operasjoner som “nye” KONGSBERG deltar i. Samtidig vil de bidra til å ha et felles grunnlag for konsernets proaktive HMS arbeid. Reglene er et supplement til det etablerte styringssystemet for HMS. De skal bidra til å rette fokus på risikoområder med relevante problemstillinger, samt tema for diskusjon for de ulike aktivitetene og lokasjonene i KONGSBERG. KONGSBERG Life Saving Rules skal sikre fokus og oppmerksomhet for å bringe oss nærmere vår nullvisjon og styrke arbeidet med å bygge en sterk og proaktiv HMS-kultur.

HMS-arbeidet videreføres med mål om kontinuerlig forbedring og fokus. Null-visjonen og safe@KONGSBERG er vårt mål.

- ◀ KONGSBERG har en nullvisjon. Vi har som mål å sørge for at hverken hendelser, ulykker eller tap av liv skal forekomme.

LIKESTILLING OG LEDELSE

Young Professional Advisory Board

Utvikling i arbeidslivet gir skarp konkurranse om å tiltrekke seg og beholde de beste talentene. Vi må tenke nytt og bærekraftig for å komme oss gjennom det store skiftet vi står ovenfor. Da må vi også engasjere de yngre ansatte. Når de unge vurderer sine karrieremål, er de like mye interessert i hvordan selskapet utvikler mennesker og samfunnet, som i produkter og tjenester. De unge både kommuniserer annerledes og ønsker seg mer av arbeidslivet enn bare penger. De vil ha en arbeidsplass som er fremtidsrettet og som rigger forretningsmodeller og bruker teknologi til å få produksjon av varer og tjenester innenfor klodens tålegrense.

I lys av det ble Young Professional Advisory Board (YPAB) etablert i 2018. YPAB består av totalt ti deltagere i aldersgruppen 24–31 år, med forskjellige typer utdanning og erfaring. Rådet er representert med ansatte fra alle de tre forretningsområdene i KONGSBERG og møtes minimum to ganger per år. Medlemmene er med i rådet i to år. Denne gruppen er et rådgivende organ for konsernsjef og øvrig ledelse knyttet spesielt til profilering og strategiarbeid.

Rådet brukes som høringsinstans inn mot konsernets strategi, for å fange opp trender og ideer som kan ha betydning for innholdet og gjennomføringen. De har også gjennomgått konsernets HR-strategi, og kommet med innspill til innhold i den. De fremmer forslag og synspunkter på vegne av den aldersgruppen som de representerer.

Rådet kommer med innspill på hvordan konsernet skal profilere seg for å sikre at de er attraktive mot den yngre aldersgruppen, både internt og eksternt. De kommer med sine synspunkter på konsernets verdier og adferd som påvirker lederprinsipper og selskapets fremtidige lederopplæring.

Konsernledelsen har stor glede av å samarbeide med unge og talentfulle medarbeidere som kan både utfordre og dele ny kunnskap som er viktig i vårt strategiske arbeid.

NÆRINGS- LIV OG ANSVAR

Menneskerettigheter

KONGSBERG respekterer alle internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, som fastsatt i våre forretningsetiske retningslinjer. Brudd på menneskerettighetene skal ikke forekomme i vår virksomhet.

Vår posisjon

KONGSBERG støtter og vil arbeide for å overholde intensjonene nedfelt i:

- FNs verdenserklæring om menneskerettigheter
- FNs konvensjon om barns rettigheter
- ILO-konvensjonene
- FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP)

- OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper
- FNs Global Compact
- Rapporteringskrav i henhold til Global Reporting Initiative (GRI)

UNGP er en rådende internasjonal standard for hvordan bedrifter bør forholde seg til menneskerettighetene. KONGSBERG vil tilstrebe å overholde UNGP, og forplikter oss til kontinuerlig forbedring av vår risikovurdering ▶

KONGSBERG anerkjenner at vi har et selvstendig ansvar for å respektere menneskerettighetene og at det gjelder uavhengig av hvor vi har virksomhet, og at det er særlig viktig i stater som ikke sikrer menneskerettighetene.

- ▶ og rapportering på menneskerettigheter. Vi anerkjenner at vi har et selvstendig ansvar for å respektere menneskerettighetene og at det gjelder uavhengig av hvor vi har virksomhet, og at det er særlig viktig i stater som ikke sikrer menneskerettighetene.

KONGSBERG etterlever prinsippene for næringsliv og menneskerettigheter ved å:

- Følge lover og regler i de land vi er aktive i.
- Være kjent med og benytter oss av FNs veiledende prinsipper og OECDs retningslinjer i utviklingen av strategier for ansvarlig forretningsdrift der det er relevant.
- Kartlegge risiko på menneskerettighetsområdet tilpasset selskapets virksomhet.
- Benytte oss av prinsippene "følg eller forklar" og vesentlighetsprinsippet.

KONGSBERG har identifisert følgende områder hvor vi har spesielt fokus med hensyn til menneskerettigheter:

- Et godt, trygt og sikkert arbeidsmiljø.
- Ikke akseptere barnarbeid og tvangsarbeid.
- Ikke-diskriminering basert på kjønn, etnisitet, religion, seksuell legning etc.
- Akseptabel arbeidstid og rimelige lønnsvilkår.
- Organisasjonsfrihet og retten til kollektive forhandlinger,

eller friheten til å velge sine representanter.

- Respekt for menneskerettigheter i de samfunnene der vi driver virksomhet. Dette innebærer å respektere menneskerettighetene til personer utenfor vår organisasjon, som kan bli påvirket av vår forretningsvirksomhet.

For disse områdene vil KONGSBERG identifisere de mest vesentlige menneskerettighetsrisikoene, som vil være kjernen i vår årlige risikovurdering og rapportering på menneskerettigheter. Risikoområdene vil revideres og oppdateres kontinuerlig, i tråd med risikobildet.

KONGSBERG vil kontinuerlig utføre risikovurderinger på menneskerettigheter, og basert på disse gjennomføre forebyggende og risikoreducerende tiltak for å unngå å forårsake eller bidra til alvorlige menneskerettighetsbrudd.

Dersom det avdekkes alvorlige menneskerettighetsbrudd, eller høy risiko for slike, rapporteres til nærmeste leder og til Compliance Officer, og håndteres fra sak til sak.

KONGSBERG vil rapportere status for menneskerettigheter årlig, som en del av vår bærekraftsrapport. Rapporteringen skal omfatte:

- En oversikt over KONGSBERGs mest vesentlige menneske-

rettighetsrisikoer.

- Eventuell avdekking av alvorlige menneskerettighetsbrudd tilknyttet de vesentlige risikoene, inklusive status fra forretningsområdene og fra leverandørkjeden.
- En oversikt over forebyggende og risikoreducerende tiltak iverksatt, knyttet til hver vesentlige menneskerettighetsrisiko.

Governance

KONGSBERGs styringssystem er utformet for å fange opp et bredt spekter av risikoer knyttet til vår virksomhet, inkludert risikoer knyttet til politisk og militær ustabilitet i landene vi opererer i, samt vilkår som avviker fra våre forretningsetiske retningslinjer.

Ledelsens godkjenning av betydelige tilbud, kontrakter og rammekontrakter

Alle tilbud som innebærer risikoer knyttet til politisk og militær ustabilitet, samt vilkår som avviker fra våre foretningssetiske retningslinjer gjennomgår en omfattende risikovurdering. Dette inkluderer en uavhengig vurdering av menneskerettighetsrisikoer, gjennomført av Compliance-organisasjonen, som må godkjennes av styringsgruppen (ESG) i forretningsområdet. Tilbud som medfører vesentlig risiko forbundet med ▶

- ▶ etterlevelse av lover og standarder, må også godkjennes av konsernets styre.

Leverandørkjeden

Vi forventer at våre leverandører holder samme standard som oss, og har nedfelt våre krav i "Prinsipper for leverandørferd". Dette er en del av våre leverandøravtaler. Les mer om dette i kapitlet "Bærekraft og samfunnsansvar i leverandørkjeden".

Våre utfordringer

Produkt risiko

KONGSBERG leverer et bredt spekter av verdensledende teknologi, inkludert marin robotikk og transportløsninger, komplekse integrerte forsvars- og kommunikasjonssystemer, romfart- og overvåkningsteknologi og digitale økosystemer. Vår virksomhet er mangfoldig og dynamisk; det er også de tilhørende risikoene. KONGSBERG arbeider kontinuerlig for å identifisere og redusere nye risikoer, og forplikter seg til å forebygge potensiell ulovlig praksis knyttet til våre produkter.

Overholdelse av regler for handel og eksport

De fleste av KONGSBERGS forsvarssystemer og militært utstyr faller inn under det norske

eksportkontrollregimet, noe som betyr at de er underlagt strenge reguleringer fra norske myndigheter. Utenriksdepartementet (UD) inkluderer følgende vurderinger ved tildeling av eksportlisenser¹⁾:

- Risikoen for at militært utstyr vil brukes for intern undertrykkelse.
- Risikoen for at eksporten kan provosere, forlenge eller forverre eksisterende væpnede konflikter.
- Kunnskap om at militært utstyr kan brukes til å begå folkemord, kriminalitet mot menneskeheten eller andre krigsforbrytelser.
- Høy sannsynlighet for at det militære utstyret vil føre til brudd på internasjonale bestemmelser om terrorisme eller transnasjonalt organisert kriminalitet.
- Risiko for at militær teknologi eller utstyr selges ulovlig i kjøpslandet.
- Risikoen for at eksporten bidrar til alvorlig kjønnsbasert vold eller annen vold mot kvinner og barn.

KONGSBERG anser det norske eksportkontrollregimet som en integrert del av vår risikovurdering av menneskerettigheter. Overholdelse av norske og

internasjonale eksportreguleringer har vår høyeste prioritet. KONGSBERG har etablert spesifikke rutiner og kontrollmekanismer for å ivareta dette, og vi vil arbeide kontinuerlig for å bygge og opprettholde en kultur for etterlevelse av eksportregelverket i hele konsernet.

¹⁾ Retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt teknologi og tjenester for militæreformål av 28.2.1992. Sist revidert: 28.11.2014

KONGSBERG arbeider kontinuerlig for å identifisere og redusere nye risikoer, og forplikter oss til å forebygge potensiell ulovlig praksis knyttet til våre produkter.

MÅL OG AKTIVITETER

Mål:
**Brudd på menneskerettighetene skal ikke forekomme
i vår virksomhet**

Mål for 2019 Hva sa vi?	Status 2019 Hva gjorde vi?	Mål for 2020 1 år	Mål for 2020–2024 5 år
<ul style="list-style-type: none"> Gjøre risikovurdering og Due Diligence knyttet til menneske- og arbeidstakerrettigheter. Sikre at nye selskaper i konsernet har samme fokus på temaet. 	<ul style="list-style-type: none"> Det har vært gjennomført risikoanalyse og Due Diligence på utvalgte lokasjoner knyttet til menneske- og arbeidstakerrettigheter. Det har ikke blitt rapportert vesentlige avvik eller brudd på forhold knyttet til disse områdene i 2019. Vi har revidert våre interne retningslinjer for risikovurdering og rapportering om menneskerettigheter for å sikre samsvar med FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (United Guidelines for Business and Human Rights – UNGP). 	<p>KONGSBERG skal redusere risiko for menneskerettsbrudd i egen virksomhet, og i vår leverandørkjede, ved å implementere våre retningslinjer for oppfølging av menneskerettigheter:</p> <ol style="list-style-type: none"> Gjennomføre risikoanalyse på menneskerettigheter i egen virksomhet og iverksette avbøtende tiltak ved behov. Gjennomføre Due Diligence av leverandører iht. interne krav. Følge opp leverandørene våre iht. interne krav. Følge opp- og sikre at våre oppkjøpte selskaper integrerer våre krav og rutiner i sin daglige virksomhet. Gjennomføre tilpasset kompetanseheving og opplæring av personell. 	<ol style="list-style-type: none"> KONGSBERG skal ha et rammeverk for menneskerettigheter i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og retningslinjer, herunder FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Dette innebærer at vi oppdaterer vårt rammeverk og vår praksis i tråd med utviklingen på menneskerettighetsfeltet. KONGSBERG skal minimere risiko for menneskerettsbrudd i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Dette innebærer at vi: <ol style="list-style-type: none"> Fortsetter å implementere våre retningslinjer for oppfølging av menneskerettigheter. Videreutvikler og distribuerer et opplæringsprogram for våre ansatte og leverandører.

KONGSBERG CYBER SECURITY CENTER

Sikkerhet i KONGSBERG

Sikkerhet er viktig for KONGSBERG og omfatter beskyttelse av informasjon, personell og fysiske eiendeler. For å sikre at vårt arbeid med sikkerhet er både praktisk og effektivt, er det inkludert som en del av KONGSBERGs styringssystem og forretningsstrategi og er integrert i relevante forretningsprosesser.

Cybersikkerhet

Cybersikkerhet eller digital sikkerhet omfatter håndtering av den risikoen og de sikkerhetsutfordringene som følger av bruk av informasjonsteknologi. Det omfatter både maskinvare, programvare, tjenester, kommunikasjonen mellom dem, og ikke minst strukturerte arbeidsprosesser.

Om vårt forsvar mot cybertrusler

- Vår virksomhet overvåkes nøye og beskyttes av en lagdelt sikkerhetsarkitektur, inkludert omfattende logging og overvåking.
- Vi gjennomfører sikkerhetsopplæring og program for økt bevissthet om disse temaene.
- Vi gjennomfører risikostyring ▶

Vi har etablert KONGSBERG Cyber Security Center som et dedikert, felles ressurscenter med fokus på informasjons- og cybersikkerhet.

- ▶ for å balansere forretningsmål, effektivitet og riktig nivå for sikkerhet.
- Vi driver kontinuerlig forbedring av prosessene våre.

Samarbeid om cybersikkerhet

- KONGSBERG baserer seg på tilliten til sine eiere, kunder og forretningspartnere.
- Vi har tett samarbeid med offentlige organer innenfor cybersikkerhets-domenet.
- Vi har aktivt samarbeid med spesielle interessegrupper og ledende myndigheter om informasjonssikkerhet og risikostyring.
- Vi har etablert KONGSBERG Cyber Security Center som et dedikert, felles ressurscenter med fokus på cybersikkerhet.

Utvikling av sikre løsninger for våre kunder

- KONGSBERG har en lang tradisjon for å levere driftskritiske løsninger – forankret i forsvars- og romfartsindustrien, de høyteknologiske industrimiljøene i maritim sektor og olje- og gassindustrien.
- Vi bruker “privacy by design” som et grunnleggende prinsipp i programvareutvikling.
- Vi har strukturerte prosesser for livssyklusstyring. Dette gjør at vi kan levere tjenester av høy

kvalitet og oppfylle sikkerhetskrav.

- Vi har inkludert internasjonalt anerkjent standarder som en del av vår strategi og drift.

Informasjonssikkerhet

Informasjonssikkerhet består av arbeidsprosesser og prosedyrer basert på ISO 27001 og skal sikre et tilstrekkelig sikkerhetsnivå med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet.

Informasjon representerer svært viktige eiendeler og verdier for KONGSBERG. Disse verdiene sikrer vi med strukturerte og gode prosesser for informasjonssikkerhet. Vi benytter oss av alle perspektivene for sikkerhet som er angitt i ISO 27001. Dette er implementert i alle forretningsområdene gjennom policyer, prosesser og prosedyrer som til sammen ivaretar alle krav til informasjonssikkerhet som virksomheten stilles overfor. Etterlevelse sikres gjennom omfattende revisjonsprogrammer og overvåking.

Personellsikkerhet

Personellsikkerhet omfatter både forsettlig og utilsiktet risiko for at personer misbruker sin legitime tilgang til KONGSBERGs eiendom for uautoriserte formål.

Personellsikkerheten i KONGSBERG ivaretas ved gode

prosesser gjennom hele ansettelsesforholdet eller engasjementet hos KONGSBERG. Dette omfatter alt fra utvelgelsesprosess, avtaler, opplæring, tilgangskontroll og gode prosesser for avslutning.

Fysisk sikkerhet

Fysisk sikkerhet skal beskytte personell, eiendeler og eiendom mot skade eller ødeleggelse.

I KONGSBERG oppnår vi god fysisk sikkerhet gjennom en kombinasjon av sikre områder som er fysisk avskjermet for adgang for uvedkommende, systemer for adgangskontroll på alle lokasjoner, soneinndelinger og strenge krav til fysisk sikkerhet rundt IT-tjenester. Dette er krav som også våre underleverandører og partnere må etterleve.

KVALITET OG SIKKERHET I ALLE LEDD

Bærekraft og samfunnsansvar i leverandørkjeden

Bærekraft og samfunnsansvar i leverandørkjeden omfatter leverandørenes forhold til etiske retningslinjer, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, antikorrupsjon og klima og miljø. Et systematisk og godt arbeid med samfunnsansvar i leverandørkjeden inngår i vår strategi for ansvarlig forretningsdrift. Dette medvirker til redusert risiko samt økt kvalitet i verdikjeden.

Vår posisjon

KONGSBERG har over 10.000 leverandører verden over, hvorav ca. halvparten er norske. Det betyr at vi er med på å sikre arbeidsplasser og bygge kompe-

tanse, ikke bare der vi har egne aktiviteter, men også i betydelig grad der vi benytter leverandører. Leverandørene er en viktig del av vår verdiskaping, samtidig som vi er viktige og i mange tilfeller helt ▶

Vi følger opp vårt ansvar gjennom klare krav i våre avtaler med leverandører samt risikobasert oppfølging og revisjoner.

- ▶ avgjørende for deres verdiskaping. Vi ønsker å samarbeide med leverandører som deler vårt syn og krav til ansvarlig forretningsdrift. Dette er nedfelt i våre "Prinsipper for leverandøradferd" som inngår som en del av våre leverandøravtaler.

Forretningsområdene har etablert prosesser og systemer for å risikovurdere alle kritiske leverandører og leverandører med innkjøp over gitte beløpsgrenser. Risikovurderingen omfatter eksisterende og nye leverandører og inkluderer vurderinger av miljøforhold, menneske- og arbeidstakerrettigheter, HMS, forretningsetikk og antikorrupsjon. Basert på resultatet av den innledende risikovurderingen, følges leverandøren opp med ytterligere vurderinger og eventuelle tiltak.

Vårt utgangspunkt er at vi har et etisk ansvar for at hele verdikjeden knyttet til våre produkter tilfredsstillende våre krav til bærekraft og samfunnsansvar, mens det juridiske ansvaret bæres

av den enkelte leverandør. Vi følger opp vårt ansvar gjennom klare krav i våre avtaler med leverandører samt risikobasert oppfølging og revisjoner. Våre leverandører forplikter seg til å stille tilsvarende krav til sine underleverandører.

Våre utfordringer

Det er en utfordring å sikre at alle underleverandører, helt til det siste ledd i verdikjeden, tilfredsstillende våre krav.

KONGSBERG har en stor og variert gruppe av underleverandører som vi samarbeider med for å skape de beste teknologiske produktene.

MÅL OG AKTIVITETER

Mål:

Å sikre en ansvarlig leverandørkjede, særlig med hensyn til miljø, klima og menneskerettigheter

Mål for 2019 Hva sa vi?	Status 2019 Hva gjorde vi?	Mål for 2020 1 år	Mål for 2020–2024 5 år
<ul style="list-style-type: none"> Gjennomføre årlig intern opplæring for innkjøpsorganisasjonen. Utvikle e-læring for våre leverandører. 	<ul style="list-style-type: none"> Opplæring er gjennomført både internt og i kombinasjon med leverandørkonferanser for våre største leverandører. E-læringskurs er under utvikling. 	<ul style="list-style-type: none"> Distribuere e-læring til våre leverandører, med særlig vekt på miljø, klima og menneskerettigheter. Arrangere leverandørkonferanser for våre største leverandører. Gjennomføre intern opplæring for innkjøpsorganisasjonene. 	<ul style="list-style-type: none"> Kontinuerlig vurdere behov for oppdatering av styringsdokumenter, metodikk, verktøy og opplæring av egne ansatte og leverandører. Evaluerer og videreutvikler arbeidet med en bærekraftig verdikjede.
<ul style="list-style-type: none"> Sikre nedflyt av våre krav til underleverandører gjennom avtaleverk og revisjoner. 	<ul style="list-style-type: none"> Forretningsområdene har en risikobasert metode for oppfølging av leverandørkjeden, inklusive distribusjon av våre krav i avtaleverk, vurdering av self-assessment og gjennomføring av revisjoner. 	<ul style="list-style-type: none"> Etablere konkrete kriterier for miljø- og klimakrav i valg og fornyelse av leverandører. 	<ul style="list-style-type: none"> Effektivisere oppfølging av leverandørkjeden ved videreutvikling og automatisering av administrasjon og ved å sette effektive KPI-er.

STØTTE TIL BARN, UNGE OG LOKALE FORMÅL

Samfunnsansvar

KONGSBERG bidrar til verdiskaping og økonomisk utvikling i lokalsamfunn hvor vi har vår virksomhet. Som et internasjonalt teknologikonsern har KONGSBERG et stort samfunnsansvar og vi er spesielt opptatt av å utvikle interesse for og kompetanse innen realfag blant barn og unge. Vi engasjerer oss også i lokalsamfunn hvor vi er representert, og i våre medarbeidere og deres familier ved å støtte idrett, kultur og sosiale formål.

Vi vil motivere studenter til å fullføre påbegynt utdanning. På ingeniørstudiene ser man at det er et stort frafall blant 1. og 2. års studenter på enkelte linjer. KONGSBERG har i flere år hatt et tett samarbeid med flere høgsko-

ler og universiteter, blant annet NTNU og Universitetet i Sørøst-Norge. Et etablert samarbeid mellom næringsliv og utdanningsinstitusjoner sikrer raskere overføring av den omstillingen som skjer i næringslivet til

Hvert år tar KONGSBERG inn et stort antall studenter fordelt på ulike avdelinger og sommerprosjekter i hele konsernet.

- ▶ utdanningsinstitusjonene, for å sikre relevant studieinnhold. På den andre siden skal kunnskaps- og kompetanseutvikling i utdanningsinstitusjonene bidra til nyskaping og omstilling i næringslivet. Vi har satt i gang flere tiltak for å motivere studentene til å "stå løpet ut". Ett av tiltakene er konkurransen YOUR EXTREME for studentene ved NTNU. Vi har siden 2013 arrangert denne studentkonkurransen som er en 48 timers caseoppgave, hvor grupper på 2-5 studenter løser et tenkt fremtidsscenario hvor bærekraft og teknologi er kjerner i problem-

stillingen. Formålet med konkurransen er å vise en sammenheng mellom det studentene lærer i studietiden og det de skal løse av oppgaver når de kommer ut i arbeidslivet.

I tillegg til studentkonkurransen er KONGSBERG hovedsponsor for tre tverrfaglige studentprosjekter ved NTNU hvor studentene får satt teori ut i praksis. KONGSBERG har siden 2014 vært hovedsponsor til Revolve NTNU hvor et nytt team med studenter hvert år skal utvikle, designe og bygge en racerbil som de deltar i konkurranse med. Prosjektet Ascend

NTNU deltar årlig i International Aerial Robotics Competition, som er en konkurranse med mål om å utfordre grensene for hva man kan få til med autonome droner. I prosjektet Propulse NTNU designes, utvikles og bygges en rakettkonkurranse for å delta i Spaceport America Cup, som er verdens største rakettkonkurranse for studenter.

Fra teori til praksis – sommerjobbprogram

Hvert år tar KONGSBERG inn et stort antall studenter fordelt på ulike avdelinger og sommerprosjekter i hele konsernet. Prosjektene er veldig populære, og mange har blitt videreført over flere år. Sommerjobbene viser studentene hvilke muligheter som finnes etter endt utdanning, og vi ønsker at dette skal motivere dem til å gjøre en økt innsats med studiene og fullføre sin grad. Samtidig er det en god rekrutteringsarena for oss hvor vi får mulighet til å bli kjent med studentene.

Sommerprosjektet "Coastal Shark" baserer seg på en autonom vannskuter.

Silje og Mats ble fast ansatt etter å hatt sommerjobb i KONGSBERG.

▶ Vi vil bidra til å øke kvinneandelen på teknologifag

KONGSBERG jobber målrettet for å øke andelen kvinner som studerer teknologifag. I 2019 var det registrert kun 23 prosent kvinner på ingeniørfag. Ett av tiltakene KONGSBERG gjør for å bidra er å sponse Jenteprojektet ADA. Formålet med prosjektet er å skape trivsel og motivasjon gjennom utdanningsløpet, samt å tilby et karrierenettverk og informere om jobbmuligheter. Et mål for sommerstudentprogrammet er å ha en kvinneandel på minimum 45 prosent.

Vi støtter barn og unge for økt realfagsinteresse

Realfag er nøkkelen til å løse noen av de utfordringer verden står overfor. Derfor ønsker vi å motivere barn og unge til å se nytteverdien i fysikk, matematikk og naturvitenskap gjennom en mengde tiltak helt fra barnehage til høyskole.

Vi støtter Vitensenteret i Norge, som er et gratis tilbud til barnehager og skoler helt opp til videregående. Her blir barna introdusert for realfag gjennom lek og eksperimenter, samt undervisningsmoduler i fagområder som energi, mekanikk, matematikk, teknologi og animasjon med mer for de eldste. Vi samarbeider med en rekke ungdomsskoler, videregående skoler, høyskoler og

universiteter i Norge. Her bidrar vi med motivasjonsforedrag, vi inviterer på bedriftsbesøk, deltar på karrieredager og tar imot elever på utplassering i arbeidslivet. For studenter støtter vi utvalgte studentprosjekter der studentene ønsker å skrive sin hovedoppgave i samarbeid med KONGSBERG.

KONGSBERG er opptatt av å rekruttere og stimulere til fag- ▶

Hvert år tar KONGSBERG inn et stort antall studenter fordelt på ulike avdelinger og sommerprosjekter i hele konsernet.

- ▶ utdanning og vi tilbyr, sammen med andre selskaper i Kongsberg, et unikt opplæringsprogram for lærlinger gjennom opplæringsbedriften K-tech. Ved komposittfabrikken på Kongsberg er det også etablert et eget fagbrev i polymerkomposittfaget. I 2019 hadde vi totalt 71 lærlinger.

I 2016 åpnet vi KONGSBERG Innovation Center hvor våre ansatte kan ta med barn og eksperimentere med blant annet droner, roboter og visualisering. Senteret benyttes også ved besøk av lokale skoleklasser og samarbeid med tilreisende utdanningsinstitusjoner og studenter.

Inkludering i arbeidslivet

I dag står altfor mange utenfor arbeidslivet. Et inkluderende arbeidsliv er viktig for alle parter,

både enkeltpersoner som trenger jobb og bedrifter som trenger arbeidskraft. Samtidig er det viktig for samfunnet fordi det sikrer velferdsstaten vår.

KONGSBERG har i 2019 hatt fokus på å tilrettelegge enda bedre for å inkludere flere i arbeidslivet. I løpet av 2019 har 18 personer hatt arbeidspraksis i konsernet.

Bidrag til idrett, kultur og sosiale formål

KONGSBERGs sponsorstrategi fokuserer på aktiviteter og prosjekter nasjonalt og internasjonalt innenfor følgende områder:

- Sport – spesielt sportsaktiviteter for unge i lokalsamfunnene KONGSBERG opererer i.
- Kultur – spesielt i lokalsamfunnene KONGSBERG opererer i.

- Sosiale, humanitære og/eller miljøorienterte aktiviteter – lokalt, nasjonalt og internasjonalt – som har et bærekraftig mål.

Norge

I Norge har vi konsentrert støtten rundt lag og foreninger i lokalmiljøene hvor vi er representert. KONGSBERG har valgt å gi sin støtte til mange forskjellige idretter, spesielt for barn og ungdom, og vi sponser alltid lag – ikke enkeltutøvere. Innen kultur er våre to største sponsoravtaler med Kongsberg Jazzfestival og Glogerfestpillene. Begge organisasjonene holder et meget høyt faglig nivå og har egne programmer for å utvikle unge talenter.

På Innovasjonssenteret i Kongsberg har ansatte mulighet å teste ut ny teknologi.

YOUR EXTREME 2019

Urbanisering – samspill mellom hav og land

KONGSBERG har siden 2013, i samarbeid med NTNU, arrangert studentkonkurransen YOUR EXTREME. Det er en 48 timers case-konkurranse, hvor grupper på 2–5 studenter løser et tenkt fremtidsscenario hvor bærekraft og teknologi er kjerner i problemstillingen.

Hensikten med konkurransen har vært å motivere studentene til å stå løpet ut, da man ser et stort frafall blant 1. og 2. års studenter i enkelte linjer, samt vise en sammenheng mellom det de lærer i studietiden og det de skal løse av oppgaver når de kommer ut i arbeidslivet.

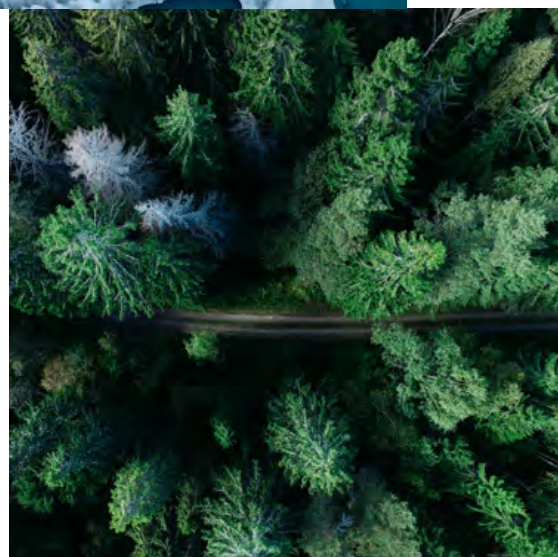
I 2019 var temaet for konkurransen “Urbanisering – samspill mellom hav og land”. Utfordringen som ble gitt var å beskrive hvilken rolle teknologi kan spille for å iverksette ressurseffektive og klimatilpassede tiltak for mer robuste og motstandsdyktige byer ved havet. Studentene ble bedt om å reflektere over tekniske, etiske og samfunnsmessige problemstillinger tilknyttet urbanisering langs kysten.

Årets vinnere ble laget “Green Hemisphere”. Deres løsningsforslag baserte seg på et konsept der man benytter seg av tørris eller sølv iodid for å utløse nedbør. Ved å hente inn informasjon fra værstasjoner, samt bruke KONGSBERG-teknologi for autonome droner og moderfartøy, skisseres det hvordan mennesket for første gang kan kontrollere været. I deres oppgave viste laget anvendelse av teknologi og kompetanse på en innovativ og bærekraftig måte ved at løsningen svarte til fem kriterier: Problemavgrønsing, innovasjon, realiserbarhet, bærekraft og markeds-potensial.

KLIMA OG MILJØ

I dette kapitlet finner du informasjon om vårt arbeid med klima og miljø, klimarisiko og klimaregnskap.

Klima og miljø

KONGSBERG har bærekraft og hensynet til klima og miljø integrert i vår forretningsstrategi. Vi utvikler innovative produkter og løsninger for våre kunder som reduserer klimagassutslipp, spesielt innenfor “Green Shipping” med utvikling av autonome fartøy, hybride løsninger og elektriske ferger. Vi utvikler teknologi ved samarbeid og bruk av “cross-over” teknologi mellom våre forretningsområder innen forsvar, maritimt og digitalt. Vi bidrar med samarbeid for å redusere skadelig påvirkning av havet gjennom styrings-systemer for oppdrettsanlegg, overvåking av havområder for illegalt fiske, plast i havet, havneovervåking, fiskekvoter, styring av tråler med mer.

Vår målsetting har vært å redusere eget utslipp av CO₂ med 20 prosent innen utgangen av 2020, med basis i tall for 2015. Vi erkjenner at vi sannsynligvis ikke vil nå vår målsetting. Utslipp målt i absolute tall for konsernet, eksklusive oppkjøpte selskaper, er for 2019 på tilnærmet samme nivå som for 2015. Utslipp målt relativt i forhold til omsetning for konsernet, eksklusive oppkjøpte selskaper, er også stabilt fra 2015 til 2019.

Vi overvåker våre egne produksjonsanlegg og avlegger klima- og miljøregnskap som gir en oversikt over vårt forbruk av energi, utslipp av CO₂ og avfallshåndtering.

Vi vil i 2020 sette nye mål for perioden frem til 2030. Vi har i 2019 gjennomført et pilotprosjekt for bruk av metodikken i “Science Based Target” i en av våre divisjoner i forsvarsvirksomheten. Formålet er å øke vår interne kompetanse og gi oss grunnlag for å vurdere om metodikken er egnet for å identifisere effektive mål for reduksjon av klimautslipp i hele vår verdikjede. Vi vil også fortsette vårt arbeid med å videreutvikle klimakrav til egen virksomhet, til våre leverandører,

klimavennlig logistikk, sirkulær økonomi og klimavennlige bygg.

Vi overvåker våre egne produksjonsanlegg og avlegger klima- og miljøregnskap som gir en oversikt over vårt forbruk av energi, utslipp av CO₂ og avfallshåndtering. Les mer om klima- og miljøregnskapet som omfatter alle norske enheter, alle produksjonsenheter og større kontorer i utlandet. Under nøkkeltall presenteres også resultater innen verdiskaping, medarbeiderforhold og helse og sikkerhet i tillegg til klima og miljø.

KONGSBERG vil i 2020 videreutvikle analyse av vår klimarisiko og -muligheter, med bakgrunn i Task Force for Climate-related Financial Disclosures (TCFD).

Alle våre forretningsområder er sertifisert iht ISO 14001 Miljøledelse, og vi jobber med å videreutvikle sirkulær økonomi i vår virksomhet. Et eksempel er sirkulær økonomi i vår divisjon for landsystemer i KDA, som tilbyr løsninger og tjenester gjennom livssyklusen til produktene, for å sikre lengre levetid for ▶

► produktene, samt gi kunden mulighet for retur av produktet ved utløpet av brukstiden. Med dette initiativet bidrar vi til å redusere avfall når systemene ikke lenger er i bruk, og vi gjør det mulig å ta vare på komponentene for gjenbruk og videresalg.

Vi vil fortsette arbeidet for å videreutvikle intern kompetanse, verktøy og prosesser for analyser

og rapportering. For årene 2015, -16 og -17 rapporterte vi til Carbon Disclosure Project (CDP), og oppnådde henholdsvis kategori E, B og C. Vi erfarte disse årene lav interesse fra våre interessenter for denne rapporteringen, sett på bakgrunn av at vi hadde et lavt internt CO₂ fotavtrykk, og valgte derfor å ikke fortsette å rapportere. Vi opplever

nå en økende interesse for CDP generelt, samtidig som metoden har blitt videreutviklet, og vi vil rapportere til CDP fra 2020.

Vi vil bidra til endring gjennom FNs handlingsplattform for bærekraftig havbruk (havplattform)

KONGSBERG deler sterkt bekymringene for havets fremtidige helse. Et døende hav representerer høy risiko for planeten, mennesker, arter og verdensøkonomien. Vi har vært engasjerte i bærekraftige løsninger i flere tiår og forsøkt å forstå endringene, konsekvensene og hvordan vi kan bidra som en del av løsningen.

For to år siden ble vi medlem av FNs havplattform, som samler ledende aktører fra næringsliv, akademia og myndigheter for å diskutere hvordan havindustrien kan bidra til å nå bærekraftsmålene. Arbeidet med plattformen bygger på de ti prinsippene i FNs Global Compact, som skisserer næringslivets ansvar på områdene menneskerettigheter, arbeidskraft, miljø og antikorrupsjon. Vi ser på samarbeid som helt avgjørende, og bare sammen kan vi virkelig gjøre utfordringene til muligheter.

Vi mener havplattformen og havprinsippene bør brukes som et felles fundament for selskaper til å vurdere egen innvirkning på havet, og for å videreutvikle selskapenes strategier på området. Sammen må vi identifisere hvordan vi kan aktivisere næringslivet, slik at vi kan levere sunne og produktive hav med bærekraftig sjømat, grønn skipsfart, fornybar energi, deling av havdata, og rent vann uten forsøpling.

Sammen må vi definere hva det vil si å være forvaltere av havet.

Neste steg på agendaen er FNs havkonferanse i Lisboa i juni 2020. Konferansen vil være en viktig arena for privat sektor til å vise sitt engasjement for dette viktige arbeidet. Konsernsjef Geir Håøy vil være en av foredragsholderne og snakke for tettere samarbeid mellom vitenskap, myndigheter og privat sektor.

“Vi går nå inn i tiåret for handling og levering på de globale bærekraftsmålene. Om vi skal lykkes trenger vi bred tilgang til interessenter som kan utvikle nye teknologier og løsninger. Selskaper som Kongsberg Gruppen kan spille en nøkkelrolle i denne viktige innsatsen for å utvikle markedsbaserte løsninger som kan hjelpe oss å levere på bærekraftsmålene.”

Sturla Henriksen,
spesialrådgiver FNs Global Compact

Klimarisiko

Klimaet er i kontinuerlig endring. Hendelser grunnet ekstremvær og risikoen for at verden ikke greier å redusere klimautslippene på en slik måte at temperaturøkningene begrenses i tråd med Parisavtalen, vil medføre risiko og utfordringer – også for næringslivet. KONGSBERG ønsker å bidra til det grønne skiftet for å redusere denne risikoen.

KONGSBERG har startet opp en prosess for å vurdere og rapportere om klimarisiko med bakgrunn i Task Force for Climate-related Financial Disclosures (TCFD)¹⁾.

Vår ledelse og styre utformer vår forretningsstrategi, hvor bærekraft og klimastrategi inngår. Vår overordnede risikovurdering omfatter ulike scenarier for geopolitiske forhold, klimarelaterte forhold, markedsmessige forhold med mer. Vi vurderer muligheter og risiko på bakgrunn av hva vi anser som mest sannsynlige scenarier. Våre forretningsområder gjennomfører kontinuerlige risikovurderinger, og fra 2019 har vi startet en metodisk tilnærming for å

inkludere klimarisiko. Dette vil bli videreutviklet fra 2020, blant annet vil leverandørkjede og logistikk bli inkludert.

Våre risikovurderinger er foreløpige, og vil bli videreutviklet og oppdatert løpende.

Vår vurdering av fysisk risiko som følge av klimaendringer, er at kostnader forårsaket av fysisk skade fra for eksempel flom, orkaner, tørke, branner osv. er lav i egen virksomhet. Vi har god kartlegging av produksjonssteder og kontorer og relevante sikringstiltak for de lokasjoner som kan bli rammet av f.eks flom.

Vi vurderer overgangsrisiko, som er økonomisk risiko knyttet til overgangen til nullutslippssamfunnet, som relativt lav for KONGSBERG. Samtidig kan det innebære en risiko for oss at maritim sektor generelt er eksponert for markedsmessig og overgangs risiko, særlig knyttet til olje og gassvirksomhet, som igjen kan påvirke etterspørsel etter våre produkter og tjenester. Endringer i klimapolitikken kan føre til endrede rammevilkår, som for eksempel økning av karbonprising for å redusere utslipp eller strengere lovregulering. Vi har ikke energikrevende produksjon og har lave totale utslipp. En vesentlig økning av prising relatert til flyreiser kan medføre

økte kostnader for oss, men dette antas å gjelde tilsvarende for øvrige aktører i markedet og forventes ikke å påvirke konkurransesituasjonen vesentlig.

KONGSBERG vil som en ledende teknologibedrift ha store muligheter for å utvikle konkurransedyktig teknologi, som svarer på markedets økende etterspørsel etter lavutslipps-produkter og -tjenester.

Ansvarsrisiko, som erstatningskrav knyttet til beslutninger eller mangel på beslutninger som på en eller annen måte kan knyttes til klimapolitikk eller klimaendringer, vurderes som lav for KONGSBERG. Det samme gjelder omdømmerisiko, som kan treffe selskaper som blir ansett å ha bidratt til klimaendringer, eller for ikke å gjøre nok for å begrense effektene av klimaendringer. Vår vurdering er at vår teknologi er en del av løsningen og bidrar til overgangen til nullutslippssamfunnet.

Teknologiutvikling er en del av løsningen for overgang til nullutslippssamfunnet.

¹⁾ G20-landenes "Financial Stability Board" har etablert Task Force on Climate-related Financial Disclosure (TCFD) for å utvikle en metode for å vurdere og rapportere på klimarelatert finansiell usikkerhet.

Klima- og miljøregnskap for 2019

Konsernet vedtok i 2016 et mål om å redusere utslipp av klimagassen CO₂ med 20 prosent i forhold til omsetningen eller i absolutte tall innen utgangen av 2020, med basis i tall for 2015.

KONGSBERG har i 2019 kjøpt opp og integrert Commercial Marine og Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS), tidligere AIM Norway, og økt antall ansatte og omsetning betydelig. Andelen av omsetning fra maritim virksomhet og forsvar har endret seg fra prosentvis andel henholdsvis 58/42 for 2018, til 70/30 for 2019. Dette gir seg utslag i klimaregnskapet, og vanskeliggjør sammenligning. I tillegg kommer at datakvaliteten og omfanget av tallmaterialet for klimaregnskapet har blitt forbedret i perioden 2015–2019, noe som kan gi utslag i høyere tall for utslipp. Dette gjelder særlig for flyreiser bestilt utenfor Norge. Vi jobber kontinuerlig med forbedringer og vil etablere en ny klimastrategi fra 2020 og etablere en ny baseline og nye klimamål.

CO₂-utslippet i 2015 var i underkant av 40.000 tonn.

Utslipp i tonn for konsernet eksklusive oppkjøpte selskaper var for 2019 på tilnærmet samme nivå som for 2015. For konsernet, inklusive oppkjøpte selskaper, er totalt utslipp CO₂ beregnet til 60.400 tonn for 2019.

Beregnet forholdstall for totalt utslipp i forhold til omsetning er stabilt fra 2015, og viser en svak økning beregnet i forhold til antall årsverk. ▶

CO₂-utslipp

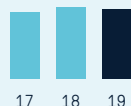
Totalt (eksklusive oppkjøpte enheter)

40.274 tonn (+2,6 % fra 2015 (baseline år))

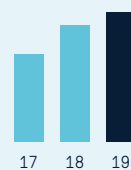
Totalt 60.393 tonn (inklusive oppkjøpte selskaper)

Direkte
utslipp³⁾⁴⁾

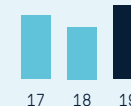
698 tonn

Indirekte
utslipp³⁾⁴⁾

10.085 tonn

Flyreiser⁵⁾

18.803 tonn

Transport av
varer og gods⁶⁾

10.688 tonn

Våre direkte og indirekte utslipp, som gjelder energiforbruk, viser en reduksjon både i forhold til omsetning og ansatte. Det samme gjelder for utslipp relatert til frakt av varer. Utslipp relatert til flyreiser viser en økning ift omsetning/ansatte. Dette skyldes i hovedsak betydelig økning av

kundestøtteaktiviteten i KM som følge av oppkjøpet av Commercial Marine. Dette er en organisasjon med høy grad av reiserelatert aktivitet. Se forholdstall i tabeller for CO₂-utslipp, energibruk og avfall.

1) Kilde: 2015-data fra Department for Environment Food & Rural Affairs, UK. www.ukconversionfactorscarbonsmart.co.uk. For Norge er det benyttet en lokasjonsbasert faktor på 50t CO₂/GWh (denne utslippsfaktoren for Norge er benyttet også i tidligere rapporteringsår).

2) Utslipp av CO₂ fra transport er begrenset til import, eksport og innenlands transport, betalbart i Norge.

3) Utslipp av CO₂ (tonn) for KONGSBERG. Utslipp fra forbruk av fossile brensler til produksjon av fjern varme levert av Kongsberg Teknologipark vises som direkte utslipp. Indirekte utslipp inkluderer forbruk av elektrisitet, fjernvarme og fjernkjøling fra eksterne leverandører i forretningsområdene, samt forbruk av elektrisitet til produksjon av fjernvarme og fjernkjøling i Kongsberg Teknologipark.

4) Tall for 2019 viser utslipp eksklusive oppkjøpte selskaper.

5) Tall for 2019 inkluderer flyreiser kjøpt i utlandet for oppkjøpte selskaper.

6) Tall for 2019 inkluderer oppkjøpte selskaper.

CO₂-UTSLIPP

Tonn	Endringer siste år	2019 eksklusive oppkjøpte selskaper	Endringer siste år	2019 inklusive oppkjøpte selskaper ⁴⁾	2018	2017
Scope 1 (Direkte utslipp)³⁾	-16 %	698	+51 %	1 251	830	1 065
Olje og gass (forretningsområde)		657		1 210	631	943
Olje og gass (Kongsberg Teknologipark)		41		41	199	122
Scope 2 (Indirekte utslipp)³⁾	-2 %	10 085	+43 %	14 672	10 290	9 670
Elektrisitet (forretningsområde)		8 389		11 912	8 521	8 007
Elektrisitet (Kongsberg Teknologipark)		1 670		1 670	1 766	1 656
Fjernvarme fra ekstern leverandør		17		1 081	3	7
Fjernkjøling fra ekstern leverandør		9		9	0	0
Scope 3 (Andre utslipp)	+12 %	18 803⁵⁾	+101 %	33 782	16 800	12 607
Flyreiser kjøpt i Norge		8 905		23 885	10 224	8 936
Flyreiser kjøpt i utlandet		9 897		9 897	6 576	3 671
Sum uten frakt	+6 %	29 586	+78 %	49 705	27 920	23 342
Frakt av varer betalt i Norge	+42 %	10 688 ⁶⁾	+42 %	10 688	7 546	9 175
Sum inkludert frakt	+14 %	40 274	+70 %	60 393	35 466	32 517

Miljøregnskapet omfatter følgende kilder til utslipp av CO₂:

- **Direkte utslipp (Scope 1):** Utslipp fra bruk av fyringsolje og gass til oppvarming og prosess, samt fra produksjon av fjernvarme ved Kongsberg Teknologipark.
- **Indirekte utslipp fra elektrisitet (Scope 2):** Utslipp fra forbruk av elektrisitet samt fjernvarme eller fjernkjøling fra eksterne leverandører. CO₂-utslippsfaktorer benyttet for elektrisitet er lokasjonsbasert og i henhold til GHG Protocol Scope 2 Guidance¹⁾.

- **Utslipp fra flyreiser og transport av gods og varer (Scope 3):** Utslipp fra flyreiser og utslipp knyttet til transport av gods og varer²⁾.

1) Kilde: 2015-data fra Department for Environment Food & Rural Affairs, UK. www.ukconversionfactorscarbonsmart.co.uk. For Norge er det benyttet en lokasjonsbasert faktor på 50t CO₂/GWh (denne utslippsfaktoren for Norge er benyttet også i tidligere rapporteringsår).

2) Utslipp av CO₂ fra transport er begrenset til import, eksport og innenlands transport, betalbart i Norge.

3) Utslipp av CO₂ (tonn) for KONGSBERG. Utslipp fra forbruk av fossile brensler til produksjon av fjern varme levert av Kongsberg Teknologipark vises som direkte utslipp. Indirekte utslipp inkluderer forbruk av elektrisitet, fjernvarme og fjernkjøling fra ekstern leverandør i forretnings områdene, samt forbruk av elektrisitet til produksjon av fjernvarme og fjernkjøling i Kongsberg Teknologipark.

4) Tall for 2019 viser utslipp eksklusive oppkjøpte selskaper.

5) Tall for 2019 inkluderer flyreiser kjøpt i utlandet for oppkjøpte selskaper.

6) Tall for 2019 inkluderer oppkjøpte selskaper.

Energiforbruk

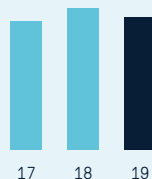
Totalt (eksklusive oppkjøpte enheter)

124,46 GWh (-5,1 % fra 2018)

Totalt 165,12 GWh (inklusive oppkjøpte selskaper)

Elektrisitet

95,79 GWh

Varmegjenvinning, fjernvarme og fjernkjøling

24,81 GWh

Olje og gass

3,86 GWh

Grafer: Energiforbruk eksklusive oppkjøpte selskaper. Tallene inkluderer elektrisitet, olje og gass, samt gjenvunnet energi benyttet av Kongsberg Teknologipark til produksjon av fjernvarme, fjernkjøling og trykkluft også levert til selskaper utenfor KONGSBERG. Se forholdstall i tabeller for CO₂-utslipp, energibruk og avfall.

KONGSBERG benytter energi i form av elektrisitet, fjernvarme, fjernkjøling, gass og fyringsolje i sin virksomhet. Kongsberg Teknologipark produserer fjernvarme, fjernkjøling og trykkluft til bedrifter lokalisert i teknologiparkene i Kongsberg. Om lag halvparten leveres til andre bedrifter i teknologiparken. Fjernvarme og fjernkjøling produseres ved bruk av elektrisitet, fyringsolje, gass og varmegjenvinning. Effektiv teknologi gjør at det årlig tas ut i størrelsesorden 20–25 GWh i form av

varmegjenvinning ved anlegget til Kongsberg Teknologipark. Det er ønskelig å kunne ta ut mest mulig varmegjenvinning fra anlegget, da dette bidrar til at forbruket av olje, gass og elektrisitet blir tilsvarende lavere. I 2019 ble det gjenvunnet 25 GWh ved anlegget.

Avfall

Totalt (eksklusive oppkjøpte enheter)

2.239 tonn (+19 % fra 2018)

Totalt 7.830 tonn (inklusive oppkjøpte selskaper)

Restavfall

17 18 19

559 tonn

Farlig
avfall

17 18 19

645 tonn

Gjenvunnet
avfall

17 18 19

1.035 tonn

Grafer: Avfallsproduksjon eksklusive oppkjøpte selskaper. Se forholdstall i tabeller for CO₂-utslipp, energibruk og avfall.

Avfallsmengder inngår i KONGSBERGs interne miljørapportering der det rapporteres på generert avfall fordelt på avfallskategorier og avfall til gjenvinning fordelt på gjenvinningsfraksjoner.

Nøkkeltall for bærekraft

ØKONOMISK VERDISKAPING

MNOK	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
VERDISKAPING							
Lønninger til ansatte	6 908	4 638	4 417	4 649	4 725	4 537	4 304
Aksjeutbytte	450	450	450	450	510	1 110	630
Aksjeutbytte – % av overskudd	63 %	64 %	81 %	69 %			
Renter til långivere	122	103	110	63	24	30	43
Tilbakeholdt overskudd	267	254	109	201	245	(230)	595
ØVRIGE ØKONOMISKE NØKKELTALL							
Kostnader knyttet til kjøp av varer og tjenester	13 059	7 239	7 610	8 722	9 143	8 497	8 439
Økonomisk støtte mottatt fra myndigheter	103	53	59	35	18	21	14
SKATTEKOSTNAD							
Norge	92	61	(15)	(40)	85	291	332
Øvrige Europa	71	14	13	17	9	27	11
Nord- og Sør-Amerika	47	38	33	48	49	50	55
Asia, Afrika og Australia	40	27	64	53	46	37	21
Totalt	250	140	95	78	189	405	419

SOSIALE INVESTERINGER

MNOK	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Økonomisk støtte til organisasjoner og liknende ¹⁾	6,8	6,9	9,1	12,4	9,3	8,8	7,3

1) I tillegg kommer støtte til professorat og indirekte kostnader som lønn etc for egne ansatte som bidrar med deltidsstillinger ved forskjellige høyskoler og læresteder. Se sidene 73–78 for nærmere omtale.

ANSATTE

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
UTDANNELSESIVÅ							
Master %	23	29	29	29	28	28	29
– herav doktorgrader (PhD)	1	2	2	2	1	1	1
Bachelor %	30	36	35	35	37	36	34
Teknikere %	7	12	12	12	15	14	14
Produksjonsarbeidere %	16	11	11	11	11	11	11
Øvrige %	21	11	13	13	10	11	11
ANTALL ANSATTE							
Antall ansatte totalt	10 793	6 842	6 830	7 159	7 688	7 726	7 493
Antall årsverk	10 704	6 771	6 728	7 027	7 571	-	-
Antall heltidsansatte	10 488	6 674	6 636	6 963	7 364	7 470	7 171
Antall deltidsansatte	305	168	194	196	324	256	322
ALDER							
Gjennomsnittsalder	44	43	43	42	41	41	41
Andel ansatte under 30 år i %	12	13	14	15	19	21	21
Andel ansatte mellom 30 og 50 år i %	58	59	57	58	56	55	56
Andel ansatte over 50 år i %	30	28	29	27	25	24	23
KVINNEANDEL							
Kvinner i % av antall ansatte	19,5	21,8	21,5	21,2	21,0	20,9	21,4
Kvinner i ledende stillinger i % av totale lederstillinger	21	20	20	19	18	18	21
Aksjæiervalgte kvinner i styret i %	40	60	60	40	40	40	40
TURNOVER							
Turnover (ansatte som har sluttet)	809	465	357	477	430	516	587
Turnover i %	7,5	6,8	5,2	6,7	5,6	6,7	7,8
– Menn	5,1	5,6	4,2	6	4,2	5,5	5,9
– Turnover menn av totalt antall menn	6,6	7,1	5,4	7,6	5,4	6,9	-
– Kvinner	2,4	1,2	1,0	0,7	1,4	1,2	1,9
– Turnover kvinner av totalt antall kvinner	13,1	5,6	4,7	3,3	6,4	5,8	-

HELSE OG SIKKERHET

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Sykefravær i % av antall disponible timer	2,6	2,6	2,3	2,5	2,6	2,6	2,5
Sykefravær for de norske selskapene i %	3,1	3,0	2,8	2,8	2,8	3,0	3,1
Antall rapporterte skader/millioner arbeidede timer (H2-verdi) ¹⁾	2,3	1,6	3,2	3,5	4,1	4,7	3,7
Antall fraværskader/millioner arbeidede timer (F-verdi)	31,4	17,6	16,2	32,0	14,2	45,3	15,6
Antall rapporterte fraværsskader hos ansatte	30	13	31	40	20	34	27
Totalt antall skader hos ansatte ²⁾	111	71	129	176	196	240	86
Totalt antall nestenulykker hos ansatte	387	379	232	183	140	140	158
Registrerte arbeidsrelaterte dødsfall	0	0	0	0	0	0	0

1) Omfatter fraværsskader og skader med medisinsk behandling.

2) Omfatter fraværsskader, skader med medisinsk behandling og førstehjelpsskader.

KLIMA OG MILJØ

	2019 eksklusive oppkjøpte selskaper	2019 inklusive oppkjøpte selskaper	2018	2017	2016	2015
CO₂-UTSLIPP						
CO ₂ -utslipp (tonn) ³⁾	29 586	49 705	27 920	23 342	23 229	25 933
CO ₂ -utslipp frakt (tonn) (første rapportering i 2015)	10 688 ²⁾	10 688	7 546	9 175	10 235	13 335
Sum CO₂-utslipp (tonn)	40 274	60 393	35 466	32 517	33 464	39 268
CO ₂ -utslipp i forhold til omsetning (tonn/MNOK)	2,4	2,5	2,5	2,2	2,1	2,4
CO ₂ -utslipp per årsverk (tonn/årsverk)	5,7	5,6	5,2	4,7	4,8	5,3
ENERGIBRUK						
Elektrisk kraft (MWh)	95 753	134 027	102 071	92 795	96 734	91 582
Gass/olje (MWh)	3 857	6 277	4 095	5 397	3 471	4 400
Energigjenvinning (MWh) ¹⁾	24 811	24 811	25 004	26 208	22 591	23 366
Energiforbruk (MWh) per ansatt	17,4	15,3	19,2	18,2	17,2	15,5
Energiforbruk (MWh / MNOK)	7,5	6,9	9,1	8,6	7,7	7,0
AVFALL (TONN)						
Avfall til gjenvinning	1 035	5 712	937	866	1 016	1 410
Restavfall	559	1 080	549	665	583	560
Farlig avfall	645	1 038	402	353	387	398

1) Energigjenvinning ved Kongsberg Teknologipark samt innkjøpt fjernvarme og fjernkjøling fra eksterne.

2) Tall inklusive oppkjøpte selskaper.

3) Utslipp av CO₂ (tonn) for KONGSBERG. Utslipp fra forbruk av fossile brensler til produksjon av fjern varme levert av Kongsberg Teknologipark vises som direkte utslipp. Indirekte utslipp inkluderer forbruk av elektrisitet, fjernvarme og fjernkjøling fra ekstern leverandør i forretnings områdene, samt forbruk av elektrisitet til produksjon av fjernvarme og fjernkjøling i Kongsberg Teknologipark.

REVISJONSBERETNING, BÆREKRAFT

Deloitte.

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 90 00
Fax: +47 23 27 90 01
www.deloitte.no

Til Ledelsen i Kongsberg Gruppen ASA

UAVHENGIG ATTESTASJONSUTTALELSE TIL KONGSBERG GRUPPENS BÆREKRAFTRAPPORT FOR 2019

Vi har på oppdrag fra Ledelsen i Kongsberg Gruppen (KONGSBERG) gjort en uavhengig gjennomgang av informasjon presentert under seksjonen Bærekraft («Rapporten»), inntatt i KONGSBERG – Årsrapport og Bærekraftrapport 2019. Vår oppgave er å gi ledelsen moderat sikkerhet for de forhold vi har konkludert på nedenfor.

Ledelsens ansvar

Ledelsen er ansvarlig for utarbeidelse og presentasjon av Rapporten i samsvar med GRI Standards, nivå Core, og kriterier for rapporteringen som beskrevet i Rapporten. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som de finner nødvendig for å kunne utarbeide informasjon som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å uttrykke våre konklusjoner med moderat grad av sikkerhet knyttet til informasjonen i Rapporten. Vi har utført vårt arbeid i samsvar med ISAE 3000 (revidert) Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon, utgitt av International Auditing and Assurance Standards Board.

Deloitte AS anvender International Standard on Quality Control 1 og opprettholder følgelig et omfattende kvalitetskontrollsystem, herunder dokumenterte retningslinjer og rutiner for etterlevelse av etiske krav, profesjonelle standarder og gjeldende lovmessige og regulatoriske krav.

Vi har utført oppdraget i samsvar med krav til uavhengighet og andre etiske krav i Code of Ethics for Professional Accountants utgitt av International Ethics Standards Board for Accountants, som bygger på grunnleggende prinsipper om integritet, objektivitet, profesjonell kompetanse og tilbørlig aktsomhet, konfidensialitet og profesjonell atferd.

Handlingene utført på et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat sikkerhet, avviker i art og tidspunkt fra et attestasjonsoppdrag som skal gi betryggende sikkerhet, og er mindre i omfang; og følgelig er graden av sikkerhet som fremskaffes på et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat sikkerhet betydelig lavere enn sikkerheten som ville ha vært fremskaffet hvis det var blitt utført et attestasjonsoppdrag som skal gi betryggende sikkerhet.

Basert på vurdering av vesentlighet og risiko, har vårt arbeid omfattet analyser og stikkprøvemessig gjennomgang av underliggende dokumentasjon. Vi har gjennomført intervjuer og møter med ansvarlige for rapporteringen og for oppfølging av forhold relatert til samfunnsansvar på konsernnivå.

Vi har utført det arbeid vi mener har vært nødvendig for å avgi vår uttalelse med moderat grad av sikkerhet.

Etter vår mening er innhentet bevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Deloitte.

Konklusjon

Vi har gjennom vårt arbeid ikke fått kjennskap til forhold som gir oss grunn til ikke å anta at:

- KONGSBERG har etablert rutiner for å identifisere, samle inn, sammenstille og kvalitetssikre informasjon for 2019 til bruk i Rapporten, som beskrevet i Rapporten.
- Informasjon om bærekraft presentert for 2019 er i samsvar med data fremkommet som et resultat av disse rutinene og er tilfredsstillende presentert i Rapporten.
- Rapporten tilfredsstillende kravene til innhold i redegjørelse om samfunnsansvar gitt i Regnskapslovens § 3-3c, første ledd.
- KONGSBERGs praksis for rapportering om bærekraft samsvarer i all hovedsak med Global Reporting Initiative (GRI) Standards sine rapporteringsprinsipper og rapporteringen tilfredsstillende nivå Core i henhold til GRI Standards. GRI-tabellen henviser til fra Rapporten, reflekterer på en hensiktsmessig måte hvor informasjon om de ulike rapporteringselementene i GRI Standards er presentert.

Oslo, 19. mars 2020
Deloitte AS

Eivind Skaug
statsautorisert revisor

Frank Dahl
Deloitte Sustainability

04

VIRKSOMHETS- STYRING

Styrets redegjørelse om virksomhetsstyring

KONGSBERG har som mål å ivareta og øke interessentenes verdier gjennom å drive lønnsom, bærekraftig og vekstorientert industriell utvikling i et langsiktig og internasjonalt perspektiv.

God eierstyring og selskapsledelse skal redusere risikoen ved virksomheten, samtidig som konsernets ressurser skal utnyttes på en effektiv og bærekraftig måte, og gjennom dette sikre størst mulig verdiskaping. Konsernet skal nå sine mål gjennom å videreutvikle førsteklasses kompetansemiljøer og levere markedsledende systemer, produkter og tjenester innen sine internasjonale markedssegmenter og gjennom å drive virksomheten etisk, bærekraftig og samfunnsmessig ansvarlig. KONGSBERG er notert på Oslo Børs og er underlagt norsk verdipapirlovgivning og børsreglement.

Hva KONGSBERG legger i begrepet

Eierstyring og selskapsledelse omhandler problemstillinger og prinsipper knyttet til rollefordelingen mellom styringsorganene i et selskap, og det ansvar og den myndighet som er tillagt hvert av organene. God eierstyring og selskapsledelse kjennetegnes ved et ansvarlig samspill mellom eiere, styret og ledelse sett i et langsiktig, verdiskapende og bærekraftig perspektiv. Det krever et effektivt samarbeid, definert ansvars- og rollefordeling mellom aksjeeiere, styret og daglig ledelse, respekt for selskapets øvrige interessenter, og en åpen

og pålitelig kommunikasjon med omverdenen.

Konsernets verdigrunnlag og etiske retningslinjer er et grunnleggende premiss for KONGSBERGs eierstyring og selskapsledelse.

Hvordan temaet har vært behandlet i 2019

Temaet eierstyring og selskapsledelse er gjenstand for årlige vurderinger og diskusjoner i konsernets styre. Blant annet blir konsernets styringsdokumenter gjennomgått og revidert periodisk.

KONGSBERGS MODELL FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSELEDELSE

Policy

Kongsberg Gruppen

KONGSBERG er underlagt rapporteringskrav om foretaksstyring etter regnskapsloven § 3-3b samt “Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse”, jf. løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper pkt. 7. Regnskapsloven er tilgjengelig på www.lovdata.no. “Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse”, sist revidert 17.10.18, er tilgjengelig på www.nues.no.

Denne redegjørelsen vil i henhold til allmennaksjeloven § 5–6 bli gjenstand for behandling på ordinær generalforsamling i KONGSBERG den 14.5.20. Konsernets etterlevelse og eventuelle avvik fra anbefalingen skal kommenteres og gjøres tilgjengelig for konsernets interessenter.

Den norske stat, som eier 50,001 prosent av konsernet, legger også til grunn at alle selskaper hvor Staten har eierandel følger “Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse”.

I og med at Staten har en eierandel på 50,001 prosent, forholder konsernet seg også til Stortingsmelding nr. 8 (2019-2020) – “Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig utvikling”, nr. 13 (2006–2007) – “Eiermeldingen”, Stortingsmelding nr. 27 (2013–2014) – “Et mangfoldig og verdiskapende eierskap”, Statens 10 eierprinsipper for god eierstyring og til OECDs retningslinjer vedrørende statlig eierskap og eierstyring. Policyen er besluttet i konsernets styre.

Følgende elementer er bærende i KONGSBERGs policy innenfor området eierstyring og selskapsledelse:

- KONGSBERG skal føre en åpen, pålitelig og relevant kommunikasjon med omverdenen om selskapets virksomhet og forhold knyttet til eierstyring og selskapsledelse.
- KONGSBERG skal ha et styre som er selvstendig og uavhengig av konsernets ledelse.
- Det skal legges vekt på at det ikke foreligger interessekonflikter mellom eiere, styret og administrasjonen.
- KONGSBERG skal ha en klar arbeidsdeling mellom styret og administrasjonen.
- Alle aksjeeiere skal behandles likt.

Konsernets arbeid med bærekraft og samfunnsansvar ses på som en integrert del av prinsippene for god eierstyring og selskapsledelse. Det er i tråd med statens syn slik det fremkommer i “Eiermeldingen”.

Vedtekter

Kongsberg Gruppen ASA

Senest revidert på ekstraordinær generalforsamling 2. november 2018

- § 1 Selskapets navn er Kongsberg Gruppen ASA. Selskapet er et allmennaksjeselskap.
- § 2 Selskapets forretningskontor er i Kongsberg.
- § 3 Kongsberg Gruppen ASA er et selskap med formål å drive teknologisk og industriell virksomhet innen maritime, forsvar og tilknyttede områder. Selskapet kan delta i og eie andre selskaper.
- § 4 Selskapets aksjekapital er NOK 224.987.581,25 fordelt på 179.990.065 aksjer pålydende NOK 1,25. Selskapets aksjer skal være registrert i Verdipapirsentralen.
- § 5 Styret skal ha fra fem til åtte medlemmer. Inntil fem medlemmer og inntil to varamedlemmer velges av generalforsamlingen. Tre medlemmer og varamedlemmer for disse velges ved direkte valg av og blant de ansatte etter forskrifter fastsatt i medhold av aksjelovens bestemmelser om de ansattes representasjon i allmennaksjeselskapers styre.
- § 6 Selskapets firma tegnes av styrets leder alene, eventuelt nestleder og et av styremedlemmene i fellesskap.
- § 7 Generalforsamlinger holdes i Kongsberg eller i Oslo, og innkalles skriftlig med minst 21 dagers varsel.

Dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen trenger ikke sendes til aksjeeierne dersom dokumentene er gjort tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets nettsider. Dette gjelder også dokumenter som etter lov skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen. En aksjeeier kan likevel kreve å få tilsendt dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen.

- § 8 Den ordinære generalforsamlingen skal:
1. Godkjenne årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte.
 2. Behandle andre saker som etter lov eller vedtektene hører under generalforsamlingen.
 3. Velge aksjonærenes medlemmer og varamedlemmer til selskapets styre.
 4. Velge medlemmene til valgkomiteén.
 5. Velge én eller flere revisorer etter forslag fra generalforsamlingen.
 6. Fastsette styrets godtgjørelse og godkjenne godtgjørelse til revisor.
 7. Behandle styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte. I innkallingen kan fastsettes at aksjeeiere som ønsker å delta i generalforsamlingen, skal melde seg innen en frist som angis i innkallingen. Fristen kan ikke utløpe tidligere enn fem dager før generalforsamlingen. Generalforsamlingens møter ledes av styrets leder, eller om han har forfall, av nestleder. Har begge forfall, velger generalforsamlingen en møteleder.
- § 9 Valgkomiteen skal bestå av tre til fire medlemmer som skal være aksjeeiere eller representanter for aksjeeierne. Medlemmene av valgkomiteen, herunder lederen, velges av generalforsamlingen. Funksjonstiden for valgkomiteens medlemmer er to år. Dersom leder av valgkomiteen fratrer sitt verv i en valgperiode kan valgkomiteen velge ny leder blant valgkomiteens medlemmer med funksjonstid for den gjenstående del av ny leders periode. Valgkomiteen avgir sin innstilling til generalforsamlingen om valg av, og godtgjørelse til, medlemmer og varamedlemmer til styret og valgkomiteen.

Generalforsamlingen fastsetter instruks for valgkomiteen.

Styret

Kongsberg Gruppen ASA

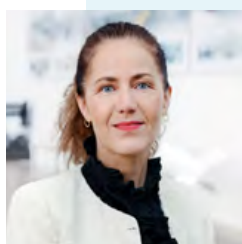
**EIVIND
REITEN**

Styreleder

**ANNE-GRETE
STRØM-ERICHSEN**

Nestleder

**MARTHA
KOLD BAKKEVIG**

Styremedlem

**ELISABETH
FOSSAN**

Styremedlem
(ansattevalgt)

**PER A.
SØRLIE**

Styremedlem

**MORTEN
HENRIKSEN**

Styremedlem

**SIGMUND IVAR
BAKKE**

Styremedlem
(ansattevalgt)

**HELGE
LINTVEDT**

Styremedlem
(ansattevalgt)

Styrets redegjørelse knyttet til “Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse”

Styret i Kongsberg Gruppen ASA støtter aktivt opp om gode styringsprinsipper for foretaksstyring, og legger vekt på at KONGSBERG følger den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse, og at eventuelle avvik forklares.

For fullstendig oversikt over anbefalingen med kommentarer se Oslo Børs: www.oslobors.no eller NUES (norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse): www.nues.no.

Nedenfor gjennomgås i detalj hvert enkelt punkt i den norske anbefalingen. Gjennomgangen tar utgangspunkt i siste reviderte versjon av anbefalingen av 17.10.18.

Opplysninger som KONGSBERG plikter å gi etter regnskapsloven § 3–3b om redegjørelse for foretaksstyring er hensyntatt i denne redegjørelsen, og følger anbefalingens systematikk der dette er naturlig. Nærmere beskrivelse av plasseringen til de punkter det etter regnskapsloven § 3–3b skal gis opplysninger som følger nedenfor:

- a) “en angivelse av anbefaling og regelverk om foretaksstyring som selskapet er omfattet av eller for øvrig velger å følge”: Redegjørelsens avsnitt “Policy Kongsberg Gruppen”. Innledende avsnitt “Avvik fra anbefalingen” begrunner avvik fra anbefalingen.
- b) “opplysninger om hvor anbefalinger og regelverk som nevnt i (a) er offentlig tilgjengelige”: Redegjørelsens avsnitt “Policy Kongsberg Gruppen”
- c) “en beskrivelse av hovedelementene i selskapets, og for regnskapspliktige som utarbeider konsernregnskap eventuelt også konsernets, systemer for internkontroll og

risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen”: Redegjørelsens pkt. 10, “Risikostyring og intern kontroll”

- d) “vedtektsbestemmelser som helt eller delvis utvider eller fraviker bestemmelser i allmennaksjeloven kapittel 5”: Redegjørelsens pkt. 6, “Generalforsamling”
- e) “sammensetning til styre, bedriftsforsamling, representantskap og kontrollkomité; eventuelle arbeidsutvalg for disse organene, samt en beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instruksjer og retningslinjer for organenes og eventuelle utvalgs arbeid”: Redegjørelsens pkt. 8, “Styret, sammensetning og uavhengighet” og pkt. 9, “Styrets arbeid”
- f) “vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskifting av styremedlemmer”: Redegjørelsens pkt. 8, “Styret, sammensetning og uavhengighet”
- g) “vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte at foretaket skal kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer eller egenkapitalbevis”: Redegjørelsens pkt. 3, “Selskapskapital og utbytte”

AVVIK FRA ANBEFALINGEN

Etter konsernets egen vurdering har KONGSBERG avvik fra anbefalingen på ett hovedpunkt:

Punkt 6 – Generalforsamling

Det er to avvik på dette punktet:

- I. Normalt har ikke hele styret deltatt på generalforsamlingen. Saker til behandling i generalforsamlingen har til nå ikke skapt behov for dette. Styrerepresentant(er) er alltid til stede for å svare på spørsmål. Øvrige styremedlemmer deltar etter behov. Fra konsernets side er dette vurdert til å være tilstrekkelig.
- II. Vedtektenes § 8 fastslår at generalforsamlingens møter ledes av styrets leder. Dersom styrets leder har forfall, ledes generalforsamlingen av styrets nestleder. Har begge forfall, velger generalforsamlingen møteleder. Dette er et avvik i forhold til anbefalingen om uavhengig møteledelse. Ordningen er vedtatt av selskapets eiere gjennom enstemmig vedtak i generalforsamlingen, og har så langt fungert tilfredsstillende.

1

REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Beskrivelsen er i hovedtrekk strukturert etter anbefalingen. I tillegg er det, slik det anbefales, gitt en høyere detaljeringsgrad på enkelte punkter. Punkt 16, “Ledelsen og interne prosedyrer”, omfattes ikke av anbefalingen. KONGSBERG har likevel valgt å ta dette med, da konsernet anser det som et sentralt punkt i diskusjonen rundt eierstyring og selskapsledelse.

KONGSBERG søker å følge internasjonal beste-praksis-standarder ved utarbeidelse av styringsdokumenter. Konsernet ser stor grad av sammenheng mellom høy kvalitet på styrings-systemer og verdiskaping.

Temaet eierstyring og selskapsledelse er gjenstand for årlig vurdering og diskusjon i styret. Denne redegjørelsen er vedtatt i styremøte 19.3.20.

2

VIRKSOMHET

Vedtekter

Kongsberg Gruppen ASA er et selskap som har som formål å drive teknologisk og industriell virksomhet innen maritime, forsvar og tilknyttede områder. Selskapet kan delta i og eie andre selskaper. Forannevnte fremgår av selskapets vedtekter § 3. Selskapets vedtekter finnes på konsernets nettsider og på [side 95](#) i denne rapporten.

Mål, strategi og risiko

Kongsberg Gruppen ASA skal være et internasjonalt teknologi-selskap med hovedsete i Norge. KONGSBERG har som mål å ivareta og øke interessentenes verdier gjennom å drive lønnsom, vekstorientert industriell utvikling i et langsiktig, bærekraftig og internasjonalt perspektiv. Aksjeeiernes verdier beskyttes og forvaltes ved å utnytte konsernets høye kunnskapsnivå til å utvikle attraktive løsninger for markedet, dekke viktige bærekraftige samfunnsbehov, samt fokus på kontinuerlig forbedring av våre operasjoner.

KONGSBERG skal sikre sin konkurransekraft og samtidig legge grunnlaget for bærekraftig og lønnsom vekst. Veksten skal komme gjennom en kombinasjon av organisk vekst og oppkjøp.

For å oppnå ambisjonene har styret og ledelsen utarbeidet strategier, mål og prioriteringer for konsernet og hvert enkelt forretningsområde. Målene omfavner blant annet markedsarbeid, oppkjøp, kompetanse, samfunnsansvar og bærekraft, teknologi og finans, inkludert kapitalstruktur. Disse målene, hovedstrategiene og risiko omtales nærmere i detalj under årsberetningen i denne årsrapportens kapittel 5. Konsernets risikostyring er videre beskrevet i punkt 10. Strategi, mål og risikoprofil er gjenstand for årlig evaluering og revidering av styret, og blir i tillegg fulgt opp kontinuerlig gjennom året.

Bærekraft og samfunnsansvar

Konsernets policy for bærekraft og samfunnsansvar inngår i vår styringsmodell (governance) som vedtas av styret. Bærekraft og samfunnsansvar er integrert i konsernets strategiprosesser, og er nærmere omtalt i konsernets

- ▶ års- og bærekraftrapport og på konsernets nettsider.

3 SELSKAPSKAPITAL OG UTBYTTE

Egenkapital

Konsernets egenkapital per 31.12.19 var MNOK 12.810 (MNOK 12.626), hvilket utgjorde 32,5 (45,7) prosent av totalkapitalen.

Netto rentebærende gjeld per 31.12.19 var MNOK -1.565 (MNOK -5.706). Av dette utgjør betalingsmidler MNOK 5.654 (MNOK 10.038). Arbeidskapital per 31.12.19 var MNOK 17 (MNOK -14).

Totalkapital per 31.12.19 var MNOK 39.422 (MNOK 27.658). Styret anser selskapets kapitalstruktur som tilfredsstillende. Selskapets behov for soliditet vurderes til enhver tid i lys av selskapets mål, strategi og risikoprofil.

Utbyttepolitikk

Selskapets nåværende utbyttepolitikk ble besluttet av styret i 2013: "Utbytte over tid skal utgjøre mellom 40 og 50 prosent av selskapets ordinære årsresultat etter skatt. Ved fastsettelse av størrelsen på utbytte vil det tas hensyn til forventet fremtidig kapitalbehov."

Generalforsamlingen fastsetter det årlige utbyttet basert på forslag fra styret. Forslaget er den øverste grense for hva generalforsamlingen kan vedta. For regnskapsåret 2018 ble det utbetalt et utbytte på NOK 2,50 per aksje.

Styret foreslår overfor generalforsamlingen å betale et ordinært utbytte for regnskapsåret 2019 på MNOK 450, tilsvarende NOK 2,50 per aksje. Utbyttet utgjør 62,8 prosent av ordinært årsresultat. Styret vil også be generalforsamlingen om

fullmakt til et program for erverv av egne aksjer for sletting, for inntil MNOK 500, tilsvarende en verdi på NOK 2,77 per aksje. I tillegg vil styret overfor generalforsamlingen be om en fullmakt til å utbetale et tilleggsutbytte på opp til MNOK 1.800, tilsvarende NOK 10,00 per aksje. Begge fullmaktene gjelder frem til neste ordinære generalforsamling. Den totale verdien av kontantutbytte og planlagt program for tilbakekjøp av aksjer tilsvarende NOK 15,27 per aksje.

Styrefullmakter

Kapitalforhøyelse

Det foreligger ikke emisjonsfullmakter gitt til styret.

Kjøp av egne aksjer

Generalforsamlingen kan etter allmennaksjeloven § 9-4 gi styret fullmakt til å kjøpe tilbake egne aksjer dersom den samlede beholdningen av egne aksjer ikke overstiger 10 prosent av aksjekapitalen (allmennaksjeloven § 9-2).

På den ordinære generalforsamlingen 14.5.19 fikk styret fullmakt til å kjøpe egne aksjer for inntil et høyeste pålydende beløp på MNOK 9,7, hvilket utgjør 4,3 prosent av aksjekapitalen. Fullmakten kan benyttes flere ganger, og gjelder frem til neste ordinære generalforsamling, likevel senest til 30.6.20. Styrets erverv av egne aksjer kan etter denne fullmakten bare skje mellom en minstepris på NOK 25 og en høyeste pris på NOK 300 per aksje. Konsernet eier per 31.12.19 til sammen 16.779 (19.869) aksjer i eget selskap.

Aksjene er innkjøpt til aksjespareordning for samtlige ansatte, og i forbindelse med selskapets langtidsincentivordning (LTI). Aksjene kan også benyttes som hel eller delvis betaling ved erverv av virksomhet eller avhendes i markedet.

Aksjene under konsernets aksjespareordning tilbys alle ansatte til redusert pris (20 prosent rabatt på markedspris), og har en bindings- tid på ett år fra det tidspunktet de ble ervervet. LTI-ordningen er omtalt i årsregnskapets note 28, og punkt 12 i denne redegjørelsen.

4 LIKEBEHANDLING AV AKSJEIEIERE OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE

Aksjeklasse

Konsernets aksjer består kun av A-aksjer. Alle aksjer bærer de samme rettighetene i selskapet. På generalforsamlingen gir hver aksje én stemme. Pålydende per aksje er NOK 1,25. Vedtektene inneholder ingen begrensninger i forhold til stemmerett.

Transaksjoner i egne aksjer

Styrets fullmakt til erverv av egne aksjer forutsetter at ervervet skal skje i markedet. Avhendelse av ervervede aksjer skal skje i markedet, som oppgjør ved kjøp av virksomhet, samt til aksjespareordning for konsernets ansatte og LTI-ordningen.

Transaksjoner med nærstående

Styret er ikke kjent med at det i 2019 har forekommet transaksjoner mellom selskapet og aksjeeier, styremedlemmer, ledende ansatte eller nærstående av disse som kan betegnes som vesentlige transaksjoner. Dersom en slik situasjon skulle oppstå, vil styret sørge for at det blir foretatt en uavhengig verdivurdering av tredjepart. Se forøvrig note 28 og note 31 til årsregnskapet for 2019.

Staten som kunde og aksjeeier

Den norske stat ved Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) har ▶

► eierandel på 50,001 prosent i KONGSBERG. Staten er også en betydelig kunde, spesielt med hensyn til leveranser til det norske Forsvaret. Forholdet til Forsvaret er av ren forretningsmessig art og berøres ikke av eierforholdet.

Konsernet avholder kvartalsvise møter med NFD. Temaene som tas opp på disse møtene er først og fremst konsernets økonomiske utvikling og orientering om strategiske spørsmål knyttet til KONGSBERG. Statens forventninger til avkastning og utbytte blir også kommunisert. Disse "én til én"-møtene med NFD er på linje med hva som er vanlig mellom et aksjeselskap og dets største aksjeeiere. Møtene håndteres innenfor rammen som er gitt i selskaps- og verdipapir-lovgivningen, ikke minst med tanke på likebehandling av aksjeeierne. En gang i året avholdes det et eget møte om samfunnsansvar.

Kravet om likebehandling av aksjeeierne begrenser muligheten for utveksling av informasjon mellom selskapet og departementet. Staten som aksjeeier får vanligvis ikke tilgang til mer informasjon enn det som er offentlig tilgjengelig for andre aksjeeiere. Det forhindrer imidlertid ikke at det kan tas opp forhold som er av samfunnsmessig betydning. Under spesielle omstendigheter hvor statens medvirkning er påkrevd og Regjeringen må innhente fullmakt fra Stortinget, vil det tidvis være nødvendig å gi NFD innsideinformasjon. I slike tilfeller er NFD underlagt alminnelige regler for behandling av slik informasjon.

5 AKSJER OG OMSETTELIGHET

Aksjene er fritt omsettelige, med

unntak av ansattes kjøp av aksjer til redusert pris og aksjer tildelt under selskapets LTI-ordning, se punkt 3 og 12. Vedtektene har ingen begrensninger på omsetteligheten.

6 GENERALFORSAMLING

Gjennom generalforsamlingen er aksjeeierne sikret deltakelse i organet som er den øverste myndighet i selskapet. Selskapets vedtekter vedtas her. Aksjeeiere som representerer minimum fem prosent av aksjene kan kreve ekstraordinær generalforsamling.

I 2019 ble den ordinære generalforsamlingen avholdt 14. mai, og 69,88 prosent (67,48) av den samlede aksjekapital var representert. Til sammen 112 (98) aksjeeiere var til stede eller representert ved fullmakt.

Innkalling

Generalforsamlingen blir normalt avholdt innen 1. juni hvert år. I 2020 er datoen fastsatt til 14.5.20.

- Innkalling sendes senest ut 21 dager før avholdelse av generalforsamlingen. Saksdokumentene inklusive valgkomiteens begrunnede innstilling er tilgjengelig på konsernets nettsider, www.kongsberg.com.
- Det legges vekt på at saksdokumentene inneholder all nødvendig informasjon slik at aksjeeierne kan ta stilling til alle saker som skal behandles. Selskapets vedtekter fastslår at påmeldingsfristen ikke kan utløpe tidligere enn fem dager før avholdelse av generalforsamlingen. Det er et mål å legge denne fristen tettest mulig opp til møtedato.

Alle aksjeeiere som er registrert i verdipapirsystemet (VPS) mottar innkallingen og har rett til å

fremme forslag og avgi stemme direkte eller via fullmakt. Finanskalender blir offentliggjort både gjennom børsmelding og på konsernets nettsider.

Påmelding og fullmakt

Påmeldingen skjer via skriftlig tilbakemelding per brev, e-post eller internett. Styret ønsker å legge forholdene til rette slik at flest mulig av aksjeeierne gis anledning til å delta. Aksjeeiere som ikke kan møte blir oppfordret til å stille med fullmektig. Det er utarbeidet et eget fullmakts-skjema som gjør at fullmakt kan gis til hver enkelt sak. Det er oppnevnt én person som kan stemme for aksjeeierne som fullmektig. På generalforsamlingen deltar representanter fra styret, minst én representant for valgkomiteen og revisor. Fra administrasjonen deltar som et minimum konsernsjef og finansdirektør.

Dagsorden og gjennomføring

Dagsorden fastsettes av styret, hvor hovedpunktene følger av vedtektenes § 8. Samme paragraf fastslår også at generalforsamlingen ledes av styreleder. Konsernsjefen og øvrige medlemmer av konsernledelsen gjennomgår status for konsernet.

Alle aksjeeiere har rett til å få sine saker behandlet på generalforsamlingen. Saker skal fremsettes skriftlig til styret minimum syv dager innen fristen for sending av varsel om innkallelse til generalforsamlingen. Det skal også begrunnes hvorfor saken ønskes satt på dagsordenen. Protokollen fra generalforsamlingen gjøres tilgjengelig på konsernets nettsider.

KONGSBERG har identifisert to avvik til anbefalingen knyttet til punkt 6 – Generalforsamling. Disse gjelder hele styrets deltakelse på generalforsamlingen og uavhengig møteledelse. Avvikene ►

- ▶ er nærmere beskrevet under innledningen til dette kapittelet.

7

VALGKOMITÉ

Konsernets vedtekter § 9 fastslår at konsernet skal ha en valgkomite. Komiteens oppgaver er regulert i en egen instruks vedtatt av generalforsamlingen. Denne ble sist revidert på ordinær generalforsamling 9.5.16.

Hovedoppgaven er å avgi innstilling til selskapets generalforsamling om valg av aksjeeier-valgte medlemmer til styret. Innstillingen er begrunnet og skal særskilt angi innstilling på styreleder. I arbeidet med å finne kandidater til styret har komiteen kontakt med relevante aksjeeiere, styremedlemmer og konsernsjef.

I tillegg skal valgkomiteen fremme forslag til godtgjørelse til styrets medlemmer og varamedlemmer, og foreta en årlig evaluering av styrets arbeid.

Komiteen består av tre til fire medlemmer som skal være aksjeeiere eller representanter for aksjeeierne. Generalforsamlingen velger samtlige medlemmer til valgkomiteen, herunder lederen. Det er valgkomiteen selv som innstiller overfor generalforsamlingen om valg av medlemmer til komiteen. Valgkomiteens godtgjørelse fastsettes av generalforsamlingen etter innstilling fra valgkomiteen.

Sammensetning

Nåværende komite ble valgt på ordinær generalforsamling 16.5.18 og består av:

- Morten S. Bergesen, administrerende direktør i Snefonn AS og Havfonn AS
- Morten Strømgren, avdelingsdirektør i Nærings- og fiskeridepartementet
- Vigdis M. Almestad, senior porteføljeforvalter i ODIN Forvaltning AS

Bergesen er valgt til leder av komiteen. Valgkomiteen velges for to år, og neste valg avholdes på generalforsamlingen i 2020.

Ingen av komiteens medlemmer er representant for daglig ledelse eller styret i KONGSBERG. Medlemmene anses å være uavhengig av daglig ledelse og styre.

Morten S. Bergesen er administrerende direktør i Snefonn AS, som per 31.12.19 hadde 1,32 prosent eierandel i KONGSBERG. I tillegg er Bergesen administrerende direktør i Havfonn AS, som hadde 0,65 prosent eierandel i KONGSBERG på samme tidspunkt. Morten Strømgren er ansatt i Nærings- og fiskeridepartementet, som per 31.12.19 hadde en 50,001 prosent eierandel i

KONGSBERG. Vigdis M. Almestad er ansatt i ODIN Forvaltning AS som per 31.12.19 til sammen hadde en eierandel på 1,39 prosent i KONGSBERG gjennom sine fond. Valgkomiteen anses å ha en sammensetning som reflekterer interessene til aksjeeierfellesskapet. Informasjon om valgkomiteen, skjema for å gi innspill om kandidater til styret/valgkomiteen og frister er gjort tilgjengelig på konsernets nettsider.

8

STYRET,
SAMMENSETNING OG
UAVHENGIGHET

På generalforsamlingen i 1999 ble det vedtatt å avvikle bedriftsforsamlingen. Bakgrunnen var en avtale mellom arbeidstakerorganisasjonene og konsernet som innebar at antall ansatterepresentanter i styret ble økt fra to til tre.

Styrets sammensetning

Styret består av åtte medlemmer, og har i dag følgende sammensetning: Eivind K. Reiten (styreleder), Anne-Grete Strøm-Erichsen ▶

DELTADELSE PÅ STYRE- OG UTVALGSMØTER I 2019

<i>Deltakelse i møter</i>	<i>Styre</i>	<i>Revisjons- utvalg</i>	<i>Kompensasjons- utvalg</i>
Eivind K. Reiten	11		4
Anne-Grete Strøm-Erichsen	10		4
Morten Henriksen	11	6	
Martha Kold Bakkevig	10	6	
Per Arthur Sørli (tiltrådt 14.5.19)	6	3	
Elisabeth Fossan	11		4
Helge Lintvedt	11	6	
Sigmund Ivar Bakke	11		
Irene Waage Basili (fratrådt 14.5.19)	4		

► (nestleder), Morten Henriksen, Martha Kold Bakkevig og Per A. Sørli. Elisabeth Fossan, Helge Lintvedt og Sigmund Ivar Bakke er styremedlemmer valgt av og blant de ansatte. Detaljert informasjon om det enkelte styremedlem finnes på konsernets nettsider.

Av styrets totalt 11 møter i 2019 er åtte avholdt som ordinære møter, ett som telefonkonferanse og to som styrebehandlinger uten møte.

Det legges vekt på at det samlede styret skal ha kompetanse innen styrearbeid og selskapets hovedvirksomhet. I tillegg skal styrets medlemmer ha kapasitet til å utføre sine oppgaver.

Ifølge selskapets vedtekter skal antall styremedlemmer være mellom fem og åtte. Konsernsjefen er ikke styremedlem.

Ved styrevalg innstiller valgkomiteen sitt forslag til styrerepresentanter og styreleder blant de aksjeeiervalgte styrerepresentantene overfor generalforsamlingen. Styret og styrets leder velges av generalforsamlingen for to år av gangen. Eivind K. Reiten er valgt til styrets leder. Samtlige styremedlemmer er på valg i 2021.

Styrets uavhengighet

Alle aksjeeiervalgte styremedlemmer anses som selvstendige og uavhengige av konsernets administrative ledelse. Tilsvarende gjelder i forhold til vesentlige forretningsforbindelser. Valgstyret for valg av ansatterepresentanter i styret følger representasjonsforskriften og påser samtidig at anbefalingen om uavhengighet ivaretas gjennom nominasjon og valg. Det blir lagt vekt på at det ikke skal foreligge interessekonflikter mellom eiere, styret, administrasjonen og selskapets øvrige interesser.

Blant de aksjeeiervalgte styremedlemmene er det tre

menn og to kvinner, det vil si en kvinneandel på 40 prosent.

Valg av styre

Generalforsamlingen velger de fem aksjeeiervalgte representantene til styret. Valget av styremedlemmer skjer ved simpelt flertall. Valgkomiteen utarbeider en innstilling på aksjeeiervalgte representanter i forkant av generalforsamlingen. Innstillingen blir tilgjengeliggjort for aksjeeierne samtidig med innkallingen til generalforsamlingen. Den norske stat eier 50,001 prosent av aksjene i KONGSBERG, og kan i prinsippet utøve kontroll over valget av aksjeeiernes styremedlemmer. Medlemmene velges for to år av gangen med mulighet for gjenvalg.

Tre av styrets medlemmer velges av og blant de ansatte i konsernet. Valget av ansatterepresentanter i 2019 ble kansellert og det vil bli gjennomført et omvalg i første kvartal 2020.

Styremedlemmenes aksjebeholdning

Styremedlemmer oppfordres sterkt å eie aksjer i selskapet, men dette er ikke et absolutt krav. De aksjeeiervalgte styremedlemmene har per 31.12.19 følgende beholdning av aksjer i konsernet:

- Eivind K. Reiten eier 2.850 (2.850) aksjer gjennom sitt 100 prosent eide selskap Mocca Invest AS.
- Anne-Grete Strøm-Erichsen eier 2.000 (2.000) aksjer gjennom sitt 50 prosent eide selskap AGSE Consulting.
- Morten Henriksen eier 3.027 (3.027) aksjer.
- Martha Kold Bakkevig eier 2.119 (2.119) aksjer gjennom sitt 50 prosent eide selskap Kold Invest AS.
- Per A. Sørli eier 1.400 (0) aksjer.

De ansattevalgte styremedlemmene har følgende beholdning av

KONGSBERG-aksjer per 31.12.19:

- Elisabeth Fossan eier 5.209 (4.904) aksjer.
- Helge Lintvedt eier 0 (0) aksjer.
- Sigmund Ivar Bakke eier 3.383 (3.078) aksjer.

9

STYRETS ARBEID

Styrets oppgaver

Styret har det overordnede ansvaret for forvaltning av konsernet og for å føre tilsyn med daglig ledelse og konsernets virksomhet. Dette innebærer at styret har ansvaret for å etablere kontrollsystemer og ansvaret for at konsernet drives i samsvar med fastsatt verdigrunnlag, etiske retningslinjer og eiernes forventninger til en bærekraftig og samfunnsansvarlig drift. Styret skal først og fremst ivareta alle aksjeeiernes interesser, men det har også et ansvar overfor selskapets øvrige interesser.

Hovedoppgavene består i å bidra til at konsernet blir konkurransedyktig, og at det utvikler seg og skaper verdier. Videre skal styret delta i utformingen av, og vedta konsernets strategi, utføre nødvendige kontrollfunksjoner og sikre at konsernet er tilfredsstillende ledet og organisert. Styret setter mål for finansiell struktur og vedtar selskapets planer og budsjetter. Saker av stor strategisk og/eller økonomisk betydning for konsernet blir behandlet i styret.

I saker av vesentlig karakter hvor styreleder eller andre styremedlemmer har vært aktivt engasjert, vil dette bli opplyst om i saksbehandlingen og behandlet av styret i hvert enkelt tilfelle. Oppgavene er ikke statiske, og fokuseringen vil være avhengig av konsernets behov i øyeblikket. Styret ansetter konsernsjef, etablerer arbeidsinstruks og

- ▶ fullmakter, og foretar lønnsfastsettelse for denne.

Styreinstruks

Styrets instruks er gjenstand for gjennomgang i styret hvert andre år og blir revidert ved behov. Gjeldende instruks ble sist fremlagt for styret i februar 2019. Instruksen omfatter følgende punkter: innkalling til styremøte, innkallingsfrist, forutgående saksbehandling, styremøtet, styrets beslutninger, føring av protokoll, styrets kompetanse og saker som skal styrebehandles, styrets og daglig leders arbeidsdeling, forholdet mellom datterselskap og morselskap, uavhengighet og inhabilitet, hovedprinsipper for styrets arbeid ved en eventuell selskapsovertakelse, fortrolighet og taushetsplikt og forholdet til lovgivning, vedtekter og instruks. Styreinstruksen kan leses på konsernets nettsider.

Styret kan i enkeltsaker vedta å fravike instruksen.

Instruks for konsernsjefen

Det er gjennomført en klar arbeidsdeling mellom styret og daglig ledelse. Styreleder har ansvaret for at styrearbeidet gjennomføres på en effektiv og korrekt måte i henhold til de oppgaver styret har.

Konsernsjefen har ansvaret for selskapets operative ledelse. Styret har utarbeidet en egen instruks for konsernsjefen. Instruksen gjennomgås av styret hvert andre år og revideres etter behov. Gjeldende instruks ble sist fremlagt for og revidert av styret i februar 2019.

Finansiell rapportering

Styret mottar 10 ganger per år økonomirapporter hvor selskapets økonomiske og finansielle status kommenteres. Rapporten er en finansiell fremstilling av hva som har skjedd i konsernets

operative og administrative funksjoner i gjeldende periode. Økonomirapporten danner grunnlag for intern styring og kommunikasjon om status og nødvendige tiltak. Hvert kvartal utarbeides det en finansiell kvartalsrapport som er grunnlaget for den eksterne finansielle rapporteringen. Denne rapporten behandles i konsernets revisjonsutvalg før den legges frem for og godkjennes av styret. Rapporten gjøres offentlig tilgjengelig etter styrebehandling.

Møteinnkalling og møtebehandling

Styret fastsetter hvert år faste styremøter. Normalt avholdes det åtte møter. I tillegg blir det innkalt til ekstra møter etter behov. I 2019 ble det avholdt 11 (17) styremøter hvorav ett av disse ble avholdt som telefonkonferanse, og to styrebehandlinger ble gjennomført uten møte. Styremøtene hadde 97 (96) prosent møtedeltakelse i 2019.

Alle styrets medlemmer mottar regelmessig informasjon om selskapets operasjonelle og finansielle utvikling i god tid før de fastsatte styremøtene. Selskapets forretningsplan, strategi og risiko er regelmessig gjenstand for gjennomgang og vurdering av styret. Styrets medlemmer har fri tilgang til å konsultere konsernledelsen dersom de føler behov for det. Styret utarbeider og fastsetter en årlig plan med fastlagte temaer for styremøtene. Normalt er det konsernsjefen som foreslår agendaen til hvert enkelt styremøte. Den endelige agendaen blir besluttet i samråd mellom konsernsjef og styrets leder.

På styremøtene deltar, foruten styremedlemmene selv, konsernsjef, finansdirektør, øvrige konserndirektører etter behov, samt juridisk direktør (styresekretær). Øvrige deltakere blir innkalt etter behov.

Styret vedtar saker av vesentlig betydning for konsernet. Dette dreier seg blant annet om godkjenning av års- og kvartalsregnskaper, strategi og strategiske planer og godkjenning av investeringer, kontrakter, samt oppkjøp og salg av virksomheter der konsernets fullmaktsmatrise eller konsernets direktiv vedrørende betydelige tilbud, kontrakter eller rammeavtaler krever dette.

Nye styremedlemmer orienteres om konsernets gjeldende strategi og historiske forhold relatert til konsernets aktuelle situasjon.

Taushetsplikt – kommunikasjon mellom styret og aksjeeiere

Styrets forhandlinger og protokoller er i prinsippet konfidensielle, med mindre styret bestemmer noe annet eller det er åpenbart at det ikke er behov for slik behandling. Dette følger av styreinstruksen.

Kompetanse

Hele styret har gjennomført program for å gi medlemmer innsikt i konsernets aktivitet. I den forbindelse gjennomføres det reiser til ulike deler av konsernets virksomhet. Formålet med reisene er å øke styrets innsikt i de forretningsmessige aktiviteter i området.

Habilitet

Styret og konsernsjef kan ikke behandle saker de har fremtredende særinteresse i, og forholder seg til reglene om inhabilitet slik de fremgår av Allmennaksjeloven (ASAL) § 6–27 og i styrets egen instruks.

Retningslinjer for styremedlemmer og ledende ansatte

Temaet interessekonflikt omtales i konsernets forretningssetiske retningslinjer pkt. 5.10. Tilsvarende gjelder for styrets instruks. ▶

► Det fremgår her at styret skal handle uavhengig av særinteresser. Uavhengighet i denne sammenheng har styret definert som følger:

- Styremedlemmer skal normalt ikke motta annen godtgjørelse fra selskapet enn styrehonoraret og honorar for arbeid i styreutvalg. Ved avvik fra hovedregelen skal dette godkjennes av et samlet styre og protokollføres. Ved vesentlig transaksjon mellom selskapet og et styremedlem eller konsernsjefen, skal det innhentes uavhengig vurdering fra tredjepart.
- Styrets medlemmer skal informere det samlede styret om eventuelle relasjoner med, eller interesser i KONGSBERGs vesentlige forretningsforbindelser eller transaksjoner.
- Styrehonoraret skal ikke være resultatavhengig, og opsjoner skal ikke tildeles styremedlemmene.
- Kryssrelasjoner mellom styremedlemmer, konsernsjef eller den øvrige administrasjonen skal unngås.
- Styremedlemmene skal ikke ha, eller representere, vesentlige forretningsmessige relasjoner med konsernet.

Dersom et styremedlem er i tvil om egen habilitet, skal spørsmålet tas opp til behandling i et samlet styre. Konklusjonen på habilitetsspørsmålet skal protokollføres.

Bruk av styreutvalg

Styret har to underutvalg: et revisjonsutvalg og et kompensasjonsutvalg. For begge utvalgene gjelder at de virker som saksforberedende organer for styret, er bare ansvarlig overfor det samlede styret og kun har innstillende myndighet overfor dette. I tillegg opprettes det utvalg ved behov, som for eksempel ansettelsesutvalg.

Styrets revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget skal støtte styret i utøvelse av sitt ansvar for regnskapsrapportering, revisjon, internkontroll og den samlede risikostyring. Revisjonsutvalget er også et forberedende organ med tanke på ikke-finansiell styring og kontroll. Utvalget var tidligere sammensatt av to aksjeeiervalgte styremedlemmer og ett av de ansattevalgte styremedlemmene. Etter generalforsamlingen i 2019 ble revisjonsutvalget utvidet med ytterligere ett aksjeeiervalgt styremedlem, slik at utvalget nå består av fire medlemmer. Konsernets finansdirektør og konsernets valgte revisor deltar normalt på møtene. Konsernsjef og øvrige styremedlemmer har rett til å delta etter eget ønske. I løpet av 2019 ble det avholdt seks (syv) møter, hvorav ett ekstraordinært. Medlemmer: Morten Henriksen (leder), Martha Kold Bakkevig, Per A. Sørli og Helge Lintvedt. Instruks for revisjonsutvalget finnes på konsernets nettsider.

Styrets kompensasjonsutvalg

Utvalget skal forberede styrets behandling av spørsmål knyttet til kompensasjon, lederutvikling og mangfold. Dette inkluderer bl.a. behandling av saker tilknyttet konsernsjefens betingelser, og prinsipielle spørsmål knyttet til lønnsnivå, bonussystem, pensjonssystem/vilkår, ansettelsesavtaler og liknende for ledende ansatte. Utvalget forbereder også saker vedrørende øvrige forhold knyttet til kompensasjon som utvalget finner er av særlig betydning for konsernets konkurranseposisjon, profil, rekrutteringsevne, omdømme, osv. Videre forbereder utvalget behandlingen av konsernets lederutviklingsplaner, ledervurderinger og etterfølgerplan for ledere, med særlig vekt på å sikre mangfold.

Utvalget er sammensatt av styrets leder, ett aksjeeiervalgt

styremedlem og ett ansattvalgt styremedlem. Konsernsjefen har rett til å delta i utvalgets møter når han ønsker, unntatt ved behandling av hans personlige forhold. I løpet av 2019 ble det avholdt fire (fire) møter.

Medlemmer:

Eivind K. Reiten (leder), Anne-Grete Strøm-Erichsen og Elisabeth Fossan. Instruks for kompensasjonsutvalget finnes på konsernets nettsider.

Styrets egenevaluering

Hvert år har styret et utvidet møte der styret evaluerer sitt og konsernsjefens arbeid. I denne forbindelse vurderer også styret seg selv i forhold til anbefaling for eierstyring og selskapsledelse. Styrets evaluering gjøres tilgjengelig for valgkomiteen. Det gjennomføres årlige, individuelle samtaler mellom styrets leder og de øvrige styremedlemmene.

10 RISIKOSTYRING OG INTERN KONTROLL

Styrets ansvar og formål med intern kontroll

KONGSBERG bygger sitt interne kontroll- og risikostyringssystem for finansiell rapportering på det internasjonale anerkjente rammeverket COSO.

Konsernet har etablert en desentralisert styringsmodell med delegert resultatansvar. Kontrollmiljøet er derfor distribuert i henhold til konsernets styringsmodell, og det er den enkelte enhets ansvar å påse at det er tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å gjennomføre en forsvarlig internkontroll. Konsernledelsen og de enkelte fagområdene i konsernet påser at forretningsområdene har implementert en forsvarlig internkontroll. ►

- Administrasjonen utarbeider driftsrapporter inkludert risikoanalyse som oversendes styremedlemmene ti ganger per år. I tillegg publiseres kvartalsvise økonomirapporter (kvartalsrapport) til finansmarkedet. Revisjonsutvalget gjennomgår konsernets kvartalsrapport i forkant av styremøtet. Revisor deltar i revisjonsutvalgets møter, og møter hele styret ved avleggelse av foreløpig årsregnskap og ellers ved behov.

Styrets oppfølging

Styret har gjennom sin årsplan og agenda løpende oppfølging av risikostyring og intern kontroll. Blant annet foretas det en kvartalsvis gjennomgang av strategiske og operasjonelle risikoer, sentrale vurderingsposter knyttet til finansiell rapportering og ikke-finansiell compliance. Styret behandler og godkjenner større kundetilbud i henhold til konsernets fullmaktsmatrise. Styret er også løpende involvert i konsernets strategiprosesser.

I konsernets årsberetning beskrives selskapets finansielle stilling og risikoaspekter på en grundig måte.

Styret foretar årlig en gjennomgang av sentrale styringsdokumenter i konsernet for å sikre at disse er oppdatert og dekkende for relevante områder.

Etterlevelse av verdigrunnlag, etikk og samfunnsansvar

KONGSBERG legger vekt på at våre verdier og etiske retningslinjer skal være en integrert del av forretningsvirksomheten. Vi forventer at våre medarbeidere og samarbeidspartnere utviser en høy etisk standard, og etterlever gjeldende regler.

Arbeidet med en systematisk videreutvikling og oppfølging av viktige områder for etterlevelse av lover, regler og interne retningslinjer har blitt videreført i

2019. Konsernet har fokus på antikorrupsjons-programmet, hvor opplæring av ansatte, samarbeid med forretningspartnere om antikorrupsjonstiltak, samt opplæring og revisjon av markedsrepresentanter har, vært de viktigste elementene. Vi har også et særlig fokus på eksportkontroll og sanksjoner. Konsernet har compliancefunksjoner både på konsernnivå og i forretningsområdene. På samme måte som for finansiell rapportering er intern kontroll etablert i henhold til en desentralisert styringsmodell. KONGSBERGs compliance-program koordineres og overvåkes fra konsernnivå.

Det er etablert rutiner for varslings og oppfølging av kritikkverdige forhold. Konsernet har en web-basert varslingskanal som er tilgjengelig for alle ansatte globalt, og som gir mulighet til ekstern varslings og anonymitet for varsler.

Konsernet har et etisk råd hvis formål er å bidra til høy etisk bevissthet, god adferd og å sikre et godt omdømme for KONGSBERG.

11 GODTGJØRELSE TIL STYRET

Generalforsamlingen fastsetter årlig styrets godtgjørelse. Forslag til godtgjørelse fremsettes av valgkomiteen. Fra generalforsamlingen i 2019 frem til neste ordinære generalforsamling er den samlede godtgjørelsen til styrets medlemmer NOK 2.473.000 (NOK 2.355.000). Godtgjørelsen fordeler seg som følger:

- Styreleder NOK 544.000 (NOK 518.000)
- Styrets nestleder NOK 291.000 (NOK 277.000)

- Øvrige styremedlemmer NOK 273.000 (NOK 260.000)
- I tillegg mottar revisjonsutvalgets medlemmer NOK 10.400 (NOK 10.100) per møte, maksimalt NOK 104.000 (NOK 101.000) per år. Utvalgets leder mottar NOK 12.700 (NOK 12.100) per møte, maksimalt NOK 127.000 (NOK 121.000) per år.

Kompensasjonsutvalgets medlemmer mottar NOK 9.400 (NOK 9.400) per møte, maksimalt NOK 47.000 (NOK 47.000) per år. Utvalgets leder mottar NOK 11.700 (NOK 11.200) per møte, maksimalt NOK 58.500 (NOK 56.000) per år.

Styremedlemmenes honorarer er ikke knyttet til resultat, opsjonsprogram eller liknende. Det er ikke utbetalt godtgjørelse ut over ordinært styrehonorar. Ingen av styrets aksjeeiervalgte medlemmer har oppgaver for selskapet ut over styrevervet, og ingen har avtale om pensjonsordning eller etterlønn fra selskapet.

12 GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

Styret har utarbeidet egne retningslinjer for fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte. Konsernsjefens betingelser fastsettes av styret. Styret gjennomfører årlig en grundig vurdering av lønn og annen godtgjørelse til konsernsjef. Vurderingen baseres på markedsundersøkelser for tilsvarende stillinger.

Strukturen i belønningssystemet for de øvrige medlemmene av konsernledelsen fastsettes av styret, og legges frem for generalforsamlingen til orientering. Betingelsene fastsettes av konsernsjefen etter konsultasjon med styrets leder.

- Styrets holdninger når det gjelder lederlønninger er at de skal være konkurransedyktige og motive-rende, men ikke ledende når det gjelder nivå. Belønningssystemet består av basislønn, bonus-, pensjons-, etterlønnsordning, langtidsincentivordning (LTI) og naturalytelser.

Retningslinjene for fastset-telse av lønn og annen godt-gjørelse til ledende ansatte legges frem for generalforsamlingen. Retningslinjene er bindende for LTI-ordningen og veiledende for de øvrige.

Resultatavhengig del av lønn

Styret vedtok et nytt bonussystem for ledende ansatte i 2006. Ordningen ble noe justert i 2016 og ytterligere justert i 2018. Resultatavhengig godtgjørelse er knyttet til forbedring i EBIT, ROACE, vekst i driftsinntekter og individuelle mål. Utbetaling av resultatavhengig del av lønn kan maksimalt utgjøre 50 prosent av grunnlønn. Nærmere beskrivelse av ordningen er gitt i note 28, "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte" i årsrapport for 2019. I 2019 hadde konsernet 76 (76) ledere som omfattes av et belønningssystem med et individuelt prestasjonselement.

Bonussystemet imøtekommer retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel. I 2019 bestod bonussystemet av direkte utbeta-ling og utbetaling fra tidligere bonusbank. Ordningen med bonusbank er avvirket fra og med 2019.

Langtidsincentiv (LTI)

Styret vedtok i 2012 å innføre en LTI-ordning som en del av den faste godtgjørelsen for konsern-sjef og øvrige medlemmer av konsernledelsen. Programmet ble i 2016 endret til en variabel ytelse.

Fra og med 2018 ble LTI-ordningen ytterligere utvidet til å omfatte ledergruppene i forret-ningsområdene, samt nøkkel-stillinger. LTI-programmet utgjør maksimalt 30 prosent av fastlønn for konsernsjefen og 25 prosent for øvrige i konsernledelsen, 15 prosent for ledergruppene i forretningsområdene og 10 prosent for nøkkelstillinger. Begrun-nelsen for dette er å være konkur-ransedyktig med sammenlignbare selskaper. Nærmere beskrivelse av ordningen er gitt i note 28 til årsregnskapet for 2019.

Betingelser

Ytelser til konsernledelsen og styret er beskrevet i notene 28 og 29 til årsregnskapet for 2019.

13 INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Årsregnskap og årsberetning – periodisk rapportering

Konsernet legger normalt frem et foreløpig årsregnskap i februar. "Årsrapport og bærekraftrapport" gjøres tilgjengelig for aksjeeiere og øvrige interessenter i mars/april. Ut over dette rapporteres regnskapstall kvartalsvis. Øvrig informasjon knyttet til bærekraft og samfunnsansvar finnes på konsernets nettsider. Konsernets finanskalender gjøres kjent gjen-nom børsmelding, på konsernets nettsider og i årsrapporten.

Annen markedsinformasjon

Det arrangeres åpne investor-presentasjoner i forbindelse med at års- og kvartalsresultater for konsernet blir lagt frem. Her gjennomgår konsernsjefen resul-tater med bistand fra finans-direktøren og kommenterer markeder og fremtidsutsikter. Øvrige medlemmer fra konsern-ledelsen deltar etter behov. Det

arrangeres normalt en årlig kapitalmarkedsdag hvor direktø-rene for forretningsområdene deltar. På denne kapitalmarkeds-dagen er normalt hele konsern-ledelsen til stede.

Presentasjonene i forbin-delse med års- og kvartals-resultater gjøres tilgjengelige på www.newsweb.no (Oslo Børs) og konsernets nettsider samtidig med presentasjonen. Års- og kvartalsresultat gjøres også tilgjengelig via videooverføring. Ut over dette holdes det løpende dialog og presentasjoner for analytikere og investorer.

Konsernet anser det som svært viktig å informere eiere og investorer om konsernets utvik-ling og økonomiske og finansielle status. Det blir lagt vekt på at aksjemarkedet får lik og samtidig informasjon. I samtale med aksjeeiere og analytikere legges varsomhetsprinsippet med tanke på forfordeling av informasjon til grunn.

Konsernet har direktiver som omhandler kommunikasjon med investormarkedet og behandling av innsideinforma-sjon. Det vektlegges likebehand-ling av samtlige aksjeeiere.

14 SELSKAPS-OVERTAKELSE

Konsernet har ingen forsvars-mekanismer mot aksjeoppkjøp i sine vedtekter, og har heller ikke iverksatt andre tiltak som begrenser muligheten for å kjøpe aksjer i selskapet. Den norske stat eier 50,001 prosent av aksjene. Omsetteligheten av disse aksjene er avhengig av vedtak i Stortinget. Styrets instruks inneholder et punkt som omhandler hoved-prinsippene for hvordan styret skal opptre ved eventuelle overtakelsestilbud. Her heter det ▶

▶ blant annet at styret skal bidra til at aksjeeierne i KONGSBERG blir behandlet likt og at virksomheten ikke blir unødig forstyrret. Dersom det fremmes et bud på hele eller deler av selskapet, skal styret avgi en uttalelse med en begrunnet vurdering av budet og ved behov skal det også avgis en uavhengig vurdering av tredje-part. Vurderingen skal blant annet ta hensyn til hvordan et eventuelt oppkjøp vil innvirke på den langsiktige verdiskapingen i KONGSBERG.

Dersom det fremmes et bud på selskapets aksjer, vil selskapet ikke begrense andre i å fremme tilsvarende bud på selskapets aksjer, med mindre dette åpenbart kan begrunnes i selskapets og aksjeeiernes felles interesse. Selskapet vil i tilfelle bud på selskapets aksjer offentliggjøre informasjon som er informasjonspliktig i henhold til lover og regler for selskaper notert på Oslo Børs.

15 REVISOR

Revisors forhold til styret

Konsernets revisor blir valgt av generalforsamlingen. Hovedtrekkene i revisors planlagte arbeid legges frem for revisjonsutvalget én gang i året.

Revisor deltar alltid under styrets behandling av årsregnskapet. Styret blir i den forbindelse orientert om årsregnskapet og saker som opptar revisor spesielt, herunder eventuelle uenigheter mellom revisor og administrasjonen. Revisor deltar i tillegg normalt i revisjonsutvalgets møter.

Revisjonsutvalget avholder årlige møter med revisor hvor det gjennomgås en rapport fra revisor som omhandler selskapets regnskapsprinsipper, risikoområder

og interne kontrollrutiner.

Minimum én gang i året avholdes møte mellom revisor, styrets revisjonsutvalg og styret uten at konsernsjef eller andre fra konsernledelsen eller administrasjonen er til stede.

Revisor har lagt frem en skriftlig erklæring for styret på oppfyllelse av fastsatte uavhengighetskrav mellom revisor og konsernet, jf. revisorloven. Konsernet har styrebehandlet retningslinjer for det forretningsmessige forholdet mellom revisor og konsernet.

Revisjonselskapet Ernst & Young AS benyttes som konsernrevisor. Noen mindre selskaper i konsernet bruker andre revisjonselskaper. Enkelte utenlandske selskaper har ikke revisor da dette ikke er en del av de lokale kravene. I tillegg til ordinær revisjon har selskapet utført rådgivning. Det vises til [note 30](#) i konsernregnskapet.

Styret vil med jevne mellomrom vurdere om revisor i tilstrekkelig grad utøver en tilfredsstillende kontrollfunksjon, og revisors øvrige konkurranse-dyktighet.

16 LEDELSEN OG INTERNE PROSEDYRER

Konsernets datterselskaper har egne styrever som består av interne ledere og ansatte. Administrerende direktør i eierselskapet, eller den som administrerende direktør bemyndiger, vil være styrets leder i datterselskapene. Oppnevning av styre og styrets arbeid i datterselskaper skal skje i henhold til konsernets prinsipper for god eierstyring.

Retningslinjer for aksjehandel

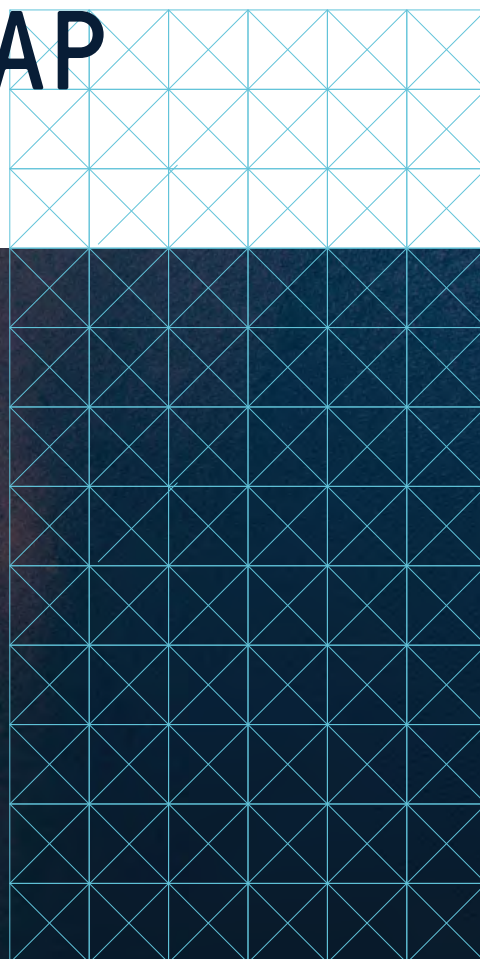
Selskapet har nedfelt interne retningslinjer, primært rettet mot

selskapets primærinnsidere, for handel i selskapets aksjer. Disse retningslinjene blir jevnlig oppdatert i henhold til de til enhver tid gjeldende lover og regler. Retningslinjene pålegger blant annet primærinnsidere intern klareringsplikt med konsernsjef før det kjøpes eller selges KONGSBERG-aksjer.

05

ÅRSBERETNING OG ÅRSREGNSKAP

Årsberetning 2019

Kongsberg Gruppen (KONGSBERG) er et internasjonalt teknologi-konsern som leverer avanserte og pålitelige teknologiske løsninger som bidrar til sikkerhet, trygghet og effektivitet i komplekse operasjoner og under ekstreme forhold. KONGSBERG har globale kunder innenfor forsvars-, maritim-, olje- og gass-, fiskeri- og romfarts-industrien.

2019 var et begivenhetsrikt år for KONGSBERG. Selskapet slutførte to viktige oppkjøp, hadde rekordhøy ordreinngang, leverte vekst i alle forretningsområder og lansert nye produkter og systemer. Kongsberg Maritime (KM) har kommet godt i gang med integrasjonen av det nye området Commercial Marine (CM). Dette er den største integrasjonen noensinne gjort i KONGSBERG og området leverte positiv underliggende EBITDA i samtlige kvartaler etter at oppkjøpet ble slutført. Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) har doblet ordreserven i løpet av året, samt signert den største enkeltkontrakten i KONGSBERGs historie, for luftvernssystemet NASAMS. Oppkjøpet av Aerospace Industrial Maintenance Norway (AIM) styrker KDA som viktig strategisk samarbeidspartner for det norske forsvaret også på vedlikeholdssiden. Kongsberg Digital (KDI) har i løpet av året hatt to viktige gjennombrudd. Lansering av Vessel Insight konseptet og leveransekontrakt for dynamisk digital tvilling av prosessanlegget Nyhamna viser at KONGSBERG er i førerretet innen digitalisering.

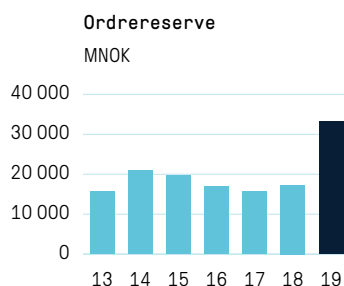
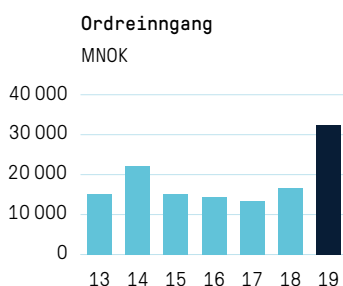
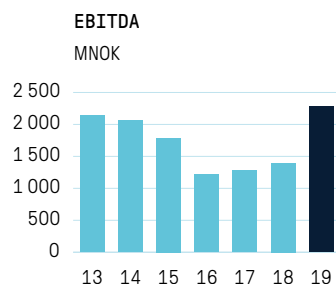
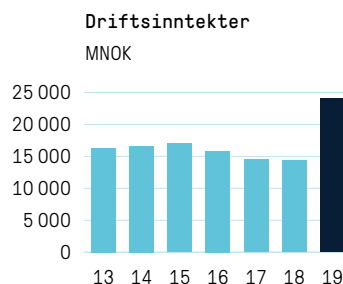
KONGSBERG

Hovedkontor	Kongsberg
Antall ansatte	10 793
Andel ansatte utenfor Norge	40 %
Kontorer i antall land	40
Andel driftsinntekter utenfor Norge	82 %

Driftsinntektene økte med 67 prosent til MNOK 24.081 sammenlignet med 2018. Justert for effekten av oppkjøpte selskaper økte inntektene med 16 prosent. KM hadde en økning på 113 prosent (18 prosent justert for effekten fra oppkjøpte selskaper) mens KDA hadde en økning på 19 prosent. Begge områdene kan vise til en sterk økning i ordreinngangen, med en økning på henholdsvis MNOK 6.585 for KM og MNOK 9.175 for KDA sammenlignet med 2018. Justert for effekten av oppkjøpte selskaper økte KM sin ordreinngang med MNOK 146.

Total ordreinngang for konsernet endte på MNOK 32.452 opp fra MNOK 16.574 i 2018. EBITDA økte med MNOK 462 til MNOK 1.856 i 2019 ekskludert IFRS16 effekter. Inkludert IFRS16 effektene økte EBITDA til MNOK 2.279.

Årsresultat etter skatt ble MNOK 717 (MNOK 704), tilsvarende NOK 3,89 per aksje (NOK 5,58). Konsernet hadde en negativ kontantstrøm på MNOK 4.426 i 2019 (positiv MNOK 7.057) og har en netto rentebærende gjeld ved utgangen av året på MNOK -1.565 (MNOK -5.706). Egenkapitalen i konsernet er på ▶

- MNOK 12.810 (MNOK 12.626). KONGSBERG har en solid finansiell stilling, og på bakgrunn av dette foreslår styret et ordinært utbytte for regnskapsåret 2019 på MNOK 450, som tilsvarer NOK 2,50 per aksje (NOK 2,50). I tillegg foreslås det et tilbakekjøpsprogram av egne aksjer for inntil MNOK 500, tilsvarende omlag NOK 2,77 per aksje. Styret vil be

generalforsamlingen om fullmakt til å utbetale et tilleggsubytte på opptil MNOK 1.800, tilsvarende NOK 10.00 per aksje. Det totale utbytteforslaget utgjør opptil 314 prosent (64 prosent) av ordinært årsresultat.

SLUTTFØRT TO VIKTIGE OPPKJØP

Oppkjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine

6.7.18 inngikk KONGSBERG en avtale om kjøp av Rolls-Royce Commercial Marine (RRCM) fra Rolls-Royce Plc. Oppkjøpet ble sluttført 1.4.19. Endelig kjøpesum, eksklusive kontantbeholdning, for selskapet ble MNOK 4.865. Kjøpet av RRCM gjør KONGSBERG til en mer helhetlig leverandør til den maritime industrien.

RRCM er en teknologi-virksomhet som leverer utstyr og vedlikeholdstjenester til de fleste segmenter innen offshore- og handelsfartøyer. Selskapet er ansett som den ledende leverandøren av fremdriftssystemer til offshore-fartøyer, hvilket også er dets største produktgruppe. RRCM leverer i tillegg dekkstutstyr, stabiliseringssystemer, ►

Kjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine gjør KONGSBERG til en mer helhetlig leverandør til den maritime industrien.

- skipsdesign, elektro, automasjon og kontroll, samt at selskapet investerer i fremtidens digitale teknologier, eksempelvis innen autonome fartøyer. RRCM omtales videre som Commercial Marine (CM).

Oppkjøpet av Aerospace Industrial Maintenance Norway AS

KONGSBERG, gjennom KDA, inngikk i desember 2018 en avtale med Forsvarsdepartementet om kjøp av Aerospace Industrial Maintenance Norway AS (AIM). Kjøpet ble sluttført 29.5.19. AIM var det norske Forsvarets virksomhet for vedlikehold, overhaling og oppgradering av Luftforsvarets fly og helikoptre. KONGSBERG inngikk også en avtale med Patria om delt eierskap for å styrke leverings- evne og kompetanse ytterligere. KONGSBERG er majoritetsseier med 50,1 prosent, mens Patria eier de resterende aksjene. Kjøpet av AIM styrker KONGSBERG sin rolle som en strategisk partner for det norske Forsvarets operative behov, og styrker KONGSBERGs posisjon innen "Maintenance, Repair and Overhaul" (MRO). AIM har etter overtakelsen fra KONGSBERG byttet navn til Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS).

Kjøpet av AIM styrker KONGSBERG sin rolle som en strategisk partner for det norske Forsvarets operative behov, og styrker KONGSBERGs posisjon innen "Maintenance, Repair and Overhaul" (MRO).

FORRETNINGS- OMRÅDENE

Kongsberg Defence & Aerospace

MNOK	2019 ¹⁾	2018 ¹⁾
Driftsinntekter	7 245	6 104
EBITDA	1 157	863
EBITDA-margin	16,0 %	14,1 %
Ordreinngang	16 060	6 885
Ordreserver	20 146	10 744

1) IFRS 16 effekter er inkludert i 2019, men ikke i 2018.

KDA hadde driftsinntekter på MNOK 7.245 i 2019, som er MNOK 1.141 høyere enn i 2018. I 2019 var det divisjonene Missiles, Aerostructures og Integrated Defence Systems som bidro med størst vekst. EBITDA-marginen endte på 16,0 prosent (13,7 prosent ekskl. IFRS16) mot 14,1 prosent i 2018. Det var en lønnsomhetsforbedring i de fleste divisjonene, med unntak av Patria hvor resultatandelen ble redusert fra MNOK 80 i 2018 til negativ MNOK 35 i 2019. Justert for bidraget fra Patria ville EBITDA-marginen i 2019 vært 14,1 prosent (ekskl. IFRS16) mot 12,8 prosent i 2018. Ordreserven økte fra MNOK 10.744 ved utgangen av 2018 til MNOK 20.146 ved utgangen av 2019, med en eksportandel på over 90 prosent. Dette gir et godt utgangspunkt for

positiv utvikling i driftsinntektene fremover.

Divisjonen Missiles økte driftsinntektene betydelig i 2019. Dette kommer som følge av økt aktivitet knyttet til både Naval Strike Missile (NSM) og Joint Strike Missile (JSM), som er hovedproduktene i divisjonen. Disse langtrekkende høypresisjonsmissilene er verdensledende med sitt 5. generasjons lav-signatur design. I tillegg til økt produksjon ifm kontrakten med Malaysia som ble signert i 2018 og det amerikanske programmet OTH "Over the Horizon", er det betydelig økt aktivitet knyttet til JSM. De første leveransekontraktene for JSM ble signert i 2019 med Japan. Samtidig pågår større aktivitet inkludert produksjon av testmissiler knyttet til JSM-integrasjonsprogrammet som Norge har på F-35. I de kommende år forventes fortsatt økt aktivitet både innenfor JSM og NSM som følge av etterspørselen etter denne type kapasitet fra en rekke land.

USA har lenge vært en viktig kunde for KDA. U.S. Army valgte KONGSBERGs Protector-system som sin standard fjernstyrte våpenstasjon i 2007. Siden da har KONGSBERG levert over 15.000 systemer til USA, blant annet gjennom CROWS-avtalen, som også har blitt benyttet for leveranser til U.S. Navy, U.S. Air Force og U.S. Marine Corps. I september 2018 inngikk KDA en rammeavtale med en verdi opp mot MUSD 498, for den neste fem-års perioden av CROWS-programmet. Over 80 prosent av denne rammen er allerede bestilt og ordreinngangen i divisjonen Protech Systems var i 2019 på det høyeste nivået siden 2011. Antall brukernasjoner av fjernstyrte våpenstasjoner i verden har økt til 23 i 2019. Spesielt interessant er Tyskland som vil bruke en modifisert utgave til såkalt drone beskyttelse. ►

KAMS markerte seg gjennom året blant annet ved å signere en betydelig vedlikeholdskontrakt for NH90 helikoptre og kombinasjonen KAMS-Patria gjør nå selskapet til en “one-stop-shop” i forhold til helikoptervedlikehold.

► KONGSBERG åpnet i 2008 en ny fabrikk for produksjon av flydeler i avansert kompositt og titan til det nye kampflyet F-35, og siden 2008 har volumet økt kontinuerlig for hvert år. Fra å produsere noen få delesett de første årene, var produksjonen i 2019 på 160 delesett, og programmet har nå full produksjonstakt. Et viktig mål for KONGSBERG er å levere på tid uten kvalitetsavvik i F-35-programmet. Dette gir en meget sterk posisjon i et program som vil generere inntekter for konsernet de neste 20–30 årene. Divisjonen Aerostructures hadde i 2019 for første gang driftsinntekter på over NOK 1 milliard. Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS), tidligere AIM Norway, ligger også i divisjonen Aerostructures. Selskapet ble formelt overtatt 29.5.19 og integrasjonen av KAMS har vært vellykket. KAMS markerte seg gjennom året blant annet ved å signere en betydelig vedlikeholdskontrakt for NH90 helikoptre, og kombinasjonen KAMS-Patria gjør nå selskapet til en “one-stop-shop” i forhold til helikoptervedlikehold. Det forventes økt vedlikeholdsaktivitet i KAMS gjennom den strategiske samarbeidsavtalen som ble inngått med Forsvaret i 2019.

Området Integrated Defence Systems (IDS) leverer blant annet luftvernssystemet NASAMS, kampsystem til ubåt og digitale løsnings- til kjøretøy i Hæren. Drifts-

inntektene i divisjonen var i 2019 for første gang over MNOK 2.000. Omsetningsøkningen er drevet av god ordreinngang de siste årene og økt aktivitet i de pågående leveransene til Litauen, Indonesia, Australia og Qatar. De to siste kontraktene ble signert i 2019 og er verdt henholdsvis MNOK 1.600 for Australia og MNOK 5.600 for Qatar. Kontrakten med Qatar er den største enkeltkontrakten signert i Kongsberg Gruppens historie. I 2018 ble kta naval systems etablert. Kta er et “joint venture” mellom KONGSBERG, tyske thyssenkrupp Marine Systems (tkMS) og Atlas Elektronik. Det er ventet at selskapet vil få en betydelig rolle i forbindelse med utrustning av de nye tysk-norske u-båtene det er annonsert at skal bestilles. Kta har en eksklusiv avtale om å levere kampsystemer til alle fremtidige ubåter som skal bygges hos tyske tkMS.

KONGSBERG er Nordens største leverandør av utstyr og tjenester til romfartsindustrien og aktiviteten innen dette segmentet er økende.

KONGSBERG er gjennom Kongsberg Satellite Services (KSAT) verdensledende på nedlasting og distribusjon av satellitt data. KSAT leverer i tillegg tjenester innenfor bl.a. miljø-, sikkerhet- og klimaovervåking basert på satellitt data både fra de tradisjonelle romprogrammene men også fra satellitt konstellasjo-

ner innenfor New Space segmentet. KONGSBERG er leverandør av meget avanserte produkter inn i større romfartsprogrammer som Copernicus og Galileo, samt leverandør til andre kommersielle aktører innen romfartsindustrien. KONGSBERG ser også store synergier mellom romfart og forsvar, og vil i tiden fremover fokusere på å utvikle løsninger som kan ha anvendelse her.

Investeringsprosessen i forsvarsprogrammer er omfattende og tidkrevende. Kundene for store forsvarsystemer er nasjonale myndigheter i de aktuelle land. Disse kundene vurderer nasjonal sikkerhet og innenlands næringsutvikling som en vesentlig faktor, i tillegg til pris og ytelse ved kjøp av forsvarsmateriell. Nasjonale budsjetter og politiske føringer vil derfor få en sterk innvirkning på om og når eventuell kontrakt kan inngås med KONGSBERG. Markedet er ikke underlagt internasjonale frihandelsavtaler og er ofte mer preget av nasjonal proteksjonisme enn man ser i de fleste andre næringer. Forutsigbarhet i eksportregelverket for forsvarsmateriell og praktiseringen av dette er derfor en viktig rammebetingelse for KONGSBERG.

Det er viktig for norsk forsvarsindustri at norske myndigheter legger vekt på gjenkjøpsavtaler, felles utviklingsavtaler og avtaler som sikrer markedstilgang i forbindelse med ►

► kjøp av forsvarsmateriell fra utlandet. Når det norske Forsvaret gjør store investeringer gjennom utenlandske leverandører, utgjør dette ofte vesentlige deler av forsvarsbudsjettet. For å sikre forsvarsleveranser som er godt tilpasset norske forhold og en leve- og konkurransedyktig norsk forsvarsindustri, understrekes viktigheten av norsk deltakelse i slike programmer. Både Regjeringen og Stortinget har understreket betydningen av industriell deltakelse for norsk industri, og at dette er i tråd med internasjonal praksis. KONGSBERG vil fortsatt vektlegge partnerskap med store forsvarsleverandører og ytterligere øke fokus på å støtte lokal industri i forretningsområdets markeder. KONGSBERGs posisjon som en attraktiv forsvarsleverandør i det internasjonale markedet vil fortsatt være basert på et nært samarbeid med det norske Forsvaret. Dette samarbeidet er plattformen for utvikling av ledende produkter som er nødvendige for et moderne forsvar. Slik deltakelse betyr også økt aktivitet hos mange av forretningsområdets om lag 1.500 norske underleverandører som er spredt over alle landets fylker.

Kongsberg Maritime

MNOK	2019 ¹⁾	2018 ¹⁾
Driftsinntekter	16 038	7 545
EBITDA	1 151	594
EBITDA-margin	7,2 %	7,9 %
Ordreinngang	15 469	8 884
Ordrereserve	12 095	5 739

1) IFRS 16 effekter er inkludert i 2019, men ikke i 2018.

Driftsinntektene i 2019 ble MNOK 16.038, opp fra MNOK 7.545 i 2018. Vekst i "tidligere KM" utgjør om lag 18 prosent. Commercial Marine (CM) har akkumulerte driftsinntekter på MNOK 7.134 (andre til fjerde kvartal), en økning på om lag 10 prosent sammenlignet med 2018. EBITDA i 2019 ble MNOK 1.151, og EBITDA-margin ble 7,2 prosent mot MNOK 594 (7,9 prosent) i 2018. Eksklusive IFRS16 effekter er EBITDA MNOK 855 og EBITDA-margin 5,3 prosent. I 2019 ble det bokført totalt MNOK 416 i integrasjons og restruktureringskostnader knyttet til integrasjonen av CM. Det ble også bokført en gevinst på MNOK 107 knyttet til salg av Kongsberg Evotec. Som et ledd i oppkjøpet av CM ble det iverksatt et bredt lønnsomhetsforbedringsprogram, med målsetting om å realisere årlige kostnadsbesparelser på totalt MNOK 500 sammenlignet med 2018.

Gjennom 2019 er det allerede tatt ut MNOK 260 i kostnadsbesparelser, som er betydelig høyere enn opprinnelig plan på MNOK 200 (justert til MNOK 250 ifm. Kapitalmarkedsdagen 2019). Meruttaket kommer som følge av ytterligere identifiserte tiltak samt raskere realisering enn først forutsatt. Målet for realisering av MNOK 500 årlig besparelser fremskyndes med to år i forhold til opprinnelig plan, fra 2022 til 2020. Besparelsene kommer fra en lang rekke tiltak, inkludert restrukturering av enheter som går med tap, sammenslåing av lokasjoner, konsolidering av leveransefunksjoner, optimering av produktportefølje og teknologisatsninger samt reduserte overhead-kostnader.

Ordreinngangen i 2019 ble MNOK 15.469, tilsvarende en book/bill på 0,96. "Tidligere KM" har en ordreinngang på MNOK 9.030, en book/bill på 1,01, mot MNOK 8.884 i 2018. CM har en ordreinngang i 2019 på MNOK 8.412 (proforma for 1. kvartal), mot MNOK 9.901 (proforma) i 2018.

Ordreinngangen og aktiviteten er god for divisjonen Sensors & Robotics, spesielt innen området Marine Robotics, hvor Hugin Superior ble lansert i 2019. Den nye autonome undervanns-

Målet for realisering av MNOK 500 i årlige kostnadsbesparelser knyttet til integrasjonen av Commercial Marine fremskyndes med to år i forhold til opprinnelig plan.

Det har vært høy kapasitetsutnyttelse og økende aktivitet i ettermarkedet i 2019, og KM har et godt etablert apparat som betjener over 30.000 fartøy med KM-utstyr.

- ▶ farkosten (AUV) har betydelig utvidede kapasiteter sammenlignet med tidligere versjoner, både hva gjelder arbeidsdybde, presisjon og kapasitet. AUVer benyttes både til sivile og militære formål som blant annet kartlegging av havbunn, inspeksjon av undervannsinstallasjoner og søk etter sjøminer. KM signerte tre kontrakter på Hugin Superior i 2019 alle med verdi på om lag MUSD 10. 4.2.20 annonserte KONGSBERG at selskapet Hydroid Inc. selges til det amerikanske selskapet Huntington Ingalls Industries for MUSD 350 på kontant- og gjeldfri basis. Salget ventes sluttført i løpet av første halvår 2020. I 2019 bidro Hydroid med driftsinntekter på MNOK 862 og EBITDA på MNOK 133 i divisjonen Sensors & Robotics.

Det har vært høy kapasitetsutnyttelse og økende aktivitet i ettermarkedet i 2019, og KM har et godt etablert apparat som betjener over 30.000 fartøy med KM-utstyr. Ettermarkedet utgjør nær halvparten av KMs omsetning. KMs inntekter fra ettermarkedet er i stor grad ikke en del av forretningsområdets ordreserve. Konkurransesituasjonen innen tradisjonelle fartøysløsninger har vært intensiv de siste årene, som følge av generell lav nykontrahering. Dette i tillegg til at store integrerte fartøysløsninger, som inkluderer store andeler tredjepartsleveranser og som

generelt gir lavere bidrag, gjør at ettermarkedet er meget viktig for å sikre økt aktivitet og lønnsomhet i KM.

Kontrahering av nye fartøy har vært på et historisk lavt nivå i 2019, spesielt gjennom 2. halvår. Dette merkes også i KM og ordreinngangen fra nybyggingsmarkedet har vært svakt i de fleste segmenter i 2019. Ett marked som har utmerket seg positivt i 2019 er LNG-markedet. Dette er et marked hvor KM tradisjonelt har en sterk posisjon. Nykontraheringen i dette markedet er om lag på samme nivå som i 2018, hvor kontraheringen av LNG Carriers nådde et historisk høyt nivå.

Til tross for generell svak aktivitet i nybyggingsmarkedet har det vært signert viktige kontrakter i 2019 som:

- Awilco 2 – MNOK 350 leveranse som inkluderer en bred systemleveranse bestående av systemer fra både "tidligere KM" og CM.
- Tre nye kystvaktskip som skal bygges av Vard – MNOK 280 for leveranser hovedsakelig fra Propulsion & Engines divisjonen.

Med nye regler fra IMO2020 og et betydelig sterkere ESG-fokus (Environmental, Social and Governance) i markedet generelt er etterspørselen etter miljøvennlige løsninger økende. KMs system- og fremdriftsleveranser er i stor grad systemer som bidrar til både sikrere og mer effektive

operasjoner. Dette reduserer både utslipp og risiko. Eksempel på en slik leveranse i 2019 er oppgradering av to Golden Energy offshore fartøy. Det ble installert et såkalt "SAVE Energy Battery System" og et "vessel performance management system" fra KONGSBERG. I en DP2-operasjon reduserer dette gangtimer på motorer med 50 prosent, og drivstofforbruket med om lag 20 prosent. Dette tilsvarer en reduksjon på 300 tonn CO₂ og ett tonn NOx-utslipp.

KM har over flere år hatt en strategi for å utvide leveranseomfanget til hvert enkelt fartøy. I 2015 ble et konsept for integrerte fartøysløsninger lansert, og med oppkjøpet av Commercial Marine kan KM nå utvide konseptene ytterligere. KMs leveranser inkluderer løsninger fra bro til propell i tillegg til dekkmaskineri noe som muliggjør betydelige integrerte fartøysløsninger.

I tillegg til det tradisjonelle offshoremarkedet leverer KM produkter og tjenester til andre nærliggende markeder, og flere av disse har vist positiv utvikling. Eksempler er fiskeri, forskning, marin robotikk og passasjerskip. Det har vært en positiv utvikling knyttet til leveranse av moderne lavutslipps- og energieffektive løsninger innenfor flere fartøyssegmenter. Den gode ordreinngangen og underliggende lønnsomhetsforbedring (både i oppkjøpt og tidligere virksomhet) i 2019 bekrefter at KM er i stand til ▶

I tillegg til det tradisjonelle offshoremarkedet leverer KM produkter og tjenester til andre nærliggende markeder, og flere av disse har vist positiv utvikling. Eksempler er fiskeri, forskning, marin robotikk og passasjerskip.

- ▶ å tilpasse seg krevende markedsforhold.

Norsk maritim- og offshore-næring er viktig for eksportindustrien. Styret vil derfor understreke behovet for en næringspolitikk som fremmer vekst og utvikling i denne sektoren, herunder konkurransedyktige rammebetingelser og finansieringsløsninger.

Øvrig virksomhet

Øvrig virksomhet består av Kongsberg Digital (KDI), eidevirkingsvirksomhet, konsernfunksjoner og eliminerings mellom forretningsområdene.

KDI ble etablert i 2016 som et viktig steg for utvikling av neste generasjons digitaliserte produkter og tjenester innenfor våre kjerneområder. KDI har i 2019 tatt viktige steg, både i form av lansering av det nye "Vessel Insight"-konseptet og med gjennombruddskontrakten på en dynamisk digital tvilling av prosessanlegget på Nyhamna, som ble signert og levert i årets siste kvartal. Området er av stor strategisk betydning for KONGSBERG, og er en viktig satsing i forhold til både utviklingen og digitaliseringen selskapet ser innenfor sine sivile kjerneområder. I 2019 økte KDI driftsinntektene med 25 prosent. Lønnsomheten er også forbedret som følge av økt volum og kostnadsforbedring.

KOMMENTARER TIL ÅRSREGNSKAPET

Driftsinntekter

Konsernets driftsinntekter var MNOK 24.081 i 2019, opp 67 prosent fra MNOK 14.381 i 2018. Justert for oppkjøpte selskaper utgjør veksten i driftsinntekter 16 prosent i 2019. KM hadde driftsinntekter på MNOK 16.038 mens KDA hadde driftsinntekter på MNOK 7.245 i 2019.

EBITDA-utvikling

EBITDA ble MNOK 2.279 (MNOK 1.856 ekskl. IFRS16) mot MNOK 1.394 i 2018, som gir en EBITDA-margin på 9,5 prosent. EBITDA er påvirket av MNOK 273 i integrasjonskostnader og MNOK 143 i restruktureringskostnader knyttet til oppkjøpet av RRCM. EBITDA i 2019 inkluderer også en gevinst på MNOK 107 knyttet til salg av Kongsberg Evotec. I 2018 var EBITDA påvirket negativt av MNOK 110 i integrasjonskostnader. KDA har økt sin EBITDA fra MNOK 863 til MNOK 1.157 (MNOK 990 ekskl. IFRS16) fra 2018 til 2019, mens EBITDA i KM økte fra MNOK 594 til MNOK 1.151 (MNOK 855 ekskl. IFRS16).

Resultat

Resultat før skatt ble MNOK 967, mot MNOK 844 i 2018. Resultat etter skatt ble MNOK 717, tilsvarende NOK 3,89 per aksje i 2019, mot MNOK 704 i 2018. Avkastning

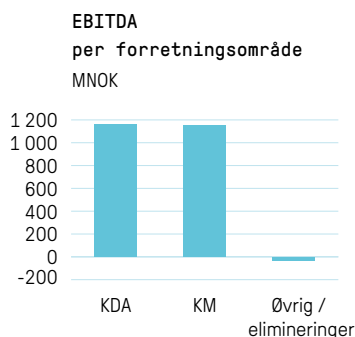
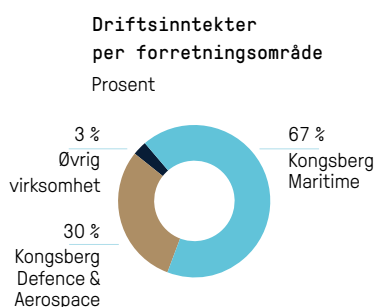
på gjennomsnittlig sysselsatt kapital (ROACE) var 10,0 prosent i 2019 (12,5 prosent i 2018).

KONGSBERG's utbyttepolitikk fastslår at utbyttet over tid skal utgjøre mellom 40 og 50 prosent av selskapets ordinære årsresultat etter skatt. Styret foreslår et ordinært utbytte for regnskapsåret 2019 på samme totalnivå som for regnskapsåret 2018, MNOK 450. Dette tilsvarer NOK 2,50 per aksje (2,50), samt et program for tilbakekjøp av egne aksjer for inntil MNOK 500. Styret vil i tillegg be generalforsamlingen om fullmakt til å utbetale et tilleggsutbytte på opptil MNOK 1.800, tilsvarende NOK 10.00 per aksje. Antall utestående aksjer per 31.12.19 var 179.990.065.

Kontantstrøm

KONGSBERG hadde en positiv kontantstrøm fra driftsaktiviteter på MNOK 2.006 (MNOK 2.189) i 2019. Denne består i hovedsak av EBITDA på MNOK 2.279, justert for endringer i omløpsmidler, kortsiktig gjeld, netto endring i investeringer i tilknyttede og felleskontrollerte selskaper, andre tidsavgrensninger og betalt skatt.

I 2019 var det en negativ kontantstrøm knyttet til investeringsaktiviteter på MNOK 5.174 (MNOK 382). Av dette var MNOK 4.464 knyttet til kjøp og salg av virksomhet, hovedsakelig oppgjør for Rolls Royce Commercial Marine. MNOK 534 er knyttet til netto kjøp/salg av eiendom, ▶

► anlegg og utstyr, og MNOK 173 er knyttet til aktivert egenutvikling. Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter er negativ med MNOK 1.258, i hovedsak knyttet til nedbetaling av gjeld, betalt utbytte og rentekostnader.

Netto endring betalingsmidler, etter effekt av valutakursendringer ble negativ med MNOK 4.384 (MNOK 7.082).

Kapitalstruktur

I 2019 endret KONGSBERG sin finansielle policy, og satt som viktigste prioritering for kapitalallokering å alltid ha en solid balanse gjennom å ha netto gjeld på nivå med EBITDA som et langsiktig gjennomsnitt, dog at netto gjeld ikke skal overstige det dobbelte av EBITDA. Dette sikrer balanse mellom kreditor og aksjonær, samt gir trygghet for KONGSBERGs leverandører og kunder. Dette er viktig, ettersom KONGSBERG er involvert i leveranser som strekker seg over mange år.

Prioriteringene for kapitalallokering hensyntar også selskapets utbyttepolicy, og er ytterligere forklart i note 5 i årsrapporten. Per 31.12.19 var KONGSBERGs netto gjeld/EBITDA -0,69.

Konsernets egenkapital per 31.12.19 var MNOK 12.810, som utgjorde 32,5 prosent av totalkapitalen. Netto rentebærende gjeld (betalingsmidler fratrukket rentebærende gjeld) var MNOK -1.565. Langsiktig rentebærende gjeld bestod per årsslutt i hovedsak av fem langsiktige obligasjonslån på til sammen MNOK 3.450. I tillegg hadde konsernet et obligasjonslån på MNOK 550 med forfall i mars 2020. Per 2019 var konsernets syndikerte lånefasilitet på MNOK 2.300 ubenyttet. Fasiliteten løper til 15.3.23.

KONGSBERG har historisk hatt store svingninger i arbeidskapitalen på grunn av ulike betalingsstrukturer for store prosjekter i KDA. Dette ventes å fortsette.

Valuta

Konsernets finanspolicy innebærer at vesentlige kontrakter skal valutasikres ved inngåelse, og disse blir i hovedsak sikret med valutaterminkontrakter (virkelig verdisikringer). Konsernet bruker i særskilte tilfeller terminkontrakter som kontantstrømsikringer, for eksempel ved store tilbud der sannsynligheten for kontrakt er svært høy. Konsernet benytter sikringsbokføring for inngåtte terminkontrakter, hvilket

		Kongsberg			
		KONGSBERG	Kongsberg	Kongsberg	Øvrig /
		konsolidert	Defence & Aerospace	Maritime	elimineringer
MNOK					
Driftsinntekter	2019	24 081	7 245	16 038	798
	2018	14 381	6 104	7 545	732
EBITDA	2019	2 279	1 157	1 151	(29)
	2018	1 394	863	594	(63)
EBITDA-margin	2019	9,5 %	13,7 %	7,2 %	(3,6 %)
	2018	9,7 %	14,1 %	7,9 %	(8,6 %)
Ordreinngang	2019	32 452	16 060	15 469	923
	2018	16 574	6 885	8 884	805

- ▶ innebærer at verdiendringer på sikringsinstrument og -objekt balanseføres.

Ved utgangen av 2019 var beholdningen av terminkontrakter knyttet til virkelig verdisikringer MNOK 15.122 målt til avtalte kurser. Disse terminkontraktene hadde en netto negativ virkelig verdi på MNOK 60. I tillegg hadde konsernet en beholdning på MNOK 229 i kontantstrømsikringer målt til avtalte kurser, bestående av terminkontrakter. Kontantstrømsikringene hadde en samlet netto negativ virkelig verdi per årsslutt på MNOK 11.

UTSIKTER FOR 2020

KONGSBERG går inn i 2020 med sterke posisjoner og en solid balanse. I 2019 var ordreinngangen sterk, og ordreserven ved inngangen til 2020 var på MNOK 33.129, en dobling fra fjoråret. Ca. MNOK 7.000 av økningen kommer fra oppkjøpte selskap. Ved inngangen til 2020 opplevde verden utbrudd av et nytt virus, COVID-19. Utbruddet som startet i Asia, har nå spredd seg til resten av verden. I mars ble det lansert en rekke tiltak, i Norge og resten av verden, både for å begrense spredning av viruset, og for å

støtte næringslivet. Blant tiltakene er stenging alle skoler og universiteter, strenge restriksjoner på reiser og mange tiltak som begrenser både enkeltpersoners og bedrifters mulighet til å operere normalt. Det har også blitt lansert en rekke tiltak for å hjelpe næringslivet gjennom den utfordrende situasjonen som for store deler av industrien vil være svært krevende. KONGSBERG vil heller ikke være upåvirket av situasjonen. Begrensningene som så langt er lagt gjør spesielt den reiserelaterte delen av operasjonene utfordrende å gjennomføre. Dette er spesielt påvirke ettermarkedet i KM både som følge av reiserestriksjoner og redusert aktivitet hos kunder. Samtidig gjør begrensningene i folks muligheter til å bevege seg fritt og stenging av skoler påfulgt av hjemmeundervisning, ansatte i karantene m.m. det utfordrende i forhold til arbeidssituasjon. KONGSBERG har implementert, og implementerer fortløpende, forebyggende tiltak, både for å beskytte egne ansatte og forretningsforbindelser, samt for å i størst mulig grad sikre normal drift. Den økonomiske konsekvensen som følge av virusutbruddet er det for tidlig å forutsi, men det synes uunngåelig at det også vil påvirke KONGSBERGs aktivitet og resultater i tiden fremover.

Det er også utfordrende å forutsi konkrete effekter av virusutbruddet i markedene KONGSBERG opererer i. Forsvarsmarkedet har de siste årene vært sterkt og det har vært god etterspørsel etter KONGSBERGs produkter og tjenester. Store deler av det maritime markedet har vært utfordrende i 2019, fartøyskontraheringen endte på et historisk lavt nivå og konkurransen om tilgjengelige prosjekter er høy. Som følge av den pågående virussituasjonen har kontrahering av nye fartøyer vært lav også de første månedene av 2020. Til tross for dette har KONGSBERG god ordreinngang i begynnelsen av året. Dette kommer hovedsakelig fra området Sensors & Robotics samt ettermarkedet hvor KONGSBERG har utstyr installert på over 30.000 fartøyer.

Av den solide ordreserven er om lag halvparten, MNOK 16.700 planlagt levert innværende år. Ordreinngang fra ettermarkedet er normalt ikke en del av ordreserven og kommer i tillegg.

STRATEGI FREMVER OG PRIORITERINGER I 2020

KONGSBERG er et globalt teknologikonsern som leverer systemer og løsninger med ekstrem ytelse for ekstreme forhold. KONGSBERG sine leveranser er ofte av strategisk betydning for våre kunder, og bidrar til å dekke viktige bærekraftige samfunnsbehov og utviklingstrender innen blant annet sikkerhet, energi, transport og klima. Vår teknologi gjør kritiske operasjoner for fremtidens bærekraftige løsninger mulige.

KONGSBERGs fokus er å sikre vår konkurransekraft og

I 2019 var ordreinngangen sterk, og ordreserven ved inngangen til 2020 er MNOK 33.129, en dobling fra fjoråret.

- ▶ samtidig legge grunnlaget for bærekraftig og lønnsom vekst. Veksten skal komme gjennom en kombinasjon av organisk vekst og oppkjøp. Den organiske veksten baseres på videreutvikling og utvidelse av eksisterende produkter, tjenester og markedsposisjoner, samt utvikling eller sammen-setning av nye produkter til nye markeder. KONGSBERG investerer kontinuerlig i produkt- og systemutvikling og har som mål å opprettholde en ledende posisjon for innovasjon og teknologiutvikling innen konsernets kjerne-områder.

KONGSBERG har verdensledende produkter og systemer for det internasjonale forsvarsmarkedet. Hovedfokus for KDA er å sikre strategisk viktige kontrakter, og oppnå vekst i utvalgte geo-

grafiske områder både gjennom egen aktivitet og sammen med partnere. KONGSBERG har som mål å fortsette å være en strategisk partner til Norge, å bli en ledende forsvarsleverandør i Nord-Europa, og å forsterke vår posisjon i USA. Gjennom sterke allianser med partnere i USA har KONGSBERG hatt viktige gjennombrudd med blant annet missiler og luftvernssystemer i det amerikanske markedet, og det er viktig å sikre og videreutvikle disse alliansene. KONGSBERG har et godt og langvarig samarbeid med det norske Forsvaret og dette er viktig for fortsatt internasjonal suksess.

KONGSBERG har ledende posisjoner innen det maritime markedet. Med oppkjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine,

har KM utvidet sin ledende posisjon innen integrerte, avanserte maritime løsninger, og ytterligere forsterket det internasjonale salgs- og serviceapparatet. Etter en vellykket start på synergiuttaket i 2019, skal KM fortsette arbeidet med å ta ut ytterligere synergier. KM har identifisert to viktige fokusområder: (i) Grønn shipping, (ii) Intelligente fartøy, hvor våre teknologier er ledende globalt og hvor de bidrar til både mer effektive og mer bærekraftige løsninger for den maritime sektoren.

KDI er godt posisjonert for å bli en nøkkelspiller innen den digitale transformasjonen. I 2019 har KDI hatt to viktige gjennombrudd: (i) Lanseringen av "Vessel Insight", et avansert system for å digitalt koble et fartøy til land ▶

PRIORITERINGER FOR FORRETNINGSOMRÅDENE I 2020

Kongsberg Defence & Aerospace

- Sikre god gjennomføring av de store, pågående forsvarsprogrammene
- Ta en ledende posisjon som forsvarsleverandør i Nord-Europa
- Ytterligere forsterke eksisterende posisjoner i USA
- Sikre strategisk viktige kontrakter
- Videreutvikle samarbeidet med Patria, og sammen med KAMS utvikle en sterk, internasjonal aktør innen militært vedlikehold
- Sikre internasjonale markedsmuligheter og industri-samarbeid knyttet til norske forsvarsinvesteringer

Kongsberg Maritime

- Jobbe videre med harmonisering av produkter og uttak av ytterligere synergier fra oppkjøpet av RRCM
- Forbedre lønnsomheten
- Sikre og ta nye markedsposisjoner innenfor nye og etablerte hovedsegmenter

Kongsberg Digital

- Satse videre på digitalisering av det maritime markedet gjennom "Vessel Insight"
- Sikre videre utvikling av området gjennom ordre-inngang fra satsingsområder som for eksempel "Dynamisk Digital Tvilling"
- Bidra til innovasjon og digital transformasjon på den skybaserte plattformen "Kognifai" gjennom samarbeid med partnere
- Sikre at KDI har nødvendige ressurser til å ta sterke posisjoner innen prioriterte områder

- ▶ gjennom den digitale plattformen “Kognifai” (prosessering av data fra utstyret om bord utviklet for den maritime industrien).
- (ii) Levert en “Dynamisk Digital Tvilling” av Nyhamna til Shell. Et viktig fokusområde for KONGSBERG er å sørge for at KDI har de nødvendige ressursene og kapasitet til å ta en sterk posisjon innen disse kjerneområdene.

Kursen på KONGSBERG-aksjen økte fra NOK 117,60 ved utgangen av 2018 til NOK 138,00 ved utgangen av 2019. Dette gir en markedsverdi ved utgangen av 2019 på MNOK 24.840.

KONGSBERG-AKSJEN OG AKSJEEIERFORHOLD

KONGSBERG skal gi aksjemarkedet relevant og utfyllende informasjon som grunnlag for en balansert og korrekt verdisetting av aksjen. Konsernet legger vekt på en åpen dialog med aksjemarkedet og media.

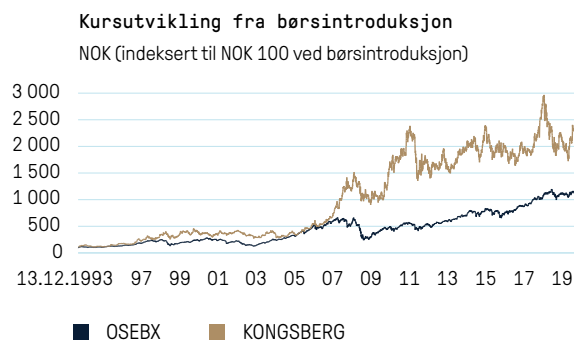
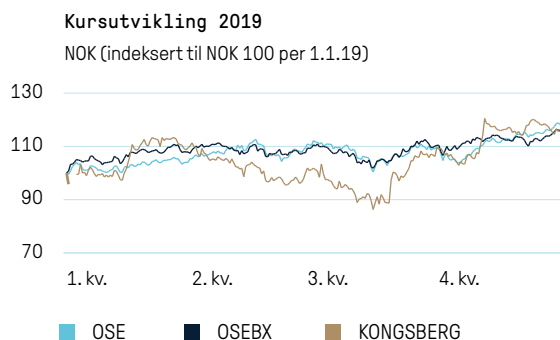
Kursen på KONGSBERG-aksjen økte fra NOK 117,60 ved utgangen av 2018 til NOK 138,00 ved utgangen av 2019. Dette gir en markedsverdi ved utgangen av 2019 på MNOK 24.840. Inkludert utbytte på NOK 2,50 per aksje ble avkastningen i 2019 på 19,7 prosent. Hovedindeksen på Oslo Børs (OSEBX) steg i samme periode med 16,5 prosent. Per 31.12.19 hadde KONGSBERG 12.680 aksjeeiere (11.594). Selskapet hadde

895 (902) utenlandske eiere som til sammen eide 19,78 prosent av aksjene (17,37 prosent). Staten, ved Nærings- og fiskeridepartementet, er største eier med 50,001 prosent av aksjene. De ti største eierne hadde ved årsskiftet til sammen 70,79 prosent (71,34) av aksjene. Antall aksjer utstedt er 179,99 millioner, hver pålydende NOK 1,25. Ved utgangen av 2019 eide KONGSBERG totalt 16.779 (19.869) egne aksjer.

KONGSBERG har betalt utbytte til aksjeeierne i alle år siden børsnoteringen i 1993, bortsett fra i 2000 og 2001. Utbyttepolicyen sier at utbytte over tid skal utgjøre mellom 40 og 50 prosent av selskapets ordinære årsresultat etter skatt. Ved fastsettelse av størrelsen på utbyttet vil det tas hensyn til forventet fremtidig kapitalbehov.

På generalforsamlingen 14.5.19 ble det besluttet et ordinært utbytte på NOK 2,50 per aksje for 2018.

For regnskapsåret 2019 foreslår styret å betale et ordinært utbytte på totalt MNOK 450 (MNOK 450), tilsvarende NOK 2,50 per aksje (NOK 2,50 per aksje), i tillegg vil styret be generalforsamlingen om fullmakt til å utbetale et tilleggsutbytte på opptil MNOK 1.800, tilsvarende NOK 10,00 per aksje. Utbyttet utgjør opptil 314 prosent (64,2 prosent) av ordinært årsresultat. I tillegg foreslås det overfor generalforsamlingen å gi styret fullmakt til et tilbakekjøpsprogram av egne aksjer for sletting for inntil MNOK 500. Begge fullmaktene er gyldige frem til neste generalforsamling. Totalt, inkludert tilbakekjøpsprogrammet, foreslås det tilbake-

- ▶ ført inntil MNOK 2.750 til aksjonærene.

I 2019 ble det omsatt 30,3 millioner (48,9 millioner) KONGSBERG-aksjer fordelt på 146.762 (237.274) transaksjoner. Selskapet arbeider aktivt med å øke interessen for aksjen gjennom aktiviteter mot investormarkedet. KONGSBERG er jevnlig representert på "roadshows", møter og konferanser både i og utenfor Norge. Målet for 2020 er å opprettholde aktiviteten mot investormarkedet. Det avholdes faste investorpresentasjoner ved hver kvartalsrapportering.

Styret ser på medarbeideres aksjeeierskap som positivt. Hvert år arrangeres det aksjeprogram for ansatte hvor ansatte i konsernet kan kjøpe aksjer i selskapet. Våren 2019 ble konsernets årlige aksjeprogram for ansatte gjennomført for 23. gang. Aksjer blir videresolgt til de ansatte med 20 prosent rabatt på markedskurs.

I 2019 ble de ansatte tilbudt aksjer for inntil NOK 30.000 etter rabatt. Det ble solgt 875.151 (446.868) aksjer til en kurs på NOK 98,40 (20 prosent rabatt på markedskursen 115,90). 3.225 (2.269) ansatte benyttet seg av tilbudet.

RISIKOFAKTORER OG RISIKOSTYRING

KONGSBERG er eksponert for ulike former for risiko som styret følger utviklingen av gjennom behandling av enkeltsaker og risikorapportering til styret. Styret mener det er god balanse mellom konsernets samlede risiko og konsernets risikobærende evne. Administrasjonen utarbeider månedlige driftsrapporter og kvartalsvise risikorapporter som behandles av styret. Administrasjonen gjør årlige vurderinger av risiko som er av mer generell karakter som presenteres for styret. Administrasjonen gjør risikoanalyser i forbindelse med større investeringer og kunde-kontrakter, strategiske satsinger og ved kjøp og salg av virksomhet. Revisjonsutvalget er et forberedende organ for styret med hensyn til utøvelse av sitt ansvar for behandlingen av finansiell rapportering og relevante vurderingsposter, compliance-saker, samt vurdering av internkontroll og risikostyring i konsernet. Revisjonsutvalget møtes som et minimum i forbindelse med avleggelse av års- og delårsregnskap.

Konsernets virksomhet er internasjonal med leveranse av

høyteknologiske systemer og løsninger i hovedsak til kunder innen offshoremarkedet, handelsflåte og forsvar. Markedsrisikoen vil derfor kunne variere noe innen disse ulike segmentene. Stor internasjonal tilstedeværelse og global avhengighet gjør konsernet sårbare for forhold som påvirker internasjonal handel og verdensøkonomien generelt. Utbruddet av det nye COVID-19-viruset i Asia vinteren 2019, med spredning til resten av verden, påvirker industri og handel globalt. KONGSBERG berøres også av dette, men det er for tidlig å konkludere omfanget av utbruddet. Når dette skrives, 19.3.20, har Norge og en rekke andre land innført strenge reisebegrensninger, skoler og barnehager er stengt, store deler av næringslivet og det offentlige opplever store begrensninger, smittekurven peker oppover og folk oppfordres til i minst mulig grad omgås andre for å begrense spredning. KONGSBERGs operasjoner påvirkes derfor også. Lavere aktivitet i ettermarkedet må forventes som følge av situasjonen. Risiko for forsinkelser i prosjekter er også betydelig økt, både som et resultat av potensielle midlertidige nedstengninger og mangel på innsatsfaktorer. Det er også risiko for forsinkede eller ▶

KONGSBERG er eksponert for ulike former for risiko som styret følger utviklingen av gjennom behandling av enkeltsaker og risikorapportering til styret. Styret mener det er god balanse mellom konsernets samlede risiko og konsernets risikobærende evne.

- ▶ manglende betalinger som følge av at store deler av kundemassen påvirkes. KONGSBERG har implementert og implementerer fortløpende nye forebyggende tiltak både for å beskytte egne ansatte og forretningsforbindelser, samt i størst mulig grad sikre normal forretningsdrift.

Offshoremarkedet omfatter leting, utbygging, utvinning og transport av olje og gass. I tillegg kommer støttefunksjoner som forsyningstjenester og driftsstøtte, samt vedlikehold og service på plattformer og fartøy. KONGSBERG er leverandør av produkter og tjenester til alle disse segmentene. Etterspørsel etter energi og oljeprisutvikling påvirker investeringsviljen i dette markedet. I tillegg vil investeringsnivåene kunne variere mellom ulike geografiske områder avhengig av blant annet oljereserver og nivået på lete- og produksjonsaktivitetene. Til tross for god utvikling innen enkeltsegmenter, som for eksempel LNG, har det generelt vært en negativ utvikling de siste årene innen olje-, gass- og offshoremarkedet. Et vedvarende svakt marked hvor også markeder som har vært gode det siste året påvirkes vil øke konsernets risiko og påvirke konsernets aktivitetsnivå.

Markedet for handelsskip omfatter alle typer skip fra enkle tørrlastskip til avanserte tankskip. Passasjerskip i cruise- og fergetrafikk er også en viktig del av handelsflåten. Kontrahering av nye skip henger tett sammen med forventet utvikling av transportbehov. Utviklingen i verdensøkonomien påvirker behovet for sjøveistransport av mennesker, energi, råvarer og ferdigprodukter. I tillegg vil type skip og geografiske områder kunne påvirke markedet. Markedet for nybygg av fartøy er innen flere segmenter på et lavt nivå sammenlignet med tidligere år og det er usikkerhet

Gjennom oppkjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine har konsernet utvidet KMs leveranseomfang, og således redusert risikoen for marginalisering.

knyttet til videre utvikling.

Lavere aktivitet innen nybygging av fartøy har medført økt konkurranse og større risiko for at KM skal bli marginalisert. Mer krevende olje- og gassfelt og økt kostnadsfokus i bransjen generelt, skaper nye nisjer i markedet og dette skaper igjen behov for nye teknologiske løsninger. Gjennom oppkjøpet av RRCM har konsernet utvidet KMs leveranseomfang, og således redusert risikoen for marginalisering.

Oppkjøpet av RRCM i 2019 er en betydelig transaksjon for konsernet, og det har vært avgjørende å gjennomføre en vellykket og rask integrering av virksomheten i KM. Dette har KONGSBERG så langt lykkes med og vi er foran planen med integrering og restruktureringen av selskapet. Risikoen knyttet til oppkjøpet er etter styrets vurdering ivarettatt på en god måte.

I forsvarsmarkedet leveres produkter og systemer til både land-, luft- og sjøbasert forsvar.

På grunn av strenge sikkerhetskrav og vern av ulike lands egen forsvarsindustri, er det ofte vanskelig for en forsvarsleverandør å vinne forsvarskontrakter utenfor egne landegrenser. Det er betydelig proteksjonisme både i Europa, USA, og forsvarsmarkedet generelt. Likevel er det muligheter gjennom langsiktige relasjoner og nisjeprodukter, og dette er til dels ivarettatt gjennom relasjo-

ner KONGSBERG har med store utenlandske forsvarsbedrifter.

Generelt kan vi si at KONGSBERG opererer i markeder som i stor grad påvirkes av den teknologiske utviklingen og hvor det er risiko for at ny teknologi kan påvirke KONGSBERGs ledende posisjon. I tillegg vil generelle konjunktursvingninger påvirke markedene, både i ulik grad og på ulikt tidspunkt. Eksportkontrollregelverk og sanksjoner vil kunne innebære en usikkerhet i forhold til markedsmuligheter.

Konsernets verdiskaping består i hovedsak av leveranser av systemer og løsninger med høy teknologisk kompleksitet, og leveransene er i hovedsak organisert som prosjekter. Effektiv styring av prosjekter er derfor en viktig suksessfaktor for å redusere risiko. KONGSBERG har etablert mål for prosjektledelse basert på intern og ekstern "best practice", og prosjektledere gjennomgår interne opplæringsprogram. Inntektene i prosjektene er kontraktfestet, og usikkerheten i prosjektene er i stor grad knyttet til vurdering av gjenstående kostnader og fastsettelse av fullføringsgrad, men også motpartsrisiko og garantiforpliktelser. Konsernet har etablert prinsipper for kategorisering av prosjekter med hensyn til teknologisk kompleksitet og utviklingsinnhold. Dette legger grunnlaget for vurdering av gjennomførings-

- ▶ risiko og resultatuttak i prosjektene.

KONGSBERG er eksponert for finansielle risikoer som valuta-risiko, renterisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko. Målet er å redusere de finansielle risikoelementene for å bidra til forutsigbarhet i konsernet. KONGSBERGs finansielle risiko styres sentralt etter de retningslinjene styret har vedtatt i konsernets finanspolicy. Konsernets finansielle risikostyring er beskrevet i [note 5](#) til årsregnskapet, "Styring av kapital og finansiell risiko". Konsernets kundemasse er differensiert, og består i hovedsak av offentlige kunder og større private selskaper i en rekke land. Historisk sett har konsernet hatt lave tap på kundefordringer. Tiltak for å begrense risikoeksponeringen iverksettes fortløpende der det vurderes som nødvendig. Konsernets likviditetsrisiko styres sentralt ved krav til fornyelse av lån i god tid før forfall, samt bruk av prognoser for likviditet.

Med en stor andel kontrakter i ulike valutaer er konsernets inntekter påvirket av svingninger i valutakurser. KONGSBERGs finanspolicy innebærer at vesentlige kontrakter skal valutasikres ved inngåelse, og disse blir i hovedsak sikret med valutaterminkontrakter (virkelig verdisikringer). Konsernet bruker i særskilte tilfeller terminkontrakter som kontantstrømsikringer, for eksempel ved store tilbud der sannsynligheten for kontrakt er svært høy.

KONGSBERG har store bokførte verdier i balansen som forsvares av fremtidige kontantstrømmer. Ved en reduksjon av kontantstrømmene vil dette kunne påvirke verdien av eien-delene. I 2016 kjøpte KONGSBERG 49,9 prosent av aksjene i Finske Patria som har en bokført verdi på MNOK 2.656. Resultatene i Patria har svekket seg siden oppkjøpet.

Vedvarende svake resultater fra Patria vil kunne medføre at det blir utfordrende å forsvare disse verdiene.

KONGSBERG har over flere år bygget opp og videreutviklet compliance-funksjoner. Det er etablert regelverk, samt oppfølgings- og rapporteringssystemer for håndtering av risiko på områder som eksempelvis anti-korrupsjon, eksportkontroll og sanksjoner, leverandørkjeden og varsling av kritikkverdige forhold. Opplæring innenfor området etikk og compliance gjennomføres i hele organisasjonen, både i Norge og internasjonalt.

Vi gjennomfører periodisk evaluering av vårt compliance og antikorrupsjonsprogram. Det ble siste gang gjennomført en ekstern evaluering av Kongsberg Gruppen ASA (morselskapet) i 2017. Våre forretningsområder har i 2017 og 2018 gjennomført interne revisjoner opp mot tilsvarende kriterier. Evalueringene bekrefter at programmet overholder nasjonale og internasjonale lover, samtidig som det gir viktige innspill til vårt arbeid med kontinuerlig forbedring. En ny evaluering vil bli gjennomført i 2020.

Styret vurderer KONGSBERGs compliance-program til å være på et godt nivå.

Som et høyteknologisk selskap er KONGSBERG konstant eksponert for eksterne trusler tilknyttet datasikkerhet, og er under konstant press fra ulike eksterne aktører. I hovedsak er man utsatt for virusangrep, forsøk på "hacking", sosial manipulering og svindelforsøk. Overvåking og tiltak for å forhindre angrep har høy prioritet og fokus hos ledelsen. Hovedfokus med arbeidet imot dataangrep er rettet mot overvåking og forebyggende tiltak, hvor avansert teknologi benyttes. Dette, sammen med informasjon til og opplæring av alle ansatte, bidrar til at konsernet

kontinuerlig forbedrer evnen til å stå imot disse truslene.

TEKNOLOGI, FORSKNING OG UTVIKLING

En betydelig andel av KONGSBERG sin verdiskaping består av utvikling av høyteknologiske løsninger til det nasjonale og internasjonale markedet. KONGSBERG sin teknologiplattform er systematisk bygget opp gjennom mange år, og er en viktig forutsetning for konkurransevnen. Det er en betydelig overføringsverdi av teknologi mellom de ulike deler av konsernet. Det bygges opp fremtidsrettet teknologikompetanse innenfor digitalisering i KDI. Videre arbeides det aktivt sammen med våre sentrale teknologipartnere for å videreutvikle vår teknologiplattform. KONGSBERG satser kontinuerlig på produkt- og systemutvikling, både egenfinansiert og gjennom kundefinansierte programmer. Totale kostnader til produktutvikling utgjør over tid om lag ti prosent av driftsinntektene.

SAMFUNNSANSVAR

KONGSBERG skal stå for en bærekraftig utvikling hvor det er balanse mellom resultater, verdiskaping og samfunnsansvar. Bærekraft og samfunnsansvar er integrert i konsernets strategiprosesser. Bærekraftig teknologisk innovasjon er et sentralt element for å bidra til å løse de store globale utfordringene verden står overfor. For KONGSBERG betyr dette forretningsmuligheter i flere markeder sett i lys av vår brede teknologi- og kompetanseplattform. Vi er bevisst den risiko som ▶

er knyttet til vår “license to operate” både med hensyn til overholdelse av lover og regler, samt utvikling med hensyn til ressursknapphet, uro i verdenssituasjonen, utvikling i globale megatrender med videre. KONGSBERG har, og vil fortsette å ha, stort fokus på antikorrupsjon og samfunnsansvar i leverandørnettverket, samt oppfølging av menneske- og arbeidstakerrettigheter både i egen organisasjon og hos våre forretningspartnere. Det henvises til kapitlet om bærekraft for en nærmere beskrivelse av konsernets arbeid med bærekraft og samfunnsansvar.

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Styret er opptatt av at det arbeides med helse, miljø og sikkerhet (HMS) på en måte som skaper høy trivsel og et godt arbeidsmiljø. Helse, miljø og sikkerhet er viktig for KONGSBERG og er en del av

vår “license to operate”. Et grunnleggende prinsipp er at HMS-arbeidet skal være forebyggende. Styret følger HMS-arbeidet tett, og gjennomgår HMS-rapportene hvert kvartal. I 2019 ble ni felles “KONGSBERG Life-Saving Rules” introdusert som hovedtema for felleskampanjen “Global HSE Day”. Gjennom året er det gjennomført ulike opplæringstiltak og kampanjer som, med bakgrunn i gjennomførte risikoanalyser og hendelser som har skjedd, medvirker til å forebygge at nye hendelser skjer og vil fremme en god HMS-kultur. Risikoanalyser gjennomføres regelmessig og er en viktig del av det forebyggende HMS-arbeidet. Utviklingen i antall arbeidsrelaterte hendelser med og uten fravær (“TRI”) har økt fra 1,6 i 2018 til 2,3 i 2019. Antall registrerte hendelser som medførte fravær viser en økning fra 17 i 2018 til 30 i 2019. Disse økningene har sin årsak i integrasjon av Commercial Marine i Kongsberg Gruppen som med sin aktivitet og operasjoner, i et HMS-perspektiv,

har en noe høyere risiko. Det er fortsatt et lavt sykefravær i konsernet, 2,6 prosent, på samme nivå som i 2018. For virksomhetene i Norge er sykefraværet 3,1 prosent, sammenlignet med 3,0 prosent i 2018. Det arbeides systematisk med oppfølging av sykemeldte, med spesielt fokus på å få langtidssykemeldte raskere tilbake i jobb. Ytterligere detaljer om bærekraftige nøkkeltall innen HMS finnes i konsernets bærekraftrapport, [side 87](#).

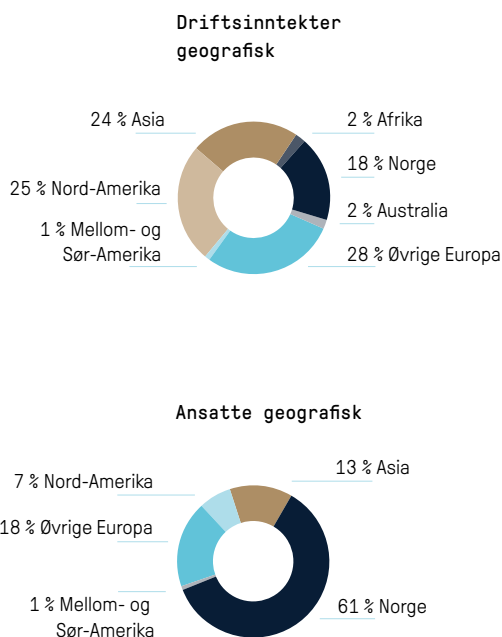
Alle medarbeidere i Norge har tilgang til bedriftshelsetjeneste. I de utenlandske virksomhetene varierer dette i tråd med lokal praksis og lovgivning. Ved utgangen av 2019 var 40 prosent av KONGSBERGs medarbeidere ansatt utenfor Norge. Dette krever stor oppmerksomhet og innsikt i problemstillinger knyttet til helse, miljø og sikkerhet i de aktuelle land.

Også integrasjon av de nye selskapene i konsernet har blitt gitt stor oppmerksomhet. Gjennom god erfaringsutveksling er det etablert god, felles kunnskap om enhetenes ulike HMS risikoområder.

KLIMA OG MILJØ

Klima- og miljøregnskapet gir en oversikt over KONGSBERGs forbruk av energi, utslipp av klimagassen CO₂ og avfallshåndtering. Konsernets største positive bidrag i forhold til klimautfordringene er at et økende antall av våre produkter og løsninger på forskjellig vis bidrar til reduserte utslipp for våre kunder. Dette er sentralt i vår forretningsstrategi.

En detaljert oversikt over klima- og miljøregnskapet for 2019 finnes i konsernets bærekraftrapport for 2019, se kapittel om klima.

- Konsernet har vedtatt et mål om å redusere årlig utslipp av klimagassen CO₂ med 20 prosent relativt til omsetningen innen utgangen av 2020, med basis i tall per 31.12.15. KONGSBERG har endret seg vesentlig i løpet av 2019, i forbindelse med oppkjøp og integrering av Commercial Marine og Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS), tidligere AIM Norway. Dette gir seg utslag i klimaregnskapet også, og gjør sammenligning vanskelig. Sammenlignet med 2015 har vi ikke oppnådd reduksjon verken målt i absolutte tall eller relativt til omsetning. Utslipp for konsernet eksklusive oppkjøpte selskaper er for 2019 på tilnærmet samme nivå som for 2015.

Våre direkte og indirekte utslipp, som gjelder energiforbruk, viser en reduksjon både i forhold til omsetning og ansatte. Det samme gjelder for utslipp relatert til frakt av varer. Utslipp relatert til flyreiser viser en økning ift omsetning/ansatte. Dette skyldes i hovedsak betydelig økning av kundestøtteaktiviteten i KM som følge av oppkjøpet av Commercial Marine. Dette er en organisasjon med høy grad av reiserelatert aktivitet.

Det er ikke rapportert alvorlige hendelser knyttet til forurensing av miljøet i 2019.

PERSONAL OG ORGANISASJON

Antall medarbeidere	31.12.19	31.12.18
Kongsberg Defence & Aerospace	2 917	2 448
Kongsberg Maritime	7 212	3 794
Øvrige	664	600
Totalt i konsernet	10 793	6 842
Andel utenfor Norge	40 %	34 %

KONGSBERG har en unik og sterk kultur som er utviklet over mange år. Individuer og team som etter-

En viktig forutsetning for å lykkes langsiktig er at KONGSBERG forvalter medarbeidernes kompetanse på en god måte. Konsernet arbeider med økt utveksling av kunnskap og medarbeidere mellom forretningsområdene.

lever våre verdier og demonstrerer god adferd skal verdsettes. Denne kulturen skal bidra til at vi tiltrekker oss de med kompetanse og adferd som løser morgendagens tekniske utfordringer på en bærekraftig måte. Samarbeid er grunnleggende for vår virksomhet. I 2019 ble "Collaboration Award" delt ut for andre gang, for å anerkjenne "team" og prosjekter hvor denne verdien har vært avgjørende for et vellykket resultat.

Ledelse i KONGSBERG handler om å skape verdier og å oppnå resultater gjennom andre. Nøkkelen til suksess ligger i kombinasjonen av godt lederskap og dedikerte medarbeidere. Lederen skal utøve sitt lederskap basert på våre verdier, etiske retningslinjer og ledelsesprinsipper. Våre ledere skal skape et miljø der våre ansatte vil trives og har suksess for å møte de strategiske prioritetene i kundetilfredshet, innovasjon og operasjonell excellence. På bakgrunn av dette har vi Leadership@KONGSBERG, som skal bidra til å tydeliggjøre og kvalitetssikre prosesser for målsetting, måloppfølging og evaluering av alle våre medarbeidere.

En viktig forutsetning for å lykkes langsiktig er at KONGSBERG forvalter medarbeidernes kompetanse på en god måte. Konsernet arbeider med økt utveksling av kunnskap og medarbeidere mellom forretningsområdene. Gode arbeidsprosesser og

utviklingsmuligheter er viktige virkemidler for å rekruttere og beholde gode medarbeidere. KONGSBERG legger stor vekt på kompetanseutvikling, og arbeider kontinuerlig med å videreutvikle våre ansatte. 54 prosent av de ansatte i KONGSBERG har høyere utdanning.

I samarbeid med utdanningselskapet Kongsberg Technology Training Centre AS, hvor KONGSBERG er deleier, utdanner konsernet fagarbeidere innenfor flere fagområder. I 2019 var det totalt 71 lærlinger. I tillegg legger konsernet til rette for, og stimulerer til, at egne ansatte kan ta fagbrev som privatist, såkalt praksiskandidat.

Samarbeidet med medarbeidernes fagforeninger og organisasjoner gjennom de etablerte samarbeids- og representasjonsordningene er godt, og gir verdifulle bidrag til å møte konsernets utfordringer på en konstruktiv måte.

MANGFOLD

Mangfold og likestilling er verdiskapende og gir økt konkurransekraft. Det gir større bredde i tankesett og i påvirkning av selskapets strategi og handling. Derfor jobber vi systematisk og målrettet med å rekruttere, utvikle og beholde personer med

- variasjon i etnisk bakgrunn, nasjonal opprinnelse, hudfarge, språk, religion, livssyn, alder og kjønn.

Totalt 2.018 (18,7 prosent) av de ansatte er kvinner, og to av fem aksjonærvalgte medlemmer i styret er kvinner. Per 31.12.19 inngår to kvinner i konsernledelsen. Selskapet er opptatt av å fremme likestilling og hindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene. Det er etablert mål på kort og lang sikt for å bidra til å øke kvinneandel i konsernet, både med hensyn til ansettelser og lederstillinger. I den grad det er mulig, søker KONGSBERG å tilpasse arbeidsforholdene, slik at også personer med nedsatt funksjonsevne kan ta arbeid i bedriften. Mangfold følges særlig opp av styrets kompensasjonsutvalg. Styret vurderer at konsernet er i overensstemmelse med gjeldende regelverk på området.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

KONGSBERG har som mål å ivareta og øke interessentenes verdier gjennom å drive lønnsom, vekstorientert industriell utvikling i et langsiktig, bærekraftig og internasjonalt perspektiv. God eierstyring og selskapsledelse skal

reducere risikoen ved virksomheten, samtidig som konsernets ressurser skal utnyttes på en effektiv og bærekraftig måte, og gjennom dette sikre størst mulig verdiskaping. Verdiene som skapes, skal komme aksjeeiere, medarbeidere, kunder og samfunnet til gode.

Styret legger vekt på at konsernets styringsdokumenter gjennomgås årlig og oppdateres, slik at de i størst mulig grad er i overensstemmelse med "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse" (NUES).

I henhold til regnskapsloven § 3-3b, skal selskapet utarbeide en redegjørelse om foretaksstyring. Redegjørelsen vil, i henhold til allmennaksjeloven § 5-6, bli gjenstand for behandling på ordinær generalforsamling. Redegjørelsen i årsrapportens kapittel 4 er basert på siste reviderte utgave av anbefalingen av 17.10.18.

LØNN OG ANNEN GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

Styret har et eget kompensasjonsutvalg som blant annet behandler alle vesentlige forhold knyttet til lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte før formell styrebehandling og beslutning. I tråd med norsk aksjelovgivning

har styret også utarbeidet en egen erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte, tatt inn i note 28 i regnskapet.

ÅRSRESULTAT OG DISPONERING

Morselskapet Kongsberg Gruppen ASA hadde i 2019 et årsresultat på MNOK -4. Styret foreslår følgende disponeringer i Kongsberg Gruppen ASA:

Avsatt utbytte	MNOK	450
Fra egenkapital	MNOK	(454)
Totalt disponibelt	MNOK	(4)

Forslaget til utbytte utgjør 63 prosent av konsernets ordinære årsresultat.

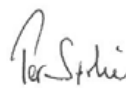
FORTSATT DRIFT

I samsvar med regnskapsloven § 3-3a bekreftes det at forutsetningene om fortsatt drift er til stede. Fremtidige resultatprognoser og konsernets langsiktige strategiske prognoser ligger til grunn for dette. Konsernet er i en god økonomisk og finansiell stilling.

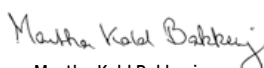
Kongsberg, 19. mars 2020

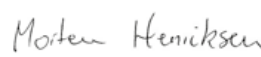
Eivind Reiten
Styrets leder

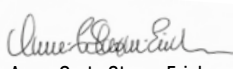
Per A. Sørli
Styremedlem

Martha Kold Bakkevig
Styremedlem

Morten Henriksen
Styremedlem

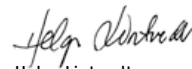
Anne-Grete Strøm-Erichsen
Nestleder

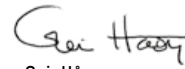
Sigmund Ivar Bakke
Styremedlem

Elisabeth Fossan
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Geir Håøy
Konsernsjef

Årsregnskap og noter

Side

Side

KONGSBERG (KONSERN)

127	<u>Resultatregnskap 1.1.–31.12.</u>
128	<u>Oppstilling over totalresultat for perioden 1.1.–31.12.</u>
129	<u>Oppstilling over finansiell stilling per 31.12.</u>
130	<u>Oppstilling over endring i egenkapital 1.1.–31.12.</u>
131	<u>Kontantstrømpoppstilling 1.1.–31.12.</u>
132	<u>Noter</u>
132	1 <u>Generell informasjon</u>
132	2 <u>Grunnlag for utarbeidelse av konsernregnskapet</u>
133	3 <u>Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper</u>
141	4 <u>Virkelig verdi</u>
142	5 <u>Styring av kapital og finansiell risiko</u>
143	6 <u>Oppkjøp</u>
145	7 <u>Driftssegmenter</u>
148	8 <u>Kundekontrakter</u>
151	9 <u>Andeler i felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper</u>
152	10 <u>Varelager</u>
152	11 <u>Personalkostnader</u>
153	12 <u>Pensjoner</u>
156	13 <u>Eiendom, anlegg og utstyr</u>
157	14 <u>Leieavtaler</u>
158	15 <u>Immaterielle eiendeler</u>
159	16 <u>Test av verdifall på goodwill</u>
161	17 <u>Finansinntekter og finanskostnader</u>
161	18 <u>Skatt</u>
163	19 <u>Resultat per aksje</u>
163	20 <u>Andre langsiktige eiendeler</u>
164	21 <u>Fordringer og kredittrisiko</u>
165	22 <u>Finansielle instrumenter</u>
165	A) <u>Virkelig verdi derivater</u>
165	B) <u>Valutarisiko og -sikring</u>
168	C) <u>Kontantstrømsikringer</u>
169	D) <u>Renterisiko knyttet til lån</u>
170	E) <u>Likviditetsrisiko</u>
171	F) <u>Oppsummering finansielle eiendeler og forpliktelser</u>
172	G) <u>Vurdering av virkelig verdi</u>
172	H) <u>Estimatusikkerhet</u>
172	23 <u>Betalingsmidler</u>
173	24 <u>Aksjekapital</u>
174	25 <u>Avsetninger</u>
175	26 <u>Andre kortsiktige forpliktelser</u>
176	27 <u>Pantstillelser og garantier</u>

176	28 <u>Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte</u>
179	29 <u>Godtgjørelse til ledelsen og styret</u>
181	30 <u>Godtgjørelse til revisor</u>
181	31 <u>Oversikt over konsernselskaper</u>
184	32 <u>Transaksjoner med nærstående parter</u>
185	33 <u>Definisjoner</u>
186	34 <u>Hendelser etter balansedagens utløp</u>

KONGSBERG GRUPPEN ASA

187	<u>Resultatregnskap 1.1.–31.12.</u>
188	<u>Balanse per 31.12.</u>
189	<u>Kontantstrømpoppstilling</u>
190	<u>Noter</u>
190	1 <u>Regnskapsprinsipper</u>
191	2 <u>Egenkapitalavstemming</u>
191	3 <u>Aksjer i datterselskap</u>
192	4 <u>Lønnskostnader og godtgjørelser til revisor</u>
192	5 <u>Pensjoner</u>
193	6 <u>Skatt</u>
194	7 <u>Rentebærende lån og lånerammer</u>
195	8 <u>Garantier</u>
196	9 <u>Nærstående parter</u>
197	10 <u>Valutasikring</u>
199	11 <u>Betalingsmidler</u>
200	<u>Erklæring til årsregnskap</u>
201	<u>Revisjonsberetning 2019</u>
205	<u>Finansiell kalender</u>
205	<u>Kontaktinformasjon</u>

Resultatregnskap 1.1.-31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Driftsinntekter	7, 8	24 081	14 381
Sum inntekter		24 081	14 381
Varekostnader	10	(9 328)	(4 297)
Personalkostnader	11, 12	(8 764)	(5 929)
Andre driftskostnader	30	(3 731)	(2 942)
Resultatandel felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper	9	21	181
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	7, 33	2 279	1 394
Avskrivninger	7, 13	(440)	(350)
Avskrivninger leasingeiendeler	14	(348)	-
Nedskrivninger eiendom, anlegg og utstyr	7, 13	(18)	(6)
Amortiseringer	7, 15	(290)	(93)
Driftsresultat (EBIT)	7, 33	1 183	945
Finansinntekter	17	140	69
Finanskostnader	17	(225)	(170)
Renter på leasingforpliktelse	14, 17	(131)	-
Resultat før skatt		967	844
Skattekostnad	18	(250)	(140)
Årsresultat		717	704
<i>Hvorav</i>			
Aksjeeiere i morselskapet		700	701
Ikke-kontrollerende interesser		17	3
<i>Resultat per aksje i NOK</i>			
- ordinært resultat per aksje / utvannet resultat per aksje	19	3,89	5,58

Oppstilling over totalresultat for perioden 1.1.–31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Årsresultat		717	704
Spesifikasjon av utvidet resultat			
<i>Poster som vil bli reklassifisert over resultatet i etterfølgende perioder</i>			
Endring virkelig verdi:			
– Kontantstrømsikringer valuta	22C	(159)	86
– Rentebytteavtaler/basis swapper	22C	42	(21)
Skatteeffekt kontantstrømsikringer og rentebytteavtaler	18	26	(16)
Omregningsdifferanser valuta		108	70
Sum poster som blir reklassifisert over resultatet i etterfølgende perioder		17	119
<i>Poster som ikke blir reklassifisert over resultatet</i>			
Estimatavvik pensjoner	12	(112)	54
Skatteeffekt estimatavik pensjoner	18	15	(12)
Sum poster som ikke blir reklassifisert over resultatet		(97)	42
Utvidet resultat for perioden		(80)	161
Totalresultat for perioden		637	865
<i>Hvorav</i>			
Aksjeeiere i morselskapet		620	862
Ikke-kontrollerende interesser		17	3

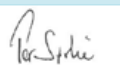
Oppstilling over finansiell stilling per 31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Eiendeler			
<i>Anleggsmidler</i>			
Eiendom, anlegg og utstyr	13	3 924	2 531
Leasingeiendeler	14	2 141	-
Goodwill	15,16	4 272	2 011
Andre immaterielle eiendeler	15	2 215	878
Utsatt skattefordel	18	167	-
Andeler i felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper	9	3 247	3 400
Andre langsiktige eiendeler	20	213	188
Sum anleggsmidler		16 179	9 008
<i>Omløpsmidler</i>			
Varelager	10	3 964	2 174
Kundefordringer	21	6 363	2 802
Andre kortsiktige fordringer	21	998	460
Kundekontrakter, eiendel	8	5 888	2 994
Derivater	22A	376	182
Betalingsmidler	23	5 654	10 038
Sum omløpsmidler		23 243	18 650
Sum eiendeler		39 422	27 658
Egenkapital, forpliktelser og avsetninger			
<i>Egenkapital</i>			
Innskutt kapital		5 933	5 933
Andre reserver		571	554
Opptjent egenkapital		6 249	6 119
Sum aksjeeiere i morselskapet		12 753	12 606
Ikke-kontrollerende interesser		57	20
Sum egenkapital	24	12 810	12 626
<i>Langsiktige forpliktelser og avsetninger</i>			
Langsiktige rentebærende lån	22D	3 469	4 020
Langsiktige leasingforpliktelser	14	1 850	-
Pensjonsforpliktelse	12	974	538
Avsetninger	25	122	128
Utsatt skatt	18	1 350	1 293
Andre langsiktige forpliktelser		36	11
Sum langsiktige forpliktelser og avsetninger		7 801	5 990
<i>Kortsiktige forpliktelser og avsetninger</i>			
Kundekontrakter, forpliktelse	8	10 481	5 157
Derivater	22A	493	580
Avsetninger	25	1 513	515
Kortsiktig rentebærende lån	22D	620	312
Kortsiktige leasingforpliktelser	14	348	-
Andre kortsiktige forpliktelser	26	5 356	2 478
Sum kortsiktige forpliktelser og avsetninger		18 811	9 042
Sum forpliktelser og avsetninger		26 612	15 032
Sum egenkapital, forpliktelser og avsetninger		39 422	27 658

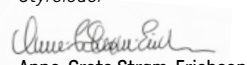
Kongsberg,
19. mars 2020

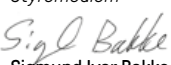

Eivind Reiten
Styreleder

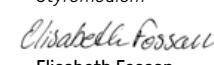

Per A. Sørli
Styremedlem

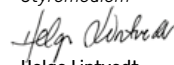

Martha Kold Bakkevig
Styremedlem

Morten Henriksen
Styremedlem

Anne-Grete Strøm-Erichsen
Nestleder

Sigmund Ivar Bakke
Styremedlem

Elisabeth Fossan
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Geir Håøy
Konsernsjef

Oppstilling over endring i egenkapital 1.1.-31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

	Note	Aksjeeiere i morselskapet					Ikke- kontrolle- rende interesser	Sum egenkapital	
		Innskutt kapital		Andre reserver		Opptjent egenkapital			Sum
		Aksje- kapital	Annen innskutt egen- kapital	Sikrings- reserve	Om- regnings- differanse				
<i>MNOK</i>									
Egenkapital per 1.1.18		150	832	(124)	559	5 914	7 331	34	7 365
Årsresultat						701	701	3	704
Utvidet resultat				49	70	42	161		161
Transaksjoner med egne aksjer						(3)	(3)		(3)
Utbetalt utbytte	24					(450)	(450)		(450)
Kapitalutvidelse	24	75	4 922				4 997		4 997
Netto kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (reduisert for skatteeffekt)			(46)				(46)		(46)
Kjøp / salg ikke-kontrollerende interesser						(85)	(85)	(12)	(97)
Utbytte ikke-kontrollerende interesser							-	(5)	(5)
Egenkapital per 31.12.18		225	5 708	(75)	629	6 119	12 606	20	12 626
Egenkapital per 1.1.19		225	5 708	(75)	629	6 119	12 606	20	12 626
Årsresultat						700	700	17	717
Utvidet resultat				(91)	108	(97)	(80)		(80)
Transaksjoner med egne aksjer						(3)	(3)		(3)
Utbetalt utbytte	24					(450)	(450)		(450)
Kjøp / salg ikke-kontrollerende interesser						(20)	(20)	20	-
Utbytte ikke-kontrollerende interesser							-		-
Egenkapital per 31.12.19		225	5 708	(166)	737	6 249	12 753	57	12 810

Kontantstrømoppstilling 1.1.-31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Årsresultat		717	704
Avskrivninger/nedskrivninger på eiendom, anlegg og utstyr	13	458	356
Avskrivninger leasingeiendeler	14	348	-
Amortiseringer/nedskrivninger på immaterielle eiendeler	15	290	93
Netto finansposter	17	216	101
Skattekostnad	18	250	140
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)		2 279	1 394
<i>Justert for</i>			
Endring i kundekontrakter, eiendel		(1 100)	575
Endring i kundekontrakter, forpliktelse		4 807	874
Endring i andre kortsiktige forpliktelser		(732)	59
Endring i varelager		(140)	(301)
Endring i kundefordringer		(2 466)	(78)
Endring i andre kortsiktige fordringer		(546)	(102)
Endring i avsetninger og andre tidsavgrensninger		63	(113)
Betalte skatter	18	(159)	(119)
Endring i netto omløpsmidler og andre driftsrelaterte poster		(273)	795
Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter		2 006	2 189
<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>			
Salg av eiendom, anlegg og utstyr	13	10	19
Kjøp av eiendom, anlegg og utstyr	13	(544)	(230)
Aktivert egenutviklet immaterielle eiendeler (F&U)	15	(176)	(130)
Kjøp av immaterielle eiendeler	15	-	(11)
Oppgjør ved kjøp av datterselskaper og tilknyttede selskaper	6	(3 625)	(30)
Nedbetaling av gjeld i oppkjøpt selskap	6	(1 000)	-
Salg av virksomhet		161	-
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		(5 174)	(382)
<i>Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter</i>			
Opptak av rentebærende lån	22D	-	1 000
Nedbetaling av rentebærende lån	22D	(238)	(4)
Nedbetaling av leasingforpliktelse	14	(292)	-
Kapitalutvidelse		-	4 997
Kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (før skatteeffekt)		-	(60)
Betalte renter		(122)	(100)
Betalte renter på leasingforpliktelser	14	(131)	-
Transaksjoner med egne aksjer		(27)	(20)
Transaksjoner med ikke-kontrollerende eierinteresser		-	(115)
Utbetalt utbytte	24	(448)	(448)
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		(1 258)	5 250
Sum kontantstrøm		(4 426)	7 057
Effekt av valutakursendringer på betalingsmidler		42	25
Netto endring betalingsmidler		(4 384)	7 082
Betalingsmidler ved begynnelsen av året		10 038	2 956
Betalingsmidler ved årets slutt	23	5 654	10 038

Noter

KONGSBERG (KONSERN)

1 GENERELL INFORMASJON

Kongsberg Gruppen ASA er et allmennaksjeselskap som har sitt hovedkontor i Kongsberg, Norge. Selskapets aksjer omsettes på Oslo Børs. Kongsberg Gruppens konsernregnskap for regnskapsåret 2019 ble godkjent i styremøte den 19.3.20. Konsernregnskapet for 2019 inkluderer morselskapet og datterselskaper (samlet referert til som "KONGSBERG" eller "konsernet") samt konsernets andeler i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter.

2 GRUNNLAG FOR UTARBEIDELSE AV KONSERNREGNSKAPET

Konsernregnskapet er presentert i norske kroner (NOK), og alle tall er oppgitt i hele millioner, bortsett fra der hvor annet er angitt.

Konsernregnskapet er avlagt i samsvar med EU-godkjente International Financial Reporting Standards (IFRS) og tilhørende fortolkninger, samt ytterligere norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven. Konsernregnskapet er utarbeidet basert på historisk kost med unntak for følgende eiendeler og forpliktelser:

- Finansielle derivater (valutaterminkontrakter, valutaopsjoner og rentebytteavtaler), som er verdsatt til virkelig verdi
- Enkelte finansielle eiendeler som er verdsatt til virkelig verdi

Estimatusikkerhet og vurdering av regnskapsprinsipper

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet har selskapets ledelse benyttet estimater basert på skjønn og forutsetninger som er vurdert å være realistiske basert på erfaring og markedsforhold. Det vil kunne oppstå situasjoner som kan føre til endrede estimater og forutsetninger, som igjen vil påvirke selskapets eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimatenes vurderes fortløpende og innregnes i perioden hvor de oppstår. Ved utarbeidelse av det konsoliderte årsregnskapet har ledelsen også gjort enkelte vesentlige vurderinger basert på skjønn knyttet til anvendelse av regnskapsprinsippene.

For nærmere informasjon om estimatusikkerhet og områder for anvendelse av skjønn, som kan medføre en vesentlig endring av beløpene innen neste regnskapsperiode, henvises det til følgende noter:

- [Note 3 C](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Inntektsføring av kundekontrakter"
- [Note 3 F](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Immaterielle eiendeler" og [note 15](#) "Immaterielle eiendeler"
- [Note 3 H](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Leieavtaler"
- [Note 3 J](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Finansielle instrumenter" og [note 22](#) "Finansielle instrumenter"
- [Note 8](#) "Kundekontrakter"
- [Note 12](#) "Pensjoner"
- [Note 16](#) "Test av verdifall på goodwill"
- [Note 21](#) "Fordringer og kredittrisiko"
- [Note 25](#) "Avsetninger"

3 SAMMENDRAG AV VESENTLIGE REGNSKAPSPRINSIPPER

A) Konsolidering

Datterselskaper

Datterselskaper er alle enheter som konsernet har kontroll over. Kontroll over en enhet oppstår når konsernet er utsatt for variabilitet i avkastningen fra en enhet og har evne til å påvirke denne avkastningen gjennom sin innflytelse over enheten. Datterselskap konsolideres fra den dagen kontroll oppstår, og dekonsolideres når kontroll opphører.

Ved kjøp av datterselskaper innregnes disse til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Virkelig verdi henføres til identifiserte eiendeler, gjeld og betingede forpliktelser. Merverdi som ikke kan henføres til bestemte eiendeler, er oppført som goodwill. Ved kjøp av nye datterselskaper innregnes resultat, eiendeler og forpliktelser i konsernregnskapet fra oppkjøpstidspunktet. Oppkjøpstidspunktet er det tidspunktet hvor KONGSBERG oppnår kontroll over det oppkjøpte selskapet. Normalt vil kontroll oppnås når alle betingelser i avtalen er oppfylt. Eksempler på betingelser kan være godkjenning av styret, generalforsamling eller godkjenning fra konkurransemyndighetene. Ved trinnvise oppkjøp legges verdiene ved tidspunkt for kontroll til grunn. Goodwill beregnes på tidspunktet når kontroll oppnås.

Betinget vederlag som skal utbetales på et senere tidspunkt dersom gitte forutsetninger ved oppkjøpet oppfylles, blir innregnet til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Etterfølgende endringer i virkelig verdi av betinget vederlag blir resultatført. Transaksjonsutgifter i sammenheng med virksomhetssammenslutningen kostnadsføres når de påløper.

Selskap som inngår i konsernet, fremgår av [note 31](#) "Oversikt over konsernselskaper".

Felleskontrollerte ordninger

Etter IFRS 11 skal investeringer i felleskontrollerte ordninger klassifiseres enten som felleskontrollerte driftsordninger eller felleskontrollerte virksomheter avhengig av de avtalemessige rettighetene og forpliktelsene til hver enkelt investor. KONGSBERG har vurdert sine felleskontrollerte ordninger og kommet til at de er felleskontrollerte virksomheter. Felleskontrollerte virksomheter regnskapsføres ved bruk av egenkapitalmetoden.

Tilknyttede selskaper

Tilknyttede selskaper er enheter hvor konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll over den finansielle og operasjonelle styringen (normalt ved eierandel mellom 20 % og 50 %). Betydelig innflytelse er makt til å delta i finansielle og driftsmessige prinsipp-avgjørelser i selskapet, men hvor KONGSBERG likevel ikke har kontroll eller felleskontroll. Ved eierandel under 20 % må det, for å kunne behandles som tilknyttet selskap, klart demonstreres at betydelig innflytelse foreligger, for eksempel gjennom aksjeeieravtaler. Konsernregnskapet inkluderer konsernets andel av resultat fra tilknyttede selskaper innregnet etter egenkapitalmetoden fra det tidspunkt betydelig innflytelse oppnås og inntil slik innflytelse opphører. Når konsernets andel av negativt resultat overstiger verdi av investeringen, reduseres balanseført verdi av investeringen til null og innregning av ytterligere negativt resultat opphører. Unntaket er de tilfeller hvor konsernet har forpliktelse til å dekke negative resultater.

Eliminering av transaksjoner

Kjøp, salg, mellomværende og urealiserte gevinster oppstått ved transaksjoner mellom konsernselskaper, tilknyttede selskaper og

felleskontrollerte ordninger blir eliminert ved konsolidering. Urealisert tap elimineres tilsvarende såfremt dette ikke er et verdifall som krever innregning i konsernregnskapet.

Ikke-kontrollerende interesser

Ikke-kontrollerende interesser er inkludert i konsernets egenkapital på egen linje og andel av resultatet er inkludert i årets resultat. Ikke-kontrollerende interesser omfatter andel av virkelig verdi av datterselskapet inkludert andel av identifiserte merverdier på oppkjøpstidspunktet. Ved oppkjøp hvor det foreligger ikke-kontrollerende eierinteresser blir goodwill i de fleste tilfeller avgrenset til KONGSBERG sin andel. Andel av totalresultatet henføres selv om dette medfører en negativ ikke-kontrollerende interesse.

B) Utenlandsk valuta

Konsernregnskapet presenteres i norske kroner, som også er morselskapets funksjonelle valuta. Hver enhet i konsernet vurderer sin funksjonelle valuta, og hver transaksjon i regnskapet til de enkelte enhetene blir målt i enhetens funksjonelle valuta. Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til funksjonell valuta på transaksjonstidspunktet. Kunde kontrakter sikres og inntektsføres basert på sikret kurs. Kundefordringer, andre fordringer, leverandørgjeld og andre forpliktelser i utenlandsk valuta er omregnet til balansedagens kurs, og valutakursdifferansene er innregnet i resultatet. Differanser som oppstår ved omregning av kontantstrømsikringer, og som tilfredsstillere kriteriene for sikringsbokføring, er innregnet som endring i virkelig verdi på kontantstrømsikringer i utvidet resultat. Når kontantstrømsikringene realiseres blir effektene tatt over årsresultatet. Se også 3 J "Finansielle instrumenter".

Gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta, som er en del av varekretsløpet, inngår i driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer. Øvrige gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta er klassifisert som finansinntekter eller -kostnader.

Omregning av utenlandske datterselskaper

Eiendeler og forpliktelser i utenlandske virksomheter, med annen funksjonell valuta enn norske kroner, omregnes til norske kroner med valutakurs på balansedagen. Inntekter og kostnader omregnes månedlig basert på gjennomsnittskurser. Omregningsdifferanser innregnes i utvidet resultat. Når en utenlandsk virksomhet avhendes på en slik måte at KONGSBERG ikke lenger har kontroll, resultatføres akkumulerte omregningsdifferanser og reverseres samtidig i utvidet resultat.

C) Inntektsføring av kunde kontrakter

IFRS 15 inneholder 5 trinn som skal vurderes for å konkludere med korrekt inntektsføring av kunde kontrakter.

Trinn 1: Identifisere kunde kontrakter

Trinn 2: Identifisere separate leveranseforpliktelser

Trinn 3: Fastsette transaksjonsprisen

Trinn 4: Allokere transaksjonsprisen

Trinn 5: Inntektsføre når leveranseforpliktelsen er oppfylt

Trinn 1: Identifisere kundekontrakter

Første trinn i vurderingsmodellen angir kriterier for at en kundekontrakt skal foreligge. I hovedsak går dette på at kontrakten skal ha en kommersiell substans og at sentrale vilkår knyttet til leveransen skal være avtalt mellom partene (partenes rettigheter og forpliktelser, betalingsvilkår mv.). Det må også være sannsynlig at KONGSBERG vil få oppgjør for leveransen. Det er i utgangspunktet ikke et krav om at kundekontrakten skal være skriftlig, men KONGSBERG har satt skriftlighet som et krav.

Trinn 2: Identifisere separate leveranseforpliktelser

Regnskapsstandarden krever videre at det gjøres en vurdering av alle varer og tjenester som selger har forpliktet seg til i kontrakten i forhold til om de skal behandles som separate leveranseforpliktelser eller samlet med hensyn til inntektsføring. Vurderingene faller ned på om varer og tjenester i avtalen er egnet til å leveres separat, og i neste omgang om kontrakten er utformet slik at de enkelte varene og tjenestene gir kunden en verdi alene. Sistnevnte vurderes ut ifra konkrete kontraktbetingelser. En serie av tilnærmet like leveranser i samme kontrakt vurderes som én leveranseforpliktelse.

Eksempler hvor kontrakter normalt skal deles opp er salg av flere forskjellige produkter i en kontrakt som brukes av kunden uavhengig av hverandre, varer med etterfølgende service-avtaler, lisenser og tjenester. Enkelte områder i KONGSBERG har de sistnevnte typer kontrakter. Dette utgjør ikke en vesentlig andel av KONGSBERGs omsetning.

Kongsberg Maritime (KM) leverer integrerte løsninger innenfor én kontrakt hvor leveransen består av flere av KM sine produkter som skal fungere sammen og godkjennes samlet ved overlevering til kunden. I tillegg har KM gjennom oppkjøpet av CM en vesentlig andel utstyrsleveranser. Utstyrsleveransene er frittstående og behandles som separate leveringsforpliktelser.

Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) sine leveranser er ofte utviklingsprosjekter der sluttprosjektet består av mange komponenter og undersystemer integrert i ett system. Kontraktene består derfor typisk av én leveringsforpliktelse som er det integrerte systemet godkjent av kunden gjennom slutttester.

KDA har også serier av like leveranser som inngår i én kontrakt. Disse håndteres som én leveringsforpliktelse.

Både KM og KDA leverer utstyr og tjenester til ettermarkedet. Disse leveransene behandles som separate leveringsforpliktelser.

Trinn 3: Fastsette transaksjonsprisen

Tredje trinn er å fastsette transaksjonsprisen som tilsvarende forventet vederlag fra kunden. I de fleste tilfeller vil dette beløpet være lett å bestemme siden KONGSBERG i stor utstrekning bruker faste priser i sine kundekontrakter. Likevel finnes det tilfeller som krever vurdering. Dette gjelder i hovedsak ulike former for rabatter og incentividringer, finansieringselementer i kontraktene og opsjoner. De to sistnevnte er mest relevant for KONGSBERG. For kontrakter hvor det foreligger et vesentlig finansieringselement skal rentekomponenten skilles ut fra kontraktsinntekten. I tillegg kan det forekomme tilfeller av inntektsreduksjoner som følge av forsinkelsesavgifter. Ved fastsettelse av transaksjonsprisen hensyntas disse kun hvis det er svært sannsynlig at de vil inntreffe.

Trinn 4: Allokere transaksjonsprisen

Etter at transaksjonsprisen er fastsatt, allokeres transaksjonsprisen til hver enkelt leveranseforpliktelse som er identifisert under trinn 2 basert på "stand-alone"-salgspris. "Stand-alone"-salgspris er normalt prisen på produktet når det selges separat fratrukket eventuelle rabatter som må fordeles. Dersom denne prisen ikke er direkte observerbar estimeres den. Dette gjelder som oftest allokeringen av

inntekter mellom lisenser og tjenester, men også ved fordeling av inntekter mellom ulike produkter som leveres som en integrert løsning. Integrerte løsninger er i all hovedsak vurdert som én leveranseforpliktelse under trinn 2 fordi systemene skal fungere sammen og at det normalt er én felles godkjenning av leveransen totalt sett. Én leveranseforpliktelse kan likevel få allokert ulike priser på forskjellige deler av kundekontrakten. Dette gjøres etter de tilsvarende "stand-alone"-prinsippene beskrevet over. Resultatet av dette blir at leveransen kan få en ulik inntjening i forskjellige faser av kundekontrakten avhengig av hvilke deler som anses overført til kundens kontroll.

Trinn 5: Inntektsføre når leveranseforpliktelser er oppfylt

Siste trinnet i modellen gir bestemmelser for når inntekten skal innregnes, og det skilles mellom leveranseforpliktelser som skal innregnes på ett tidspunkt eller over tid. I KONGSBERG brukes det i stor utstrekning inntektsføring basert på fremdrift i prosjektene. Prinsippet i IFRS 15 er at kontroll over eiendelen skal være overført til kunden før KONGSBERG kan inntektsføre. Kontroll vil normalt innebære at kunden har mulighet til direkte bruk av en eiendel, kunne oppnå det vesentligste av de gjenværende fordelene av en eiendel, og mulighet til å forhindre at andre kan styre bruken av, og oppnå fordeler av en eiendel. Dette vurderes konkret for hver leveranseforpliktelse. Videre angir IFRS 15 tre tilfeller hvor selger skal inntektsføre en leveranse over tid:

- Selger bygger en eiendel som kontrolleres av kunden, for eksempel hvor selger konstruerer en eiendel på kundens eiendom.
- Kunden mottar varer/tjenester fra selger i en løpende leveranseforpliktelse og forbruker disse samtidig. Dette vil normalt gjelde for de fleste tjenester.
- Selger utvikler en eiendel som ikke har et alternativt bruksområde for selger, og selger har gjennom kontrakt rett til å kreve betalt for arbeid til dato (påløpte kostnader pluss margin). Med tanke på alternativt bruksområde er det sluttproduktet som skal vurderes.

Som det fremgår av punktene over må ikke kontrolloverføring være fysisk (jf. pkt. a og b), men kan også være basert på kontrakt (jf. pkt. c). KONGSBERG har sin hovedvekt av kontrakter som inntektsføres basert på fremdriftsmåling (over tid) i kategori c, hvor den fysiske overleveringen av produktene ikke skjer løpende, men når produktene er ferdig konstruert og ofte mot slutten av kontrakten. Vurderingene er basert på forskjellige kriterier avhengig av produkt og prosjekter, men hvor de viktigste er:

- kundespesifikke tilpasninger av forskjellig grad,
 - det er et begrenset marked for tilsvarende produkter,
 - systemene installeres/ integreres med kundens eiendom løpende eller ved slutten av prosjektet, og
 - det krever mye å omarbeide produktene til en annen kunde.
- KONGSBERG har kontrakter som juridisk sett gir KONGSBERG krav på dekning av påløpte kostnader pluss margin hvis kunden skulle kansellere kontrakter uten rimelig grunn.

"Kundekontrakter, eiendel" og "kundekontrakter, forpliktelse"

KONGSBERG har på linjen "kundekontrakter, eiendel" samlet alle eiendelsposter tilknyttet kundekontrakter med unntak av kundefordringer. Dette innbefatter opptjent ikke fakturert inntekt, forskudd til underleverandører, varer innkjøpt eller allokert til inngåtte kundekontrakter, men som ikke er bearbeidet og ikke har skapt fremdrift i prosjektet og varer i arbeid på prosjekter som inntektsføres ved levering.

Balanseført verdi av kundekontrakter presenteres i oppstilling over finansiell stilling basert på en vurdering av den enkelte kundekontrakts finansielle status. Klassifiseringen gjøres kontrakt for kontrakt med mindre det foreligger en avtale om motregning. I så fall kan de aktuelle kontraktene sees i sammenheng. For hver enkelt kundekontrakt nettes samtlige balanseposter, med unntak av kundefordringer (presenteres

på linjen "Fordringer"), mot hverandre slik at nettoeksponeringen på den enkelte kunde kontrakt i konsernregnskapet presenteres på en linje i oppstilling over finansiell stilling. Den enkelte kunde kontrakt presenteres da enten som "kunde kontrakter, eiendel", eller som "kunde kontrakter, forpliktelse".

De fleste kunde prosjekter i KONGSBERG som inntektsføres over tid bruker "cost-to-cost" som fremdriftsmål. I noen områder brukes det tilnærminger til "cost to cost" og det kan gi positive beholdninger i prosjektene. Dette skyldes i stor grad at produksjonen er påbegynt, men at det ikke er regnskapsført inntekt fordi produksjonen ikke er allokert til konkrete ordre (anonym produksjon) eller at inntekt, av vesentlighetshensyn, først inntektsføres ved ferdigstilling av den enkelte komponent. Årsaken er at varer ofte flyttes fra varelager til prosjektene uten at det har skjedd kontrolloverføring til kunde, og det er derfor behov for å bruke alternative fremdriftsmål, for eksempel påløpte timer, som en tilnærming til "cost to cost". KONGSBERG har vesentlige positive prosjektbeholdninger i sin balanse. Disse beholdningene består i hovedsak av utført, ikke fakturert arbeid, og komponenter som er tatt ut av varelager, men ikke er installert i prosjektene (anonym produksjon), og mellomværende med underleverandører.

I en del tilfeller mottas forskudd fra kunde eller at kunde faktureres før kontroll er overført. Dette presenteres som en "kunde kontrakt, forpliktelse". "Kunde kontrakt, forpliktelse" vil også oppstå som følge av kostnadsperiodiseringer foretatt under oppfyllelse av kunde kontraktene. Alle gjeldsposter tilknyttet kunde kontrakter er samlet på denne linjen med unntak av leverandørgjeld. På samme måte som på eiendelssiden presenteres balansepostene for kunde kontrakter som inntektsføres etter fremdrift sammen med de som inntektsføres ved levering.

Innregnet opptjent kontraktsfortjeneste er en forholdsmessig andel av forventet total kontraktsfortjeneste ut ifra fullføringsgrad. Dersom kontraktsfortjenesten ikke kan estimeres med rimelig grad av sikkerhet, inntektsføres prosjektet uten fortjeneste inntil pålitelige estimater foreligger. Innregnet opptjent kontraktsfortjeneste klassifiseres som "kunde kontrakter, eiendel" i balansen.

I særskilte tilfeller vil arbeid på prosjekter bli påbegynt og kostnader balanseført uten at det foreligger inngåtte kontrakter med kunder. Dette forutsetter at det er overveiende sannsynlighet for kontraktsinngåelse. Inntil kontrakt er inngått klassifiseres denne type balanseførte kostnader som varelager.

Når en kunde kontrakt forventes å gi tap, kostnadsføres hele tapet umiddelbart. En kunde kontrakt forventes å gi tap når forventede kostnader overstiger forventede inntekter i kontrakten. Netto avsatt til tapskontrakter er klassifisert i balansen på regnskapslinjen "kunde kontrakter, forpliktelser".

D) Skatter

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endringen i utsatt skatt. Eiendeler og forpliktelser ved utsatt skatt beregnes ved å ta utgangspunkt i midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige balanseverdier ved periodens slutt (gjeldsmetoden). Det er beregnet utsatt skatt av netto skatteøkende midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige balanseverdier etter utligning av skattereduserende midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring dersom dette tilfredsstiller kravene i IAS 12.71.

For kunde kontrakter som inntektsføres over tid er det lagt til grunn at skattemessig inntektsføring først skal finne sted når kontroll og risiko overdras til kunden, og KONGSBERG har endelig krav på vederlaget i kontrakten. KONGSBERG har store og langsiktige pågående kontrakter

og derav oppstår ofte betydelige skatteøkende midlertidige forskjeller. Eiendel ved utsatt skatt er bare innregnet i den utstrekning det er sannsynlig at det vil foreligge en fremtidig skattepliktig inntekt som den skattereduserende forskjellen kan utnyttes mot. Eiendel ved utsatt skatt er vurdert for hver periode og vil bli fraregnet dersom det ikke lenger er sannsynlig at skattefordelen vil bli realisert.

Utsatt skatt nettoføres innenfor samme skatteregime.

E) Finansinntekter og finanskostnader

Finansinntekter består av renteinntekter, utbytte, valutagevinster, gevinst ved realisasjon av "Eiendeler til virkelig verdi over resultatet" og andre finansinntekter. Renteinntekter innregnes etter hvert som de påløper ved bruk av effektiv rente, mens utbytte blir innregnet på dato for beslutning i generalforsamlingen som vedtar utbytte.

Finanskostnader består av rentekostnader inklusive renter på leasingforpliktelser (se note 14), valutatap, tap ved realisasjon av "Eiendeler til virkelig verdi over resultatet", og andre finanskostnader. Rentekostnader innregnes etter hvert som de påløper ved bruk av effektiv rente.

F) Immaterielle eiendeler

Goodwill

Goodwill oppstår ved kjøp av virksomhet (virksomhetssammenslutning) og avskrives ikke. Goodwill innregnes i oppstilling over finansiell stilling til anskaffelseskost, fratrukket eventuelle akkumulerte nedskrivninger. Goodwill genererer ikke kontantstrømmer uavhengig av andre eiendeler eller grupper av eiendeler, og tilordnes til de kontantstrømgenererende enheter som forventes å ha fordel av synergieffekter av sammenslutningen som ga opphavet til goodwill. Kontantstrømgenererende enheter som er tilordnet goodwill testes årlig for verdifall ved årets slutt eller oftere dersom det er indikasjoner for verdifall.

Goodwill testes for verdifall ved å beregne gjenvinnbart beløp til den kontantstrømgenererende enheten eller gruppe av kontantstrømgenererende enheter som goodwill er tilordnet og som følges opp av ledelsen. Gruppen av kontantstrømgenererende enheter er i alle tilfeller ikke større enn et driftssegment definert i henhold til IFRS 8 Driftssegmenter.

Verdifall beregnes ved å sammenligne gjenvinnbart beløp med den enkelte kontantstrømgenererende enhets balanseførte verdi. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av bruksverdi og netto salgsverdi. Konsernet benytter bruksverdi for å fastsette gjenvinnbart beløp av de kontantstrømgenererende enhetene. I vurdering av bruksverdi er forventet fremtidig kontantstrøm diskontert til nåverdi ved å benytte en diskonteringsrente før skatt som reflekterer markedets avkastningskrav for den aktuelle kontantstrømgenererende enheten. Dersom bruksverdi av den kontantstrømgenererende enheten er lavere enn balanseført verdi, reduserer nedskrivningene regnskapsført verdi av goodwill og deretter balanseført verdi av enhetens øvrige eiendeler forholdsmessig basert på balanseført verdi av de enkelte eiendelene. Nedskrivninger av goodwill kan ikke reverseres i en senere periode dersom gjenvinnbart beløp av den kontantstrømgenererende enheten øker. Eventuelt verdifall innregnes som nedskrivninger i resultatregnskapet. Nedskrivningstesting av goodwill er beskrevet i [note 16](#) "Test av verdifall på goodwill".

Se også [note 3](#) I "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Verdifall på ikke-finansielle eiendeler".

Utvikling

Utgifter knyttet til utviklingsaktiviteter, herunder utviklingsprosjekter i

utviklingsfasen, blir balanseført dersom utviklingsaktiviteten eller utviklingsprosjektet tilfredsstiller definerte krav til balanseføring. Utvikling omfatter aktiviteter knyttet til plan eller design for produksjon av nye eller vesentlig forbedrede materialer, innretninger, produkter, prosesser, systemer eller tjenester før kommersiell produksjon eller bruk kommer i gang. I vurderingen av om det er utvikling av et nytt system, ny funksjonalitet eller modul må det som utvikles kunne operere uavhengig av eksisterende systemer/produkter som selges. KONGSBERG har vurdert kriterier for vesentlig forbedring til å være en økning på mer enn 20 % av verdien fra før utviklingen eller i forhold til gjenanskaffelseskost for systemet. Balanseføring forutsetter at utviklingskostnader kan bli målt pålitelig, at produktet eller prosessen er teknisk og kommersielt gjennomførbare, fremtidige økonomiske fordeler er sannsynlige og at KONGSBERG har til hensikt, og har tilstrekkelige ressurser til å fullføre utviklingen, samt til å bruke eller selge eiendelen. Andre utviklingskostnader kostnadsføres etter hvert som de påløper.

Når kriterier for balanseføring er oppfylt, vil kostnader som påløper balanseføres. Kostnadene inkluderer materialkostnader, direkte lønnskostnader og en andel av indirekte kostnader som er direkte henførbare til utviklingen.

Når utviklingskostnader innregnes i oppstilling over finansiell stilling, gjøres dette til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte amortiseringer og tap ved verdifall. Amortiseringer fastsettes basert på forventet utnyttbar levetid. Hovedregelen er lineær amortisering. Gjenværende forventet utnyttbar levetid og forventet utraneringsverdi vurderes hvert år.

Beregning av økonomiske fordeler gjennomføres basert på de samme prinsipper og metoder som ved test for verdifall. Beregningen baseres på langtidsbudsjetter som styret har godkjent. For nærmere redegjørelse om beregning se [note 16](#) "Test av verdifall på goodwill".

Vurdering av oppfyllelse av kriteriene for balanseføring av utviklingskostnader skjer i takt med fremdriften i pågående utviklingsprosjekter. Underveis i utviklingsfasen besluttes det, basert på teknisk suksess og markedsvurderinger, om man skal ferdigstille utviklingen og starte innregning i oppstilling over finansiell stilling.

Vedlikehold

Vedlikehold er det arbeid som må utføres på produktene eller systemene for å sikre forventet økonomisk utnyttbar levetid. Gjennomføres det en vesentlig forbedring på produktet eller systemet som for eksempel medfører at livssyklusen forlenges, eller at kunden er villig til å betale mer for forbedringen, er dette å anse som utvikling og skal innregnes i oppstilling over finansiell stilling. Utgifter knyttet til vedlikehold kostnadsføres når de påløper.

Teknologi og andre immaterielle eiendeler

Teknologi og andre immaterielle eiendeler som er kjøpt og som har bestemt utnyttbar levetid, måles til anskaffelseskost med fradrag for akkumulerte amortiseringer, samt akkumulert nedskrivning ved verdifall.

Amortiseringer fastsettes basert på forventet utnyttbar levetid, og hovedregelen er lineær amortisering. Forventet utnyttbar levetid og fastsettelse av amortiseringstakt vurderes hver periode.

G) Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr regnskapsføres til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og nedskrivning ved verdifall. Anskaffelseskost inkluderer utgifter som er direkte henførbare til kjøp av eiendelene. Eiendom, anlegg og utstyr avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid. Når enkeltdele av en eiendom, et anlegg

eller utstyr har ulik utnyttbar levetid, og som er betydelig i forhold til enhetens samlede anskaffelseskost, avskrives disse separat. Forventet utraneringsverdi hensyntas ved fastsetting av avskrivningsplanen.

Gjenværende forventet utnyttbar levetid og forventet utraneringsverdi vurderes hvert år. Gevinst eller tap ved salg av eiendom, anlegg og utstyr er differansen mellom salgssum og bokført verdi av enheten, og innregnes netto i resultatregnskapet. Utgifter påløpt etter at driftsmidlet er tatt i bruk, slik som løpende vedlikehold, resultatføres, mens øvrige utgifter som forventes å gi fremtidige økonomiske fordeler, og som kan måles pålitelig, blir innregnet i oppstilling over finansiell stilling.

H) Leieavtaler

KONGSBERG innregner verdien av leieavtaler som leasingeiendel og leasingforpliktelse dersom det er vurdert at leieavtalen inneholder en rett til å kontrollere bruken av eiendelen. Det brukes ensartede prinsipper for innregning og måling av leieavtalene, med unntak av for kortsiktige leieavtaler og leieavtaler der underliggende eiendel har lav verdi. KONGSBERG har benyttet seg av adgangen til å utelate kontrakter med løpetid under 12 måneder, samt kontrakter på leieobjekter med lav verdi. Øvrige ytelser i leieavtalene som for eksempel felleskostnader ved leie av eiendom eller serviceavtaler på biler samt leieavtaler vedrørende immaterielle eiendeler innregnes ikke etter reglene i IFRS 16.

Leasingeiendel

Leasingeiendelen innregnes fra det tidspunktet eiendelen er gjort tilgjengelig for bruk for KONGSBERG. Leasingeiendelen innregnes til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger ved verdifall og justeres i tillegg ved revurdering av leasingforpliktelsen. Anskaffelseskosten inkluderer innregnet leieforpliktelse, forskuddsleie, utgifter ved tilbakeføring og andre direkte utgifter knyttet til inngåelse av leieavtalen. Direkte anskaffelsesutgifter er utgifter som selskapet ikke ville pådratt seg dersom leieavtalen ikke hadde blitt inngått. Leasingeiendelen avskrives lineært over det laveste av leieperioden og estimert levetid for eiendelen. Avskrivningstiden er som følger:

- Eiendom 1–21 år
- Biler, maskiner og utstyr 1–5 år

Leasingeiendeler vurderes for nedskrivning etter prinsippene beskrevet i [note 3 I](#).

Leasingforpliktelse

Leasingforpliktelsen innregnes fra det tidspunktet den underliggende eiendelen er gjort tilgjengelig for bruk for KONGSBERG. Leasingforpliktelsen måles til nåverdien av avtalt, ikke allerede betalt leie. Leiebetalingene kan inkludere:

- fast leie,
- variabel leie som er avhengig av en indeks eller rentesats
- betaling for å tre ut av leieavtalen, når det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil terminere avtalen

Nåverdien beregnes ved å diskontere leiebetalingene ved bruk av den implisitte renten i leieavtalen på innregningstidspunktet dersom denne er kjent. Som oftest er ikke denne kjent og da brukes marginal lånerente for lån med tilsvarende risiko eller yield for leieavtaler som gjelder eiendom. Etter innregningstidspunktet økes leieforpliktelsen med tilhørende rentekostnad og reduseres med betalt leie. Leasingforpliktelsen revurderes dersom det er endringer i leieperioden, endringer i leiebetalingene som følge av endring i indeks eller endring i vurderingen av om kjøpsopsjonen skal utøves.

Leieperioden inkluderer den uoppsigelige perioden av leieavtalen. I tillegg inkluderer forlengelsesopsjoner dersom det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil utøve opsjonen.

Kortsiktige leieavtaler og leieavtaler på eiendeler med lav verdi

KONGSBERG benytter seg av unntaket for leieavtaler inntil 12 måneder for eiendom, maskiner, biler og utstyr. KONGSBERG benytter unntaket for leieavtaler på eiendeler med lav verdi i all hovedsak på kontorutstyr. Leiebetalinger som knytter seg til overnevnte leieavtaler innregnes som en kostnad lineært over leieperioden og innregnes ikke i konsernets oppstilling over finansiell stilling.

Leieavtaler der KONGSBERG er utleier

KONGSBERG leier ut noe eiendom. Disse leieavtalene innebærer ikke vesentlig overføring av all risiko og fordeler forbundet med eierskap av eiendommene og klassifiseres derfor som operasjonelle leieavtaler. Leiebetalinger innregnes som inntekt lineært over leieperioden.

Salgs- og tilbakeleietransaksjoner

KONGSBERG har noen salgs- og tilbakeleietransaksjoner knyttet til eiendom. Ved salg av eiendommen fraregnes eiendelen og det innregnes et leasingeiendel og en leasingforpliktelse samt gevinst eller tap på det overførte rettighetene til bruk av eiendelen.

I) Verdifall på ikke-finansielle eiendeler

Alle ikke-finansielle eiendeler vurderes for hver rapporteringsperiode om det er indikasjoner på verdifall. Hvis indikasjon for verdifall eksisterer, blir gjenvinnbart beløp beregnet.

Gjenvinnbart beløp av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet er det høyeste av bruksverdi og netto salgsverdi. Bruksverdi er beregnet som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer.

I nåverdiregningen benyttes det en diskonteringsrente før skatt, og som reflekterer dagens markedsvurderinger på tidsverdien og den spesifikke risikoen knyttet til eiendelen. Diskonteringsrate før skatt er fastsatt ved bruk av iterativ metode.

Et verdifall kan bli innregnet hvis balanseført verdi av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet er større enn gjenvinnbart beløp. En kontantstrømgenererende enhet er den minste identifiserbare gruppen som genererer en inngående kontantstrøm som i det alt vesentlige er uavhengig av andre eiendeler eller grupper. Verdifall relatert til kontantstrømgenererende enheter blir først regnet mot enhetens goodwill, for så å redusere balanseført verdi på de andre eiendelene i enheten pro rata. Disse eiendelene vil normalt være eiendom, anlegg og utstyr og andre immaterielle eiendeler. Der en enkelteiendel ikke generer selvstendige inngående kontantstrømmer inngår eiendelen i en gruppe av eiendeler som generer uavhengige inngående kontantstrømmer.

Ikke-finansielle eiendeler som har vært gjenstand for verdifall, blir vurdert for hver periode om det foreligger indikasjoner på at verdifallet er redusert eller ikke lenger er til stede. Reversering av tidligere verdifall blir begrenset oppad til den balanseførte verdien eiendelen ville ha hatt etter avskrivninger og amortiseringer hvis ikke verdifall hadde blitt innregnet.

J) Finansielle instrumenter

Finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser består av derivater, investeringer i aksjer, kundefordringer og andre fordringer, kundekontrakter under utførelse, kontanter og kontantekvivalenter, rentebærende lån, leve-

randørgjeld og andre betalingsforpliktelser. Et finansielt instrument blir innregnet når konsernet blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser. Finansielle eiendeler og forpliktelser blir ved første gangs innregning vurdert til virkelig verdi pluss direkte henførbare kostnader. Unntaket er finansielle instrumenter hvor endring i virkelig verdi føres over resultatet eller over utvidet resultat hvor henførbare kostnader henholdsvis kostnadsføres direkte eller over utvidet resultat. Et alminnelig kjøp eller salg av finansielle eiendeler innregnes og fraregnes på avtaletidspunktet. Finansielle eiendeler fraregnes når konsernets rett til å motta kontantstrømmer fra eiendelen utløper, eller når konsernet overfører eiendelen til en annen part og konsernet overfører all risiko og avkastning på eiendelen. Finansielle forpliktelser fraregnes når konsernets plikt spesifisert i kontrakt er oppfylt, utløpt eller kansellert.

Klassifisering

Konsernet klassifiserer finansielle eiendeler og forpliktelser ved første gangs innregning basert på type instrument og intensjonen med instrumentet. Disse klassifiseres innenfor følgende kategorier:

- I. Virkelig verdi over resultatet
- II. Finansielle eiendeler målt til amortisert kost
- III. Derivater øremerket som sikringsinstrumenter vurdert til virkelig verdi
- IV. Finansielle forpliktelser målt til amortisert kost

Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultat

Alle aksjer som ikke er datterselskaper, felleskontrollerte eller tilknyttede selskaper i balansen, er definert under kategorien virkelig verdi over resultatet. Se [note 4](#) "Virkelig verdi" for nærmere beskrivelse av hvordan virkelig verdi fastsettes for finansielle eiendeler og forpliktelser.

Finansielle eiendeler målt til amortisert kost

Konsernet måler finansielle eiendeler til amortisert kost hvis følgende betingelser er oppfylt:

- Den finansielle eiendelen holdes i en forretningsmodell hvor formålet er å motta kontraktsfestede kontantstrømmer, og
- kontraktsvilkårene for den finansielle eiendelen gir opphav til kontantstrømmer som utelukkende består av betaling av hovedstol og renter på gitte datoer.

Etterfølgende måling av finansielle eiendeler målt til amortisert kost gjøres ved bruk av effektiv rente og er gjenstand for tapsavsetning. Gevinst og tap føres til resultat når eiendelen er fraregnet, modifisert eller nedskrevet.

Fordringer knyttet til den løpende driften er vurdert til amortisert kost som i praksis innebærer nominell verdi med avsetning for forventet tap.

Derivater øremerket som sikringsinstrumenter vurdert til virkelig verdi

Derivater er ført i balansen til virkelig verdi. Verdiendringer på kontantstrømsikringer føres over utvidet resultat, mens verdiendringer på virkelig verdisikringer føres mot valutaeiendel eller -forpliktelse i balansen.

Finansielle forpliktelser målt til amortisert kost

Konsernets finansielle forpliktelser innregnes til amortisert kost med unntak av finansielle derivater som innregnes til virkelig verdi over utvidet resultat.

Nedskrivning finansielle eiendeler

KONGSBERG gjør avsetning for forventede tap på alle gjeldsinstrumenter som ikke er klassifisert som virkelig verdi over resultat. Forventet kreditttap er beregnet basert på nåverdien av alle kontant-

strømmer over gjenværende forventet levetid, dvs. forskjellen mellom de kontraktsmessige kontantstrømmer og den kontantstrømmen som konsernet forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet. De forventede kontantstrømmene skal omfatte kontantstrømmer fra salg av sikkerhetsstillelse eller andre kredittforbedringer som er integrert i kontraktsvilkårene.

Konsernet anvender den forenklede metoden for beregning av tapsavsetninger for kundefordringer og kontraktseiendeler. Konsernet måler dermed tapsavsetningen basert på forventet kreditttap over levetiden for hver rapporteringsperiode. Konsernet har laget en avsetningsmatrise som er basert på historiske kreditttap, justert for fremadrettede faktorer for den spesifikke kunde og den generelle økonomiske situasjonen.

Derivater

Derivater i KONGSBERG består hovedsakelig av valutaterminkontrakter. Valutaopsjoner, rente- og valutabytteavtaler (basisswapper) benyttes i mindre grad. Ved førstegangs innregning blir derivater målt til virkelig verdi, og henførbare transaksjonskostnader resultatført når de påløper. KONGSBERG anvender reglene for sikringsbokføring i den grad kravene i IFRS 9 er oppfylt. Endring i virkelig verdi på derivater er innregnet i årsresultatet dersom de ikke kvalifiserer for sikringsbokføring.

Sikring

Konsernets finanspolicy sier at vesentlige kontrakter skal valutasikres ved inngåelse, og disse blir i hovedsak sikret med valutaterminkontrakter (virkelig verdisikringer). Konsernet bruker i særskilte tilfeller terminkontrakter som kontantstrømsikringer, for eksempel ved store tilbud der sannsynligheten for kontrakt er svært høy.

Før sikringsbokføring kan anvendes dokumenterer KONGSBERG alle kvalifikasjonskriterier for bruk av sikringsbokføring. Dette inkluderer identifikasjon av sikringsinstrumenter og -objekter, risikoen som sikres, og hvordan konsernet vil vurdere om sikringsforholdet oppfyller kravene til sikringseffektivitet. Krav til sikringseffektivitet er gjengitt under:

- Det er et økonomisk forhold mellom sikringsobjektet og sikringsinstrumentet.
- Virkningen av kredittrisiko er ikke dominerende for verdiendringene på sikringsinstrumentet og sikringsobjektet som inngår i sikringsforholdet.
- Forhold mellom volumet i sikringsinstrumentet og volumet i sikringsobjektet (sikringsgrad eller "hedge ratio") samsvarer med de volumene som konsernet faktisk benytter i risikostyringen.

Videre foretar KONGSBERG en vurdering om et derivat (eventuelt et annet finansielt instrument) skal brukes til:

- sikring av en ikke innregnet bindende avtale (virkelig verdisikringer)
- sikring av fremtidig kontantstrøm fra en balanseført eiendel eller forpliktelse, eller en identifisert svært sannsynlig fremtidig transaksjon (kontantstrømsikringer)

(i) Sikring av virkelig verdi

Ved virkelig verdisikringer innregnes verdiendringen på sikringsinstrumentet mot sikringsobjektet. For valutasikringer av fremtidige kontraktfestede transaksjoner, innebærer dette at verdiendringen på den fremtidige transaksjonen knyttet til endringer i valutakursen innregnes i balansen. Siden sikringsinstrumentet også innregnes til virkelig verdi, medfører dette en symmetrisk resultatføring av sikringsobjekt og sikringsinstrument. For kundekontrakter betyr dette at inntektsføring skjer til den sikrede valutakursen.

Sikringsbokføring opphører dersom:

- sikringsinstrumentet er forfalt, terminert, utøvd eller solgt, eller
- sikringen ikke tilfredsstillende krav til sikring nevnt over.

Ved virkelig verdisikringer av finansielle eiendeler eller forpliktelser som regnskapsføres til amortisert kost, amortiseres verdiendringen på sikringsinstrumentet over gjenværende periode frem til forfall på sikringsobjektet.

(ii) Kontantstrømsikring

Kontantstrømsikringer er sikringer av høyt sannsynlige fremtidige kontantstrømmer. Ved kontantstrømsikringer innregnes endring i virkelig verdi i utvidet resultat.

Når den sikrede transaksjonen inntreffer, overføres den akkumulerte verdiendring på sikringsinstrumentet fra utvidet resultat til årsresultatet. Dersom den sikrede transaksjonen medfører innregning av en eiendel eller forpliktelse periodiseres sikringsinstrumentet i takt med den sikrede transaksjonen.

Sikringer knyttet til en fremtidig kundekontrakt vil ved kontraktsinngåelse allokere til den aktuelle kontrakten ved at derivatene rulleres fra kontantstrømsikring til virkelig verdisikring. Gevinster og tap, som tidligere har vært innregnet i utvidet resultat, resultatføres i takt med kontraktens fremdrift. Dette innebærer at kundekontrakter som er sikret i forkant av kontraktsinngåelse inntektsføres med kursen på den opprinnelige sikringen.

Dersom sikringsinstrumentet utløper uten å bli rullert, eller dersom sikringsforholdet opphører, innregnes gevinst eller tap i årsresultat når den sikrede transaksjonen inntreffer. Dersom den sikrede transaksjonen ikke lenger er forventet å inntreffe, vil urealiserte gevinster eller tap på sikringsinstrumentet som tidligere er innregnet i utvidet resultat bli overført til årsresultatet.

(iii) Sikring av en nettoinvestering i en utenlandsk virksomhet (egenkapitalsikringer)

Sikring av en nettoinvestering i en utenlandsk virksomhet regnskapsføres på tilsvarende måte som kontantstrømsikring. Gevinst eller tap på sikringsinstrumentet knyttet til den effektive andelen av sikringen som har vært regnskapsført mot utvidet resultat som en del av omregningsdifferansen, skal innregnes i resultatet ved avhendingen av den utenlandske virksomheten.

Oppfølging av sikringseffektivitet

Valutaterminene er forventet å være effektive gjennom hele perioden. KONGSBERG rullerer valutaterminer fra kontantstrømsikring til virkelig verdisikring på tidspunktet for kontraktsinngåelse. I tillegg rulleres valutaterminer i de tilfeller hvor inn- og utbetalinger kommer på et senere (eventuelt tidligere) tidspunkt enn først antatt. Ved kortere tidsavvik mellom forfall på termin og inn- og utbetalingen benytter KONGSBERG banksaldo i utenlandsk valuta, slik at veksling av valuta fra valutakonto faller innenfor samme periode som endelig forfall av terminforretningen eller inn- og utbetalingen. Sikringseffektiviteten vil derfor være svært høy gjennom hele kontraktsperioden.

K) Klassifisering

Eiendeler som er tilknyttet vare- og tjenestekretsløpet, eller som forfaller innen 12 måneder, klassifiseres som kortsiktige. Andre eiendeler klassifiseres som langsiktige. Tilsvarende klassifiseres forpliktelser som er tilknyttet vare- og tjenestekretsløpet, eller som forfaller innen 12 måneder, som kortsiktige. Andre forpliktelser klassifiseres som langsiktige. Derivater som benyttes for å sikre valutastrømmer i henhold til konsernet policy, se note 3J, Finansielle instrumenter – sikring, er relatert til konsernet vare- og tjenestekretsløp, og er derfor klassifisert som kortsiktige eiendeler og forpliktelser selv om derivatene forfaller mer enn 12 måneder frem i tid.

L) Varer

Varer er i KONGSBERG definert som beholdninger av råvarer, varer i arbeid og ferdigvarer som ikke er knyttet til spesifikke kundekontrakter. Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi. For råvarer og varer i arbeid beregnes netto salgsverdi til estimert salgspris i ordinær virksomhet av ferdig tilvirkede varer redusert for gjenværende tilvirkningskostnader og kostnader for gjennomføring av salget. For ferdigvarer beregnes netto salgsverdi til estimert salgspris i ordinær virksomhet redusert med kostnader for gjennomføring av salget. For varer i arbeid og ferdigvarer beregnes anskaffelseskost til direkte og indirekte kostnader. Varelageret vurderes basert på gjennomsnittlig anskaffelseskost.

M) Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er finansielle eiendeler med faste eller bestemte betalinger som ikke er omsatt i et aktivt marked. Disse blir vurdert til amortisert kost ved hjelp av effektiv rente metode, men på grunn av kort løpetid vil kundefordringer og andre fordringer i praksis oppføres til pålydende etter fradrag for tap ved verdifall. Kundefordringer i utenlandsk valuta måles til balansedagens kurs.

N) Betalingsmidler

Betalingsmidler inkluderer bankbeholdning og kortsiktige likvide investeringer som omgående kan konverteres til kontanter med et kjent beløp og med en maksimal løpetid på tre måneder.

O) Egenkapital

i. Egne aksjer

Ved tilbakekjøp av egne aksjer føres kjøpspris inklusive direkte henførbare kostnader som endring i egenkapital. Egne aksjer presenteres som reduksjon av egenkapital. Tap eller gevinst på transaksjoner med egne aksjer blir ikke innregnet i resultatet.

ii. Kostnader ved egenkapitaltransaksjoner

Transaksjonskostnader direkte knyttet til en egenkapitaltransaksjon og skatteeffekt på egenkapitaltransaksjon blir innregnet mot egenkapital etter fradrag for skatt.

iii. Sikringsreserver

Sikringsreserver inkluderer samlede akkumulerte nettoendringer i virkelig verdi for finansielle instrumenter benyttet som kontantstrøm-sikringer som løpende er innregnet i utvidet resultat.

iv. Omregningsdifferanser

Omregningsdifferanser innregnes i utvidet resultat. Når en utenlandsk virksomhet avhendes helt eller delvis på en slik måte at kontroll opphører, resultatføres tilhørende akkumulerte omregningsdifferanser, med tilhørende reversering i utvidet resultat.

Se også [note 3 B](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Utenlandsk valuta."

P) Avsetninger

Avsetninger innregnes når konsernet har en forpliktelse som følge av en tidligere hendelse, og når det er sannsynlig at det vil skje et

økonomisk oppgjør som følge av denne forpliktelsen og beløpets størrelse kan måles pålitelig. Estimater skal være basert på historisk informasjon og vektning av mulige utfall mot deres sannsynlighet. I tilfeller hvor historisk informasjon ikke foreligger anvendes andre kilder for estimering av avsetningene. Dersom tidsverdien er vesentlig, beregnes avsetningen til nåverdien av forpliktelsen.

Garanti

Avsetninger for garantiforpliktelser innregnes når de underliggende produkter eller tjenester leveres. Garantia avsetningen er basert på historisk informasjon om garantier, der hvor slik informasjon er tilgjengelig, og en vektning av mulige utfall mot deres sannsynlighet for å inntreffe. Garantiforpliktelser kostnadsføres løpende i takt med fullføringsgraden i prosjektene og omklassifiseres til garantiavsetning ved leveranse.

Restrukturering

Restruktureringsavsetninger knyttet til nedbemanninger innregnes når konsernet har godkjent en detaljert og formell restruktureringsplan, og restruktureringen har blitt kunngjort til berørte parter. Restruktureringskostnader består av lønn og arbeidsgiveravgift ved avslutning av ansettelsesforhold (som etterlønn og gavepensjon). I tillegg kommer husleie og relaterte kostnader eller eventuelle engangsbetalinger ved avslutning av leieavtaler før leieavtalens utløp for arealer som ikke er i bruk.

Tapskontrakt

En tapskontrakt er definert som en kontrakt hvor uunngåelige kostnader i forbindelse med fullføring av kontrakten overstiger de økonomiske fordelene som kontrakten vil innbringe, hvilket innebærer at det må foreligge et reelt tap og ikke bare en redusert fortjeneste. Uunngåelige kostnader skal representeres ved den laveste netto kostnaden av enten å fullføre kontrakten eller å betale kompensasjon som vil påløpe ved å ikke fullføre den.

Q) Ytelser for ansatte

Innskuddsbaserte pensjonsordninger

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte i Norge under 52 år med virkning fra og med 1.1.08. Ansatte i ytelsesordninger, som var 52 år og eldre på overgangstidspunktet ble fortsatt værende i denne ordningen. De fleste av KONGSBERGs selskaper i utlandet har innskuddsbaserte pensjonsordninger. Innskuddet kostnadsføres når det påløper og er vist under personalkostnader i resultatregnskapet.

Ytelsesbaserte pensjonsordninger

Pensjonsytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. I tillegg foreligger tidligpensjonsordninger for enkelte ledere. For å sikre en enhetlig beregning av konsernets pensjonsforpliktelser har samtlige konsernselskaper benyttet samme aktuar ved beregningene. I resultatregnskapet er årets netto pensjonskostnad, etter fradrag for netto beløpet av rentekostnaden på forpliktelsen og forventet avkastning på pensjonsmidlene, vist under lønnskostnader. I oppstilling over finansiell stilling vises netto pensjonsforpliktelser inklusive arbeidsgiveravgift. De økonomiske og aktuarmessige forutsetninger er gjenstand for årlig vurdering. Diskonteringsrenten fastsettes med utgangspunkt i renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) som reflekterer tidshorisonten for oppgjør av pensjonsforpliktelsen. Risikodekning er beskrevet i [note 12](#) "Pensjoner." Aktuarmessige gevinster eller tap knyttet til endringer i grunnlagsdata, estimater og endringer i forutsetninger innregnes i utvidet resultat.

Aksjetransaksjoner med ansatte

Konsernet har i flere år gjennomført aksjeprogram for alle ansatte, hvor de ansatte får tilbud om kjøp av aksjer til en rabattert pris. Rabatter ved salg av aksjer kostnadsføres som lønnskostnader. Konsernet har også et aksjeprogram for ledende ansatte. Se beskrivelse i [note 28](#) "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte."

Godtgjørelse til ansatte som selgende aksjeeier i forbindelse med oppkjøp

Ved oppkjøp av virksomhet hvor selgende aksjeeier er ansatt i det oppkjøpte selskapet, blir godtgjørelse å behandle som lønn hvis en av betingelsene for utbetalingen er opprettholdelse av arbeidsforholdet. Godtgjørelsen skal da periodiseres som lønnskostnad over bindingstiden.

R) Resultat per aksje

Konsernet presenterer årsresultat per aksje og utvannet resultat per aksje. Årsresultat per aksje blir beregnet som forholdet mellom årets resultat som tilfaller de ordinære aksjeeierne og vektet gjennomsnittlig utestående ordinære aksjer.

Utvannet resultat per aksje er resultatet som tilfaller de ordinære aksjeeierne og vektet utestående aksjer justert for eventuelle utvanningseffekter.

S) Endrede standarder i IFRS som ennå ikke har blitt tatt i bruk

IASB har klargjort definisjonen av en virksomhet som innebærer at et kjøp av et sett med eiendeler og forpliktelser skal regnskapsføres etter IFRS 3 Business Combinations. Når definisjonen av virksomhet ikke er oppfylt så vil transaksjonen regnskapsføres etter respektive standarder for eksempel for varelager eller driftsmidler. Standarden gjelder fra og med 2020, og skal anvendes på transaksjoner som skjer etter dette tidspunktet og vil således ikke få betydning for regnskapet som foreligger på overgangstidspunktet.

IASB har endret definisjonen av vesentlighet i IAS 1 og IAS 8, for å sørge for en enhetlig definisjon på tvers av de ulike IFRS-standardene. Den nye definisjonen klargjør at informasjon i regnskapet er vesentlig dersom en utelattelse, feil eller tildekning av informasjon kan forventes å påvirke beslutninger som primærbrukerne tar basert på regnskapet. Endringen gjelder fra og med 2020, men forventes ikke å vesentlig effekt på regnskapene.

Det er ingen andre standarder eller fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å gi en vesentlig påvirkning på konsernets regnskap.

T) Standarder i IFRS som er implementert med virkning fra 1.1.19**IFRS 16 Leieavtaler**

IASB vedtok i 2016 ny standard for leasing, med implementering fra 1.1.19. KONGSBERG har anvendt modifisert retrospektiv metode for overgangen til IFRS 16, som medfører at sammenligningstallene for 2018 ikke er omarbeidet. Standarden innebærer at leietaker skal innregne verdien av vesentlige leiekontrakter med varighet lengre enn 12 måneder i oppstilling over finansiell stilling som leasingeiendel og leasingforpliktelse. Leasingeiendelen reflekterer verdien på rett til bruk av den underliggende eiendelen, mens leasingforpliktelsen reflekterer

forpliktelsen til å betale fremtidig leie. Eiendelene avskrives over leieperioden og leiebeløpet reklassifiseres til nedbetaling av gjeld og renter etter annuitetsmetoden. KONGSBERG har betydelig innleie av eiendom og bygg samt et mindre omfang av leie av produksjonsutstyr og kjøretøy som etter IAS 17 ble klassifisert som operasjonelle leieavtaler. Leieavtalene er med virkning fra 1.1.19 bokført i balansen.

Implementeringen av IFRS 16 medfører isolert sett at driftsresultatet før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA) øker betydelig i 2019 som følge av at leiekostnadene er tatt bort og leiekontraktene nå blir reflektert ved avskrivninger og rentekostnader i resultatregnskapet. Dette fører også til at driftsresultatet (EBIT) øker, mens resultat før skatt reduseres. Årsaken til dette er at renteelementet på leieforpliktelsen er høy i starten av leieperioden. I senere leieperioder faller rentekostnaden i takt med at leieforpliktelsen reduseres. Kontantstrømmen påvirkes ved at leiebetalingen som representerer tilbakebetaling av hovedstolen klassifiseres som kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter.

Leieperioden for innregnede kontrakter per 1.1.19 er i intervallet 1–12 år. Vektet gjennomsnittlig diskonteringsrente på leieforpliktelsene var 5,85 %.

KONGSBERG har valgt å ikke foreta nye vurderinger av om eksisterende tjenesteleveranser inneholder en leieavtale. Det betyr at gammel vurdering etter reglene i IAS 17 og IFRIC 4 opprettholdes, men at regnskapsføringen av disse leieavtalene er omarbeidet etter IFRS 16.

KONGSBERG har benyttet seg av adgangen til å utelate kontrakter med løpetid under 12 måneder, samt kontrakter på leieobjekter med lav verdi.

Implementeringen av IFRS 16 har følgende effekter på åpningsbalansen 1.1.19:

IFRS 16- effekter på oppstilling av finansiell stilling og resultat:

<i>MNOK</i>	<i>1.1.19</i>
<i>Eiendeler</i>	
Leasing eiendeler	1 615
Sum eiendeler	1 615
<i>Egenkapital</i>	
Effekter på opptjent egenkapital:	-
<i>Langsiktige forpliktelser og avsetninger</i>	
Langsiktig leasingforpliktelse	1 362
Sum langsiktige forpliktelser og avsetninger	1 362
<i>Kortsiktige forpliktelser og avsetninger</i>	
Kortsiktig leasingforpliktelse	253
Sum kortsiktige forpliktelser og avsetninger	253
Sum egenkapital, forpliktelser og avsetninger	1 615

MNOK	2019
Tilbakeført leiekostnader tidligere inkludert i EBITDA	(423)
Økt EBITDA	423
Avskrivninger på leiekontrakter	348
Økt EBIT	75
Rentekostnad på leasing gjeld i perioden	(131)
Redusert EBT	(56)

IFRIC 23

IFRIC 23 klargjør hvordan usikre skatteposisjoner skal reflekteres i regnskap. Usikre skatteposisjoner oppstår når det er uklart hvordan gjeldende skatterett skal forstås for en konkret transaksjon eller hendelse, og når det er usikkert hvorvidt skattemyndighetene vil godkjenne et foretaks skattemessige behandling.

Implementering av standarden har ikke gitt vesentlig effekt for regnskapet til KONGSBERG.

4 VIRKELIG VERDI

KONGSBERGs regnskapsprinsipper og noter krever beregning av virkelig verdi både for enkelte finansielle og ikke-finansielle eiendeler og forpliktelser. Virkelig verdi har for både måling og for informasjon i noter blitt beregnet som beskrevet nedenfor. Der det er relevant, vil det bli gitt ytterligere informasjon om forutsetninger benyttet i beregningen av virkelig verdi under de notene som gjelder de enkelte eiendelene og forpliktelsene.

Immaterielle eiendeler

Virkelig verdi på immaterielle eiendeler, som teknologi, software og kunderelasjoner, som er ervervet gjennom oppkjøp, er beregnet til nåverdien av forventet fremtidig kontantstrøm fra eiendelen diskontert med et risikostjustert avkastningskrav.

Merkenavn er beregnet til nåverdien av estimerte besparelser i royaltiekostnader for å kunne benytte merkenavnet.

Virkelig verdi av kunderelasjoner er basert på diskontert netto merinntjening fra tilhørende eiendel.

Eiendom, anlegg og utstyr

Ved oppkjøp verdsetter KONGSBERG eiendom, anlegg og utstyr til virkelig verdi. Virkelig verdi tilsvarer markedsverdi. Markedsverdi av eiendom er basert på hva eiendommen kan bli omsatt for på dagen for verdsettelsen mellom en kjøper og selger i en transaksjon på "armlegdes avstand". Markedsverdien på anlegg og utstyr er basert på innhentede vurderinger fra uavhengige takstmenn.

Leieavtaler

Leieavtaler innregnes til virkelig verdi ved avtaleinngåelse. Ved oppkjøp av virksomhet legges virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet til grunn. Markedsverdien på leiekontraktene fastsettes ved bruk av implisitt rente i leieavtalen, eller marginal lånerente. For leie av eiendom brukes yield innhentet fra eksterne parter.

Varelager

Virkelig verdi av varelager ervervet gjennom oppkjøp er basert på en estimert salgspris for normal løpende drift med fradrag for salgskostnader og en rimelig fortjeneste for salgssinnsatsen.

Derivater

Virkelig verdi på valutaterminkontrakter er basert på observerbare data. KONGSBERG benytter priser fra Reuters på de ulike valutaterminene. Disse er igjen basert på flere aktører i markedet. Hvis ikke slik pris er tilgjengelig, blir virkelig verdi beregnet ved å diskutere forskjellen mellom avtalt terminkontraktpris og nåværende terminpris for gjenværende løpetid for kontrakten ved å bruke statsobligasjonsrente. Virkelig verdi på eventuelle rentebytteavtaler, basiswapper og valutaoppsjoner verdsettes basert på priser fra Reuters eller oppdaterte verddivurderinger fra transaksjonsmotpart.

Langsiktig gjeld

Virkelig verdi på rentebærende lån, jfr. note 22 F "Finansielle instrumenter – oppsummering finansielle eiendeler og forpliktelser", er beregnet ved hjelp av estimater på rentekurve og kredittmargin på balansedagen. De estimerte kontantstrømmene er diskontert med renten man kunne forvente å måtte betale for tilsvarende lån på balansedagen. Markedsrenten før kredittpåslag, er basert på pengemarkedsrenten NIBOR. Kredittpåslaget er så estimert for KONGSBERG for respektiv lengde.

5 STYRING AV KAPITAL OG FINANSIELL RISIKO

KONGSBERG har en sentralisert finansfunksjon som er ansvarlig for konsernets finansiering, kapitalstruktur, valutarisiko, renterisiko, kredittrisiko, likviditetsstyring, trade finance, garantiutstedelser og forsikringsordninger. Datterselskaper i konsernet har begrenset mulighet til å etablere selvstendig finansiering eller påta seg finansiell risiko. Styret har vedtatt retningslinjer for den finansielle risiko-styringen, som er nedfelt i konsernets finanspolicy.

Finansiering og kapitalstyring

I 2019 endret KONGSBERG sin finansielle policy, som blant annet innebar en spesifisering av selskapets kapitalallokeringsprioriteringer. KONGSBERGs policy er å allokere kapital etter følgende prinsipper og rekkefølge, og er forklart ytterligere under:

1. Opprettholde en solid balanse
 2. Investere for organisk vekst
 3. Sikre konkurransedyktig direkteavkastning til aksjonærene
 4. Aktiv forvaltning av selskapets forretningsportefølje
1. En solid balanse er viktig for KONGSBERG. Driftskapitalbehovet kan variere betydelig, noe som stiller krav til god likviditet og forutsigbar kapitaltilgang. Konsernet skal derfor ansees å ha god kredittverdighet av investorer og kunder, noe som gir sikker tilgang til gjeldskapitalmarkedet. Konsernet har satt som mål at netto gjeld/EBITDA over tid skal ligge innenfor intervallet 1.0x +/- 1.0x, og rundt midten av intervallet som et langsiktig gjennomsnitt. Varierende arbeidskapital grunnet store prosjekter innen forsvarsvirksomheten er hovedårsaken til bredden i intervallet, blant annet som følge av ulike betalingsstrukturer i prosjektene. Netto arbeidskapital ventes å variere også fremover. Per 31.12.19 var KONGSBERGs netto gjeld/EBITDA-grad -0,84.
 2. En stor andel av KONGSBERGs verdiskaping består i utvikling av høyteknologiske løsninger. KONGSBERGs teknologiplattformer er bygget opp gjennom mange år og er en forutsetning for å opprettholde konkurransevnen. Konsernet har de senere årene investert 4-7 % av omsetningen i forskning og utvikling, og for å opprettholde konkurransekraften må konsernet fortsette å allokere kapital til dette og andre nødvendige investeringer.
 3. KONGSBERG har som mål å gi konkurransedyktig direkteavkastning til aksjonærene. Ved fastsettelse av størrelsen på ordinært utbytte vil ledelsen og styret hensynta fremtidig kapitalbehov. Utbyttepolitikken sier at årlig utbytte skal utgjøre mellom 40 og 50 % av selskapets ordinære årsresultat etter skatt. Utover ordinært utbytte vil KONGSBERG vurdere ekstraordinære utdelinger eller tilbakekjøp av egne aksjer som mulige supplement.
 4. KONGSBERG skal aktivt forvalte sin forretningsportefølje. En aktiv forvaltning innebærer både kjøp, salg og restrukturering av virksomheter, og KONGSBERG har de senere årene gjennomført flere oppkjøp. Egne virksomheter vurderes først og fremst for verdiskapingssevne, men også hvordan de passer inn i KONGSBERGs strategi, evnen til å opprettholde ledende markedsposisjoner, samt synergi-potensial på tvers av konsernet.

Konsernets kapitalstruktur består av rentebærende gjeld og egenkapital som i all hovedsak kan tilskrives aksjonærene i Kongsberg Gruppen ASA. Konsernets egenkapital per 31.12.19 var MNOK 12.810, som utgjorde 33 % av totalkapitalen. Konsernets netto rentebærende

gjeld (betalingsmidler fratrukket rentebærende gjeld) per årsslutt var MNOK -1.565.

Konsernet benytter i hovedsak gjeldsinstrumenter i det norske kapitalmarkedet som gjeldsfinansieringskilde. Konsernet anser å ha tilfredsstillende kapitaltilgang. Se for øvrig omtale av renterisiko under.

Renterisiko

KONGSBERG er hovedsakelig eksponert for renteendringer som et resultat av finansieringen av virksomheten og styring av likviditeten i ulike valuter. Det meste av lån er i norske kroner, mens det meste av innskudd er i norske kroner, amerikanske dollar, euro og svenske kroner. Innskuddene har flytende rente, mens lånene er utstedt med både flytende og fast rente.

Behovet for rentebytteavtaler for den utstedte gjelden vurderes fortløpende. Per årsslutt hadde konsernet ingen rentebytteavtaler, og 64 % av den utstedte gjelden hadde flytende rente, mens resterende 36 % hadde fast rente.

Konsernet har som mål at løpetid for utstedte langsiktige lån skal være minimum to år. Per 31.12.19 var vektet, gjennomsnittlig løpetid 3,2 år for obligasjonslån utstedt som langsiktig. Se note 22 D "Finansielle instrumenter – renterisiko knyttet til lån" for ytterligere informasjon.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen knyttet til konsernets betalingssevne overfor sine finansielle forpliktelser etter hvert som de forfaller. For KONGSBERG betyr det å til enhver tid ha finansieringsrammer og likviditet tilpasset drifts- og investeringsplaner. Den sentraliserte finansfunksjonen har ansvar for å styre konsernets likviditetsrisiko.

Kortsiktig likviditetsbehov dekkes av bankinnskudd. Eventuelt ytterligere likviditetsbehov kan dekkes innenfor rammen av syndikert og kommitert lånefasilitet på MNOK 2.300 og en kassekreditt på MNOK 500. KONGSBERG har konsernkontosystemer som de fleste datterselskaper er tilknyttet. Disse øker tilgjengelighet og fleksibilitet i likviditetsstyringen.

Konsernets likviditetsutvikling følges løpende basert på månedlige rullerende likviditetsprognoser fra de vesentlige enhetene i konsernet, samt budsjett- og segmentrapportering for større investeringer.

Valutarisiko

KONGSBERG har global tilstedeværelse med datterselskaper i en rekke land. Konsernet har en høy andel av inntektene fra kontrakter i andre valutaer enn norske kroner, med en relativt lav andel innkjøp i samme valuta. De enkelte forretningsområdene identifiserer eksponeringen for den enkelte kontrakt, mens den sentraliserte finansfunksjonen formidler instrumenter som reduserer valutarisikoen.

Konsernets finanspolicy sier at vesentlige kontrakter skal valuta-sikres ved inngåelse, og disse blir i hovedsak sikret med valutaterminkontrakter (virkelig verdisikringer). Konsernet bruker i særskilte tilfeller terminkontrakter som kontantstrømsikringer, for eksempel ved store

tilbud der sannsynligheten for kontrakt er svært høy. Konsernet vil normalt sitte med noe åpen valutaeksponering knyttet til mindre kontrakter, samt andre inntekter og kostnader i utenlandsk valuta. Denne eksponeringen søkes redusert gjennom spot transaksjoner og/eller terminkontrakter, og i tillegg er eksponeringsperioden normalt kort. Kontantbeholdninger i valuta som vurderes å være en del av virksomhetenes driftskapital valutasikres normalt ikke. KONGSBERG har størst eksponering mot amerikanske dollar og euro, men har også eksponeringer mot en rekke andre valutaer.

Valutaopsjoner benyttes i liten grad. Valutakonti i konsernkonto-systemene benyttes til naturlig sikring av mindre beløp med korte løpetider.

I tillegg til bruk av finansielle instrumenter utfører enhetene og den sentraliserte finansfunksjonen operasjonelle tiltak, som for eksempel å sørge for kostnader i samme valuta som salgskontrakten, for å redusere valutaeksponeringen. KONGSBERG benytter et kjent Treasury Management System og en egen handelsplattform for håndtering av valutatransaksjoner.

Se note 22 B "Finansielle instrumenter – Valutarisiko og -sikring" for ytterligere informasjon.

Kreditt/Motpartsrisiko

Motpartsrisiko er risikoen for at konsernets kontraktmessige motpart ikke kan oppfylle sin forpliktelse overfor KONGSBERG, samt oppgjør av valuta- og renteterminkontrakter og pengeplasseringer. Konsernets finanspolicy stiller krav til at finansinstitusjonenes kredittverdighet må være god for å være motpart for KONGSBERG i finansielle avtaler. Selskapets kjernebanker, som er motpart i de fleste derivatforretningene og der det meste av KONGSBERGs driftslikviditet plasseres, har kreditt-rating fra A til AA- (Standard & Poor's).

Kreditttrisiko knytter seg til kundefordringer, og forretningsområdene har selv ansvaret for kredittrisikoen. Fordringene har varierende grad av risiko, avhengig av kunde, løpetid og om det er avgitt betalingsgarantier. For store og langsiktige prosjekter blir kreditttrisiko knyttet til kunder og underleverandører vurdert fra start og gjennom hele kontraktsperioden. Disse prosjektene blir fulgt opp i henhold til avtalte milepæler. Historisk har KONGSBERG hatt lave tap på kundefordringer.

Virksomheten i KONGSBERG som har størst eksponering mot kreditttrisiko er Kongsberg Maritime. KM har i hovedsak kunder fra privat sektor, og markedet det opereres i er syklisk. Kredittforsikring benyttes i beskjeden grad, men vurderes i enkelte tilfeller. Kongsberg Defence & Aerospace har i stor grad statlige kunder, og er i mindre grad eksponert for kreditttrisiko.

Konsernet jobber for å ha en forsvarlig balanse mellom å oppnå økt salg til gode marginer og risiko for tap. Videre opererer store deler av konsernet etter tilpassede kredittmanualer med tilhørende rutiner for inkasso. Se note 21 "Fordringer og kreditttrisiko" for ytterligere informasjon.

6 OPPKJØP

Rolls-Royce Commercial Marine

KONGSBERG inngikk 6.718 en avtale om kjøp av Rolls-Royce Commercial Marine (RRCM) fra Rolls-Royce Plc. Kjøpet ble slutført 1.4.19 og inngår som en del av segmentrapportering til Kongsberg Maritime fra og med 2. kvartal 2019. Se note 31 "Oversikt over konsernselskaper" for oversikt over hvilke selskaper som er ervervet.

RRCM er en teknologivirksomhet innenfor maritime operasjoner som leverer utstyr og vedlikeholdstjenester til de fleste segmenter innen offshore- og handelsfartøyer. Kjøpet av RRCM gjør KONGSBERG til en mer helhetlig leverandør til den maritime industrien da de to i stor grad har komplementære produkter, løsninger og kompetanse. Kjøpet styrker KONGSBERGs strategiske posisjon hos rederier, verft, samt øvrige kunder og partnere og er itråd med KONGSBERGs ambisjon om å vokse som verdensledende teknologi leverandør. Den oppkjøpte virksomheten er videre omtalt som Commercial Marine (CM).

Forhandlingene med Rolls-Royce om endelig kjøpspris ble avsluttet i oktober 2019 og medførte at kostprisen ble redusert med MNOK 320. I foreløpig netto utgående kontantstrøm som ble angitt i 1. kvartal 2019, på MNOK 5.145, inngikk det MNOK 40 som i 4. kvartal er reklassifisert til dekning av kostnader. Netto reduksjon fra foreløpig netto utgående kontantstrøm er således MNOK 280 og endelig netto utgående kontantstrøm ble MNOK 4.865.

KONGSBERG har foretatt oppdaterte vurderinger av eiendeler og gjeld overtatt i oppkjøpet. Dette har medført endringer i merverdi-allokeringen. Endelig merverdiallokering vil bli presentert i 1. kvartalsrapporten 2020.

Beregnet goodwill i foreløpig merverdiallokering er MNOK 2.272 og omfatter følgende innhold:

- forventet markedsutvidelse
- ledende markedsposisjon
- kapasitet til å betjene storskalaprojekter
- arbeidsstyrke
- teknisk ekspertise
- tilgang til fremtidige kunder og produkter
- geografisk tilstedeværelse
- referanser

Foreløpig merverdiallokering ved oppkjøp av Rolls -Royce Commercial Marine

MNOK	Innregnede verdier ved overtagelse	Justering av virkelig verdi	Bokført verdi før oppkjøp
Bokført verdi immaterielle eiendeler	-	(146)	146
Kunderelasjoner	616	616	-
Merkevare	66	66	-
Teknologi	769	769	-
Sum immaterielle eiendeler eksklusive goodwill	1 451	1 305	146
Eiendom anlegg og utstyr	1 253	(223)	1 476
Leasingeiendeler	471	-	471
Utsatt skattefordel ¹⁾	-	(79)	79
Omløpsmidler eksklusive betalingsmidler	4 605	(199)	4 804
Betalingsmidler	2 320	(2)	2 322
Sum totale eiendeler eksklusive goodwill	10 100	801	9 298
Pensjonsforpliktelse	(309)	-	(309)
Langsiktig leasingforpliktelser	(384)	-	(384)
Kortsiktig leasingforpliktelser	(87)	-	(87)
Avsetninger	(531)	(213)	(318)
Annen kortsiktig gjeld	(4 876)	22	(4 898)
Sum totale forpliktelser	(6 187)	(191)	(5 996)
Netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser	3 913	611	3 302
Goodwill på oppkjøpstidspunktet	2 272		
Vederlag	6 185		
Betalingsmidler overtatt	(2 320)		
Vederlag eksklusive betalingsmidler	3 865		
Oppgjør av gjeld på transaksjonstidspunktet	1 000		
Netto utgående kontantstrøm på oppkjøpet	4 865		

1) Utsatt skatt på merverdier er innregnet mot utsatt skattefordel vedrørende fremførbart underskudd. Ikke innregnet utsatt skattefordel på oppkjøpstidspunktet er om lag MNOK 600.

Hvis oppkjøpet hadde vært gjennomført 1.1.19 ville KONGSBERGs driftsinntekter vært MNOK 1.871 høyere og EBITDA ville blitt redusert med MNOK 80 (inkludert estimat på integrasjons- og restruktureringskostnader på MNOK 47). I eierperioden er det i driftsinntekter inkludert MNOK 7.134 og MNOK 32 i EBITDA fra CM. Totaleffekt på KONGSBERGs driftsinntekter og EBITDA dersom oppkjøpet hadde skjedd 1.1.19 ville vært henholdsvis MNOK 9.005 og MNOK -48.

Aerospace Industrial Maintenance Norway AS

KONGSBERG annonserte 13.12.18 en avtale med Forsvarsdepartementet om kjøp av Aerospace Industrial Maintenance Norway (AIM). Oppkjøpet ble fullført 29.5.19 og samme dag ble også avtalen om delt eierskap med Patria fullført. KONGSBERG er majoritets-eier med 50,1%, mens Patria eier 49,9 % av aksjene i AIM. KONGSBERG eier 49,9 % av Patria.

Selskapet er det norske Forsvarets virksomhet for vedlikehold, reparasjoner, oppgradering og ettersyn av Luftforsvarets fly og helikoptre. Kjøpet av AIM styrker KONGSBERG sin rolle som en strategisk partner for det norske Forsvarets operative behov, og vil styrke KONGSBERGs posisjon innen "Maintenance, Repair and Overhaul" (MRO).

Partene ble enige om en enterprise value på MNOK 151, på kontant og gjeldfri basis og med normalisert arbeidskapital. Den avtalte verdien reflekterer blant annet en forpliktelse for AIM til å investere rundt MNOK 540 i nytt motordepot for F-35 på Rygge over de neste 2–3 årene.

Nedenfor følger foreløpig merverdiallokering hvor det fremkommer at forventet vederlag blir MNOK 3,3. Forventet vederlag omfatter bl.a. earn-outs knyttet til EBITDA 2019 og strategisk samarbeid. AIM endret navn i juni til Kongsberg Aviation Maintenance Services AS (KAMS).

Foreløpig merverdiallokering ved oppkjøp av Aerospace Industrial Maintenance Norway AS

MNOK	Innregnede verdier ved overtagelse	Justering av virkelig verdi	Bokført verdi før oppkjøp
Bokført verdi immaterielle eiendeler	2	-	2
Sum immaterielle eiendeler eksklusive goodwill	2	-	2
Eiendeler holdt for salg	199	7	192
Eiendom anlegg og utstyr	42	(176)	218
Leasingeiendeler	172	-	172
Utsatt skattefordel	156	40	117
Omløpsmidler eksklusive betalingsmidler	192	-	192
Betalingsmidler	210	-	210
Sum totale eiendeler eksklusive goodwill	973	(129)	1 103
Pensjonsforpliktelse	(125)	-	(125)
Langsiktig gjeld	(380)	(5)	(375)
Langsiktig leasingforpliktelse	(138)	-	(138)
Kortsiktig leasingforpliktelse	(34)	-	(34)
Avsetninger	-	-	-
Annen kortsiktig gjeld	(294)	(19)	(275)
Sum totale forpliktelser	(971)	(24)	(947)
Netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser	3	(152)	156
Goodwill på oppkjøpstidspunktet	-	-	-
Vederlag	3	-	-
Betalingsmidler overtatt	(210)	-	-
Vederlag eksklusive betalingsmidler	(207)	-	-
Netto inngående kontantstrøm på oppkjøpet	(207)	-	-

Hvis oppkjøpet hadde vært gjennomført 1.1.19 ville KONGSBERGs driftsinntekter vært MNOK 197 høyere, mens EBITDA ville blitt redusert med MNOK 2. I eierperioden er det i driftsinntekter inkludert MNOK 275 og MNOK 38 i EBITDA fra AIM. Totaleffekt på KONGSBERGs driftsinntekter og EBITDA dersom oppkjøpet hadde skjedd 1.1.19 ville vært henholdsvis MNOK 472 og MNOK 36.

7 DRIFTSSEGMENTER

For ledelsesformål er konsernet organisert i forretningsområder basert på bransjene hvor konsernet opererer og har per 31.12.19 to rapporteringspliktige driftssegmenter:

Kongsberg Maritime (KM) består av fem divisjoner som leverer løsninger, systemer, produkter og tjenester til ulike maritime markeder og de fleste maritime fartøyssegmenter. Integrated Solutions utvikler og leverer løsninger og systemer for bro- og kontroll systemer som i hovedsak omfatter dynamisk posisjonering, fremdriftskontroll og navigasjon, samt automasjonssystemer for sikkerhet, kontroll og overvåkning av prosesser om bord på handels- og offshorefartøy og Cruise-skip. Divisjonen leverer også energiløsninger og ship design tjenester i de samme segmentene. Propulsion & Engines produserer og leverer propeller, thrustere, vann-jet-systemer og systemer for offshore manøvrering til maritime fartøy. Divisjonen Deck Machinery and Motion Control produserer og leverer dekkstutstyr som vinsjer for fortøying, ankerhåndtering og spesialsystemer for offshore-fartøy,

tauebåter, marinefartøy og flere andre skipsklasser, samt kraner. Divisjonen Sensors & Robotics er en betydelig aktør innen hydroakustikk og leverer autonome undervannsfarkoster, løsninger for ubemannede maritime farkoster, en rekke produkter knyttet til fiskeri, systemer for kartlegging under vann, og sensorer og løsninger for spesialfartøy. Global Customer Support leverer i hovedsak service-tjenester, reservedeler og oppgraderinger knyttet til forretningsområdets leveranser. Inntektene fordeler seg med 22 % innen Marine Services, 22 % innen Sensor & Robotics, 20 % Integrated Solutions, 14 % innen Global Customer Support, 13 % Propulsion & Engines og 9 % innen Systems & Deck Machinery.

Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) har i 2019 vært inndelt i seks divisjoner som i hovedsak leverer ulike systemer og tjenester til forsvarsindustrien. Divisjonen Integrated Solutions utvikler og leverer luftvernssystemer, kampsystemer, sonarer og navigasjon for marinefartøy og ubåter, samt integrerte kommando- og kontroll-

systemer. Divisjonen utvikler også ubemannede tårnløsninger for flyplasser. Protech Systems utvikler og leverer fjernstyrte våpenstasjoner til landbaserte kjøretøy og marinefartøy. Defense Communications utvikler og leverer ulike produkter for militær taktisk kommunikasjon. Missile Systems utvikler og leverer sjømålsmissiler og luft til bakke missiler. Aerostructures produserer og leverer avanserte lettvektskomponenter i kompositt og titan til F-35 jagerfly, samt vedlikeholds- og livssyklus tjenester (Maintenance, Repair & Overhaul, MRO). Divisjonen Space & Surveillance leverer komponenter og tjenester til romfartsindustrien, samt havneovervåkningsystemer. Fra 1.1.20 er divisjonene Protech Systems og Defense Communications slått sammen til én divisjon; Land Systems. For KDA er 14 % av driftsinntektene knyttet til Missile Systems, 27 % til Integrated Defence Systems, 20 % til Protech Systems, 14 % til Space and Surveillance, 17 % til Aerostructures og 8 % til Defence Communications.

Øvrige

Øvrig virksomhet består av Kongsberg Digital (KDI), eiendomsvirksomheten, konsernfunksjoner og eliminerings mellom forretningsområdene.

KDI har fokus på å ta nye, samt styrke eksisterende posisjoner knyttet til digitalisering innenfor blant annet olje- og gass-, vind- og handelsflåtemarkedet de siste årene.

Finansieringen av konsernet gjøres basert på vurderinger for konsernet som helhet. Finansposter, netto rentebærende gjeld og kontanter er derfor ikke segmentert. Det samme gjelder for skattekostnader og balanseposter knyttet til skatt, siden dette påvirkes av skattemessige disposisjoner mellom forretningsområdene.

Ledelsen følger opp driftssegmentenes driftsresultat (EBITDA) regelmessig og benytter denne informasjonen til å foreta analyser av de ulike driftssegmentenes prestasjoner samt foreta beslutninger om ressursallokering. Driftssegmentenes prestasjoner vurderes basert på driftsresultat (EBITDA) og avkastning på sysselsatt kapital.

Informasjon om konsernets rapporteringspliktige driftssegmenter presenteres nedenfor.

Driftssegmentdata

MNOK	Kongsberg			Eliminer- inger	Konsolidert
	Kongsberg Maritime	Defence & Aerospace	Øvrige		
2019					
Driftsinntekter fra eksterne kunder	16 018	7 237	826	-	24 081
Driftsinntekter – konserninternt	20	8	542	(570)	-
Totale inntekter	16 038	7 245	1 368	(570)	24 081
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	1 151	1 157	(29)	-	2 279
Avskrivninger	(193)	(186)	(61)	-	(440)
Avskrivninger IFRS16	(243)	(146)	41 ¹⁾	-	(348)
Nedskrivninger eiendom, anlegg og utstyr	(18)	-	-	-	(18)
Amortiseringer	(209)	(65)	(16)	-	(290)
Driftsresultat (EBIT)	488	760	(65)	-	1 183
Segment eiendeler ²⁾	19 351	11 886	1910	(224)	32 923
Segment investeringer ³⁾	5 129	459	153	-	5 741
Kortsiktige segment forpliktelser og avsetninger ⁴⁾	9 288	7 272	488	(174)	16 874
2018					
Driftsinntekter fra eksterne kunder	7 537	6 090	754	-	14 381
Driftsinntekter – konserninternt	8	14	466	(488)	-
Totale inntekter	7 545	6 104	1 220	(488)	14 381
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	594	863	(63)	-	1 394
Avskrivninger	(118)	(170)	(62)	-	(350)
Nedskrivninger eiendom, anlegg og utstyr	(5)	(1)	-	-	(6)
Amortiseringer	(18)	(71)	(4)	-	(93)
Driftsresultat (EBIT)	453	621	(129)	-	945
Segment eiendeler ¹⁾	6 970	8 520	1790	(158)	17 122
Segment investeringer ²⁾	80	199	92	-	371
Kortsiktige segment forpliktelser og avsetninger ³⁾	3 221	4 380	639	(117)	8 123

1) Tallet er inkludert interne eliminerings av avskrivninger IFRS16.

2) Segment eiendeler inkluderer ikke derivater og betalingsmidler da disse eiendeler styres av konsernets sentrale finansfunksjon.

3) Investeringer består av tilgang av eiendom, anlegg og utstyr, immaterielle eiendeler og goodwill eksklusive IFRS16.

4) Segment forpliktelser inkluderer ikke utsatt skatt, betalbar skatt, rentebærende gjeld, andre langsiktige forpliktelser og avsetninger og derivater da denne type forpliktelser blir styrt av konsernets sentrale finansfunksjon.

Det er ingen forskjeller i målemetoder som brukes på segmentnivå sammenliknet med konsernregnskapet. De ulike driftssegmentenes driftsresultat inkluderer inntekter og kostnader fra transaksjoner med andre driftssegment i konsernet. Transaksjoner mellom segmentene er basert på markedspriser. Transaksjoner mellom de ulike segmentene er eliminert ved konsolideringen.

Avstemming av eiendeler

MNOK	2019	2018
Segment eiendeler	32 923	17 122
Derivater	376	182
Virkelig verdjusteringer knyttet til finansielle instrumenter	302	316
Betalingsmidler	5 654	10 038
Sum eiendeler	39 255	27 658

Avstemming av forpliktelses og avsetninger

MNOK	2019	2018
Kortsiktige segment forpliktelses og avsetninger	16 874	8 123
Kortsiktig rentebærende gjeld	968	312
Derivater	493	580
Virkelig verdjusteringer knyttet til finansielle instrumenter	399	8
Beregnet betalbar skatt	77	19
Sum kortsiktige forpliktelses og avsetninger	18 811	9 042

Geografiske opplysninger

Ved presentasjon av informasjon om geografi fordeles inntekter på grunnlag av kundenes geografiske plassering, mens for anleggsmidlene er det den fysiske plassering eller tilknytning gjennom oppkjøp som er lagt til grunn. Konsernets aktiviteter er i hovedsak fordelt på Norge, øvrige Europa, Amerika og Asia. Inkludert i anleggsmidler er eiendom, anlegg og utstyr, immaterielle eiendeler og goodwill. (Finansielle instrumenter, utsatt skattefordel, pensjonsmidler og rettigheter som følger av forsikringsavtaler er ikke inkludert.)

MNOK	Norge	Europa	Nord- Amerika	Sør- Amerika	Asia	Australia	Afrika	Total
2019								
Driftsinntekter fra eksterne kunder	4 348	6 761	6 022	328	5 638	403	581	24 081
Driftsinntekter i % av total	18 %	28 %	25 %	1 %	24 %	2 %	2 %	
Anleggsmidler ¹⁾	10 315	948	859	27	393	9	1	12 552
2018								
Driftsinntekter fra eksterne kunder	2 779	3 812	4 074	190	2 760	158	608	14 381
Driftsinntekter i % av total	19 %	27 %	28 %	1 %	19 %	1 %	4 %	
Anleggsmidler ¹⁾	4 218	115	783	15	289	-	-	5 420

1) Anleggsmidler består i denne oppstillingen av eiendom, anlegg og utstyr, goodwill og andre immaterielle eiendeler.

8 KUNDEKONTRAKTER

MNOK	Kongsberg			Sum
	Kongsberg Maritime	Kongsberg Defence & Aerospace	Øvrige	
2019				
<i>Periodisering av inntektsføring</i>				
Inntektsføring basert på fremdrift i prosjektene (over tid)	5 230	5 828	519	11 577
Inntektsføring ved leveranse av varer og tjenester	3 796	282	247	4 325
Ettermarkedsaktiviteter ¹⁾ som inntektsføres på leveransetidspunktet	6 841	1 127	(4)	7 964
Inntekt fra utleie av eiendom, anlegg og utstyr	44		62	106
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	15 911	7 237	824	23 972
Gevinst ved salg av eiendom, anlegg og utstyr	-	-	2	2
Gevinst ved salg virksomhet	107	-	-	107
Sum eksterne inntekter	16 018	7 237	826	24 081
2018				
<i>Periodisering av inntektsføring</i>				
Inntektsføring basert på fremdrift i prosjektene (over tid)	3 737	4 644	386	8 767
Inntektsføring ved leveranse av varer og tjenester	897	468	157	1 522
Ettermarkedsaktiviteter ¹⁾ som inntektsføres på leveransetidspunktet	2 850	978	133	3 961
Inntekt fra utleie av eiendom, anlegg og utstyr	44	-	78	122
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	7 528	6 090	754	14 372
Gevinst ved salg av eiendom, anlegg og utstyr	9	-	-	9
Sum eksterne inntekter	7 537	6 090	754	14 381

1) Ettermarked omfatter inntekter fra service, vedlikehold, oppgraderinger, reservedeler, tilleggsutstyr/andre leveranser og trening/opplæring knyttet til tidligere leverte systemer og fartøy som ikke er nybygg. Ettermarkedsaktiviteter er ikke reflektert i ordrereserven og inngår da heller ikke i oversikten over inntekter framover i tid, jfr. tabellen nedenfor.

Tabellen viser forventet tidspunkt for når uoppgjorte /ikke påbegynte leveringsforpliktelser per 31.12.19 kommer til inntekt:

MNOK	2019				2018		
	Tidspunkt for inntektsføring				Tidspunkt for inntektsføring		
	Ordre- reserve 31.12.19	2020	2021	2022 og senere	Ordre- reserve 31.12.18	2019	2020 og senere
Kongsberg Defence & Aerospace	20 146	7 178	6 383	6 585	10 734	5 576	5 168
Kongsberg Maritime	12 095	8 904	2 332	859	5 739	4 268	1 471
Annet/eliminering	888	518	224	146	800	512	288
Sum	33 129	16 600	8 939	7 590	17 283	10 356	6 927

Kongsberg Maritime (KM)

Flere av divisjonene i KM har leveranser som er sammensatt i ett system og som skal virke sammen. Det gjelder hovedsakelig for leveranser fra divisjonene Sensor & Robotics og Integrated Solutions, hvor leveransene inntektsføres i forhold til fremdrift over tid. Begrunnelsen for dette er at leveransene har stor kundetilpassning og ikke har noe alternativt bruksområde for KM. Fremdriftsmål ved inntektsføring over tid er i de fleste tilfeller "cost to cost", men kan også være timer.

KM har også en vesentlig andel av leveranser som inntektsføres ved levering. Dette gjelder spesielt den delen som har kommet inn via oppkjøpet av Commercial Marine, som for eksempel Systems & Deck Machinery og Propulsion & Engines, men vil også gjelde for deler av

Sensor & Robotics og Integrated Solutions. Utstyrsløyper vurderes i stor grad som frittstående og har kort tidshorison og inntektsføres dermed ved leveranse. For ytterligere beskrivelse av hva de ulike divisjonene leverer se [note 7 "Driftssegmenter"](#).

Over 36 % av kontraktsinntektene i KM er innenfor ettermarked. De aller fleste av disse kontraktene inntektsføres ved leveranse av timer/utstyr og har ofte kort varighet. Det forekommer også tilfeller hvor denne type kontrakter inntektsføres over tid, men det forutsettes da at kontraktene strekker seg over flere regnskapsperioder og er av vesentlig størrelse.

Ulike kundekontrakter har ulike betalingsvilkår avhengig av produkt, marked og forhandlinger med kunde. For kundekontrakter som inntektsføres over tid vil mange av kontraktene inkludere forskudd betalt av kunden ved kontraktsinngåelse og deretter betaling etter oppnådde milepæler. Det er store individuelle forskjeller på kontraktene. For vare- og serviceleveranser, inkludert ettermarkedsleveransen, faktureres kundene i stor grad ved levering og betaling skjer etter avtalt kredittid som avhenger av den enkelte avtale.

Kongsberg Defence & Aerospace (KDA)

KDA sine kundekontrakter gjelder i stor grad leveranser som er sammensatt i ett system og som skal virke sammen. De fleste kundekontraktene i forretningsområdet inntektsføres i forhold til fremdrift over tid. Begrunnelsen for dette er at leveransene har stor kundetilpasning og ikke har noe alternativt bruksområde for KDA. Kundekontraktene er normalt sett langvarige og er av betydelig størrelse. KDA har rett til å kreve betalt for arbeid til dato. "Cost to cost" brukes i hovedsak som fremdriftsmål, men også påløpte timer, fremdrift hos underleverandør, og i noen tilfeller milepæler. Leveranser av denne type er luftvernssystemer, missilsystemer, kommando og kontrollsystemer og overvåkingssystemer.

Serier av like enheter innenfor samme kontrakt tas til inntekt over tid. Disse behandles da som én leveringsforpliktelse. Betingelsen er at de hver for seg ville kvalifisert for inntektsføring over tid.

Inntektsmål for slike kontrakter kan være leveranse/lageruttak til kunde da dette representerer fremdriften fordi fremstillingstiden er forholdsvis kort. Flere av kontraktene vedrørende våpenstasjoner inntektsføres etter disse prinsippene. Det samme gjelder kontrakter tilknyttet F-35-programmet.

KDA har lite omfang av inntektsføring ved levering, men det forekommer ved leveranse av kommunikasjonsutstyr og utstyr til romfart.

KDA har i tillegg leveranser av service og vedlikehold. De fleste av disse leveransene er aktiviteter som faller inn under begrepet ettermarked i KONGSBERG. I det alt vesentlige inntektsføres disse tjenestene i takt med at timene/varene leveres.

For ytterligere beskrivelse av divisjoner og leveranser i KDA se [note 7 "Driftssegmenter"](#).

KDA har rett på dekning av påløpte kostnader pluss margin hvis kunden skulle kansellere kontrakten uten rimelig grunn. Ulike kundekontrakter har ulike betalingsvilkår avhengig av produkt, marked og forhandlinger med kunde. For kundekontrakter som inntektsføres over tid vil mange av kontraktene inkludere forskudd betalt av kunden ved kontraktsinngåelse og deretter betaling etter oppnådde milepæler. Det er store individuelle forskjeller på kontraktene. For vare- og serviceleveranser, inkludert ettermarkedsleveransen, faktureres kundene i stor grad ved levering og betaling skjer etter avtalt kredittid som avhenger av den enkelte avtale.

MNOK	2019	2018 ¹⁾
<i>Divisjoner</i>		
Customer & Services	3 708	
Sensors & Robotics	3 693	2 875
Integrated Solutions	3 468	2 957
Global Customer Support (KM)	2 396	2 327
Propulsion & Engines (P&E)	2 244	
Systems & Deck Machinery	1 523	
Annet/eliminering	(994)	(614)
Kongsberg Maritime	16 038	7 545
Integrated Defence Systems	2 116	1 694
Protech Systems	1 562	1 699
Aerostructures	1 301	888
Missile Systems	1 147	728
Space & Surveillance	664	625
Defence Communications	635	680
Annet/eliminering	(180)	(210)
Kongsberg Defence & Aerospace	7 245	6 104
Annet/eliminering	798	732
Sum inntekter fra kundekontrakter	24 081	14 381

1) Sammenligning for KM er endret på grunn av divisjons sammensetningen

For ytterligere beskrivelse av de enkelte divisjonene og deres leveranser se [note 7 "Driftssegmenter"](#).

MNOK	Kongsberg			Sum
	Kongsberg Maritime	Defence & Aerospace	Øvrige	
2019				
<i>Geografisk fordeling av eksterne inntekter fra kundekontrakter</i>				
Norge	2 586	1 428	334	4 348
Europa	5 193	1 405	163	6 761
Amerika	2 802	3 036	184	6 022
Sør-Amerika	276	7	45	328
Asia	4 813	769	56	5 638
Afrika	101	470	10	581
Australia	247	122	34	403
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	16 018	7 237	826	24 081
2018				
<i>Geografisk fordeling av eksterne inntekter fra kundekontrakter</i>				
Norge	1 495	948	336	2 779
Europa	2 133	1 526	153	3 812
Amerika	1 248	2 667	159	4 074
Sør-Amerika	146	32	12	190
Asia	2 297	394	69	2 760
Afrika	158	443	7	608
Australia	60	80	18	158
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	7 537	6 090	754	14 381

Kontraktbalanser

Spesifikasjon av netto kontraktbalanser ¹⁾

MNOK	Note	31.12.19	31.12.18	MNOK	31.12.19	31.12.18
Kundekontrakter under utførelse	21	3 701	2 653	Kundekontrakter, eiendel	5 888	2 994
Forskudd fra kunder		(9 334)	(4 834)	Kundekontrakter, forpliktelse	(10 481)	(5 157)
Periodisert eiendel kundekontrakter		4 326	2 016	Netto kontraktbalanser	(4 593)	(2 163)
Periodisert forpliktelse kunde- kontrakter		(3 286)	(1 998)			
Netto kontraktbalanser		(4 593)	(2 163)			

1) Tabellen til venstre viser bruttobeløpene før nettinger. Tabellen til høyre er hver enkelt kundekontrakts balanseposter, med unntak av kundefordringer, nettet og presentert på tilhørende balanselinje.

Kontraktbalanser

"Kundekontrakter, eiendel"

"Kundekontrakter, eiendel" består i hovedsak av utført, ikke fakturert arbeid og periodiserte eiendeler knyttet til kundekontrakter.

Periodiserte eiendeler inkluderer komponenter som skal brukes i kundekontrakter, men som ennå ikke er installert i prosjektene, mellomværende med leverandører og kostnadsperiodisering. Utgående balanse 31.12.19 inneholder i overkant av MNOK 1.500 fra selskaper tilkommet gjennom oppkjøp av Commercial Marine i forretningsområdet Kongsberg Maritime og er med på å forklare økningen i netto "kundekontrakter, eiendeler".

"Kundekontrakter, gjeld"

For flere kundekontrakter er det avtalt forskudd fra kunde eller det faktureres i henhold til betalingsplan før kontroll er overført til kunde.

Dette presenteres som forskudd fra kunde og inngår i "kundekontrakt, forpliktelse". "Kundekontrakter, forpliktelse" vil i tillegg oppstå som følge av kostnadsperiodiseringer på kontraktene. Inkludert i kostnadsperiodiseringen er avsetninger på tapsprosjekter.

Det er forretningsområdet Kongsberg Defence & Aerospace som har de største forskuddene. I løpet av 2019 har Kongsberg Defence & Aerospace mottatt nye forskudd på i overkant av tre milliarder. Ved årsslutt ble det registrert ett forskudd i Kongsberg Defence & Aerospace på i underkant av en og en halv milliard kroner. På årsavslutningstidspunktet var ikke dette forskuddet innbetalt slik at det tilsvarende beløp er inkludert i kundefordringene. Dette forskuddet er innbetalt etter årsavslutningstidspunktet.

I Kongsberg Maritime er det lite omfang av formelle kundeforskudd, men de har betalingsplaner som skaper periodisert inntekt på gjeldssiden.

Nær tre milliarder kroner av forskudd registrert i inngående balanse er inntektsført i regnskapsåret 2019.

De oppkjøpet selskapene Commercial Marine og AIM er i tillegg med på å bidra til økning i utgående saldo på balanselinjen "Kunde kontrakter, forpliktelse".

I inntektsføring fra kunde kontrakter inngår:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Forskudd fra kunder som inngår i kunde kontrakter, forpliktelse på begynnelsen av året og som er inntektsført i regnskapsåret	2 917	3 056
Inntekt fra leveringsforpliktelser avsluttet tidligere år enn regnskapsåret	(4)	67

Estimatusikkerhet knyttet til kunde kontakter

Ved innregning av kunde kontakter vil det knytte seg usikkerhet til fastsettelse av type leveringsforpliktelse og fastsettelse av transaksjonspris. Type leveringsforpliktelse vil påvirke tidspunkt for inntektsføring mens i de tilfellene hvor det er behov for estimering av transaksjonsprisen, vil estimater påvirke størrelsen på vederlaget som skal inntektsføres. Kontraktinntekter er som oftest i henhold til avtale. Variable vederlag og forsinkelsesavgifter vil kunne påvirke størrelsen på transaksjonsprisen, men forekommer ikke ofte. Usikkerhet vil være knyttet til sannsynligheten for at variable vederlag eller forsinkelsesavgifter vil inntreffe og også til estimering av størrelsen på disse.

For leveringsforpliktelser som inntektsføres over tid vil inntektsføring skje i takt med beregnet fremdrift. Fremdrift beregnes normalt som påløpte kostnader i forhold til forventede totale kostnader eller på grunnlag av påløpte timer målt mot forventet timeforbruk. Forventede totale kostnader estimeres basert på en kombinasjon av erfaringstall, systematiske estimeringsprosedyrer, oppfølging av effektivitetsmål og skjønn. Normalt vil en stor andel av totale kostnader være antall gjenværende timer som ansatte må bruke for å utvikle eller ferdigstille prosjektet. Usikkerhet i estimatene påvirkes av prosjektets varighet og tekniske kompleksitet. Det er etablert prinsipper for kategorisering av prosjekter i forhold til teknologisk kompleksitet og grad av utvikling. Dette danner grunnlaget for vurdering av risiko og resultatuttak i prosjektene.

9 ANDELER I FELLESKONTROLLERT VIRKSOMHET OG TILKNYTTETE SELSKAPER

Spesifikasjon av bevegelse på balanselinjen "Andeler i felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper" 1.1.–31.12:

MNOK	Forretnings- kontor	Andel	Netto eiendel 1.1.19	Tilgang i perioden	Mottatt utbytte	Resultat i perioden ¹⁾	Utvidet resultat i perioden ²⁾	Netto eiendel 31.12.19
Patria Oyj	Helsinki, Finland	49,90 %	2 807	(31) ³⁾	(68)	(35)	(18)	2 656
Kongsberg Satellite Services AS	Tromsø, Norge	50,00 %	437		(55)	112	(2)	492
Øvrige tilknyttede selskaper			156		(1)	(56)		100
Sum			3 400	(31)	(123)	21	(20)	3 247

1) Resultat fra selskap som er selvstendige skattesubjekter, som for eksempel aksjeselskap, er inntatt etter skatteskostnad og amortisering av merverdier.

2) Utvidet resultat gjelder omregningsdifferanser og estimatendringer. Deler av investeringen i Patria er sikret med basiswaper.

Se note 22 B "Finansielle instrumenter – Valutarisiko og -sikringer"

3) Kostprisjustering i henhold til avtale med selger.

Resultatandel Patria i eierperioden

	1.1.19–31.12.19		1.1.18–31.12.18	
	MEUR	MNOK	MEUR	MNOK
Resultat etter skatt i Patria (100 %)	4,5		29	
Justert for resultatandel i KAMS ¹⁾	(1,1)			
Minoritetsinteresser Millog	(5,0)		(4)	
Resultat etter skatt i Patria (100 %), majoritet	(1,5)	(15,2)	25	245
KONGSBERGs andel (49,9 %) ²⁾		(7,6)		122
Amortiseringer av merverdier etter skatt		(27,2)		(42)
Resultatandel i perioden		(34,8)		80

1) Resultatet fra Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS), som eies 50,1 % av KONGSBERG og 49,9 % av Patria, er trukket ut (KAMS er konsolidert 100 % inn i KONGSBERG).

2) Andel av Patrias resultat etter skatt, justering for ikke kontrollerende interesser og resultat fra KAMS.

10 VARELAGER

Konsernets samlede varebeholdninger fordeler seg som følger:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Råvarer	2 156	925
Varer i arbeid	405	265
Ferdigvarer	1 403	984
Sum	3 964	2 174
Resultatførte verdiendringer i varelageret	67	35
Årets totale varekost utgjør	9 328	4 297

Estimatusikkerhet

Varelager er vurdert til laveste av anskaffelseskost og netto salgsværdi. Ved vurdering av netto salgsværdi benyttes skjønn. Ved vurderingene hensyntas blant annet markedsforhold og teknisk tilstand.

11 PERSONALKOSTNADER

Lønn og andre personalkostnader utgjør kostnader forbundet med avlønning av personell som er ansatt i konsernet.

MNOK	Note	2019	2018
Lønn		6 908	4 638
Arbeidsgiveravgift på lønn ¹⁾		936	642
Pensjonskostnad ytelsesplaner	12	17	35
Pensjonskostnad innskuddsplan	12	540	374
Andre ytelser ¹⁾		364	240
Totale personalkostnader		8 764	5 929
Gjennomsnittlig antall årsverk ¹⁾		9 645	6 750

1) Tallet for 2018 er justert.

12 PENSJONER

KONGSBERG har en tjenestepensjonsordning som tilfredsstillende lovverket, og som består av en innskuddsordning og en lukket ytelsesordning. Tjenestepensjonsordningen gjelder alle ansatte i konsernet i Norge. Per 31.12.19 er det i Norge 6.475 ansatte som totalt er tilknyttet ordningene. KONGSBERG etterstreber seg på at flest mulig av de ansatte også i utlandet skal omfattes av tjenestepensjonsordninger.

Innskuddsordningen (ITP)

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning per 1.1.08 for alle ansatte under 52 år. Innskuddssatsene er 0 % av lønnsgrunnlaget opp til 1G, 5 % av lønnsgrunnlaget mellom 1 og 7,1 G, og 11 % av lønnsgrunnlaget fra 7,1G og opp til 12G. Fra 2020 vil innskuddssatsen være 5 % av hele lønnsgrunnlaget under 7,1 G. De ansatte kan påvirke forvaltningen av midlene gjennom tre investeringsvalg, med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer i porteføljen. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ordning for lønn mellom 12 og 15G. Bedriftens innskudd i denne ordningen er 18 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G, oppad begrenset til 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 28 "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte". De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015. Det er samme investeringsvalg i tilleggsordningen som i hovedordningen. KONGSBERGs selskaper i utlandet har i all vesentlighet innskuddsplaner. Per 31.12.19 var ca 6.200 ansatte i Norge og de fleste av de ansatte i utlandet omfattes av disse planene. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen (YTP)

Ved overgang til innskuddsordning 1.1.08 ble ansatte som på overgangstidspunktet var 52 år og eldre fortsatt værende i ytelsesordningen. Ordningen er forsikret gjennom DNB Livsforsikring. Pensjonsytelsen fra ytelsesordningen er bestemt ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivå for den enkelte ansatte. Pensjonskostnaden fordeles over de ansattes opptjeningsår. Gitt en beregnet folketrygdpensjon basert på Folketrygdens regler før 1.1.11 og full opptjening gir ordningen ca. 65 % av sluttlønn inklusive ytelse fra Folketrygden inntil fylte 77 år, deretter reduseres tjenestepensjonsdelen med 50 % livsvarig. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ytelsesordning for lønn mellom 12 og 15 G. Den kollektive driftsbaserte ytelsesordningen tilsvarer ca. 60 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G inntil fylte 77 år, deretter reduseres ytelsen med 50 % livsvarig. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 28 "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte". Disse tilleggsordningene ble lukket i forbindelse med overgang til innskuddsbasert pensjon.

Risikodekning

Uførepensjon fra konsernet ble endret 1.1.16 og skal gi et tillegg til antatt uføretrygd fra folketrygden. Folketrygden dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget opp til 6G, mens konsernplanen dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget mellom 6G og 12G. Konsernplanen gir også et tillegg på 3 % av pensjonsgrunnlag fra 0G til 12G, et kronetillegg på 25 % av G og eventuelt barnetillegg på 4 % per barn (maksimalt 3 barn). Fra 1.1.16 har KONGSBERG vedtatt å terminere fripoliseopptjening på uførepensjonen som et ledd i tilpasning til nytt regelverk. De ansatte har fått utstedt individuelle fripoliser for de allerede opptjente fripoliserettighetene. Den nye ordningen er en ettårig risikodekning og premien kostnadsføres når den påløper. Fra og med 1.1.13 er risikopensjonene for lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G gjort om til driftsbasert finansiering. I praksis vil det si at KONGSBERG er selvsassurandør for risikopensjonene fremover i tid. De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015.

Tidligpensjon

For noen år tilbake ble det besluttet at konsernet ikke lenger skulle tilby tidligpensjonsordninger for ledende ansatte. Konsernet har fremdeles gjenværende forpliktelser knyttet til slike tidligpensjonsavtaler for et fåtall personer.

Pensjonsforutsetninger

Ved beregning av de fremtidige pensjoner i ytelsesordningen er følgende forutsetninger lagt til grunn:

<i>Økonomiske forutsetninger</i>	<i>31.12.19</i>	<i>31.12.18</i>
Diskonteringsrente Norge	2,10–2,20 %	2,70 %
Diskonteringsrente Sverige	1,30 %	
Lønnsregulering	1,50 %	2,00 %
G-regulering	2,00 %	2,50 %
Pensjonsregulering	1,25 %	1,75 %
<i>Øvrige norske forutsetninger</i>		
Dødelighet	K2013	K2013
Uførhet	IR 73	IR 73
	4,5 %	4,5 %
Frivillig avgang	for alle aldre	for alle aldre

Årets pensjonskostnad fremkommer slik:

MNOK	2019	2018
Kostnader ytelsesplaner	17	35
Kostnader ved innskuddsplaner Norge	411	335
Kostnader ved innskuddsplaner utlandet	129	39

Netto renter er klassifisert som finanskostnad.

I kostnader ytelsesplaner er innregnet gevinst på oppgjør av pensjonsordning MNOK 34 (9)

Endring av netto balanseført pensjonsforpliktelse

MNOK	2019			2018		
	Fondert	Ufondert	Totalt	Fondert	Ufondert	Totalt
<i>Endringer i brutto pensjonsforpliktelse</i>						
Brutto pensjonsforpliktelse 1.1.	1 613	334	1 947	1 637	388	2 025
Tilgang ved oppkjøp	461	309	770	-	-	-
Nåverdien av årets opptjening	18	15	33	14	13	27
Rentekostnad av pensjonsforpliktelse	48	10	58	35	6	41
Aktuariell tap/gevinst	15	52	67	47	(21)	26
Oppgjør pensjonsordning	(30)		(30)	(8)	-	(8)
Utbetalinger av pensjoner/fripoliser	(113)	(51)	(164)	(107)	(44)	(151)
Netto endring i arbeidsgiveravgift	11	(2)	9	(5)	(8)	(13)
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	2 023	667	2 690	1 613	334	1 947
<i>Endringer i brutto pensjonsmidler</i>						
Virkelig verdi pensjonsmidler 1.1.	1 409	-	1 409	1 378	-	1 378
Tilgang ved oppkjøp	358	-	358	-	-	-
Forventet avkastning på pensjonsmidler	42	-	42	30	-	30
Aktuariell tap/gevinst	(37)	-	(37)	74	-	74
Premieinnbetalinger	64	-	64	41	-	41
Utbetalinger av pensjoner/fripoliser	(120)	-	(120)	(114)	-	(114)
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12.	1 716	-	1 716	1 409	-	1 409
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 31.12.	(307)	(667)	(974)	(204)	(334)	(538)

Den sikrede pensjonsordningen er forsikret gjennom forsikringselskap og konsernets pensjonsmidler er således knyttet til en forsikringspolise. Forsikringspolisen er ikke omsettelig og verdien fastsettes i henhold til regler i forsikringsvirksomhetsloven. Det er knyttet en rentegaranti til forsikringen som innebærer at det er forsikringselskapet som har risiko for avkastningen på pensjonsmidlene. Midlene er i hovedsak plassert i obligasjoner, noe i aksjer og eiendom.

Historisk informasjon

MNOK	2019	2018	2017	2016	2015
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	2 690	1 947	2 025	1 958	2 003
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12.	1 716	1 409	1 378	1 491	1 506
Netto pensjonsforpliktelse 31.12.	(974)	(538)	(647)	(467)	(497)
Estimatavvik pensjonsforpliktelse 31.12.	67	26	(24)	4	(211)
Estimatavvik pensjonsmidler 31.12.	(37)	74	(90)	22	11
Akkumulerte estimatavvik innregnet i oppstilling over totalresultat etter skatt	(1 428)	(1 331)	(1 374)	(1 316)	(1 331)
Herav erfaringsavvik	(926)	(881)	(928)	(943)	(898)

AFP ordning

Alle ansatte i Norge er medlem i en AFP ordning som gir et livslangt tillegg på den ordinære pensjonen. De ansatte kan velge å ta ut den nye AFP ordningen fra og med fylte 62 år, også ved siden av å stå i jobb. Den nye AFP ordningen er en ytelsesbasert flerforetakspensjonsordning, og finansieres gjennom premier som fastsettes som en prosent av lønn. Foreløpig foreligger ingen pålitelig måling og allokering av forpliktelse og midler i ordningen. Regnskapsmessig blir ordningen behandlet som en innskuddsbasert pensjonsordning hvor premiebetaling kostnadsføres løpende, og ingen avsetninger foretas i regnskapet. Det betales en premie til den nye ordningen av de samlede utbetalinger mellom 1G og 7,1G til konsernets arbeidstakere. For 2019 utgjorde premien 2,5 % og samme sats er fastsatt for 2020 (estimert til MNOK 110). Det er ikke fondsoppbygging i ordningen og det forventes at premienivået vil øke for de kommende årene.

Annet

Pensjonsytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. Netto pensjonsforpliktelser er fastsatt basert på aktuarberegninger, som bygger på forutsetninger blant annet knyttet til diskonteringsrente, fremtidig lønnsvekst, pensjonsreguleringer, forventet avkastning på pensjonsmidlene og ansatte turnover. Disse forutsetningene oppdateres årlig. Diskonteringsrenten er fastsatt med utgangspunkt i renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) som reflekterer tidshorisonten for oppgjør av pensjonsforpliktelsen for ytelsesordningen. Etter KONGSBERG sin vurdering er markedet for OMF tilstrekkelig dypt og viser pålitelig prising.

Balansen viser netto pensjonsforpliktelser inklusive arbeidsgiveravgift.

Forventet utbetaling av pensjoner innen YTP ordningen er følgende:

	MNOK
2020	142
2021	150
2022	154
2023	155
2024	148
Neste 5 år	666

13 EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR

MNOK	Bygg og annen fast eiendom					Total
	Tomter	Maskiner og anlegg	Driftsløse	Anlegg under utførelse		
<i>Anskaffelseskost</i>						
1.1.18	304	2 248	1 566	2 046	148	6 312
Reklassifisering	-	21	-	-	(21)	-
Tilgang	5	18	128	84	(5)	230
Avgang	-	(30)	(84)	(13)	-	(127)
Omregningsdifferanser	1	21	1	11	-	34
Sum anskaffelseskost 31.12.18	310	2 278	1 611	2 128	122	6 449
Reklassifisering	(2)	1	-	12	(2)	9
Tilgang ved oppkjøp	16	862	80	274	63	1 295
Tilgang	12	51	110	152	219	544
Avgang	(1)	(21)	(14)	(38)	(14)	(88)
Omregningsdifferanser	-	37	7	13	-	57
Sum anskaffelseskost 31.12.19	335	3 208	1 794	2 541	388	8 266
<i>Akkumulerte av- og nedskrivninger</i>						
1.1.18	-	1 040	948	1 660	6	3 654
Reklassifisering	-	-	-	-	-	-
Årets avskrivninger	-	87	123	140	-	350
Årets nedskrivninger	-	5	1	-	-	6
Akkumulerte avskrivninger ved avgang	-	(23)	(73)	(12)	-	(108)
Omregningsdifferanser	-	8	1	7	-	16
Sum akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.18	-	1 117	1 000	1 795	6	3 918
Årets avskrivninger	-	74	146	220	-	440
Årets nedskrivninger	-	1	-	17	-	18
Akkumulerte avskrivninger ved avgang	-	(6)	(11)	(36)	-	(53)
Omregningsdifferanser	-	3	7	9	-	19
Sum akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.19	-	1 189	1 142	2 005	6	4 342
Balanseført verdi 31.12.18	310	1 161	611	333	116	2 531
Balanseført verdi 31.12.19	335	2 019	652	536	382	3 924
Utnyttbar levetid	N/A	10–33 år	1–10 år	1–10 år		

Estimatusikkerhet

For gruppen eiendom, anlegg og utstyr er det knyttet estimatusikkerhet til fastsettelsen av forventet gjenværende levetid og forventet utrangeringsverdi. Disse faktorene blir gjennomgått årlig etter beste skjønn.

14 LEIEAVTALER

KONGSBERG har leiekontrakter hovedsakelig tilknyttet tomter og bygg, men har også leiekontrakter på maskiner, biler og utstyr. Leiekontraktene er sikret med den underliggende eiendelen. Flere av leiekontraktene inneholder forlengelsesopsjoner. Disse er innregnet dersom det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil utøve opsjonen. Leiebetingelsene omfatter ikke variabel leie utover variabel leie som er avhengig av indeks eller rentesats. Konsernet benytter seg av unntaket for kortsiktige leieavtaler og for leieavtaler med eiendeler av lav verdi. Førstnevnte unntak benyttes for alle typer leiekontrakter, mens sistnevnte er benyttet hovedsakelig for kontormaskiner og mindre utstyr.

MNOK	Biler, maskiner og utstyr		Total
	Eiendom		
Inngående balanse	1 605	10	1 615
Tilgang ved oppkjøp	674	21	695
Tilgang	179	-	179
Årets avskrivninger	(337)	(11)	(348)
Årets nedskrivninger			-
Balanseført verdi 31.12.19	2 121	20	2 141
Leieperiode	1–21 år	1–5 år	

Leasingforpliktelser

MNOK	2019
Inngående balanse	1 615
Tilgang ved oppkjøp	695
Tilgang	179
Renter på leasingforpliktelser	131
Leiebetalinger	(423)
Balanseført verdi 31.12.19	2 198
Kortsiktige leasingforpliktelser	348
Langsiktige leasingforpliktelser	1 850

Se note 25 "Avsetninger" vedrørende langsiktige forpliktelser tilknyttet eiendommer som er solgt og tilbakeleid.

Samlede utgående kontantstrømmer for leieavtaler er MNOK 492 i 2019.

Innregnet i resultatet

MNOK	2019
Årets avskrivninger på leiekontrakter	348
Rentekostnad på leasing gjeld	131
Kostnader knyttet til kortsiktige leieavtaler og leieavtaler med eiendeler av lav verdi	69
Sum innregnet i resultatet	548

For opplysninger om forfall på leiebetalinger se note 22 E).

KONGSBERG har flere leiekontrakter som inkluderer forlengelsesopsjoner. Disse opsjonene er forhandlet frem for å ha en fleksibilitet til å håndtere leieporteføljen etter KONGSBERGs løpende behov. Opsjonene innregnes dersom det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil utøve opsjonen.

15 IMMATERIELLE EIENDELER

MNOK	Goodwill	Teknologi	Aktivert egen- utvikling	Andre immaterielle eiendeler ¹⁾	Total
<i>Anskaffelseskost</i>					
1.1.18	2 893	656	1 139	101	4 789
Tilgang ved kjøp av virksomhet	-	-	8	-	8
Tilgang	11	4	130	7	152
Avgang	-	-	(2)	-	(2)
Omregningsdifferanser	19	9	-	1	29
Sum anskaffelseskost 31.12.18	2 923	669	1 275	109	4 976
Tilgang ved kjøp av virksomhet	2 272	769	-	684	3 725
Tilgang	-	-	173	1	174
Avgang	(29)	-	(1)	-	(30)
Omregningsdifferanser	9	14	-	1	24
Sum anskaffelseskost 31.12.19	5 175	1 452	1 447	795	8 869
<i>Akkumulerte amortiseringer og nedskrivninger</i>					
1.1.18	912	635	344	95	1 986
Amortiseringer	-	21	67	5	93
Avgang	-	-	-	-	-
Omregningsdifferanser	-	8	-	-	8
Sum akkumulerte amortiseringer og nedskrivninger 31.12.18	912	664	411	100	2 087
Amortiseringer	-	58	83	149	290
Avgang	(9)	-	(1)	-	(10)
Omregningsdifferanser	-	15	-	-	15
Sum akkumulerte amortiseringer og nedskrivninger 31.12.19	903	737	493	249	2 382
Balanseført verdi 31.12.18	2 011	5	864	9	2 889
Balanseført verdi 31.12.19	4 272	715	954	546	6 487
Utnyttbar levetid		1–10 år	1–10år	1–10 år	

1) Årets tilgang ved kjøp av virksomhet i gruppen "andre immaterielle eiendeler" består i all hovedsak av kunderelasjoner med MNOK 616 og merkevarer med MNOK 66. Se note 6 "Oppkjøp" for mer informasjon.

Med unntak av goodwill, som ikke amortiseres, er amortiseringen av immaterielle eiendeler lineære over utnyttbar levetid. Amortisering starter når den immaterielle eiendelen er tilgjengelig for bruk.

Produktvedlikehold, forskning og utvikling ført over resultatet

MNOK	2019			2018		
	Produkt- vedlikehold	Forsknings- og utviklings- kostnader	Total	Produkt- vedlikehold	Forsknings- og utviklings- kostnader	Total
Kongsberg Maritime	398	691	1 089	220	499	719
Kongsberg Defence & Aerospace	39	92	131	35	98	133
Øvrige	23	67	90	25	68	93
Sum	460	850	1 310	280	665	945

Balansføring av egenutvikling

Utviklingsprosjekter hvor kundene finansierer utviklingen blir ikke balanseført, men KONGSBERG søker å oppnå eierrettigheter til de utviklede produktene. Underveis i utviklingsfasen for egenfinansierte prosjekter besluttes det, basert på teknisk suksess og markeds-vurderinger, hvorvidt konsernet skal ferdigstille utviklingen og starte balansføring av gjenværende utviklingsutgifter.

Egenfinansierte utviklingsprosjekter hos Kongsberg Maritime inneholder i hovedsak mange prosjekter med begrenset totalomfang, og i stor grad utvikling av eksisterende teknologi. Det er vurdert at mange av disse utviklingsprosjektene ikke tilfredsstillter kriteriene for balansføring av utvikling. For flere av prosjektene er det betydelig usikkerhet knyttet til om prosjektet er teknologisk gjennomførbart og hvordan den endelige løsningen blir. Det vil normalt derfor være sent i utviklingsprosjektet at kriterier for balansføring blir oppfylt.

Forretningsområdet Kongsberg Defence & Aerospace har den største andelen av de balanseførte egenutviklingsprosjektene i KONGSBERG. I overkant av MNOK 700 av bokført saldo er tilhørende egenutviklet teknologi i dette forretningsområdet. Dette omfatter teknologi knyttet til våpenstasjoner, missilsystemer, styringssystemer og kommunikasjonsutstyr.

Estimatusikkerhet

Balansførte utviklingskostnader blir amortisert i forhold til estimert levetid. Estimert levetid vil kunne endres over tid. Dette vurderes årlig, og amortiseringstakten endres når forholdene krever det. Ved test av verdien på balanseført egenutvikling anvendes samme prinsipper og metoder som ved test for verdifall av goodwill. For estimatusikkerhet knyttet til dette, se note 16 "Test av verdifall på goodwill".

16 TEST AV VERDIFALL PÅ GOODWILL

Goodwill

Goodwill anskaffet gjennom oppkjøp er allokert til konsernets driftssegmenter og blir fulgt opp og testet samlet for den gruppe av kontantstrømgenererende enheter som inngår i driftssegmentet. Goodwill følges opp for grupper av kontantstrømgenererende enheter som er lik det som er definert som driftssegment i henhold til note 7 "Driftssegmenter".

Goodwill er tilordnet driftssegmenter som følger:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Kongsberg Maritime	4 012	1 753
Kongsberg Defence & Aerospace	174	172
Øvrig ¹⁾	86	86
Sum balanseført verdi goodwill	4 272	2 011

1) Goodwill fra øvrig er tilknyttet Kongsberg Digital.

Konsernet tester goodwill for nedskrivning årlig eller oftere dersom det er indikasjoner på verdifall.

Konsernet har benyttet bruksverdi for å fastsette gjennvinnbart beløp av de kontantstrømgenererende enhetene. For å fastsette bruksverdien er det benyttet diskontert forventet kontantstrøm. Forventet kontantstrøm bygger på forretningsområdenes budsjetter og langtidspaner som er godkjent av konsernledelsen og styret. Budsjetter og langtidspaner dekker en periode på fem år (eksplisitt prognoseperiode). Godkjente budsjetter og langtidspaner blir justert

for kontantstrømmer relatert til investeringer, restruktureringer, fremtidige produktforbedringer og nyutvikling dersom elementene er vurdert som vesentlig for verditesten. Etter de fem årene med konkrete planer fastsettes enhetenes kontantstrømmer ved ekstrapolering. Ved inngang til ekstrapoleringsperioden forutsettes enheten å være i en stabil fase. I beregningene av bruksverdi har konsernet benyttet forventede kontantstrømmer etter skatt og tilsvarende diskonteringssetts etter skatt. Gjennvinnbart beløp ville ikke ha blitt vesentlig påvirket dersom kontantstrømmer før skatt og diskonteringssetts før skatt var benyttet. Diskonteringssetts før skatt er fastsatt ved bruk av en iterativ metode, og er vist i egen tabell.

Forutsetninger lagt til grunn er basert på historiske resultater og observerbare markedsdata.

Nøkelforutsetninger

Diskonteringssetts

Diskonteringssettsene er basert på en vektet gjennomsnittlig kapitalkostnad (WACC) metodikk der egenkapitalkostnaden og gjeldskostnaden er vektet i henhold til estimert kapitalstruktur. Diskonteringssettsene reflekterer markedets avkastningskrav per tidspunkt for testen i den bransje den kontantstrømgenererende enheten sammenlignes med. Estimert kapitalstruktur er basert på gjennomsnittlig kapitalstruktur i bransjen den kontantstrømgenererende enheten opererer i og en vurdering av hva som er en fornuftig og forsvarlig langsiktig kapitalstruktur. Ved estimering av egenkapitalkostnaden er CAPM-modellen benyttet. I henhold til CAPM består egenkapitalkostnaden av risikofri rente samt en individuell risikopremie. Risikopremien er enhetens systematiske risiko (beta) multiplisert med markedets risikopremie. Risikofri rente er estimert basert på en

10-årig norsk statsobligasjonsrente og er basert på at alle kontantstrømmer er omregnet til norske kroner. Gjeldskostnaden representerer en forventet langsiktig rente etter skatt for sammenlignbar gjeld og består av risikofri rente og en rentespread.

Fortjenestemargin (EBITDA)

Fortjenestemargin er vurdert for hver av de kontantstrømgenererende enhetene som er basert på forventninger om fremtidig utvikling. Konsernet har gode utsikter for ordreinnngang, spesielt innen forsvarssegmentet og har et godt grunnlag for fremtidig vekst. De store omstillingene som er gjort i hele konsernet ventes å bidra til økt lønnsomhet for konsernet som helhet. I den eksplisitte perioden på 5 år er det lagt til grunn en moderat jevn vekst i både Kongsberg Maritime og i Kongsberg Defence & Aerospace.

Vekstrate

Vekstrater i den eksplisitte prognoseperioden er basert på ledelsens forventninger til markedsutviklingen i de markedene hvor virksomheten drives. Konsernet benytter stabile vekstrater til å ekstrapolere kontantstrømmene utover fem år. Den langsiktige vekstraten utover fem år er ikke høyere enn forventet langsiktig vekst i bransjen der virksomheten drives.

Markedsandeler

For enheter som opererer i markeder hvor det er relevant å måle markedsandeler er det forventet at etablerte posisjoner generelt vil opprettholdes, men at det kan komme økninger og svekkelser innen enkeltområder.

Nøkkelforutsetninger per kontantstrømgenererende enhet

Prosent	Kongsberg		
	Kongsberg Maritime	Defence & Aerospace	Øvrig
Diskonteringsatts før skatt	9,60	7,32	9,60
Diskonteringsatts etter skatt	7,49	5,71	7,49
Langsiktig nominell vekstrate	1,5	1,5	1,5
Inflasjon	1,5	1,5	1,5

Sensitivitetsanalyse

Nedskrivningstest av goodwill er gjennomført med sensitivitetsanalyser av hver enkelt kontantstrømgenererende enhet.

For både Kongsberg Maritime og Kongsberg Defence & Aerospace vil en først være i nedskrivningssituasjon ved betydelige endringer i nøkkelforutsetningene og disse endringene er vurdert å være utenfor det intervallet som vurderes å være sannsynlig.

Estimatusikkerhet

Det vil alltid være knyttet usikkerhet til estimering av brukesverdi. Vurderingene er basert på nøkkelforutsetninger som beskrevet ovenfor, og i stor grad påvirket av markedsdata for sammenlignbare selskaper, rentenivå og andre risikoforhold. Disse beregningene er basert på neddiskontering av fremtidige kontantstrømmer, hvor det er benyttet skjønn i forhold til fremtidig inntjening og drift.

Et vesentlig avvik i disse vil påvirke verdien på goodwill.

17 FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER

MNOK	Note	2019	2018
Renteinntekter fra eiendeler til amortisert kost		88	50
Agio		48	16
Andre finansinntekter		4	3
Finansinntekter		140	69
Rentekostnader fra forpliktelser til amortisert kost		122	103
Disagio		69	35
Diskontering langsiktige avsetninger		2	4
Andre finanskostnader		32	28
Finanskostnader		225	170
Rente på leasingforpliktelser	14	131	-
Netto finansposter innregnet i resultatet		(216)	(101)

18 SKATT

Skattekostnad

MNOK	2019	2018
Betalbar skatt Norge	(29)	31
Betalbar skatt utlandet	194	88
Endring utsatt skatt	85	21
Skattekostnad	250	140

Avstemming fra nominell til effektiv skattesats

MNOK	2019	2018
Resultat før skatt	967	844
Skatt beregnet til skattesats 22 % (23 %) av resultat før skatt	213	194
Effekt av at skattesatsen er redusert til 22 % (23 %)	-	(60)
Effekt av skattesatsforskjeller og ikke hensyntatte skattefordeler i utlandet	-	(1)
Felleskontrollert virksomhet og tilknyttet selskap	(5)	(42)
Korreksjoner av betalbar skatt for tidligere år	-	38
Kildeskatt	48	-
Andre permanente forskjeller	(6)	11
Skattekostnad	250	140
Effektiv skattesats	25,8 %	16,6 %

Kundekontrakter / Midlertidige forskjeller

For kundekontrakter som inntektsføres over tid er det lagt til grunn at skattemessig inntektsføring skjer når kontroll og risiko overdras til kunden. Dette påvirker ikke skattekostnaden i resultatregnskapet, men betalbar skatt vil som følge av dette variere over tid.

Permanente forskjeller

Den effektive skattesatsen er påvirket av kildeskatt på utbytte fra utenlandske datterselskap, andre permanente forskjeller og at resultatandeler fra tilknyttede selskaper er innregnet etter skatt.

Eiendel utsatt skatt og utsatt skatt forpliktelse

MNOK	31.12.19	31.12.18
<i>Eiendel utsatt skatt</i>		
Pensjoner	170	118
Avsetninger / valuta	137	(22)
Derivater	109	128
Akkumulert fremførbart underskudd	392	134
Eiendel utsatt skatt – brutto	808	358
<i>Utsatt skatt forpliktelse</i>		
Anleggsmidler	235	157
Kundekontrakter	1 673	1 454
Derivater	83	40
Utsatt skatt forpliktelse – brutto	1 991	1 651
Regnskapsført utsatt skatt forpliktelse	(1 350)	(1 293)
Regnskapsført utsatt skattefordel¹⁾	167	-
Skattesats i Norge	22 %	22 %

1) Utsatt skattefordel knytter seg til KAMS.

Ikke balanseført utsatt skattefordel utgjør per 31.12.19 MNOK 712, som er knyttet til CM.

Endring i utsatt skatt som er innregnet i utvidet resultat

MNOK	2019	2018
Pensjoner	(15)	12
Kontantstrømsikring	(26)	16
Sum	(41)	28

Endring i utsatt skatt ført direkte mot balansen

MNOK	2019	2018
Tilgang utsatt skattefordel ved kapitalforhøyelse	-	(14)
Tilgang forventet kredittfradrag skatt utland, ikke utlignet	(9)	(14)
Tilgang utsatt skattefordel ved oppkjøp	(156)	-
Avgang utsatt skattefordel ved avhendelse	11	-

19 RESULTAT PER AKSJE

<i>MNOK</i>		2019	2018
<i>Årets resultat som tilfaller innehavere av aksjer</i>			
Resultat etter skatt		717	704
Ikke-kontrollerende interessers andel av resultatet		(17)	(3)
Årets resultat / utvannet resultat som tilfaller innehavere av ordinære aksjer		700	701

<i>Antall aksjer</i>	<i>Note</i>	2019	2018
Gjennomsnittlig vektet antall utestående aksjer 1.1.	24	180	120
Gjennomsnittlig vektet antall aksjer 31.12.	24	180	126

<i>NOK</i>		2019	2018
Årets resultat per aksje		3,89	5,58
Årets resultat per aksje, utvannet		3,89	5,58

20 ANDRE LANGSIKTIGE EIENDELER

<i>MNOK</i>	31.12.19	31.12.18
Aksjer til virkelig verdi over resultatet	26	26
Lån til ansatte	12	15
Forskuddsbetalt tomteleie	16	17
Langsiktig lån til kunde	97	110
Langsiktig lån tilknyttede selskaper	29	-
Andre langsiktige eiendeler	34	20
Sum andre langsiktige eiendeler	213	188

21 FORDRINGER OG KREDITTRISIKO

Kredittrisiko

Eksponering for kredittrisiko

For redegjørelse av KONGSBERGs kredittrisiko og håndtering av denne, se [note 5](#) "Styring av kapital og finansiell risiko". Balanseført verdi av finansielle eiendeler representerer maksimal kreditteksponering:

MNOK	Note	31.12.19	31.12.18
Kundefordringer ¹⁾		6 783	3 001
Andre kortsiktige fordringer		998	460
Kundekontrakter under utførelse	8	3 701	2 653
Andre langsiktige eiendeler	20	213	188
Betalingsmidler	23	5 654	10 038
Valutaterminkontrakter og rentebytteavtaler som er brukt som sikring	22A	376	182
Total eksponering for kredittrisiko		17 725	16 522

1) Økningen i kundefordringer skyldes i all hovedsak oppkjøp av Commercial Marine og forskudd på en og en halv milliard i KDA, som har blitt innbetalt etter årsavslutningstidspunktet. Se [note 8](#) for mer informasjon.

MNOK	31.12.19	31.12.18
Kundefordringer	6 783	3 001
Avsetning tap kundefordringer	(420)	(199)
Netto kundefordringer	6 363	2 802

Kundefordringer fordelt på region

MNOK	31.12.19	31.12.18
Norge	1 117	413
Europa	1 551	893
Nord Amerika	2 483	756
Sør Amerika	178	79
Asia	1 001	534
Andre land	452	325
Totalt	6 783	3 001

Kundefordringer fordelt på kundetype

MNOK	31.12.19	31.12.18
Offentlige	1 266	863
Private	5 517	2 138
Totalt	6 783	3 001

Aldersfordelte kundefordringer og avsetning for tap på kundefordringer

MNOK	31.12.19		31.12.18	
	Brutto	Avsetning tap på kundefordringer	Brutto	Avsetning tap på kundefordringer
Ikke forfalt	4 159	(5)	1 737	(2)
Forfalt 1–30 dager	810	(6)	554	(5)
Forfalt 31–90 dager	527	(14)	388	(10)
Forfalt 91–180 dager	690	(60)	157	(27)
Forfalt mer enn 180 dager	597	(334)	165	(155)
Totalt	6 783	(420)	3 001	(199)

Endring i avsetning tap på kundefordringer

MNOK	2019	2018
Avsetning 1.1.	(199)	(241)
Tilgang ved oppkjøp	(177)	-
Konstaterte tap	51	52
Avsatt	(98)	(34)
Oppløst	3	25
Avsetning 31.12.	(420)	(199)

Estimatusikkerhet

Avsetning til tap på fordringer fastsettes ved vurdering av sannsynligheten for tap på en fordring eller en gruppe av fordringer. Ved vurderingen anvendes skjønn og forutsetninger som kan endres over tid. Avsetning til tap på fordringer er i stor grad påvirket av markedssituasjonen og finansiell stilling hos motparten.

22 FINANSIELLE INSTRUMENTER

For definisjoner av finansielle instrumenter vises det til note 3 J "Finansielle instrumenter".

A) Virkelig verdi derivater

MNOK	Note	31.12.19	31.12.18
<i>Omløpsmidler</i>			
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	22C	44	117
Valutaterminer, virkelig verdisikringer		314	60
Rentebytteavtaler, virkelig verdisikringer	22D	-	5
Lånesikringer	22B	18	-
Sum derivater omløpsmidler		376	182
<i>Kortsiktige forpliktelser</i>			
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	22C	55	50
Valutaterminer, virkelig verdisikringer		374	443
Virkelig verdi basisswapper		64	86
Lånesikringer	22B	-	1
Sum derivater kortsiktige forpliktelser		493	580

B) Valutarisiko og -sikring

KONGSBERGs valutarisiko og håndtering av denne risikoen er omtalt i note 5 "Styring av kapital og finansiell risiko". Valutaterminer som virkelig verdisikring skal sikre kontraktfestede valutastømmer. Det betyr at valutaterminene skal sikre balanseførte kundefordringer i utenlandsk valuta samt gjenstående fakturering på inngåtte kontrakter. KONGSBERG er også eksponert mot andre valutaer, men disse er ubetydelige sammenlignet med eksponeringen i USD og EUR. I oversikten for 2018 ble britiske pund (GBP) inkludert grunnet en betydelig eksponering av kontantstrømsikringer i forbindelse med kjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine.

Viktige valutakurser benyttet i konsernregnskapet gjennom året:

KONGSBERG benytter månedlige gjennomsnittskurser for omregning av resultatet i annen funksjonell valuta.

	Gjennomsnittlig kurs		Spotkurs per 31.12.	
	2019	2018	2019	2018
USD	8,80	8,13	8,78	8,64
EUR	9,85	9,60	9,84	9,90
GBP	11,24	10,85	11,64	11,02

Valutasikring

Per 31.12. hadde konsernet følgende sikringer av netto salg i utenlandsk valuta, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	2019							
	Verdi i NOK per 31.12.19 basert på avtalte kurser	Virkelig verdi ¹⁾ i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	Gj.snittlig sikret kurs i USD 31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	Gj.snittlig sikret kurs i EUR 31.12.19	Total sikret beløp i GBP 31.12.19	Gj.snittlig sikret kurs i GBP 31.12.19
	<i>Sikringskategori</i>							
Valutaterminer, kontantstrømsikringer ²⁾	229	(11)	97	8,81	(59)	10,16	(2)	11,99
Sum kontantstrømsikringer	229	(11)	97		(59)		(2)	
Valutaterminer, virkelig verdisikringer ²⁾	15 122	(60)	1 428	8,74	215	10,06	31	11,57
Lånesikringer, virkelig verdisikringer ^{2) 3)}	657	18	73	9,02	3	10,10	3	11,85
Sum virkelig verdisikringer	15 779	(42)	1 501		218		34	
Sum totalt	16 008	(53)	1 598		159		32	

Beløp i millioner	2018							
	Verdi i NOK per 31.12.18 basert på avtalte kurser	Virkelig verdi ¹⁾ i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	Gj.snittlig sikret kurs i USD 31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18	Gj.snittlig sikret kurs i EUR 31.12.18	Total sikret beløp i GBP 31.12.18	Gj.snittlig sikret kurs i GBP 31.12.18
	<i>Sikringskategori</i>							
Valutaterminer, kontantstrømsikringer ^{2) 4)}	(4 064)	67	234	8,52	(60)	9,83	(502)	10,87
Sum kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234		(60)		(502)	
Valutaterminer, virkelig verdisikringer ²⁾	8 283	(384)	565	8,05	306	9,85	43	10,81
Lånesikringer, virkelig verdisikringer ^{2) 3)}	402	(1)	62	8,60	(2)	9,83	(2)	10,96
Sum virkelig verdisikringer	8 685	(385)	627		304		41	
Sum totalt	4 621	(318)	861		244		(461)	

1) Virkelig verdi er forskjellen mellom spotkurs 31.12. og avtalt kurs på terminene.

2) Verdier i tabellen knyttet til verdi basert på avtalte kurser og virkelig verdi inkluderer også andre valutaer enn USD, EUR og GBP.

3) Lånesikringer er valutasikringer knyttet til lån i utenlandsk valuta.

4) Kjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine (MGBP 500) ble i 2018 sikret gjennom en "Deal Contingency Forward".

Forfallsprofil sikringer

Per 31.12. hadde konsernet følgende sikringer av netto salg i utenlandsk valuta, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	Nominelle	Forfall	Forfall
	valuta	Forfall	2021
	beløp	2020	og senere
Sikringskategori			
<i>Valutaterminer, kontantstrømsikringer</i>			
USD	97	(51)	148
EUR	(59)	(59)	-
GBP	(2)	(2)	-
<i>Valutaterminer, virkelig verdisikringer</i>			
USD	1 501	878	623
EUR	218	147	71
GBP	34	36	(2)

Sikringsineffektivitet

Ineffektive sikringer kan oppstå ved at innbetalinger kommer tidligere enn planlagt, eller at innkjøp utbetales tidligere enn planlagt. Dette skal fanges opp gjennom normale driftsrutiner, og motsatte valutaforretninger skal gjennomføres for å redusere valutarisiko.

Effektiviteten av etablerte sikringer testes månedlig gjennom kontroll av inn- og utbetalinger i valuta mot sikringsforfall, samt vurderinger knyttet til sikringsrelasjoner.

Per 31.12. hadde konsernet bokført følgende beløp som sikringsineffektivitet over resultatet, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	2019	2018
Sikringskategori		
Valutaterminer, kontantstrømsikringer ¹⁾	-	-
Valutaterminer, virkelig verdisikringer ²⁾³⁾	-	14
Sum totalt	-	14

- 1) Endring i virkelig verdi knyttet til sikringseffektive kontantstrømsikringer innregnes i utvidet resultat. Den del som ikke er sikringseffektiv blir innregnet over resultatet.
- 2) Samlet verdiendring på sikrede prosjekter er MNOK 322 i løpet av 2019 (MNOK 29 i 2018). Derivater anvendt som prosjektsikring har ved 100 % sikringseffektivitet tilsvarende negativ verdi gjennom året. Verdiendringene innregnes i kundefordringer og anleggskontrakter under utførelse (eiendeler og gjeld).
- 3) Det er ikke resultatført sikringsineffektivitet på virkelig verdisikringer i 2019 (MNOK 14 i 2018). I 2018 skyldtes ineffektiviteten at kontantstrømmene for sikringsobjektet kom tidligere enn oppgjøret for sikringsinstrumentet, og beløpet bestod i sin helhet av rentepunkter.

Valutaopsjoner

KONGSBERG hadde per 31.12.19 ingen valutaopsjoner.

Basisswapper

I forbindelse med kjøp av aksjer i Patria Oyj til en kostpris på MEUR 284,9, ble det inngått basisswapper på til sammen MEUR 130 for å sikre nettinvestering i utenlandsk virksomhet. Disse basisswappene har en virkelig verdi på MNOK -63 per 31.12.19 (MNOK -86 per 31.12.18). Endring i virkelig verdi på basisswappene føres over utvidet resultat.

Virkelig verdi på valutaterminer er i tillegg til valutakursen 31.12. påvirket av forskjellene i renter i de aktuelle valutaene. Rentekurvene som benyttes i verdsettelsen mottas fra Reuters som igjen henter informasjon fra ulike markedsaktører. Det vises forøvrig til [note 4](#) "Virkelig verdi" og [note 22 G](#) "Vurdering av virkelig verdi".

Sensitivitetsanalyse

En svekkelse av norske kroner mot USD, EUR og GBP per 31.12.19 på 10 % ville ha økt utvidet resultat med beløp listet i tabellen.

Beregnet effekt på utvidet resultat (etter skatt):

MNOK	31.12.19	31.12.18
Valutaterminer i USD	66	158
Valutaterminer i EUR	(45)	(47)
Valutaterminer i GBP	(1)	(432)
Totalt	20	(321)

Kontantstrømsikringer er vurdert til å være effektive, og all effekt fra en eventuell valutakursendring vil således føres i utvidet resultat. For virkelig verdisikringer vil verken utvidet resultat eller årsresultat bli påvirket så lenge sikringene er effektive. Da KONGSBERG har en sikringsstrategi som i hovedsak sikrer alle kontraktfestede valutastrømmer og fordringer i utenlandsk valuta vil en eventuell valutakursendring i liten grad påvirke lønnsomheten i allerede inngåtte kontrakter.

C) Kontantstrømsikringer

Oversikt over periodene hvor kontantstrømmer knyttet til derivater som er kontantstrømsikringer forventes å oppstå:

MNOK	31.12.19				31.12.18			
	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2020	2021 og senere	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2019	2020 og senere
<i>Valutaterminkontrakter</i>								
Eiendeler	44	44	44	-	117	118	101	17
Forpliktelser	(55)	(57)	(33)	(24)	(50)	(51)	(25)	(26)
Sum	(11)	(13)	11	(24)	67	67	76	(9)

Oversikt over periodene hvor kontantstrømmer knyttet til derivater som er kontantstrømsikringer forventes å påvirke resultatet:

MNOK	31.12.19				31.12.18			
	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2020	2021 og senere	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2019	2020 og senere
<i>Valutaterminkontrakter</i>								
Eiendeler	44	44	23	21	117	118	71	47
Forpliktelser	(55)	(57)	(29)	(28)	(50)	(51)	(31)	(21)
Sum	(11)	(13)	(6)	(7)	67	67	40	27

Kontantstrømsikring – sikringsreserve

MNOK	2019	2018
Inngående balanse	(75)	(124)
<i>Endringer i virkelig verdi i perioden</i>		
Valutaterminer og rulleringseffekter ¹⁾²⁾	(194)	18
Rentebytteavtaler og basisswapper	23	(21)
Tilpasninger ifm sikringsbøker i oppkjøpte selskaper	19	
Skatt på poster innregnet direkte i utvidet resultat	26	(16)
<i>Innregnet gevinst/tap i perioden</i>		
Valutaterminer og rulleringseffekter ¹⁾	35	68
Utgående balanse sikringsreserve ²⁾	(166)	(75)

1) Det oppstår periodiseringer når kontantstrømsikringer realiseres og nye terminer, virkelig verdisikringer, inngås for prosjektene (rullering). Resultateffekten som oppstår blir balanseført og realiseres i takt med fremdrift i prosjektene. Balanseført verdi knyttet til rullerte kontantstrømsikringer utgjør MNOK 157 per 31.12.19 (MNOK 76 per 31.12.18).

2) Netto effekt fra kontantstrømsikringer før skatt som er ført i utvidet resultat, utgjør MNOK -159 i 2019 (MNOK 65 i 2018). I utvidet resultat vises en endring på MNOK -117 og avviket på MNOK 42 skyldes endring i virkelig verdi på basisswapper på MNOK 23 og tilpasninger ifm sikringsbøker i oppkjøpte selskaper på MNOK 19.

Dersom et forventet prosjekt blir kontraktsfestet og det etableres en virkelig verdisikring, blir innregnet sikringsreserve overført fra utvidet resultat til balanseført verdi av det sikrede prosjektet. Dersom en forventet kontantstrøm inntreffer og ikke resulterer i en virkelig verdisikring innregnes sikringsreserven i resultatregnskapet samtidig med de sikrede transaksjonene.

Det er i 2019 ikke innregnet effekter knyttet til ineffektive kontantstrømsikringer i ordinært resultat. Eventuell sikringsineffektivitet på kontantstrømsikringene vil inngå i posten "innregnet gevinst/tap i perioden" i tabellen over.

D) Renterisiko knyttet til lån

Beløp MNOK	2019			2018	
	Forfall	Nominell rente	Balanseført verdi ¹⁾	Nominell rente	Balanseført verdi ¹⁾
Beløp MNOK					
Obligasjonslån KOG08 – flytende rente	2.6.21	3,09 %	1 000	2,45 %	1 000
Obligasjonslån KOG09 – fast rente	2.6.26	3,20 %	1 000	3,20 %	1 000
Obligasjonslån KOG10 – flytende rente	5.3.20	2,74 %	-	2,12 %	550
Obligasjonslån KOG11 – fast rente	5.12.23	2,90 %	450	2,90 %	450
Obligasjonslån KOG12 – flytende rente	6.12.21	2,70 %	500	2,13 %	500
Obligasjonslån KOG13 – flytende rente	6.6.24	3,02 %	500	2,45 %	500
Andre langsiktige lån ²⁾			19		20
Sum langsiktige lån			3 469		4 020
Kortsiktige lån					
Obligasjonslån KOG07 – fast rente ³⁾			-	4,80 %	250
Obligasjonslån KOG10 – flytende rente	5.3.20	2,74 %	550		-
Andre kortsiktige lån			70		62
Sum kortsiktige lån			620		312
Sum rentebærende lån			4 089		4 332

Beløp MNOK	Forfall	Nominelt beløp	Nominelt beløp
Syndikert trekkfasilitet (ubenyttet låneramme)	15.3.23	2 300	2 300
Kassekreditt (ubenyttet)		500	500

1) For kort- og langsiktige lån er balanseført verdi lik nominell verdi.

2) "Andre langsiktige lån" er mindre låneopptak i enkelte av konsernets datterselskaper i lokale banker.

3) Obligasjonslån KOG07 og tilhørende rentebytteavtale forfalt 11.9.19, og verdiene er 0 per 31.12.19

Kongsberg Gruppen ASA har en syndikert lånefasilitet med Danske Bank, DNB, JP Morgan Chase, Nordea og SEB. Fasiliteten er for generelle forretningsformål. Fasiliteten har løpetid på fem år med opsjon på forlengelse på ett år, to ganger. Rentebetingelsene er NIBOR + margin som er avhengig av forholdet mellom netto rentebærende lån/EBITDA og kan være fra 0,55 % til 2 %. Lånefasiliteten krever at netto rentebærende gjeld ikke overstiger fire ganger EBITDA, men kan være opp til 4,5 ganger i maksimalt tre kvartaler. Kravene i låneavtalene er oppfylt. Fasiliteten var ubenyttet per 31.12.19.

Kongsberg Gruppen ASA har seks obligasjonslån ved utgangen av 2019. Obligasjonslånene er utstedt i norske kroner og notert på Oslo Børs. Rentebetingelsene på lånene med flytende rente er 3 mnd NIBOR med margin som er + 1,25 % for KOG08, + 0,9 % for KOG10, + 0,86 % for KOG12 og + 1,18 % for KOG13. Rentebetingelsene for fast rente er 3,20 % for KOG09 og 2,9 % for KOG11.

Det er etablert en kassekreditt på MNOK 500. Denne er ikke trukket på per 31.12.19.

Beløp MNOK	Forfall	Rentesats	Pålydende Virkelig verdi		Pålydende Virkelig verdi	
			2019	31.12.19	2018	31.12.18
Rentebytteavtale, fast til flytende rente ¹⁾	11.9.19		-	-	250	5
Sum rentebytteavtaler			-	-	250	5

1) Rentebytteavtalene forfalt 11.9.2019, og alle verdier er 0 per 31.12.19.

Sensitivetsanalyse renterisiko

Simulert resultat effekt av renteøkning på 50 bp i NIBOR:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Plasseringer med flytende rente	28	50
Lån med variabel rente	(13)	(13)
Kontantstrømsensitivitet (netto)	15	37

E) Likviditetsrisiko

Tabellen viser forfall i henhold til kontrakt for finansielle forpliktelser inkludert rentebetalinger. Forpliktelser som offentlige avgifter og skatter er ikke finansielle forpliktelser og derfor ikke inkludert. Det samme gjelder forskuddsbetalinger fra kunder og periodiseringer av prosjekter.

MNOK	31.12.19						
	Balanseført beløp	Kontraktmessige kontantstrømmer	2020	2021	2022	2023	2024 og senere
<i>Finansielle forpliktelser som ikke er derivater</i>							
Usikrede obligasjonslån	4 000	(4 396)	(657)	(1 586)	(60)	(509)	(1 584)
Leasingforpliktelser	2 198	(2 231)	(347)	(314)	(305)	(306)	(959)
Andre lån og langsiktige forpliktelser	19	(19)	-	-	-	-	(19)
Leverandører	2 098	(2 098)	(2 098)	-	-	-	-
<i>Finansielle forpliktelser som er derivater</i>							
Valutaderivater	430	(440)	(297)	(81)	(32)	(26)	(4)
Basisswapper	64	(64)	-	(64)	-	-	-
Totalt	8 809	(9 248)	(3 399)	(2 045)	(397)	(841)	(2 566)

MNOK	31.12.18						
	Balanseført beløp	Kontraktmessige kontantstrømmer	2019	2020	2021	2022	2023 og senere
<i>Finansielle forpliktelser som ikke er derivater</i>							
Usikrede obligasjonslån	4 250	(4 718)	(356)	(640)	(1 576)	(57)	(2 089)
Andre lån og langsiktige forpliktelser	20	(20)	-	-	-	-	(20)
Leverandører	927	(927)	(927)	-	-	-	-
<i>Finansielle forpliktelser som er derivater</i>							
Valutaderivater	492	(570)	(440)	(84)	(30)	(7)	(9)
Basisswapper	86	(86)	-	-	(86)	-	-
Lånesikringer	1	(1)	(1)	-	-	-	-
Totalt	5 776	(6 322)	(1 724)	(724)	(1 692)	(64)	(2 118)

F) Oppsummering finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser fordelt på ulike kategorier for regnskapsmessig behandling per 31.12.19:

MNOK	Note	2019			Total	Virkelig verdi
		Amortisert kost	Virkelig verdi over utvidet resultat	Virkelig verdi med verdiendring over resultatet		
<i>Eiendeler – anleggsmidler</i>						
Andre langsiktige eiendeler	20	187	-	26	213	213
<i>Eiendeler – omløpsmidler</i>						
Derivater	22A	-	376	-	376	376
Fordringer	21	7 361	-	-	7 361	7 361
Kundekontrakter under utførelse	8	3 701	-	-	3 701	3 701
Kontanter og kontantekvivalenter	23	5 654	-	-	5 654	5 654
<i>Finansielle forpliktelser – langsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	3 469	-	-	3 469	3 480
Leasingforpliktelser	14	1 850	-	-	1 850	1 850
Andre langsiktige forpliktelser		11	-	-	11	11
<i>Finansielle forpliktelser – kortsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	620	-	-	620	619
Leasingforpliktelser	14	348	-	-	348	348
Derivater	22A	-	493	-	493	493
Leverandører	26	2 098	-	-	2 098	2 098

MNOK	Note	2018			Total	Virkelig verdi
		Amortisert kost	Virkelig verdi over utvidet resultat	Virkelig verdi med verdiendring over resultatet		
<i>Eiendeler – anleggsmidler</i>						
Andre langsiktige eiendeler	20	162	-	26	188	188
<i>Eiendeler – omløpsmidler</i>						
Derivater	22A	-	182	-	182	182
Fordringer	21	3 262	-	-	3 262	3 262
Kundekontrakter under utførelse	8	2 653	-	-	2 653	2 653
Kontanter og kontantekvivalenter	23	10 038	-	-	10 038	10 038
<i>Finansielle forpliktelser – langsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	4 020	-	-	4 020	4 080
Andre langsiktige forpliktelser		11	-	-	11	11
<i>Finansielle forpliktelser – kortsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	307	-	5	312	316
Derivater	22A	-	580	-	580	580
Leverandører	26	927	-	-	927	927

G) Vurdering av virkelig verdi

Følgende tabell viser konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi

MNOK	Note	2019			2018		
		Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
<i>Eiendeler</i>							
Aksjer til virkelig verdi over resultatet	20	-	-	26	-	-	26
Derivater	22A	-	376	-	-	182	-
Sum eiendeler til virkelig verdi		-	376	26	-	182	26
<i>Forpliktelser</i>							
Derivater	22A	-	493	-	-	580	-
Rentebærende gjeld (beregnet for noteformål)	22F	-	4 099	-	-	4 396	-
Sum forpliktelser til virkelig verdi		-	4 592	-	-	4 976	-

De forskjellige nivåene er definert som følger:

Nivå 1: Virkelig verdi måles ved bruk av kvoterte priser fra aktive markeder for identiske finansielle instrumenter.

Ingen justering foretas med hensyn til disse prisene.

Nivå 2: Virkelig verdi måles basert på andre data enn noterte priser som omfattes av nivå 1, men som baseres på observerbare markedsdata enten direkte eller indirekte. Disse metodene innbærer noe usikkerhet i fastsettelse av virkelig verdi.

Nivå 3: Virkelig verdi måles ved bruk av modeller som i vesentlig grad benytter ikke-observerbare markedsdata. Dette innebærer mer usikkerhet knyttet til fastsettelse av virkelig verdi.

Se også [note 4](#) "Virkelig verdi" for omtale av virkelig verdimåling.

H) Estimatusikkerhet

KONGSBERG har en rekke finansielle instrumenter som regnskapsføres til virkelig verdi. Når markedsverdier ikke kan observeres direkte gjennom børsnoterte priser, estimeres virkelig verdi ved hjelp av ulike modeller som enten bygger på interne estimater eller input fra banker eller andre markedsaktører. Forutsetninger for slike verddivurderinger inkluderer spotpriser, forwardpriser og rentekurver.

Vurderingene er alltid basert på KONGSBERGs beste estimater, men det er likevel sannsynlig at observerbar markedsinformasjon og forutsetninger vil endres over tid. Slike endringer kan påvirke de beregnede verdier av finansielle instrumenter vesentlig, og dermed resultere i gevinster og tap som vil påvirke fremtidige perioders resultatregnskap. Hvordan slike endringer påvirker resultatregnskapet avhenger av type instrument, og hvorvidt det inngår i en sikringsrelasjon.

23 BETALINGSMIDLER

Nominelt beløp i MNOK	31.12.19	31.12.18
Bankinnskudd	5 654	10 038
Sum	5 654	10 038

Det er stilt bankgaranti for trukket forskuddstrekk fra ansatte tilsvarende MNOK 297 (MNOK 273 i 2018). I tillegg er det bundne midler på skattetrekkkonto på MNOK 51.

Likviditetsstyringen i konsernet håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

24 AKSJEKAPITAL

Aksjekapital

Aksjekapitalen består per 31.12.19 av 179.990.065 aksjer, hver pålydende NOK 1,25.

Utvikling i aksjekapital

	Dato	Antall aksjer	Pålydende NOK	Beløp MNOK	Korr. faktor	Aksjekapital MNOK
<i>Type utvidelse</i>						
Børsintroduksjon	13.12.1993	5 850 000	20	117		117
Rettet emisjon mot ansatte	1996	6 000 000	20	3		120
Aksjesplitt	1997	24 000 000	5		01:04	120
Emisjon	1999	30 000 000	5	30		150
Aksjesplitt	2009	120 000 000	1,25		01:04	150
Fortrinstrettet emisjon	2018	179 990 065	1,25	75		225

Oversikt over de største aksjeeierne per 31.12.19

Aksjeeiere	Type	Antall aksjer	%-andel
Nærings- og Fiskeridepartementet		90 002 400	50,00 %
Folketrygdfondet		11 444 171	6,36 %
MP Pensjon PK		5 336 431	2,96 %
Must Invest AS		4 333 186	2,41 %
Danske Bank AS		3 314 374	1,84 %
Danske Invest Norske Instit. II.		2 981 089	1,66 %
Fidelity Invest: Fidelity Srs International Small Cap Fund		2 643 085	1,47 %
Verdipapirfond Odin Norge		2 502 872	1,39 %
Arctic Funds Plc		2 480 806	1,38 %
Snefonn AS		2 375 534	1,32 %
Nordea Nordic Small Cap Fund		2 366 955	1,32 %
State Street Bank And Trust Comp	Nom	2 311 395	1,28 %
LF Miton Europ Opportunities Fund		2 078 436	1,15 %
JPMorgan Chase Bank, N.A., London	Nom	1 525 405	0,85 %
State Street Bank And Trust Comp	Nom	1 301 077	0,72 %
The Northern Trust Comp, London Br	Nom	1 252 965	0,70 %
Danske Invest Norske Aksjer Inst.		1 240 486	0,69 %
JPMorgan Chase Bank, N.A., London	Nom	1 223 121	0,68 %
Havfonn AS		1 165 835	0,65 %
Fidelity Invest: Fidelity International SI Cap Opportunities Fund		951 459	0,53 %
Sum		142 831 082	79,35 %
Øvrige		37 158 983	20,65 %
Totalt antall aksjer		179 990 065	100,00 %

Fordeling av aksjeeiere etter beholdningsstørrelse

Beholdningsintervall	Antall eiere	Antall aksjer	Beholdning %
1-1 000	9 458	2 495 957	1,38 %
1 001-10 000	2 852	7 965 573	4,43 %
10 001-100 000	281	7 730 579	4,30 %
100 001-1 000 000	70	19 918 333	11,07 %
1 000 001-10 000 000	17	40 433 052	22,46 %
Over 10 000 000	2	101 446 571	56,36 %
Sum	12 680	179 990 065	100,00 %

Av de 12.680 aksjeeierne per 31.12.19 var 895 utenlandske, med en samlet beholdning på 19,78 %.

Egne aksjer

KONGSBERG har per 31.12.19 en beholdning på 16.779 egne aksjer. Aksjene er kjøpt i henhold til fullmakt gitt på ordinær generalforsamling, og gir rom for tilbakekjøp av inntil 4,3 % av aksjekapitalen.

	Antall
Beholdning egne aksjer per 31.12.18	19 869
Kjøp av egne aksjer	925 000
Egne aksjer avhendet til ansatte ifm. aksjeprogram	(875 151)
Egne aksjer avhendet til ansatte ifm. langtidsincentivordning	(52 939)
Beholdning egne aksjer per 31.12.19	16 779

Utbytte

	2019	2018
Betalt utbytte i NOK per aksje	2,5	3,75
Betalt utbytte i MNOK	450	450
Herav utbytte egne aksjer i MNOK	2,23	1,75

Styret har foreslått et ordinært utbytte for regnskapsåret 2019 på MNOK 450, tilsvarende NOK 2,50 per aksje. Styret vil be generalforsamlingen om fullmakt til å utbetale et tilleggsutbytte på opptil MNOK 1.800 tilsvarende NOK 10,00 per aksje.

25 AVSETNINGER

Langsiktige avsetninger

MNOK	Salg og tilbakeleie	Andre	Sum
31.12.18	120	8	128
Benyttet avsetning	(3)	-	(3)
Avsatt	14	-	14
Oppløst	(11)	(6)	(17)
31.12.19	120	2	122

Langsiktige avsetninger

KONGSBERG har i perioden 1999 til 2014 solgt deler av eiendoms-massen i Kongsberg Teknologipark. Eiendommene er leid tilbake på langsiktige kontrakter, og utløper i perioden 2017 til 2031. Tilbakeleie-kontrakten knyttet til kjøp i 1999 løp ut i 2014. I forbindelse med salg og tilbakeleie ble det avtalt at KONGSBERG garanterer for oppførings-kostnader og for vedlikehold av byggene i tilbakeleie-perioden. Nåverdien av fremtidig garantiforpliktelse er avsatt i regnskapet. Det er i tillegg foretatt avsetning knyttet til leiebortfall. Gjenstående avsetningsbehov vurderes hvert kvartal. Effekt av diskontering er kostnadsført som finanskostnader.

Kortsiktige avsetninger

MNOK	Garanti	Andre	Sum
31.12.18	413	102	515
Tilgang ved oppkjøp	270	516	786
Reklassifisert fra kunde- kontrakter, forpliktelse	174	28	202
Benyttet avsetning	(135)	(138)	(273)
Avsatt	204	133	337
Oppløst	(29)	(25)	(54)
31.12.19	897	616	1 513

Garantiaavsetninger

Garantiaavsetninger er avsetninger for garantikostnader på avsluttede leveranser. Ubenyttede garantiaavsetninger løses opp ved utløp av garantiperioden. Garantiaavsetningene er estimert basert på en kombinasjon av erfaringstall, konkrete beregninger og skjønn. Garantiperiodene varer normalt fra ett til fem år, men for enkelte forsvarskontrakter kan garantiperioden være inntil 30 år.

Andre avsetninger

Avsetninger innregnes når konsernet har en forpliktelse som følge av en tidligere hendelse, det er sannsynlig at det vil skje et økonomisk oppgjør som følge av denne forpliktelsen og beløpets størrelse kan måles pålitelig.

Avsetninger gjelder forhold hvor det er uenighet med kontraktspartene, usikkerhet knyttet til produktansvar eller produkter som er i en tidlig livssyklus.

Estimatusikkerhet

Vurderingene er basert på en kombinasjon av erfaringstall, tekniske evalueringer og skjønn. Det gjøres evalueringer av estimatene hvert kvartal. Det er betydelig usikkerheter knyttet til disse avsetningene med hensyn til beløp og tid.

26 ANDRE KORTSIKTIGE FORPLIKTELSER

MNOK	31.12.19	31.12.18
Leverandørgjeld	2 098	927
Skyldige offentlige avgifter	480	314
Beregnet betalbar skatt	77	19
Avsatte feriepenger	753	410
Andre periodiseringer ¹⁾	1 948	808
Sum	5 356	2 478

1) Andre periodiseringer gjelder påløpte kostnader hvor faktura ikke er mottatt, skyldig forskuddstrekk ansatte, skyldig lønn ansatte og annen ikke rentebærende gjeld.

27 PANTSTILLELSER OG GARANTIER

Pantstillelser

Konsernets låneavtaler, både obligasjonlåneavtalene og avtalen om syndikerte lånefasiliteter, er basert på negativ pant.

Forskudds- og gjennomføringsgarantier

Konsernets selskaper har stilt garantier for forskudd og gjennomføring i tilknytning til kundekontrakter. Garantiene er utstedt av norske og utenlandske banker og forsikringselskaper og av Kongsberg Gruppen ASA (morselskapsgarantier). Kongsberg Gruppen ASA står ansvarlig for alle garantiene.

MNOK	31.12.19	31.12.18
Garantier utstedt av banker og forsikringselskaper	3 521	2 472
Garantier stilt av Kongsberg Gruppen ASA (morselskapet)	7 841	5 054
Forskudd- og gjennomføringsgarantier overfor kunder	11 361	7 526

Kongsberg Gruppen ASA har ukommiterte rammeavtaler om garantistillelser med banker og forsikringselskaper.

28 ERKLÆRING OM FASTSETTELSE AV LØNN OG ANNEN GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Styret foreslår at retningslinjene beskrevet nedenfor legges til grunn for 2019 og frem til generalforsamlingen 2020.

Hovedprinsipper for selskapets lederlønnspolitik

Prinsippene og systemene for godtgjørelse til ledende ansatte fastsettes av styret. Styret gjennomfører årlig en evaluering av konsernsjefens lønn og betingelser, samt konsernets resultatlønsordning for ledere. Styrets kompensasjonsutvalg forbereder sakene for styret. Konsernsjefen fastsetter godtgjørelsen til øvrige medlemmer av konsernledelsen etter konsultasjon med styrets leder.

Lederlønningene i Kongsberg Gruppen ASA og konsernselskaper ("KONGSBERG") fastsettes ut fra følgende hovedprinsipper:

- Lederlønnen skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende, og innenfor denne ramme støtte opp under generell moderasjon i lederlønsutviklingen – selskapet skal tiltrekke seg og beholde dyktige ledere.
- Lederlønnen skal være motiverende – lønnen skal være slik sammensatt at den motiverer for ekstra innsats for stadig forbedring av virksomheten og selskapets resultater.
- Lønnsystemet skal oppfattes som forståelig og akseptabelt både internt i KONGSBERG og eksternt.
- Lønnsystemet skal være fleksibelt – slik at tilpasning kan skje når behovene endres.
- Lønnsystemet skal fremme samarbeid.

Godtgjørelsen til konsernledelsen skal reflektere deres ansvar for styring, resultater og bærekraftig utvikling av KONGSBERG, og hensynta virksomhetens størrelse og kompleksitet. Ordningene skal for øvrig være transparente og i tråd med prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse.

Andre selskaper i konsernet skal følge hovedprinsippene for lederlønnspolitikken. Det er et mål å koordinere lønnspolitikken i konsernet og de ordningene som benyttes for variable ytelser.

Elementer i lederlønnen – fastlønn og variable ytelser

Utgangspunktet for lønnsfastsettelsen er det samlede nivået av fastlønn og variable ytelser. Fastlønn består av grunnlønn samt faste naturalytelser og pensjonsavtaler. Variable ytelser består av resultatavhengig lønn og aksjeprogram (LTI). Det gjøres regelmessig målinger mot relevante markeder for å sikre at den totale kompensasjonen er konkurransedyktig, men ikke ledende.

Grunnlønn

Grunnlønnen skal normalt være hovedelementet i ledernes lønn. Den vurderes en gang i året.

Faste naturalytelser

Ledende ansatte vil normalt tildeles naturalytelser som er vanlige for sammenlignbare stillinger, så som kommunikasjon, avis og bil. Det gjelder ingen særskilte begrensninger for hvilke naturalytelser som kan avtales.

Pensjonsordninger

Ledende ansatte skal normalt ha pensjonsordninger som sikrer dem en pensjonsutbetaling som står i forhold til deres lønnsnivå. I hovedsak oppfylles dette ved medlemskap i KONGSBERGs kollektive hovedpensjonsordning for lønn inntil 12G.

Konsernets kollektive hovedpensjonsordning er innskuddsbasert. Innskuddene er 0 % av lønn mellom 0G og 1G, 5 % av lønn fra 1G til 71G og 11 % av lønn fra 71G til 12G. Midlene kan valgfritt fordeles mellom tre spareprofiler med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer. Konsernet innførte innskuddspensjon per 1.1.08. Arbeidstakere som var 52 år eller eldre på konverteringstidspunktet ble stående i en lukket ytelsesplan. Arbeidet med vurdering av innskuddssatsene i lys av markedsutviklingen for innskuddspensjon ble startet i 2018 og fortsatte i 2019. Det er besluttet fra 1.1.2020 å endre innskuddssatsen fra 0 til 5 % av lønn mellom 0G og 1G.

KONGSBERG inngår ikke tidligpensjonsavtaler for ledende ansatte, men ledende ansatte som hadde slike ordninger før 1.10.15 vil få dem videreført.

Selskapet har tidligere inngått avtaler om tidligpensjon for noen av sine ledere. Avtalene har hele tiden vært inngått i tråd med gjeldende eierskapsmelding fra staten. Det er i dag ulike ordninger avhengig av når disse ble inngått. Noen avtaler innebærer mulighet for fratreden fra 65 år, men med gjensidig rett for KONGSBERG og ansatt i konsernledelsen til å kreve tidligpensjon fra 63 år. Ytelsen er 65 % av årslønn, forutsatt minimum 15 års opptjening. Dersom den ansatte fratrer mellom 63 og 65 år vil det imidlertid gi redusert pensjonsopptjening i den innskuddsbaserte alderspensjon som gjelder fra fylte 67 år. Disse avtalene ble avvirket for nye ledende ansatte i 2013 og gjelder nå for to medlemmer i konsernledelsen, inkludert konsernsjefen. Ett av medlemmene i konsernledelsen har en eldre avtale om fristilling fra arbeidsplikt fra fylte 60 år. Forutsatt minst 10 års opptjeningstid er ytelsen 90 % av lønn fra 60 år, med 10 % nedtrapping per år til 60 % av lønn fra 63 til 67 år. Tilsvarende har en konserndirektør avtale om å fratre fra 62 år. Forutsatt minst 15 års opptjeningstid er ytelsen 65 % av lønn frem til fylte 67 år. Disse eldre ordningene ble avvirket henholdsvis i 2006 og 2008.

Seks av medlemmene i konsernledelsen er omfattet av en innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G. Oppsparte midler, inkludert avkastning, utbetales til den ansatte ved pensjonsalder eller ved avslutning av arbeidsforhold. Tre av medlemmene i konsernledelsen har en innskuddsbasert pensjonsordning på 18% for den delen av lønnen som overstiger 12G. Ett av medlemmene i konsernledelsen har en tilsvarende ordning med 30%. Konsernleder sin ordning er begrenset inntil lønnen han hadde i tidligere stilling (se egen omtale nedenfor). For to av medlemmene i konsernledelsen opptjenes det ikke ytterligere innskudd i ordningen, men det tilføres fremdeles avkastning på tidligere opptjent saldo.

Langtidsincentiv (LTI)

Fra og med 2012 innførte styret en LTI-ordning for konsernsjef og øvrig konsernledelse. Fra og med 2018 ble LTI-ordningen ytterligere utvidet til å omfatte ledergruppene i forretningsområdene, samt nøkkelstillinger. Begrunnelsen for ordningen er å være konkurransedyktig med sammenlignbare selskaper og i tillegg skape langtidsincentiver for ledere i KONGSBERG. LTI-programmet utgjør maksimalt 30 % av fastlønn for konsernsjefen og 25 % for øvrige i konsernledelsen, 15 % for ledergruppene i forretningsområdene og 10 % for nøkkelstillinger. Kriteriene for oppnåelse av LTI er at hvis EBIT er større enn 0 kvalifiserer det til 1/3 av maksimal tildeling, hvis ROACE er lik eller større enn 8% gir det ytterligere 1/3 av maksimal tildeling og hvis ROACE er mellom 8 % og 12 % gir det pro rata-opptjening til siste 1/3 av uttelling. Deltakerne i ordningen vil være forpliktet til å investere nettobeløpet

etter skatt i KONGSBERG-aksjer, som kjøpes i markedet og eies med en bindingstid på tre år. Deltakere som på eget initiativ slutter i selskapet vil, for aksjer som ikke oppfyller treårskravet, måtte tilbakebetale et beløp som tilsvarer aksjeverdi etter skatt på oppsigelsestidspunktet. Ordningen gir ikke grunnlag for pensjon. Ordningen vil videreføres i 2020.

Resultatavhengig del av lønn

KONGSBERGs øverste ledelse og viktigste beslutningstakere skal på en direkte måte ha sine økonomiske interesser knyttet til utvikling og forbedring av KONGSBERG. Med dette formål vedtok styret i 2006 en resultatlønsordning som nå omfatter ca. 150 ledere. Målet med ordningen er at ledere som presterer bra over tid skal oppnå en gjennomsnittlig resultatlønn på 20–30 % av grunnlønn. Ordningen ble for 2019 justert i forhold til hvilke komponenter man måles på samtidig som resultatlønsbanken ble avvirket.

Resultatlønsordningen for 2019 baseres på fire komponenter:

1. Forbedring i EBIT
Forbedringskomponenten beregnes basert på endring i årets EBIT sammenlignet med EBIT året før. Forbedring i EBIT skal være avhengig av konsernets totale forbedring i tillegg til eget organisasjonsnivås forbedring. Forbedringen skal derfor som hovedregel baseres både på eget organisasjonsnivå og de overliggende organisasjonsnivåene opp til konsernnivå. Eget organisasjonsnivå skal vektas høyest. En typisk fordelingsnøkkel vil være 50 % på eget nivå (divisjon), 25 % på forretningsområdenivå og 25 % på konsernnivå (50/25/25). Berettigede i divisjonsledergruppene med eget forretningsansvar skal måles på divisjonens samlede resultat. Ved reduksjon i EBIT, vil forbedringen bli null på det aktuelle nivået. Men det kan likevel oppnås forbedring på de andre nivåene. Forbedring i EBIT komponenten kan maksimalt utgjøre 20 %.
2. ROACE
For at konsernet skal skape merverdi for eierne måles konsernledelsen på utvikling av ROACE. Minimumsnivået og intervallene blir oppdatert og fastsatt årlig. For 2019 er det spesielle forhold i forbindelse med store oppkjøp (RRCM) som er tatt inn i vurderingen. ROACE-komponenten kan maksimalt utgjøre 15 %.
3. Vekst i driftsinntekter
Vekst i driftsinntekter beregnes på konsernets totale driftsinntekter, hvor 2 % vekst gir 1 % bonus. På grunn av de spesielle forholdene for 2019 så vil det kunne bli foretatt en diskresjonær vurdering av vekst i driftsinntekter da disse må ses i sammenheng. Vekst i driftsinntekt komponenten kan maksimalt utgjøre 5 %.
4. Individuell måloppnåelse
Den individuelle komponenten oppnås ved innfrielse av individuelle mål knyttet til viktige KPI'er for den enkelte leder, som både kan være av finansiell og ikke-finansiell art. Den individuelle komponenten kan maksimalt utgjøre 10 %.

Resultatlønsbank fra tidligere ordning vil for de som har innestående saldo i resultatlønsbank pr 31.12.18 bli utbetalt over 4 år, med 1/4 pr år. Siste år med utbetaling resultatlønsbank er 2023.

Summen av innneværende års bonusutbetaling og utbetaling fra resultatlønsbank kan ikke overstige 50 % av lønn. Dersom denne utbetalingen overstiger 50 % av lønn, bortfaller det overskytende beløp.

Ved tilbakegang i EBIT på egen organisasjonsenhet blir det ikke utbetalt fra resultatlønsbank det gjeldende året, og 1/4 av resultatlønsbank slettes.

Dersom en medarbeider som har saldo i resultatlønsbank endrer stilling men forblir i konsernet, vil utbetaling av resultatlønsbank bli utbetalt over 4 år, og det vil bli avtalt særskilt hvilken organisasjonsenhet den enkelte skal måles på.

Dersom en medarbeider som har saldo i resultatlønsbanken frivilling avslutter sitt arbeidsforhold med KONGSBERG, slettes det resterende beløp av resultatlønsbanken i sin helhet.

Ved uføre og pensjonering utbetales gjenværende saldo av resultatlønsbank i sin helhet så sant det ikke overstiger 50 % av grunnlønn. Eventuell resterende saldo utbetales påfølgende år.

Ved dødsfall utbetales gjenværende saldo av resultatlønsbank i sin helhet.

Resultatlønnsordningen gir ikke grunnlag for pensjon. Resultatlønnsordningen vurderes årlig av kompensasjonsutvalget og styret for å påse at den virker etter hensikten og sikre at nødvendige justeringer foretas.

Ved gjennomføring av spesielle, store prosjekter, krevende snuoperasjoner og oppkjøp som forutsetter kortsiktig tilbakegang i resultat samt større strategiske satsinger vil individuelle avtaler kunne inngås med konsernsjef. I slike tilfeller vil ordinær ordning for resultatlønn falle bort og erstattes av en separat avtale begrenset oppad til 40 % av grunnlønn.

Godtgjørelse som er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen

Ledende ansatte har mulighet til å delta fullt ut i KONGSBERGs rabatterte aksjespareordning på samme vilkår som for alle ansatte i konsernet. KONGSBERG har ingen ordning for tildeling av aksjeopsjoner eller andre instrumenter knyttet til selskapets aksjer. Det er ingen planer om å innføre slike ordninger.

Sluttvederlagsordninger

For å ivareta KONGSBERGs behov for til enhver tid å sikre at sammen-setningen av ledere er i overensstemmelse med virksomhetens behov er det inngått og kan inngås avtaler om sluttvederlagsordninger. Sluttvederlagsordninger er søkt utformet slik at de vil oppfattes som akseptable internt og eksternt og gir for avtaler inngått fra 2011 ikke rett til sluttvederlag som i verdi overstiger lønn og godtgjørelser i mer enn seks måneder. Denne ordningen vil videreføres i 2020. Det er inngått slike avtaler for direktørene i konsernledelsen innenfor rammen av arbeidsmiljøloven.

Godtgjørelse til konsernsjef

Konsernsjefens godtgjørelse består av en grunnlønn på NOK 5.317.772, faste naturalytelser som i 2019 utgjorde NOK 315.216, en resultatavhengig del av lønn på maksimalt 50 % av fastlønn og en LTI på inntil 30 % av fastlønn. Konsernsjefen hadde i tidligere stilling avtale om pensjonsopptjening på 18 % for lønn over 12G og tidligpensjon på 65 % av fastlønn fra fylte 63–65 år frem til ordinær pensjonsalder på 67 år. Ordningene er videreført med maksimalt pensjonsgrunnlag / grunnlag for tidligpensjon lik lønn fra tidligere stilling, på NOK 2.424.200. Pensjonsgrunnlaget justeres årlig med samme prosentvise økning som siste økning i utbetalte pensjoner fra folketrygden (Grunnbeløpet i folketrygden minus 0,75 %).

Redegjørelse for regnskapsåret 2019

Lederlønnspolitikken er for regnskapsåret 2019 blitt gjennomført i tråd med retningslinjene som ble behandlet av KONGSBERGs ordinære generalforsamling i 2019.

Etter ordinært lønnsoppgjør 1.719 er konsernsjefens grunnlønn oppjustert med 3,5 % til NOK 5.317.772 per år (2,8 % i 2018). For den øvrige konsernledelse er grunnlønn oppjustert med gjennomsnittlig 3,2 % 1.719 (2,8 % i 2018). I tillegg kommer resultatavhengig del av lønn som beskrevet over og som vist i note 29.

I konsernregnskapet for 2019 er det beregnet resultatavhengig lønn for ledende ansatte på MNOK 57,4 eksklusive arbeidsgiveravgift, tilsvarende 26 % av lønnsmassen for deltakerne i ordningen (MNOK 38,8 i 2018, tilsvarende 31 %). Det er ikke inngått eller endret noen avtaler om godtgjørelser som har vesentlige virkninger for KONGSBERG eller aksjeeierne i det foregående regnskapsår.

29 GODTGJØRELSE TIL LEDELSEN OG STYRET

Godtgjørelse spesifisert på medlemmene av konsernledelsen for 2019 og 2018 ¹⁾

Beløp i TNOK	År	Andre fordeler		Opptjent resultat-			Aksjer			Totalt antall aksjer inkl. LTI per 31.12.
		Utbetalt lønn inkl. ferie- og regnskaps-beretter i året ²⁾	inn-berettet i regnskaps-året ²⁾	Opptjent langtidslønn i plan (LTI) ³⁾	avhengig lønn i regnskaps-året ⁴⁾	Årets pensjonsopp-tjening ⁵⁾	Utbetalt langtidslønn i plan (LTI) ⁶⁾	Ute- stående beløp lån	regnskaps- ordningen	
Geir Håøy Konsernsjef	2019	5 502	315	1 048	2 594	924 ⁷⁾	1 329	-	5 746	30 091
	2018	5 162	315	752	2 216	441	1 374	-	3 158	24 040
Gyrid Skalleberg Ingerø, Finansdirektør Konserndirektør for juridisk, compliance og eiendom	2019	2 728	265	213	1 198	83	561	-	2 429	12 383
	2018	2 622	279	19	827	81	581	-	177	9 649
Even Aas, konserndirektør for samfunns- kontakt, kommunikasjon og bærekraft	2019	1 841	284	266	892	2 889 ⁸⁾	386	-	1 542	25 805
	2018	1 675	314	221	722	353	369	-	678	23 958
Hans Petter Blokkum konserndirektør for HR og sikkerhet fra 1.3.18	2019	2 237	213	131	1 089	208 ⁹⁾	454	69	1 797	3 691
	2018	1 758	201	-	694	46	393	117 ¹⁴⁾	-	1 589
Harald Aarø, Konserndirektør for forretnings- utvikling og strategi	2019	2 564	289	367	1 156	730 ¹⁰⁾	516	-	2 245	10 231
	2018	2 414	307	211	908	401	537	-	945	7 681
Hege Skryseth, adm.direktør, Kongsberg Digital	2019	2 569	215	422	738	779 ¹¹⁾	536	261	2 147	12 249
	2018	2 331	215	361	387	448	514	330	1 180	9 797
Egil Haugsdal, adm.direktør, Kongsberg Maritime	2019	2 965	460	493	1 401	1 653 ¹²⁾	596	-	2 579	33 720
	2018	2 782	505	407	1 231	772	617	-	1 417	30 836
Eirik Lie, adm.direktør, Kongsberg Defence & Aerospace	2019	3 042	334	371	1 276	283 ¹³⁾	620	-	2 682	8 775
	2018	3 131	325	158	1 072	36	642	-	1 474	5 788

- 1) Godtgjørelse og andre fordeler til medlemmene av konsernledelsen er basert på deres periode som ansatt i konsernledelsen. Alle medlemmer i konsernledelsen er inkludert i den generelle innskuddsordningen for lønn opp til 12G.
- 2) Andre fordeler enn kontanter gjelder kostnadsført rabatt på aksjer gitt i forbindelse med aksjeprogrammet gitt til alle ansatte, kommunikasjon, bilordninger og kompensasjon for skattepliktig del av pensjon og forsikringer, samt andre trekkpliktige ytelser.
- 3) Opptjent LTI inkludert skattekompensasjon er regnskapsmessig periodisert lineært over 3 år siden aksjene kan disponeres fritt først etter 3 år. Redegjørelse for LTI-ordningen er gitt i note 28.
- 4) Det er besluttet at det ikke vil bli gitt noe lønnstillegg til konsernledelsen i 2020. Det er også enighet om at lederbonuser knyttet til resultatavhengig del av lønn ikke utbetales for medlemmene av disse ledergruppene nå.
- 5) Årets avkastning på saldo i den innskuddsbaserte driftspensjonsordningen over 12G er inkludert i opptjeningen. Prinsippet er endret fra tidligere år.
- 6) LTI med skattekompensasjon for utbetaling påfølgende år, hvor nettobeløp skal investeres i KONGSBERG aksjer. Redegjørelse for LTI-ordning er gitt i note 28.
- 7) Tidligpensjonsavtale 63-65 år. Redegjørelse for konsernleder er gitt i note 28.
- 8) Tidligpensjonsavtale 60 år. Ytelsesordning som gir 90 % av lønn fra 60 år med 10 % nedtrapping per år til 60 % av lønn fra 63 til 67 år. Økning i pensjonsopptjening skyldes lønnsøkning og fullt opptjente pensjonsrettigheter.
- 9) Opptjener avkastning på tidligere opptjent saldo i innskuddsbasert driftsordning for lønn over 12G.
- 10) Innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G med 18 % og tidligpensjonsordning mellom 63-65 år.
- 11) Innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G med 30 %.
- 12) Innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G med 18 % og tidligpensjonsordning med rett til å fratruke fra 62 år.
- 13) Opptjener avkastning på tidligere opptjent saldo i innskuddsbasert driftsordning for lønn over 12G.
- 14) Utestående beløp på lån er for 2018 rettet fra 49' til 117'.

Aksjer eid av, og ytelser til styrets medlemmer

Styret	Beløp i NOK	År	Antall aksjer	Fast styregodtgjørelse	Godt-	Total styregodtgjørelse	Antall styremøter ¹⁾
					gjørelse for utvalgsmøter		
Eivind K. Reiten, styreleder		2019	2 850	535 333	46 300	581 633	11
		2018	2 850	508 333	43 600	551 933	17
Irene Waage Basili, styremedlem, nestleder til mai 2019		2019	-	92 333	-	92 333	4
		2018	-	272 000	-	272 000	16
Anne-Grete Strøm-Erichsen, styremedlem, nestleder fra juni 2019		2019	2 000	277 667	37 600	315 267	10
		2018	2 000	255 333	37 600	292 933	16
Morten Henriksen, styremedlem		2019	3 027	268 667	74 400	343 067	11
		2018	3 027	255 333	82 900	338 233	15
Helge Lintvedt, styremedlem		2019	-	268 667	61 500	330 167	11
		2018	-	255 333	70 700	326 033	17
Martha Kold Bakkevig, styremedlem		2019	2 119	268 667	51 400	320 067	10
		2018	2 119	255 333	50 500	305 833	16
Elisabeth Fossan, styremedlem		2019	5 209	268 667	37 600	306 267	11
		2018	4 904	255 333	37 600	292 933	16
Sigmund Ivar Bakke, styremedlem		2019	3 383	268 667	-	268 667	11
		2018	3 078	255 333	-	255 333	17
Per Arthur Sørli, styremedlem fra mai 2019		2019	1 400	182 000	31 200	213 200	6
		2018	-	-	-	-	-
Utbetaling til varamedlem i 2019		2019	-	-	-	-	-
Utbetaling til varamedlem i 2018		2018	-	11 400	-	11 400	1
Samlet godtgjørelse til styret		2019		2 430 668	340 000	2 770 668	
Samlet godtgjørelse til styret		2018		2 323 731	322 900	2 646 631	

1) Det er avholdt 11 styremøter i 2019 (17 styremøter i 2018).

30 GODTGJØRELSE TIL REVISOR

TNOK	2019				2018			
	Mor- selskap	Datter- selskaper i Norge	Datter- selskaper i utlandet	Sum 2019	Mor- selskap	Datter- selskaper i Norge	Datter- selskaper i utlandet	Sum 2018
<i>Konsernrevisor EY</i>								
Lovpålagt revisjon	1 100	7 774	7 760	16 635	846	4 740	2 137	7 723
Andre attestasjonstjenester	298	198	-	496	71	693	-	764
Skatterådgivning	209	1 553	1 149	2 911	299	1 094	936	2 329
Andre tjenester utenfor revisjonen	746	-	141	887	2 805	778	54	3 637
Sum honorar EY	2 352	9 525	9 015	20 929	4 021	7 305	3 127	14 453
<i>Andre revisorer</i>								
Beregnet revisjonshonorar		32	2 780	2 812		30	1 787	1 817

31 OVERSIKT OVER KONSERNSELSKAPER

Følgende selskaper er konsolidert:

Selskapsnavn	Hjemland	Eierandel 31.12.19	Eierandel 31.12.18
Kongsberg Gruppen ASA	Norge	Mor	Mor
Kongsberg Defence & Aerospace AS	Norge	100	100
Kongsberg Spacetec AS	Norge	Fusjonert	100
Kongsberg Norspace AS	Norge	Fusjonert	100
Kongsberg Oil & Gas Technologies AS	Norge	100	100
Kongsberg Digital AS	Norge	100	100
Kongsberg Eiendom Holding AS	Norge	100	100
Kongsberg Teknologipark AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsseiendom AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsparkutvikling AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 2 AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 3 AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 5 AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 6 AS	Norge	100	100
Kongsberg Real Estate AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 11 AS	Norge	100	100
KNB12 Ulsteinvik AS	Norge	100	-
KNB13 Brattvåg AS	Norge	100	-
KNB 14 Longva AS	Norge	100	-
Kongsberg Basetec AS	Norge	100	100
Kongsberg Seatex AS	Norge	100	100
Vehicle Tracking and Information Systems AS	Norge	100	100
Kongsberg Maritime AS	Norge	100	100
Kongsberg Norcontrol AS	Norge	100	100
Kongsberg Evotec AS	Norge	Solgt	100
Eelume AS	Norge	51	51
Simrad AS	Norge	100	100

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Hjemland</i>	<i>Eierandel</i> 31.12.19	<i>Eierandel</i> 31.12.18
Kongsberg Maritime CM AS	Norge	100	-
Ulstein Holding AS	Norge	100	-
Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	Norge	50,1	-
Rygge 2 AS	Norge	50,1	-
Rygge Eiendom AS	Norge	50,1	-
Kongsberg Maritime S.R.L.	Italia	100	100
Kongsberg Maritime Italy S.R.L.	Italia	100	-
Kongsberg Maritime Holland BV	Nederland	100	100
Kongsberg Maritime Benelux BV	Nederland	100	-
Kongsberg Maritime CM Sp. zo.o.	Polen	100	-
Scandinavian Electric Gdansk Sp. zo.o.	Polen	66,6	-
Kongsberg Maritime Poland Sp. Zo.o.	Polen	100	100
Kongsberg Defence Sp. zo.o.	Polen	100	100
Simrad Spain SL	Spania	100	100
Kongsberg Maritime Spain SA	Spania	100	-
Kongsberg Defence Oy	Finland	100	100
Kongsberg Maritime Finland OY	Finland	100	-
Kongsberg Maritime GmbH	Tyskland	100	100
Kongsberg Maritime Embient GmbH	Tyskland	100	100
Kongsberg Maritime Contros GmbH	Tyskland	100	100
Kongsberg Maritime CM Germany GmbH	Tyskland	100	-
Kongsberg Maritime France SARL	Frankrike	100	-
Kongsberg Defence Switzerland AG	Sveits	100	100
Kongsberg Reinsurance Ltd.	Irland	100	100
Kongsberg Norcontrol Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Maritime Holding Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Maritime Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg GeoAcoustics Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Hungaria Kft.	Ungarn	100	100
Navis Consult d.o.o.	Kroatia	75	-
Kongsberg Maritime Hellas SA	Hellas	100	100
Kongsberg Commercial Marine SA	Hellas	100	-
Kongsberg Maritime Denmark A/S	Danmark	100	-
Kongsberg Maritime Sweden AB	Sverige	100	-
Kongsberg Maritime RUS LLC	Russland	100	-
Kongsberg Maritime Turkey Denizcilik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Tyrkia	100	-
Kongsberg Geospetial Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Digital Simulation Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Maritime Canada Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Mesotech Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Protech Systems Canada Corporation	Canada	Avviklet	100
Kongsberg Maritime CM Canada Ltd	Canada	100	-
Ulstein Maritime Ltd	Canada	100	-
Kongsberg Digital Simulation Inc.	USA	100	100
Simrad North America Inc.	USA	100	100
Kongsberg Maritime Inc.	USA	100	100
Kongsberg Underwater Technology Inc.	USA	100	100
Kongsberg Protech Systems USA Inc.	USA	100	100
Kongsberg Digital Inc.	USA	100	100
Kongsberg Defense Systems Inc.	USA	100	100
Hydroid Inc.	USA	100	100
Kongsberg Geospatial Corporation	USA	100	100
Kongsberg Integrated Tactical Systems Inc.	USA	100	100
Kongsberg Maritime do Brazil Ltda	Brasil	100	100
Kongsberg Oil & Gas Technologies do Brazil Ltda	Brasil	100	100
Kongsberg Maritime CM Brasil Ltda	Brasil	100	-
Kongsberg Maritime Mexico SA DE CV	Mexico	100	100

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Hjemland</i>	<i>Eierandel 31.12.19</i>	<i>Eierandel 31.12.18</i>
Kongsberg Defence Chile Spa.	Chile	100	100
Kongsberg Maritime Chile SpA	Chile	100	-
Kongsberg Maritime Panama Corporation	Panama	100	100
Kongsberg Asia Pacific Ltd.	Hong Kong	100	100
Kongsberg Maritime Hoi Tung Holding Ltd.	Hong Kong	90	90
Kongsberg Maritime Hong Kong Ltd	Hong Kong	100	-
Kongsberg Maritime China Shanghai Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime China Jiangsu Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime China Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime China Waigaoqiao Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime CM China Ltd	Kina	100	-
Kongsberg Maritime CM Korea Ltd	Korea	100	-
Kongsberg Maritime Korea Ltd.	Sør-Korea	100	100
Kongsberg Norcontrol Pte. Ltd.	Singapore	100	100
Kongsberg Maritime Pte. Ltd.	Singapore	100	100
Kongsberg Maritime Japan Co Ltd	Japan	100	-
Kongsberg Maritime India Private Ltd.	India	91	91
Kongsberg Digital Private Ltd.	India	100	100
Kongsberg Digital Software & Services Private Ltd.	India	100	100
Kongsberg Norcontrol Surveillance Pvt. Ltd.	India	100	100
Kongsberg Maritime CM India Pvt Ltd	India	100	-
Kongsberg Defence Ltd.	Saudi Arabia	100	100
Kongsberg Defence Malaysia Sdn. Bhd	Malaysia	100	100
Kongsberg Maritime Malaysia Sdn. Bhd.	Malaysia	100	100
Kongsberg Maritime Middle East DMCCO	UAE	100	100
Kongsberg Maritime Vietnam Ltd	Vietnam	100	-
Kongsberg Defence Australia Pty Ltd.	Australia	100	100
Kongsberg Oil & Gas Technologies Pty Ltd. (Kongsberg Nemo Pty Ltd.)	Australia	Avviklet	Under avvikling
Kongsberg Maritime Pty Ltd.	Australia	100	100
Kongsberg Maritime South Africa Pty. Ltd.	South-Africa	100	100
Kongsberg Maritime Namibia Pty Ltd	Namibia	100	-

Nye selskap i KONGSBERG konsolidering i forbindelse med oppkjøp:

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Selskapsnavn før oppkjøpene</i>	<i>Hjemland</i>	<i>KONGSBERGs eierandel 31.12.19</i>
Kongsberg Maritime CM AS	Rolls-Royce Marine AS	Norge	100
Ulstein Holding AS	Ulstein Holding AS	Norge	100
Kongsberg Maritime CM Brasil Ltda	Commercial Marine Brasil Limitada	Brasil	100
Kongsberg Maritime CM Canada Ltd	Nystiftet	Canada	100
Kongsberg Maritime Chile SpA	Nystiftet	Chile	100
Kongsberg Maritime Denmark A/S	Rolls-Royce Marine A/S – Denmark	Danmark	100
Kongsberg Maritime Finland OY	Rolls-Royce Oy AB	Finland	100
Kongsberg Maritime France SARL	Rolls-Royce Marine France SARL	Frankrike	100
Kongsberg Commercial Marine SA	RR Marine Hellas SA	Hellas	100
Kongsberg Maritime Hong Kong Ltd	Rolls-Royce Marine Asia Ltd. Hong Kong	Hong Kong	100
Kongsberg Maritime CM India Pvt Ltd	Rolls-Royce Marine India Pvt Ltd	India	100
Kongsberg Maritime Italy S.r.l	Rolls-Royce Italia SRL	Italia	100
Kongsberg Maritime Japan Co Ltd	Nystiftet	Japan	100
Kongsberg Maritime CM China Ltd	Rolls-Royce Marine (Shanghai) Ltd.	Kina	100
Kongsberg Maritime CM Korea Ltd	Rolls-Royce Marine Korea Ltd	Korea	100
Navis Consult d.o.o. Croatia (JV 75 %)	Navis Consult d.o.o. Croatia (JV 75 %)	Kroatia	75

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Selskapsnavn før oppkjøpene</i>	<i>Hjemland</i>	<i>KONGSBERGs eierandel 31.12.19</i>
Kongsberg Maritime Namibia (Pty) Ltd	Rolls-Royce Namibia (Pty) Ltd	Namibia	100
Kongsberg Maritime Benelux BV	Rolls-Royce Marine Benelux BV (Nederland)	Nederland	100
Kongsberg Maritime CM Sp. z o.o.	Rolls-Royce Poland Sp. z o.o.	Polen	100
Scandinavian Electric Gdansk Sp z o.o.	Scandinavian Electric Gdansk Sp z o.o.	Polen	66,6
Kongsberg Maritime RUS LLC	Rolls-Royce International LLC	Russland	100
Kongsberg Maritime Spain SA	Rolls-Royce Marine España SA	Spania	100
Kongsberg Maritime Sweden AB	Rolls-Royce AB	Sverige	100
Kongsberg Maritime Turkey Denizcilik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Nystiftet	Tyrkia	100
Kongsberg Maritime CM Germany GmbH	Rolls-Royce Marine Deutschland GmbH	Tyskland	100
Kongsberg Maritime Vietnam Ltd	Rolls-Royce Vietnam Ltd	Vietnam	100
Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	Aerospace Industrial Maintenance AS	Norge	50,1
Rygge 2 AS	Rygge 2 AS	Norge	50,1
Rygge Eiendom AS	Rygge Eiendom AS	Norge	50,1

32 TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER

Staten som største eier

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet er KONGSBERGs største eier (50,001% av aksjene i Kongsberg Gruppen ASA). Staten ved Forsvarsdepartementet utgjør en viktig kunde for konsernet. Salg til Forsvaret er regulert av EØS-avtalen og Anskaffelsesregelverket for Forsvaret, som sikrer likeverdig behandling av alle tilbydere.

KONGSBERGs tilgodehavende overfor statlige kunder er MNOK 86 per 31.12.19, mens gjeldsposter overfor statlige leverandører utgjør MNOK 7 per 31.12.19.

KONGSBERG har i 2019 fakturert statlige kunder med MNOK 1.825. Varer og tjenester kjøpt fra statlige leverandører i 2019 utgjør MNOK 42.

KONGSBERG inngikk avtale med Forsvarsdepartementet om kjøp av Aerospace Industrial Maintenance Norway (AIM) 13.12.18. Kjøpet ble gjennomført 29.5.19. Foreløpig vederlag er MNOK 3. Se note 6 for ytterligere informasjon.

Det vises også til Styrets redgjørelse for foretaksstyring kapittel 4 "Likebehandling av aksjeeiere og transaksjoner med nærstående", hvor staten som kunde og aksjeeier er ytterligere beskrevet.

Transaksjoner med tilknyttede selskap

KONGSBERGs kundefordringer mot tilknyttede selskap er MNOK 4 per 31.12.19, mens leverandørgjeld utgjør MNOK 0 per 31.12.19.

I tillegg har KONGSBERG langsiktig fordring mot tilknyttede selskap på MNOK 29.

KONGSBERG har i 2019 fakturert tilknyttende selskap med MNOK 21. Varer og tjenester kjøpt fra statlige leverandører i 2019 utgjør MNOK 7.

33 DEFINISJONER

KONGSBERG benytter begreper i konsernregnskapet som ikke er forankret i regnskapsstandarder etter IFRS. Nedenfor følger våre definisjoner og forklaringer til disse begrepene.

EBITDA/EBIT

EBITDA/EBIT anses av KONGSBERG å være normale begreper i regnskapssammenheng, men som IFRS ikke behandler i sine regnskapsstandarder. EBITDA er en forkortelse for "Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortisation" (resultat før finansposter, skatt, avskrivning og amortisering). KONGSBERG benytter EBITDA i resultatregnskapet som summeringslinje for andre regnskapslinjer. Disse regnskapslinjene er definert i våre regnskapsprinsipper, som er en del av årsregnskapet for 2019. Tilsvarende gjelder for EBIT.

Justert EBITDA

Justert EBITDA viser konsernets EBITDA før poster som krever særskilt forklaring. Dette gjelder restrukturerings/integrasjonskostnader, gevinst/tap ved salg av virksomhet og resultateffekter fra endring i pensjonsplaner og andre engangseffekter knyttet til pensjon.

Netto rentebærende gjeld

Netto rentebærende gjeld er nettobeløpet av regnskapslinjene "Betalingsmidler", "Langsiktige rentebærende gjeld" og "Kortsiktige rentebærende gjeld". Leasingforpliktelser er ikke inkludert.

Restruktureringskostnader

KONGSBERG definerer restruktureringskostnader som lønn og arbeidsgiveravgift ved avslutning av ansettelsesforhold (som etterlønn og gavepensjon) i forbindelse med nedbemanning. I tillegg kommer husleie og relaterte kostnader eller eventuelle engangsbetalinger ved avslutning av leieavtaler før leieavtalens utløp for arealer som fraflyttes, og enkelte andre kostnader relatert til restruktureringsprosessene.

Integrasjonskostnader

Integrasjonskostnader er kostnader knyttet til å integrere Commercial Marine inn i Kongsberg Maritime.

Return on Average Capital Employed (ROACE)

ROACE defineres som 12 måneders rullerende EBIT eksklusive IFRS 16 dividert på 12 måneders gjennomsnitt av bokført egenkapital og netto rentebærende gjeld. Netto rentebærende gjeld er justert for kjøpesummen av Rolls-Royce Commercial Marine.

Arbeidskapital

Arbeidskapital defineres som omløpsmidler fratrukket betalingsmidler, ikke-rentebærende kortsiktig gjeld (unntatt betalbar skatt). Finansielle instrumenter bokført til virkelig verdi inngår ikke i arbeidskapitalen.

Book/bill

Ordreinngang dividert på driftsinntekter.

RRCM er Rolls-Royce Commercial Marine

CM er Commercial Marine

KAMS er Kongsberg Aviation Maintenance Services AS (tidligere Aerospace Industrial Maintenance Norway AS)

34 HENDELSER ETTER BALANSEDAGENS UTLØP

Kongsberg Maritime har signert avtale om å selge datterselskapet Hydroid

Kongsberg Maritime signerte 4. februar avtale om å selge undervannsteknologiselskapet Hydroid Inc. i USA for MUSD 350 til Huntington Ingalls Industries (HII). Partene vil samtidig inngå en strategisk samarbeidsavtale om undervannsteknologi og maritime løsninger, som trer i kraft når transaksjonen er slutført.

Kongsberg Maritime kjøpte Hydroid for MUSD 80 i 2007 og selger nå det amerikanske datterselskapet for MUSD 350 på gjeld- og kontantfri basis, justert for en omforent arbeidskapital.

Hydroic Inc. er et heleid datterselskap av Kongsberg Maritime AS, og har sitt hovedkontor i Pocasset, Massachusetts i USA. Selskapet produserer og leverer autonome undervannsfarkoster til både det militære og kommersielle markedet, med den amerikanske marinen som den største kunden.

Hydroid hadde ved utgangen av 4. kvartal 2019 en ordresreserve på MNOK 813. Selskapet leverte i 2019 en omsetning på MNOK 862 med en EBITDA på MNOK 133. Se tabellen under for nøkkeltall for perioden 2016–2019.

MNOK	2016	2017	2018	2019
<i>Resultatregnskapsposter</i>				
Inntekter	598	542	617	862
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	97	76	84	133
Driftsresultat (EBIT)	60	38	60	120
<i>Balanseposter</i>				
Varige driftsmidler	238	200	189	194
Rapportert arbeidskapital	281	279	221	247
Kontanter	19	28	146	28
Netto eiendeler eksklusive goodwill	538	507	556	469

Transaksjonen er ventet fullført i løpet av 1. kvartal 2020, og er betinget av vanlige gjennomføringsforbehold som f.eks godkjenning fra relevante myndigheter.

Covid-19

Utbruddet av det nye COVID-19-viruset i Asia vinteren 2019, med spredning til resten av verden, påvirker industri og handel globalt. KONGSBERG berøres også av dette, men det er for tidlig å konkludere omfanget av utbruddet. Når dette skrives, 19. mars 2020, har Norge og en rekke andre land innført strenge reisebegrensninger, skoler og barnehager er stengt, store deler av næringslivet og det offentlige opplever store begrensninger, smittekurven peker oppover og folk oppfordres til i minst mulig grad omgås andre for å begrense spredning. KONGSBERGs operasjoner påvirkes derfor også. Lavere aktivitet i ettermarkedet må forventes som følge av situasjonen. Risiko for forsinkelser i prosjekter er også betydelig økt, både som et resultat av potensielle midlertidige nedstenginger og mangel på

innsatsfaktorer. Det er også risiko for forsinkede eller manglende betalinger som følge av at store deler av kundemassen påvirkes. KONGSBERG har implementert og implementerer fortløpende nye forebyggende tiltak både for å beskytte egne ansatte og forretningsforbindelser, samt i størst mulig grad sikre normal forretningsdrift.

Resultatregnskap 1.1.-31.12.

KONGSBERG GRUPPEN ASA

MNOK	Note	2019	2018
Driftsinntekter fra datterselskap	9	160	176
Andre driftsinntekter		6	6
Sum inntekter		166	182
Lønnskostnad	4, 5	(152)	(128)
Avskrivning		(2)	(1)
Annen driftskostnad	4	(138)	(206)
Sum driftskostnader		(292)	(335)
Driftsresultat		(126)	(153)
Utbytte fra datterselskap		60	10
Renter fra konsernselskaper		75	53
Netto valutagevinst		(3)	4
Renter til konsernselskaper		(8)	(12)
Renteinntekt bank og plasseringer		29	23
Rentekostnader eksterne lån		(100)	(82)
Annen finansinntekt		-	1
Annen finanskostnad		(35)	(11)
Konsernbidrag		80	1 500
Netto finansposter		98	1 486
Ordinært resultat før skattekostnad		(28)	1 333
Skattekostnad (+inntekt/-kostnad)	6	24	(20)
Årsresultat		(4)	1313
<i>Disposisjoner og egenkapitaloverføringer</i>			
Foreslått utbytte		(450)	(450)

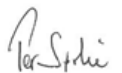
Balanse per 31.12.

KONGSBERG GRUPPEN ASA

MNOK	Note	2019	2018
Eiendeler			
<i>Anleggsmidler</i>			
Utsatt skattefordel	6	124	98
Varige driftsmidler		16	10
Aksjer i datterselskaper	3	8 970	8 970
Aksjer i tilknyttede selskaper		11	11
Rentebærende lån til konsernselskaper	9	2 498	1 173
Andre langsiktige fordringer		30	3
Sum anleggsmidler		11 649	10 265
<i>Omløpsmidler</i>			
Fordringer på konsernselskaper	9	117	1 568
Andre kortsiktige fordringer		233	83
Betalingsmidler	11	289	6 663
Sum omløpsmidler		639	8 314
Sum eiendeler		12 288	18 579
Egenkapital og gjeld			
<i>Egenkapital</i>			
Aksjekapital		225	225
Overkurs		4 876	4 876
Sum innskutt egenkapital		5 101	5 101
Annen egenkapital		1 699	2 162
Sum opptjent egenkapital		1 699	2 162
Sum egenkapital	2	6 800	7 263
<i>Langsiktig gjeld</i>			
Pensjonsforpliktelser	5	240	228
Langsiktig rentebærende lån	7	3 450	4 000
Annen langsiktig gjeld		1	3
Sum langsiktig gjeld		3 691	4 231
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Avsatt utbytte		450	450
Kortsiktig rentebærende lån	7	550	250
Konsernintern gjeld	9	644	6 234
Annen kortsiktig gjeld		153	151
Sum kortsiktig gjeld		1 797	7 085
Sum egenkapital og gjeld		12 288	18 579

Kongsberg, 19. mars 2020

Eivind Reiten
Styrets leder

Per A. Sørli
Styremedlem

Martha Kold Bakkevig
Styremedlem

Morten Henriksen
Styremedlem

Anne-Grete Strøm-Erichsen
Nestleder

Sigmund Ivar Bakke
Styremedlem

Elisabeth Fossan
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Geir Håøy
Konsernsjef

Kontantstrømoppstilling

KONGSBERG GRUPPEN ASA

MNOK	Note	2019	2018
Resultat før skatt		(28)	1 333
Avskrivinger		2	1
Endring tidsavgrensninger, m.v.		(61)	169
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		(87)	1 503
<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>			
Kjøp av varige driftsmidler		(7)	(6)
Investering i aksjer		-	(11)
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		(7)	(17)
<i>Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter</i>			
Kapitalutvidelse		-	4 997
Kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (før skatteeffekt)		-	(60)
Utbetaling utlån		(28)	(2)
Mottatt utbytte		60	10
Netto opptak rentebærende lån			1 000
Nedbetaling av lån		(250)	-
Betalte renter		(93)	(73)
Utbetaling av utbytte		(448)	(448)
Netto utbetaling av kjøp og salg av egne aksjer		(27)	(20)
Endring mellomværende konsernselskaper		(5 494)	(985)
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		(6 280)	4 419
Netto økning (reduksjon) i betalingsmidler		(6 374)	5 905
Betalingsmidler i begynnelsen av året		6 663	758
Betalingsmidler ved årets slutt		289	6 663

Noter

KONGSBERG GRUPPEN ASA

1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og god regnskapsskikk i Norge.

Datterselskaper og tilknyttede selskaper

Datterselskaper og tilknyttede selskaper vurderes etter kostmetoden i selskapsregnskapet. Investeringen er vurdert til anskaffelseskost fratrukket eventuelle nedskrivninger. Det er foretatt nedskrivning til virkelig verdi når verdifall skyldes årsaker som ikke kan antas å være forbigående og det må anses nødvendig etter god regnskapsskikk. Nedskrivninger reverseres når grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er til stede.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost med fradrag for avskrivninger, men nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Inntektsføring

Inntektsføring skjer i den perioden tjenesten utføres.

Sikringer

Kongsberg Gruppen ASA inngår valutakontrakter på vegne av datterselskapene og inngår "back to back"-forretninger mot eksterne bank. Se også [note 10](#) "Valutasikring", samt [note 3 J](#) "Finansielle instrumenter" til konsernregnskapet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er balanseført til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Eventuell avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt. Gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta og som er en del av varekretsløpet, inngår i driftsresultatet. Øvrige gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta er klassifisert som finansinntekter eller -kostnader.

Kortsiktige plasseringer

Kortsiktige plasseringer (aksjer og andeler vurdert som omløpsmidler) vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi på balanse-dagen. Mottatt utbytte og andre utdelinger fra selskapene inntektsføres som annen finansinntekt.

Pensjoner

Innskuddsordningen

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning per 1.1.08 for alle ansatte under 52 år. Ansatte som var 52 år og eldre på overgangstidspunktet ble fortsatt værende i ytelsesordningen. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening basert på forventet sluttlønn. Beregningen er basert på en rekke forutsetninger herunder diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra Folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet og frivillig avgang. Pensjonsmidler er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelser i balansen. Se også [note 5](#) "Pensjoner."

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet med 22 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt skattemessig underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode, er utlignet. Netto utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at denne kan bli nyttiggjort.

Kontantstrømpstilling

Kontantstrømpstillingen er utarbeidet etter den indirekte metode. Betalingsmidler omfatter kontantbeholdning, bankinnskudd og andre kortsiktige likvide plasseringer.

2 EGENKAPITALAVSTEMMING

MNOK	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 31.12.17	150	-	1 289	1 439
Årets resultat	-	-	1 313	1 313
Kapitalutvidelse	75	4 922	-	4 997
Netto kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (reduisert for skatteeffekt)	-	(46)	-	(46)
Transaksjoner med egne aksjer	-	-	(3)	(3)
Utbytte for 2018	-	-	(450)	(450)
Estimatavvik pensjoner	-	-	13	13
Egenkapital per 31.12.18	225	4 876	2 162	7 263
Årets resultat	-	-	(4)	(4)
Transaksjoner med egne aksjer	-	-	(4)	(4)
Utbytte for 2019	-	-	(450)	(450)
Estimatavvik pensjoner	-	-	(5)	(5)
Egenkapital per 31.12.19	225	4 876	1 699	6 800

Øvrig informasjon om selskapets aksjekapital er gitt i [note 24 "Aksjekapital"](#) til konsernregnskapet. Beholdning av egne aksjer per 31.12.19 er 16.779.

3 AKSJER I DATTERSELSKAP

MNOK	Anskaffelses- tidspunkt	Forretnings- kontor	Eier-/ stemmeandel %	Balanseført verdi 31.12.
Kongsberg Defence & Aerospace AS	1997	Kongsberg	100	1 206
Kongsberg Basetec AS	1992	Kongsberg	100	137
Kongsberg Maritime AS	1992	Kongsberg	98,9	6 666
Kongsberg Eiendom Holding AS	2015	Kongsberg	100	497
Kongsberg Digital AS	2016	Asker	24,5	435
Kongsberg Martime China Ltd	2016	Shanghai	100	25
Kongsberg Hungaria Kft ¹⁾	2003	Budapest	10	-
Kongsberg Reinsurance Ltd.	2001	Dublin	100	4
Sum				8 970

1) De resterende aksjene i Kongsberg Hungaria Kft. eies av Kongsberg Defence & Aerospace AS.

4 LØNSKOSTNADER OG GODTGJØRELSER TIL REVISOR

Vedrørende lønn og godtgjørelse til konsernledelsen og styrets medlemmer vises det til [note 29](#) "Godtgjørelse til ledende ansatte og styret" i konsernregnskapet.

Lønnskostnader

MNOK	2019	2018
Lønn	84	71
Arbeidsgiveravgift	15	14
Pensjon	15	16
Resultatavhengig lønn	13	10
Andre ytelser	25	17
Totale lønnskostnader	152	128
Antall årsverk	65	56

Godtgjørelse til revisor

TNOK	2019	2018
<i>Konsernrevisor EY</i>		
Lovpålagt revisjon	1 100	846
Andre attestasjonstjenester	298	71
Skatterådgivning	209	299
Andre tjenester utenfor revisjonen	746	2 805
Sum honorar EY	2 352	4 021

5 PENSJONER

KONGSBERG har en tjenestepensjonsordning som tilfredsstillende lovverket, og som består av en innskuddsordning og en ytelsesordning. Tjenestepensjonsordningen gjelder alle ansatte i konsernet i Norge.

Innskuddsordningen (ITP)

Selskapet innførte innskuddsbasert pensjonsordning per 1.1.08 for alle ansatte under 52 år. Innskuddssatsene er 0 % av lønnsgrunnlaget opp til 1G, 5 % av lønnsgrunnlaget mellom 1 og 7,1G, og 11 % av lønnsgrunnlaget fra 7,1G og opp til 12G. De ansatte kan påvirke forvaltningen av midlene gjennom tre investeringsvalg, med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer i porteføljen. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert innskuddsordning for lønn mellom 12 og 15G. Selskapets innskudd i denne ordningen er 18 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G, oppad begrenset til 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i [note 28](#) "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte" i konsernregnskapet. De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015. Det er samme investeringsvalg i tilleggordsningen som i hovedordningen. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen (YTP)

Ved overgang til innskuddsordning 1.1.08 ble ansatte som på overgangstidspunktet var 52 år og eldre fortsatt værende i ytelsesordningen. Ordningen er forsikret gjennom DNB Livsforsikring. Pensjonsytelsen fra ytelsesordningen er bestemt ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivå for den enkelte ansatte. Pensjonskostnaden fordeles over de ansattes opptjeningsår. Gitt en beregnet folketrygdpensjon basert på

Folketrygdens regler før 1.1.11 og full opptjening gir ordningen ca. 65 % av sluttlønn inklusive ytelse fra Folketrygden inntil fylte 77 år, deretter reduseres tjenestepensjonsdelen med 50 % livsvarig. Selskapet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ytelsesordning for lønn mellom 12 og 15 G. Den kollektive driftsbaserte ytelsesordningen tilsvare ca. 60 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G inntil fylte 77 år, deretter reduseres ytelsen med 50 % livsvarig. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i [note 28](#) "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte" i konsernregnskapet. Disse tilleggordsningene ble lukket i forbindelse med overgang til innskuddsbasert pensjon.

Risikodekning

Uførepensjon fra konsernet ble endret 1.1.16 og skal gi et tillegg til antatt uføretrygd fra folketrygden. Folketrygden dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget opp til 6G, mens konsernplanen dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget mellom 6G og 12G. Konsernplanen gir også et tillegg på 3 % av pensjonsgrunnlag fra 0G til 12G, et kronetillegg på 25 % av G og eventuelt barnetillegg på 4 % per barn (maksimalt 3 barn). Fra 1.1.16 har KONGSBERG vedtatt å terminere fripoliseopptjening på uførepensjonen som et ledd i tilpasning til nytt regelverk. De ansatte har fått utstedt individuelle fripoliser for de allerede opptjente fripoliserrettighetene. Den nye ordningen er en ettårige risikodekning og premien kostnadsføres når den påløper. Fra og med 1.1.13 er risikopensjonene for lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G gjort om til driftsbasert finansiering. I praksis vil det si at KONGSBERG er selvsassurandør for risikopensjonene fremover i tid. De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015.

Årets pensjonskostnad er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuarmessige forutsetninger ved årets begynnelse. Brutto pensjonsforpliktelse er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuarmessige forutsetninger ved årets slutt.

Årets pensjonskostnad fremkommer slik:

MNOK	2019	2018
Årets netto pensjonskostnad	9	11
Kostnader ved innskuddsplaner	6	5

Netto pensjonsforpliktelse fremkommer slik:

MNOK	2019	2018
Sum brutto pensjonsforpliktelse	(242)	(232)
Brutto verdi av pensjonsmidlene	32	32
Netto pensjonsforpliktelse	(210)	(200)
Arbeidsgiveravgift	(30)	(28)
Netto balanseførte pensjonsforpliktelse / midler	(240)	(228)

6 SKATT

Skattekostnad

MNOK	2019	2018
Betalbar skatt	-	-
Endring utsatt skatt	(24)	20
Skatteinntekt/-kostnad	(24)	20

MNOK	2019	2018
Resultat før skatt	(28)	1 333
Beregnet skatt – 22 % (23 %) av resultat før skatt	(6)	307
Korreksjon skatt tidligere år		(4)
Konsernbidrag uten skatteeffekt	(18)	(299)
Netto permanente forskjeller	-	11
Effekt av redusert skattesats med 1 %		5
Skatteinntekt/-kostnad	24	(20)

Utsatt skatt og utsatt skattefordel

MNOK	2019	2018
Pensjon	53	50
Underskudd til fremføring	87	43
Annet	(16)	5
Balanseført utsatt skattefordel	124	98
Skattesats i Norge	22 %	22 %

Endring i utsatt skatt som er regnskapsført direkte mot egenkapitalen er som følger:

MNOK	2019	2018
Emisjon		(14)
Pensjoner	(2)	4
Annet		(1)
Sum	(2)	(11)

7 RENTEBÆRENDE LÅN OG LÅNERAMMER

Per 31.12.19 hadde Kongsberg Gruppen ASA følgende lån og lånerammer:

	Forfall	Nominell rente	Balanseført verdi 31.12.19	Balanseført verdi 31.12.18
Obligasjonslån KOG08 - flytende rente	2.6.21		1 000	1 000
Obligasjonslån KOG09 - fast rente	2.6.26	3,2 %	1 000	1 000
Obligasjonslån KOG10 - flytende rente	5.3.20			550
Obligasjonslån KOG11 - fast rente	5.12.23	2,9 %	450	450
Obligasjonslån KOG12 - flytende rente	6.12.21		500	500
Obligasjonslån KOG13 - flytende rente	6.6.24		500	500
Sum langsiktig lån			3 450	4 000
Obligasjonslån KOG07 - fast rente				250
Obligasjonslån KOG10 - flytende rente	5.3.20		550	
Sum kortsiktig gjeld			550	250
Sum rentebærende lån			4 000	4 250
Lånefasilitet (uttrukket låneramme)	15.3.23		2 300	2 300
Kassekreditt (ubenyttet)			500	500

Kongsberg Gruppen ASA har en syndikert lånefasilitet med Danske Bank, DNB, JP Morgan Chase, Nordea og SEB. Fasiliteten er for generelle forretningsformål. Fasiliteten har løpetid på fem år med opsjon på forlengelse på ett år, to ganger. Rentebetingelsene er NIBOR + margin som er avhengig av forholdet mellom netto rentebærende lån/EBITDA og kan være fra 0,55 % til 2 %. Lånefasiliteten krever at netto rentebærende gjeld ikke overstiger fire ganger EBITDA, men kan være opp til 4,5 ganger i maksimalt tre kvartaler. Kravene i låneavtalene er oppfylt. Det var ikke trukket på fasiliteten per 31.12.19.

Kongsberg Gruppen ASA har seks obligasjonslån ved utgangen av 2019. Obligasjonslånene er utstedt i norske kroner og notert på Oslo

Børs. Rentebetingelsene på lånene med flytende rente er 3 mnd NIBOR med margin som er + 1,25 % for KOG08, 0,9 % for KOG10, 0,86 % for KOG12 og 1,18 % for KOG13. Rentebetingelsene for lånene med fastrente er 3,2 % for KOG09 og 2,9 % for KOG11.

Det er etablert en kassekreditt på MNOK 500. Denne er ikke trukket på per 31.12.19.

All opplåning i konsernet er i hovedsak sentralisert til Kongsberg Gruppen ASA og håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

8 GARANTIER

Kongsberg Gruppen ASA har i perioden 1999 til 2014 solgt deler av eiendomsmassen i Kongsberg Teknologipark. Eiendommene er leid tilbake på langsiktige kontrakter, og utløper i perioden 2017 til 2031. Tilbakeleiekontraktene er inngått av Kongsberg Næringsparkutvikling AS som er et heleid datterselskap av Kongsberg Eiendom Holding AS som igjen eies 100 % av Kongsberg Gruppen ASA. Tilbakeleiekontraktene er vurdert til å være operasjonelle leieavtaler.

I tillegg til leiebeløpene er Kongsberg Gruppen ASA ansvarlig for visse kostnader knyttet til avgifter og vedlikehold av eiendommene. Med unntak av eiendommene som ble solgt i 2007 og 2014 er eiendommene i hovedsak utleid til eksterne leietakere. Utleiekontraktene har en varighet fra tre måneder til 15 år. Forpliktelsene knyttet til dette ansvaret er i 2015 overført til Kongsberg Næringsparkutvikling AS, men Kongsberg Gruppen ASA garanterer for forpliktelsene. Avsetninger knyttet til dette er omtalt i note 25 "Avsetninger" til konsernregnskapet.

Forskudds- og gjennomføringsgarantier

Konsernets selskaper har stilt garantier for forskudd og gjennomføring i tilknytning til prosjekter. Garantiene er utstedt av norske og utenlandske banker og forsikringsselskaper. Kongsberg Gruppen ASA står ansvarlig for alle garantiene.

MNOK	2019	2018
Garantier utstedt av banker og forsikringsselskaper	3 521	2 472
Garantier stilt av Kongsberg Gruppen ASA	7 840	5 054
Forskudd og gjennomføringsgarantier overfor kunder	11 361	7 526

Kongsberg Gruppen ASA har ukommiterte rammeavtaler om garantistillelser med banker og forsikringsselskaper.

9 NÆRSTÅENDE PARTER

Driftsinntekter

MNOK	2019	2018
Kongsberg Maritime AS	56	84
Kongsberg Defence & Aerospace AS	47	75
Kongsberg Digital AS	5	7
Kongsberg Maritime CM AS	46	
Andre konsernselskaper	6	10
Sum driftsinntekter nærstående	160	176

Driftsinntekter fra nærstående parter består i hovedsak av konsernfelleskost og garantier. I inntektene for 2018 er det inkludert MNOK 38 i forsikringer for konsernselskaper. Fra 2019 er forsikringer nettoført i annen driftskostnad.

Rentebærende lån til konsernselskaper

MNOK	2019	2018
Kongsberg Digital AS	100	100
Kongsberg Næringsseiendom AS	100	100
Kongsberg Næringsbygg 2 AS	54	54
Kongsberg Næringsbygg 3 AS	77	77
Kongsberg Næringsbygg 5 AS	96	96
Kongsberg Næringsbygg 11 AS	31	-
KNB13 Brattvåg AS	19	
Kongsberg Protech Systems USA Inc.	-	17
Hydroid Inc	371	459
Kongsberg Maritime Hoi Tung Holding Ltd	117	110
Kongsberg Maritime do Brasil SA	39	8
Kongsberg Maritime Malaysia Sdn. Bhd	17	17
Kongsberg Defence & Aerospace AS	-	69
Kongsberg Maritime Embient GmbH	-	28
Kongsberg Maritime Contros GmbH	-	16
Kongsberg Maritime Pty Ltd	8	6
Kongsberg Maritime India PVT. LTD	13	16
Kongsberg Digital Brasil BR	8	-
Kongsberg Maritime Inc	70	-
Kongsberg Maritime Pty Ltd	12	-
Kongsberg Maritime CM Canada Ltd	17	
Kongsberg Maritime Chile SpA	1	
Kongsberg Maritime Ltd	35	-
Kongsberg Maritime CM AS	1 300	-
Kongsberg Maritime Japan Co Ltd	7	-
Kongsberg Maritime Pty Ltd	2	-
Kongsberg Maritime Turkey Denizcilik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	3	-
Andre selskaper	1	-
Sum	2 498	1 173

Kortsiktig gjeld til konsernselskaper

MNOK	2019	2018
Kongsberg Defence & Aerospace AS	6	9
Kongsberg Maritime AS	94	6 010
Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	195	
Kongsberg Maritime Sweden AB	239	-
Kongsberg Maritime Inc		73
Kongsberg Mesotech Ltd.	109	101
Kongsberg Maritime Ltd.		22
Kongsberg Underwater Technology Inc		17
Andre selskaper	1	2
Totalt	644	6 234

Kortsiktige fordringer til konsernselskaper

MNOK	2019	2018
Kongsberg Maritime AS	43	182
Kongsberg Defence & Aerospace AS	-	1 300
Kongsberg Basetec AS	40	40
Kongsberg Norcontrol AS		18
Kongsberg Digital AS	1	6
Kongsberg Satellitt Services AS		1
Hydroid Inc	5	12
Kongsberg Maritime Hoi Tung Holding Ltd	1	1
Kongsberg Digital Brasil BR	1	
Kongsberg Maritime Inc	1	-
Kongsberg Maritime CM AS	20	
Andre selskaper	5	8
Sum	117	1 568

10 VALUTASIKRING

Per 31.12. hadde konsernet følgende sikringer av netto salg i utenlandsk valuta, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	2019								
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser			Gj.snittlig sikret kurs i USD		Gj.snittlig sikret kurs i EUR		Gj.snittlig sikret kurs i GBP	
	31.12.19	Virkelig verdi i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	31.12.19	Totalt sikret beløp i GBP 31.12.19	31.12.19	31.12.19
<i>Sikringskategori</i>									
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	229	(11)	97	8,81	(59)	10,16	(2)	11,99	
Sum kontantstrømsikringer	229	(11)	97		(59)		(2)		
Valutaterminer, virkelig verdisikringer	15 122	(60)	1 428	8,74	215	10,06	31	11,57	
Lånesikringer, virkelig verdisikringer	657	18	73	9,02	3	10,10	3	11,85	
Sum virkelig verdisikringer	15 779	(42)	1 501		218		34		
Sum totalt	16 008	(53)	1 598		159		32		

Beløp i millioner	2018								
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser			Gj.snittlig sikret kurs i USD		Gj.snittlig sikret kurs i EUR		Gj.snittlig sikret kurs i GBP	
	31.12.18	Virkelig verdi i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18	31.12.18	Totalt sikret beløp i GBP 31.12.18	31.12.18	31.12.18
<i>Sikringskategori</i>									
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234	8,52	(60)	9,83	(502)	10,87	
Sum kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234		(60)		(502)		
Valutaterminer, virkelig verdisikringer	8 283	(384)	565	8,05	306	9,85	43	10,81	
Lånesikringer, virkelig verdisikringer	402	(1)	62	8,60	(2)	9,83	(2)	10,96	
Sum virkelig verdisikringer	8 685	(385)	627		304		41		
Sum totalt	4 621	(318)	861		244		(461)		

Valutaopsjoner

Kongsberg Gruppen ASA hadde per 31.12.19 ingen valutaopsjoner.

Basisswapper

I 2016 ble det inngått basisswapper på til sammen MEUR 130 for å sikre nettoinvestering i utenlandsk virksomhet. Disse basisswapene har en virkelig verdi på MNOK -63 per 31.12.19 (MNOK -86 per 31.12.18). Verdiendringer er ikke tatt inn i Kongsberg Gruppen ASA sitt regnskap ihht. norsk GAAP.

Valutafordringer nærstående parter

Datterselskap

	2019				
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.19	Virkelig verdi i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	Total sikret beløp i GBP 31.12.19
<i>Beløp i millioner</i>					
<i>Valutaterminer, kontantstrømsikringer</i>					
Kongsberg Maritime	-	-	-	-	-
Kongsberg Defence & Aerospace	229	(11)	97	(59)	(2)
(Uten intern motpart)	-	-	-	-	-
Sum kontantstrømsikringer	229	(11)	97	(59)	(2)
<i>Valutaterminer, virkelig verdisikringer</i>					
Kongsberg Maritime	3 784	(80)	323	97	5
Kongsberg Digital	289	(2)	13	9	1
Kongsberg Defence & Aerospace	11 004	(25)	1 092	109	25
(Uten intern motpart)	45	47	-	-	-
Sum virkelig verdisikringer	15 122	(60)	1 428	215	31
Sum valutaterminer	15 351	(71)	1 525	156	29

	2018				
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.18	Virkelig verdi i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18	Total sikret beløp i GBP 31.12.18
<i>Beløp i millioner</i>					
<i>Valutaterminer, kontantstrømsikringer</i>					
Kongsberg Maritime	47	-	5	-	-
Kongsberg Defence & Aerospace	1 309	(8)	229	(60)	(2)
(Uten intern motpart)	(5 420)	75	-	-	(500)
Sum kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234	(60)	(502)
<i>Valutaterminer, virkelig verdisikringer</i>					
Kongsberg Maritime	2 685	(130)	283	37	1
Kongsberg Digital	334	(14)	17	7	2
Kongsberg Defence & Aerospace	5 240	(239)	262	262	40
(Uten intern motpart)	24	(1)	3	-	-
Sum virkelig verdisikringer	8 283	(384)	565	306	43
Sum valutaterminer	4 219	(317)	799	246	(459)

Tilknyttet selskap

	2019				2018			
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.19	Virkelig verdi i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.18	Virkelig verdi i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18
<i>MNOK</i>								
<i>Valutaterminer virkelig verdisikringer</i>								
Kongsberg Satellite Services	1 495	(53)	128	42	1 150	(60)	87	45

11 BETALINGSMIDLER

<i>Nominelle beløp i MNOK</i>	<i>2019</i>	<i>2018</i>
Bankinnskudd, driftskonti	(221)	5 862
Pengemarkedsfond	510	801
Sum	289	6 663

Det er stilt bankgaranti for trukket forskuddstrekk til ansatte tilsvarende MNOK 10 (MNOK 10 i 2018).

Likviditetsstyringen i konsernet er sentralisert i Kongsberg Gruppen ASA, og håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

Erklæring til årsregnskap

KONGSBERG GRUPPEN ASA

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1.1.19 til 31.12.19, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av foretakets og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet og at opplysninger i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til foretaket og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Kongsberg, 19. mars 2020

Eivind Reiten
Styrets leder

Per A. Sørli
Styremedlem

Martha Kold Bakkevig
Styremedlem

Morten Henriksen
Styremedlem

Anne-Grete Strøm-Erichsen
Nestleder

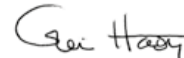
Sigmund Ivar Bakke
Styremedlem

Elisabeth Fossan
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Geir Håøy
Konsernsjef

REVISJONSBERETNING 2019

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00

www.ey.no
Medlemmer av Den norske revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til generalforsamlingen i Kongsberg Gruppen ASA

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet består av balanse per 31. desember 2019, resultatregnskap og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger. Konsernregnskapet består av oppstilling over finansiell stilling per 31. desember 2019, resultatregnskap, oppstilling over totalresultatet, oppstilling av endringer i egenkapitalen og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening

- ▶ er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- ▶ gir selskapsregnskapet et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2019 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- ▶ gir konsernregnskapet et rettviseende bilde av konsernets finansielle stilling per 31. desember 2019 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2019. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet, og vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Vår beskrivelse av hvordan vi revisjonsmessig håndterte hvert forhold omtalt nedenfor, er gitt på den bakgrunnen.

Vi har også oppfylt våre forpliktelser beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet* når det gjelder disse forholdene. Vår revisjon omfattet følgende handlinger utformet for å håndtere vår vurdering av risiko for vesentlige feil i årsregnskapet. Resultatet av våre revisjonshandlinger, inkludert handlingene rettet mot forholdene omtalt nedenfor, utgjør grunnlaget for vår konklusjon på revisjonen av årsregnskapet.

Innregning av driftsinntekter fra kundekontrakter over tid

En stor andel av konsernets driftsinntekter er knyttet til salg av varer og tjenester der foretaket oppfyller sine leveringsforpliktelser og med det innregner driftsinntekter over tid. Prosessen med å måle progresjonen i leveringsforpliktelsen og valg av egnet metode til måling av progresjon involverer skjønn. Det kan være usikkerhet knyttet til fastsettelse av endelig transaksjonspris, allokering av denne, samt utgifter knyttet til oppfyllelse av en kontrakt. Innregning av driftsinntekter over tid er et sentralt forhold i vår revisjon som følge av at konsernet har et stort antall pågående prosjekter av varierende lengde hvor leveringsforpliktelsene oppfylles over tid. Ledelsen utøver skjønn relatert til å måle progresjon, fastsettelse av forventet transaksjonspris og forventede utgifter knyttet til å oppfylle kontrakten.

Vi vurderte anvendelsen av regnskapsprinsippene, valg av metode for måling av progresjon, rutiner for prosjektoppfølgning og vi testet kontroller knyttet måling av progresjon, fastsettelse av forventet transaksjonspris og utgifter knyttet til oppfyllelse av kontrakt. Vi diskuterte estimerte totale prosjektkostnader, inkludert garantiavsetninger, med prosjektledelsen. Vi vurderte estimatene opp mot sammenlignbare prosjekter og analyserte utviklingen i lønnsomheten for utvalgte prosjekter og prosjektporteføljer. For utvalgte kontrakter testet vi estimerte inntekter mot inngåtte avtaler, belastede kostnader mot fakturaer og belastede timer mot prosjektmodul og vurderte estimerte totale prosjektkostnader. Vi har i tillegg foretatt analyser av faktisk inntjening på utvalgte prosjekter mot estimert sluttprognose gjennom prosjektperioden for å vurdere ledelsens treffsikkerhet i skjønnsmessige vurderinger og estimater.

Vi viser til note 2 om estimatusikkerhet og note 8 om kundekontrakter i konsernregnskapet for mer informasjon.

Oppkjøp av Rolls-Royce Commercial Marine

Kongsberg slutførte kjøpet av alle aksjene i Rolls-Royce Commercial Marine (RRCM) 1. april 2019, og endelig kjøpesum ble avklart i oktober 2019 og utgjorde kr 6 185 millioner. Selskapet gjennomførte, med hjelp fra uavhengige eksperter, en vurdering av virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser i det overtatte selskapet. Det er innregnet netto merverdier på kr 611 millioner og goodwill på kr 2 272 millioner på grunnlag av den foreløpige analysen av oppkjøpet. Endelig merverdiallokering og fastsettelse av goodwill vil gjennomføres i forbindelse med avleggelsen av regnskapet for første kvartal 2020. Vurderingen av virkelig verdi av immaterielle eiendeler ved overtakelsen innebærer skjønnsmessige vurderinger og komplekse beregninger og har betydelig effekt på regnskapet, og vi anser derfor dette som et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi vurderte anvendelsen av regnskapsprinsippene og diskuterte valg av metode for å fastsette verdien av kunderelasjoner, merkevare og teknologi med selskapets ledelse og deres uavhengige ekspert. Vi testet grunnlaget for merverdiallokeringen og vurderte fullstendighetene av de anskaffede eiendelene og overtatte forpliktelsene ved gjennomgang av aksjekjøpsavtalen, due diligence rapporter, styremøtereferater og endelig avtale om kjøpspris etter avsluttende forhandlinger i oktober 2019. Vi har i tillegg hatt diskusjoner med selskapets ledelse hvor vi har gjennomgått de justeringer som er foretatt i løpet av målingsperioden med effekt på de foreløpige beløpene som ble innregnet på overtakelsestidspunktet.

Vi viser til note 6 om oppkjøp i konsernregnskapet for mer informasjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og konsernsjef (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige

informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge for selskapsregnskapet, og i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU for konsernregnskapet. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde;

- ▶ innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelt ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Vi avgir en uttalelse til styret om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og kommuniserer med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de forholdene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av regnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse forholdene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av forholdet, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at forholdet ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene ved å gjøre dette med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at forholdet blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringspraksis i Norge.

Oslo, 19. mars 2020

ERNST & YOUNG AS

Beretningen er signert elektronisk

Finn Espen Sellæg
statsautorisert revisor

Finansiell kalender

GENERALFORSAMLING

Ordinær generalforsamling holdes
onsdag 14.5.20

OFFENTLIGGJØRING AV KVARTALSRESULTATER

Første kvartal: 8.5.20
Andre kvartal: 15.7.20
Tredje kvartal: 30.10.20

Ticker kode: KOG (Oslo Stock Exchange)

Kontaktinformasjon

KONGSBERG GRUPPEN ASA

Besøksadresse
Kirkegårdsveien 45
3616 Kongsberg

Postadresse
Postboks 1000
3601 Kongsberg

Telefon: +47 32 28 82 00
E-post: office@kongsberg.com
Org. nr. 943 753 709

kongsberg.com

Jan Erik Hoff

Group Vice President Investor Relations
Kongsberg Gruppen ASA

Telefon: +47 991 11 916
E-post: jan.erik.hoff@kongsberg.com

Ronny Lie

Chief Communication Officer
Kongsberg Gruppen ASA

Telefon: +47 916 10 798
E-post: ronny.lie@kongsberg.com

Lene Svenne

*Group Vice President
Sustainability & Governance*
Kongsberg Gruppen ASA

Telefon: +47 95 03 99 18
E-post: lene.svenne@kongsberg.com

